

OPPIMATERIAALEJA

PUHEENVUOROJA

RAPORTTEJA 178

TUTKIMUKSIA

Pia Sahonen & Elina Vuorio (toim.)

KOKEMUKSIA
HYVINVOINNISTA
SOHVI-hankkeen loppuraportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPPIMATERIAALEJA
PUHEENVUOROJA
RAPORTTEJA 178
TUTKIMUKSIA

Pia Sahonen & Elina Vuorio (toim.)

KOKEMUKSIA HYVINVOINNISTA SOHVI-hankkeen loppuraportti

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN
RAPORTTEJA 178

Turun ammattikorkeakoulu
Turku 2014

ISBN 978-952-216-436-0 (painettu)

ISSN 1457-7925 (painettu)

Painopaikka: Suomen Yliopistopaino – Juvenes Print Oy, Tampere 2014

2. korjattu painos

ISBN 978-952-216-468-1 (pdf)

ISSN 1459-7764 (elektroninen)

Jakelu: <http://loki.turkuamk.fi>

SISÄLTÖ

KIRJOITTAJAT	5
ESIPUHE	6
I JOHDANTO	8
2 KOKEMUKSIA HYVINVOINNISTA KERTOVAN KOKEMUSTIEDON KERUUSTA	14
2.1 Kokemustiedon keruu ryhmäprosessina	15
2.2 Kokemustiedon keruun integrointi Hyvinkään hyvinvointikertomuksen laatimiseen	18
2.3 Monimuotoisin menetelmin kokemuksellista hyvinvointitietoa Oulun seudulla	22
2.4 Eteläpohjalaisten syrjäytymisuhan alla olevien nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvoinnin kokemuksia	31
2.5 Vakkasuomalaisien nuorten aikuisten teemahaastattelujen toteutus, tulokset ja arviointi	37
3 MITÄ UUTTA KOKEMUKSELLISUUS TUO HYVINVOINNIN KÄSITTEESEEN JA KÄYTTÖÖN?	41
4 PALVELUKOKONAISUUKSIEN SUUNNITTELU MONI-AMMATILLISENA YHTEISTYÖNÄ ERI ASIAKASRYHMILLE	46
4.1 Kohti yhteistä palvelujen taloa	46
4.2 Kokemustiedon analysointiin perustuvaa innovatiivisten palveluiden ideointia	49
4.3 Lapsiperheet innovoimassa ja nuoret vaikuttamassa yhteisöllisyyttä edistäen	53
4.4 Kohti ryhmämuotoisia palveluita	55
4.5 Asiakaslähtöinen ja monialainen palveluiden suunnittelu	58

5	OSAAMISEN KEHITTÄMINEN KOKEMUKSELLISEN HYVINVOINTITIEDON JA MONIALAISUUDEN HYÖDYNTÄMISESSÄ	63
5.1	Kokemukset koulutuksessa ja asenteiden muutokset	64
5.2	Kokemustiedon tuottamiseen ja hyödyntämiseen liittyvän osaamisen kehittämisen haasteita	66
5.3	Kokemustiedon hyödyntäminen ja monialainen yhteistyö hyvinvointiosaamisen haasteena	68
5.4	Osaamisen vahvistaminen yhteistyön avulla	71
5.5	Monialaista osaamista ja kokemustietoa opintoihin ja palvelupaketteihin	73
6	YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN ALUEELLISESSA HYVINVOINTITIEDON TUOTANNOSSA	77
6.1	Kokemustietoa tapauskohtaisesti	78
6.2	Uudenmaan alueellisen hyvinvointitiedon tuottamisen kehittämisen haasteita	80
6.3	”Kyllä tässä kannattaisi yhteistyötä tehdä” – tutkimus hyvinvointitiedon tuottamisesta Pohjois-Pohjanmaalla	83
6.4	Etelä-Pohjanmaan alueellisen hyvinvointitiedon tuottajat	86
6.5	Yhteistyön kehittäminen Varsinais-Suomen alueellisessa hyvinvointitiedon tuotannossa	90
7	YHTEENVETOA SOHVI-HANKKEEN TOTEUTUKSESTA	93
8	ITÄ-SUOMEN SOHVIN KOMMENTTIPUHEENVUORO	98
	LÄHTEET	104
	LIITTEET	107

KIRJOITTAJAT

Sakari Kainulainen, dosentti, erityisasiantuntija, YTT, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Ari Nieminen, lehtori, VTT, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kaisa Hiltunen, projektipäällikkö, TtM, Karelia-ammattikorkeakoulu

Ari Tarkiainen, projektipäällikkö, YTT, Karelia-ammattikorkeakoulu

Jaakko Antikainen, sosionomi, tutkimusassistentti, Laurea-ammattikorkeakoulu

Erkki Saari, lehtori, YTT, HTM, Laurea-ammattikorkeakoulu

Hilkka Honkanen, yliopettaja, TtT, Oulun ammattikorkeakoulu

Kirsi Koivunen, yliopettaja, TKI-päällikkö, TtT, Oulun ammattikorkeakoulu

Pirkko Pietilä, lehtori, YTM, Oulun ammattikorkeakoulu

Pirkko Sandelin, yliopettaja, TtT, Oulun ammattikorkeakoulu

Aira Vanhala, lehtori, YTM, Oulun ammattikorkeakoulu

Katariina Perttula, päätoiminen tuntiopettaja, YTM, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Marja-Liisa Saariaho, päätoiminen tuntiopettaja, YTM, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Timo Toikko, yliopettaja, YTT, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Hanna Kivistö, vs. lehtori, PsM, Turun ammattikorkeakoulu

Juha Knuutila, lehtori, VTM, Turun ammattikorkeakoulu

Pia Sahonen, projektipäällikkö, VTM, Turun ammattikorkeakoulu

Elina Vuorio, projektipäällikkö, VTM, Turun ammattikorkeakoulu

ESIPUHE

Paljon käytettynä millä tahansa käsitteellä on taipumus menettää aito sisällöllinen kiinnostavuutensa ja dynamiikkansa. Hyvinvointiyhteiskunnassa kun olemme jo kauan eläneet, hyvinvoinnin käsitekin on totuttu ottamaan enemmän tai vähemmän itsestään selvänä. Sen enempää asiaa pohtimatta tiedämme kyllä jokseenkin, mistä puhumme, kun puhumme hyvinvoinnista. Toisaalta näkökykyä saattaa rajata se, että yhteiskuntapoliittisesti hyvinvoinnin edistäminen on keskeisyytensä vuoksi palvelu- tai muiden järjestelmien kehittämiseen tiiviisti kytkeytynyt asia. Järjestelmälähtöisyydessä ihmiset – he, joiden hyvinvointia on tarkoitus parantaa – saattavat pelkistyä tilastollisiksi määreiksi todistamaan järjestelmien toimivuudesta tai toimimattomuudesta.

SOHVI-hanke on nostanut kokemustiedon hyvinvoinnin edistämässä perinteisemmän tutkimustiedon (mukaan lukien tilastot) rinnalle. Näin se astuu alueelle, josta yleensä varoitetaan: kokemukset ovat subjektiivisia eivätkä siksi kelvollisia vakavasti otettaviin yhteyksiin. Onkin totta, että yhteiskuntapoliittisessa toiminnassa tulee varoa sitä, mikä on tyypillistä esimerkiksi median uutistoiminnassa, jossa satunnaisesti valikoituneet yksittäiset kansalaiset mielipiteineen tai kokemuksineen pannaan edustamaan koko ”kansaa”. Kokemukset ovat ja saavat olla subjektiivisia, mutta tiedon muotona niitä on kehystettävä ja hajotettava analyttisesti osiin ja koottava uudelleen niin, että satunnaisesta tulee yleisemmin edustavaa. Kokemuksellisuudella on (oltava) oma teoreettisesti perusteltu ja jäsennelty perustansa.

Kokemustiedon hyödyntäminen hyvinvointipalvelujen kehittämisessä antaa mahdollisuuden ymmärtää aiempaa monipuolisemmin palvelujen kehittämistarpeita. Mitä tahansa järjestelmää rakennettaessa näkökulmat tapaavat ajanoloon vakiintua, jolloin uudet näkökulmat voivat avata silmiä uudentlaisille tarpeille – tai tarpeille, jotka ovat olleet jo pitempään olemassa mutta joita perinteiset kehittämistyön anturit eivät ole tunnistanee. Näin on saattanut käydä myös hyvinvointiyhteiskunnan monikymmenvuotisessa rakentamisprojektissa.

Kokemustiedon hyödyntämismahdollisuudet palvelujen kehittämiseksi koskevat sekä palvelujen käyttäjiä että niiden tuottajia. Palvelujen käyttäjät saavat kokemuksen kuulluksi tulemisesta. Kun kuulemisesta tulee palvelujen tuottajille vakiintunut työväline, se voi johtaa paitsi palvelujen kehittämiseen myös

palvelujen käyttäjien aiempaa vahvempaan yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Palvelujen tuottajille kokemustiedon hyödyntäminen avaa haasteen paitsi uuden työväliseen omaksumiseen myös oman osaamisensa kehittämiseen. Lisäksi avautuu todennäköisesti mahdollisuus – ja tarve – ylittää hallinnonalarajoja, koska ihmisten kokemukset ovat kokonaisvaltaisia eivätkä hallinnonalarajoittain pilkottavissa.

SOHVI-hanke on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnalliseen kehittämisohjelman *Innovaatio- ja osaamisjärjestelmien kehittäminen* puitteissa. Kun ohjelmaan tulleita hankehakemuksia ministeriössä aikanaan käsiteltiin, SOHVI-hankkeen hankesuunnitelma herätti keskustelua lähinnä siitä näkökulmasta, miten hanke liittyy osaamis- ja innovaatiojärjestelmien kehittämiseen. Hanke näytti pyrkivän keräämään kokemustietoa hyvinvoinnista, mutta oliko se riittävä peruste tulla rahoitetuksi ohjelmasta, jossa pyritään järjestelmätasoi- siin kehittämistoimiin. Hankkeen toimia tarkasteltaessa ja loppuraporttia luki- essa voi havaita, että tehty työ avaa ovea hyvinkin merkittäviin järjestelmätasoi- siin kehittämistoimiin niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti. Näiden mahdol- lisuuksien realisoiminen on jo yhtä hanketta suurempi yhteiskuntapoliittinen haaste, johon toivottavasti on riittävästi ymmärrystä eri tahoilla.

27.11.2013

Esa Pirnes

Kulttuuriasianneuvos

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto

Opetus- ja kulttuuriministeriö

I JOHDANTO

SOHVI-HANKE

SOHVI-hanke oli kaksivuotinen ESR-hanke, joka toteutettiin ajalla 1.3.2012–28.2.2014. SOHVI-hanke kuului Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamaan opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnalliseen kehittämissohjelmaan Innovaatio- ja osaamisjärjestelmien kehittäminen, jonka rahoittava viranomaisena oli Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hankkeen hallinnoijana toimi Turun ammattikorkeakoulu. Hankkeen osatoteuttajia olivat Diakonia-ammattikorkeakoulu, Laurea-ammattikorkeakoulu, Oulun seudun ammattikorkeakoulu¹ ja Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Karealia-ammattikorkeakoulu koordinoi Itä-Suomen SOHVI-hanketta (1.3.2012–31.12.2014), jonka kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä. (Projektihakemus 1, 1–3; Projektihakemus 1, 5–6.)

Hankekumppaneina toimivat:

- Vakka-Suomen seutukunta (Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo ja Kustavi)
- A-klinikkasäätiö ja Kotkan kaupunki
- Hyvinkään kaupunki
- Kuntayhtymä Kaksineuvoinen (Kauhava, Evijärvi ja Lappajärvi)
- Oulunkaaren kuntayhtymä (Ii, Utajärvi ja Vaala).

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkostossa virisi vuodesta 2010 lähtien ajatus siitä, että kansalaisten kokemasta hyvinvoinnista tarvitaan systemaattista tietoa (Katso tarkemmin SOHVI-hankkeen valmisteluprosessista liite 1). Eri-alaisten suunnitteluvaiheiden kautta SOHVI-hankkeen päätavoitteeksi määri-

---

1 1.1.2014 alkaen Oulun ammattikorkeakoulu.

teltiin hyvinvoinnista kertovan kokemustiedon ja hyvinvointia tuottavien alojen yhteistyön hyödyntäminen uusien palvelukokonaisuuksien ja työntekijöiden osaamisen kehittämisessä. Hankkeen osatavoitteet olivat:

1. aiempaa monipuolisemman hyvinvointikäsitteen ja hyvinvointitiedon määrittely
2. kokemustiedon keruu eri kansalais- ja asiakasryhmiltä mm. seuraavista hyvinvoinnin osatekijöistä: terveys, materiaallinen hyvinvointi, elämän laatu sekä palvelukokemukset sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kulttuurialalta
3. suunnitelmien tekeminen innovatiivisista palvelukokonaisuuksista sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alojen yhteistyönä eri kohderyhmille
4. suunnitelmien tekeminen hyvinvointia tuottavien alojen (sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta) työntekijöiden osaamisen kehittämiseksi
5. hyvinvointitietoa tuottavien toimijoiden työnjaon määrittely niin, että se palvelee mahdollisimman tehokkaasti hyvinvointipalveluiden tuottajien tarpeita palveluiden kehittämisessä.

(Projektihakemus 1, 9.)

Hankkeen varsinaisia kohderyhmiä olivat kuntien hyvinvointia tuottavien ja turvaavien alojen henkilöstö sekä ammattikorkeakoulujen henkilöstö, jonka tehtävänä oli suunnitella ja toteuttaa edellä mainittujen alojen henkilöstön osaamisen kehittämistä. Hankkeen välillisiä kohderyhmiä, joiden kokemustietoa siinä kerättiin, olivat sellaisiin kansalais- tai asiakasryhmiin kuuluneet ihmiset, jotka olivat vaarassa syrjäytyä keskeisillä hyvinvointinsa osa-alueilla ilmenevien puutteiden ja sosiaalisten ongelmien vuoksi tai jotka olivat tutkimusten perusteella hyvinvointia edistävien palvelujen tarpeessa. (Projektihakemus 1, 7.)

SOHVI-hankkeen pyrkimyksenä oli vaikuttaa muun muassa siihen, miten kunnat hoitavat terveydenhuoltolain 12 pykälän mukaisen veloitteensa valmista kunnanvaltuustolle kerran valtuustokaudessa laaja hyvinvointikertomus ja raportoida sille vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä niiden edistämiseksi toteutetuista toimenpiteistä (Terveydenhuoltolaki

2010/1326). Hankkeen lähtökohtana oli, että kunnat tarvitsevat niin hyvinvointikertomusten laatimisen kuin palvelujen kehittämisen tueksi erilaisiin rekistereihin ja tilastoihin kootun tiedon rinnalle myös eri asiakas- ja kansalaisryhmien hyvinvoinnista kertovaa kokemustietoa. Hankkeessa katsottiin, että kuntien luottamushenkilöt tarvitsevat luotettavaa, monipuolista ja kattavaa tietoa kuntalaisten hyvinvointitarpeista pystyäkseen arvioimaan heidän hyvinvointinsa tilaa ja päättämään heidän käyttämiensä eri palvelujen resursoinnista. Samoin hankkeessa katsottiin, että hyvinvointitiedon tuottajien tulee lisätä alueellista yhteistyötään ja parantaa työnjakoaan, jotta kunnat ja muut palvelujen tuottajat saisivat mahdollisimman monipuolista ja säännöllisesti päivittyvää tietoa kuntalaisten hyvinvoinnista. (Katso liite 1.)

SOHVI-hankkeen ajatuksena oli, että Sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kulttuurialojen toimijat voivat tuottaa ja turvata hyvinvointia tehokkaammin hyödyntämällä hyvinvoinnista kertovaa kokemustietoa ja tiivistämällä yhteistyötään. Näin voidaan suunnitella uusia asiakaslähtöisiä palvelukokonaisuuksia ja kohdentaa niitä tarkemmin vastaamaan tietyn asiakas- tai kansalaisryhmän tarpeita. Myös kolmannen ja yksityisen sektorin toimijoiden osaamista ja palveluja tulee hyödyntää nykyistä enemmän uusia palvelukokonaisuuksia suunniteltaessa.

SOHVI-hankkeessa nähtiin myös tärkeänä, että Hyvinvointia tuottavilla aloilla toimivien työntekijöiden on osattava hyödyntää hyvinvoinnista kertovaa tietoa ja eri alojen yhteistyötä nykyistä paremmin, jotta eri asiakasryhmien palvelutarpeisiin pystytään vastaamaan entistä tehokkaammin. Tämä tulee huomioida työntekijöiden osaamisen kehittämisessä, esimerkiksi täydennyskoulutuksen suunnittelussa.

SOHVI-hankkeen osahankkeiden ja Itä-Suomen SOHVI-hankkeen yhteistyössä tavoiteltiin toisten kokemuksien ja asiantuntemuksen tehokasta hyödyntämistä, jotta oltaisiin päästy tavoitteisiin suhteellisen pienistä henkilöstöresursseista huolimatta. Tiivis yhteistyö ja mahdollisimman pitkälle samassa aikataulussa eteneminen oli selkeä toive myös rahoittajan suunnalta. Yhteisiä videoneuvottelukokouksia käytiin noin kerran kuukaudessa ja neljä kertaa vuodessa työstettiin eri osatavoitteisiin ja muun muassa viestintään liittyviä asioita työpajoissa esimerkiksi ennakkotehtävien avulla.

Videoneuvottelukokouksiin ja työpajoihin oli mahdutettava mukaan melko paljon niin sanottuja teknisiäkin asioita, joita esimerkiksi käytännön tiedonkeruuseen ja hankehallintoon liittyi. Kokemustiedon keruussa ja palveluiden

kehittämisen sisällöissä syvemmälle pääsemiseen ei tuntunut koskaan olevan riittävästi aikaa, jotta yhdessä tekemisestä olisi pystytty saamaan kaikki irti. Kaikki osahankkeet kuljettivat jollain tasolla jatkuvasti eteenpäin hyvinvointikäsitteen ja -tiedon uudenlaista jäsentämistä, osaamisen kehittämistä kokemustiedon ja monialaisen yhteistyön hyödyntämisessä (opiskelijat, opettajat sekä työntekijät) sekä hyvinvointitiedon tuotannon ja tiedontuottajien yhteistyön kehittämistä. Välillä oli tehtävä se, mikä oli mahdollista, sen sijaan, että olisi tehty kaikki se, mikä olisi katsottu tarpeelliseksi tavoitteisiin pääsemiseksi. SOHVI-hankkeessa mukana olevien ammattikorkeakoulujen yhteiset tapaamiset ja keskustelut koettiin kuitenkin tärkeinä sekä oman osahankkeen etenemistä, että yleisemminkin ammattikorkeakoulujen aluekehitystehtävän haasteita, jäsentävinä foorumeina.

Hyvinvointia on perinteisesti, ja tälläkin hetkellä käytännössä, mitattu elämän ulkoisia puitteita arvioiden ja erityisesti hyvinvoinnin vajeita korvaavia palvelumääriä mitaten. Emme ole juurikaan siis mitanneet tai arvioineet hyvinvointia, vaan pahoinvointia ja siihen kohdistuneita toimia. Ihmisten oma käsitys heidän hyvinvoinnin tai pahoinvoinnin tuntemuksistaan on jäänyt vähemmälle huomiolle hyvinvointivaltiotutkimuksessa ja erityisesti palveluiden kehittämisessä. Nämä kaksi puolta, objektiivinen ja subjektiivinen hyvinvointi, voivat kuitenkin olla voimakkaasti ristiriidassa toisensa kanssa (ks. esim. Köyhä voi olla ... 2013). Kaiken kaikkiaan kokemustiedon näkökulma eroaa voimakkaasti hyvinvointikertomusten rekisteri- ja muusta viranomaistiedosta. Kokemustiedon avulla voidaan arvioida, onko saavutettu niitä hyvinvointipoliittisia tavoitteita joiden saavuttamisesta kunnat vastaavat. Tavoitteenahan ei ole palveluiden olemassaolo ja käyttö, vaan kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen. (Kainulainen 2010; Kainulainen 1998.)

Ihmisten hyvä elämä rakentuu heidän kokemuksistaan omissa arjen ympäristöissään. Perinteisessä pohjoismaisessa hyvinvointinäkemyksessä julkinen valta on määritellyt ne, pääosin materiaaliset seikat, joiden se katsoo olevan merkityksellisiä ihmisten hyvinvoinnille. Vasta viime vuosina on Suomessa herätty pohtimaan tätä näkemystä uudelleen ja ihmisten omille kokemuksille ollaan antamassa yhä enemmän painoarvoa myös yhteiskuntapolitiikassa ja erityisesti paikallisessa politiikassa ja palveluiden suunnittelussa. (Kainulainen 2010; Kainulainen 1998.)

Toisen maailmansodan jälkeen kansakuntien kehittymistä sodasta kohti rauhan aikaa arvioitiin taloudellisena kehittymisenä (BKT) ja myöhemmin niin sanottujen sosiaali-indikaattoreiden kautta. Keskeistä hyvinvointikäsitteen kehityksessä oli se, että hyvinvointi pilkottiin pienemmiksi osasiksi, jotka kykenivät kattamaan elämän eri osa-alueita. Sosiaali-indikaattoritutkimuksessa yksi käsitteellinen harppaus tapahtui 1960-luvulla, kun erotettiin subjektiivinen tyytyväisyys ja objektiivinen elämänlaatu tai elinolot toisistaan. Ihmisten omat kokemukset nousivat tieteellisen ja poliittisen kiinnostuksen kohteiksi. (Kainulainen 2010; Kainulainen 1998.)

Pohjoismaissa hyvinvointitutkimus säilytti 1990-luvulle saakka vahvasti materiaalisia resursseja korostavan oteensa. Puhtaasti subjektiivista hyvinvointitutkimusta tehtiin erityisesti angloamerikkalaisissa maissa. Koetun hyvinvoinnin tutkimusalue on vasta tämän jälkeen voimistunut Suomessa. Pelkistetyimmillään koettua hyvinvointia mitattiin elämään tyytyväisyytenä ja onnellisuutena. Positiivisen psykologian suunnalta on nostettu äskettäin voimakkaasti esiin kukoistuksen käsite, joka on lähellä edellä mainittuja käsitteitä kuitenkin niin, että muun muassa toiminnallisuus ja psykologisen tilan seuraukset tulevat vahvemmin esiin. Subjektiivinen hyvinvointi nähdään taas ennemminkin toiminnan lopputuloksena.

Kokemuksellisen, sisäisen ja ulkoisen hyvinvoinnin keskinäistä suhdetta voidaan jäsentää siten, että kokemuksesta on erotettavissa tunteisiin liittyvä onnellisuuden kokemus ja kognitioihin liittyvä tyytyväisyyden kokemus. Ulkoisesta, objektiivisesta hyvinvoinnista ihminen voi erotella suhteellisen helposti eri elämänalueita ja arvioida niiden tilaa. Sen sijaan subjektiivisen hyvinvoinnin kohdalla on vaikeampaa eritellä eri elämänalueiden vaikutuksia sisäiseen tilaan. (Kainulainen 2014.)

Kun summaa yhteen subjektiivisen hyvinvoinnin mittareita, niin hyvinvoinnin keskeisiksi seikoiksi nousevat seuraavat asiat: asuinympäristö, virkistyminen, osallistuminen ja aktiivisuus, itsensä kehittäminen, työelämä, elintaso, terveys, ympäristö, turvallisuus, palvelut, elämäntilanne (arvio), hallinto, tulevaisuus, onnellisuus, ajankäyttö, tapaturmat ja tasa-arvo. Useimmissa mittareissa on elintason, osallisuuteen, elämään tyytyväisyyteen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät seikat. (Kainulainen 2014.)

Tämä julkaisu on kuvaus SOHVI-hankkeen toteuttamisesta. Hankkeen ensimmäiseen osatavoitteeseen vastataan luvussa kolme. Osatavoitteiden 2–5 tuloksia raportoidaan ammattikorkeakouluittain (lukuissa 2 ja 4–6). Tämän

jälkeen on yhteenvetoluku ja Itä-Suomen SOHVI-hankkeen kommenttipuheenvuoro. Julkaisu sisältää melko paljon viittauksia *Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus* -julkaisuun (Nieminen, Tarkiainen & Vuorio 2014), joka on SOHVI-hankkeen artikkelijulkaisu.

Julkaisussa olevat Diakonia-ammattikorkeakoulun tekstiosuudet on kirjoittanut Ari Nieminen lukuun ottamatta Sakari Kainulaisen kirjoittamaa lukua 3. Laurea- ammattikorkeakoulun tekstiosuudet ovat kirjoittaneet Jaakko Antikainen ja Erkki Saari ensimmäinen toimiessa ns. nuorempana kollegana ja jälkimmäisen päävastuun kantaneena vanhempana kollegana. Oulun ammattikorkeakoulun tekstiosuudet ovat kirjoittaneet Hilikka Honkanen, Kirsi Koivunen, Pirkko Pietilä, Pirkko Sandelin ja Aira Vanhala. Seinäjoen ammattikorkeakoulun tekstiosuudet ovat kirjoittaneet Katariina Perttula, Marja-Liisa Saariaho ja Timo Toikko. Turun ammattikorkeakoulun tekstiosuudet ovat kirjoittaneet Hanna Kivistö, Juha Knuuttila, Pia Sahonen ja Elina Vuorio. Itä-Suomen SOHVI-hankkeen kommenttipuheenvuoron ovat kirjoittaneet Kaisa Hiltunen ja Ari Tarkiainen. Johdannon ja yhteenvetoluvun kirjoittamiseen ovat osallistuneet kaikki edellä mainittujen ammattikorkeakoulujen edustajat.

2 KOKEMUKSIA HYVINVOINNISTA KERTOIVAN KOKEMUSTIEDON KERUUSTA

Kuten tämän julkaisun johdannossa todetaan, asetettiin SOHVI-hankkeen toiseksi osatavoitteeksi se, että siinä kerätään moniulotteista hyvinvointikäsitettä soveltaen tietoa eri kansalais- ja asiakasryhmien kokemasta hyvinvoinnista. Kerätyn tiedon oli tarkoitus kattaa muun muassa seuraavat hyvinvoinnin osatekijät:

- terveys: fyysinen ja psyykinen terveys sekä elämäntavat,
- materiaallinen hyvinvointi: toimeentulo ja asuminen,
- elämän laatu: koulu/opiskelu/työ, sosiaaliset suhteet, vapaa-aika ja
- palvelujen käyttö ja palvelukokemukset (erityisesti sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kulttuuripalvelut).

SOHVI-hankkeen valmistelussa päädyttiin siihen, että kutakin osahanketta toteuttava ammattikorkeakoulu neuvotteli hankekumppaninsa kanssa siitä, minkä kansalais- tai asiakasryhmän hyvinvoinnista kertovaa tietoa osahankkeessa kerätään. Neuvotteluissa tuli huomioida ne linjaukset, joita hanketta valmisteltaessa oli tehty hankkeen välillisistä kohderyhmistä eli ryhmistä, joilta hankkeessa kerätään kokemustietoa. Näiden linjausten mukaan hankkeessa pyrittiin keräämään tietoa kansalais- tai asiakasryhmiltä, jotka olivat

- vaarassa syrjäytyä keskeisillä hyvinvoinnin osa-alueilla ilmenevien puutteiden ja sosiaalisten ongelmien vuoksi tai
- tutkimusten perusteella hyvinvointia edistävien palvelujen tarpeessa.

Muutoin osahankkeita toteuttavien ammattikorkeakoulujen tuli yhdessä hankkumppaniensa kanssa ratkaista paikallisista tarpeista lähtien se, miten tiedon keruun kohteeksi otettavat kohderyhmät tarkemmin ottaen rajataan ja mitä menetelmiä ryhmään kuuluvien kokemasta hyvinvoinnista kertovan tiedon keruussa käytetään. Seuraavassa esitellään, minkälaisia kokemuksia kussakin osahankkeessa saatiin niissä sovittujen kansalais- tai asiakasryhmien hyvinvoinnista kertovan kokemustiedon keruusta.

2.1 KOKEMUSTIEDON KERUU RYHMÄPROSESSINA

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diakonia-ammattikorkeakoulun (Diak) asiakasryhmä hankkeessa oli päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivät. Pääasialliset paikalliset yhteistyökumppanit olivat A-klinikkasäitiön Itä-Suomen palvelualue ja Kotkan kaupunki, joskin yhteistyö laajeni myös jossain määrin muihin Etelä-Kymenlaakson kuntiin (katso Nieminen 2014b Etelä-Kymenlaakson päihdejärjestelmästä). Kokemuksia koskevaa dataa ja informaatiota kerättiin A-klinikkasäitiön asiakkaiden sekä kotkalaisten nuorten parissa. Ajatuksena oli, että näin saataisiin tietoa päihteen käytön eri vaiheista nuoruuden kokeiluista sellaisiin ihmisiin, joilla on takanaan pitkä päihteen käytön historia.

Diakonia-ammattikorkeakoulun osahankkeessa ajateltiin, että ihmisten kokemusten oleellinen piirre on kokemusten oma tulkinta. Ihmiset muodostavat itse kokemustensa pohjalta kokemustietoa, jonka sisältö ja rakenne riippuvat niistä aktiivisista tulkinnoista, joita ihmiset tekevät kokemuksistaan (katso Nieminen 2014a kokemuksen politiikasta). Taustalla oleva hyvinvoinnin käsite oli siis sikäli moniulotteinen, että se jätti hyvinvoinnin määrittelyn vastaajien itsensä tehtäväksi. Jotta tämä aktiivinen kokemustiedon muodostaminen ei jäisi etukäteen rakennetun viitekehyksen varjoon, Diakonia-ammattikorkeakoulun osahankkeessa kokemusdataa kerättiin väljällä menetelmällä seuraavalla tavalla.

Kokemusdatan keräämistä varten tehtiin kokemustiedon keräämisen kansio ”Kokemustietoa hyvinvoinnista ja palveluista – johdatus kokemustietoon ja sen keräämiseen.” Kansio sisälsi:

- 25 tekstisivua
- materiaalitaskuja (muistitikku tiedostojen ja digikuvien tallentamista varten, kansion tekstin muistitikulla ja SOHVI-hankkeen esitteitä)
- papereita muistiinpanojen tekemistä varten
- muovitaskuja dokumentaatiota varten ja
- kertakäyttöisen kameras kuvien ottamista varten.

Kokemusdatan kerääminen tapahtui pienryhmissä, joita oli kolme. Kaksi ryhmää koostui A-klinikkasäätiön asiakkaista. Toisessa ryhmässä oli päihdetyön avopalveluiden asiakkaita ja toisessa suljettujen päihdepalvelujen asiakkaita. Ryhmiin osallistui aktiivisesti yhteensä 4–6 henkeä. Kolmas ryhmä muodostettiin peruskoulun 10-luokkalaisista Etelä-Kymenlaakson ammattiopistossa. Tähän ryhmään osallistui 2–5 nuorta. Yhteensä ryhmiin siis osallistui 6–11 henkeä. Ryhmissä tapahtunutta kokemusdatan keräämistä täydennettiin kahdella haastattelulla Kymin seurakunnan päihdetyötä tekevien diakonien sekä Stop Huumeille ry:n aktiivin kanssa. A-klinikkasäätiön ryhmiä vetivät A-klinikkasäätiön työntekijät ja nuorten ryhmää Kotkan kaupungin sosiaalityöntekijä yhdessä projektipäällikkö Ari Niemisen kanssa. Nieminen osallistui myös A-klinikkasäätiön ryhmien yhteiseen loppuistuntoon. Kokemusdatan keräämiseen osallistuneita ryhmän vetäjiä johdatettiin tiedon keräämisen prosessiin ennen sen aloittamista.

Kokemusdata keräämisen prosessi oli seuraavanlainen: Ryhmäläisiä pyydettiin tuomaan ensimmäiseen kokoukseen jokin esine tai valokuva, joka liittyi heidän hyvinvointiinsa tai onnellisuuteensa. Ryhmäkeskustelu alkoi tästä esineestä ja siirtyi sitten käsittelemään niitä asioita, jotka itse kukin koki tärkeäksi oman hyvinvointinsa kannalta. Keskustelu hyvinvoinnista jatkui sitten mentaalisen kartan piirtämisellä, johon merkittiin ne paikat, joissa ihmiset liikkuvat arkipäivässään ja jotka olivat tärkeitä heidän hyvinvointinsa kannalta. Seuraavan tapaamisen aiheena oli vierailu johonkin sellaiseen paikkaan tai paikkoihin, joissa oli saatu hyvinvointiin liittyviä palveluja. Tämä paikka päätettiin ensimmäisen kokouksen lopussa.

Toisessa kokoontumisessa tehtiin yllä mainittu vierailu ja havainnoitiin kyseisessä paikassa muun muassa seuraavia seikkoja: Miten asiakkaan oletetaan liikkuvan paikassa? Millaisia palveluja siellä saa? Keihin henkilöihin ja missä järjes-

tyksessä asiakas on vuorovaikutuksessa? Millainen yleisvaikutelma paikasta tai paikoista jäi? Mihin seikkoihin huomio kiinnittyi erityisesti? Havainnointiin liittyi myös paikkojen valokuvaamista kokemustiedonkeruun kansiossa olleilla kertakäyttökameroilla. Havainnoinnin lopussa oli yhteenvetävä ryhmäkeskustelu havainnoinnin tuloksista.

Kolmas kokoontuminen oli yhteenvetävä seminaari, jossa puhuttiin siitä, mitä informaatiota oli tähän mennessä saatu koottua ja pohdittiin sitä, missä määrin olisi tarpeen pitää vielä yksi kokemusdatan keräämiseen liittyvä kokoontuminen tai vierailukäynti. Tämä neljäs kokoontuminen oli siis mahdollinen, mutta ei välttämätön.

Viimeinen kokemusdatan keräämiseen liittyvä kokoontuminen oli yhteenvetävä seminaari, jossa pyrittiin jalostamaan kerätty kokemusdata ja informaatio perustelluksi kokemustiedoksi (data, informaation ja tiedon eroista katso Nieminen 2014a).

Yllä kuvattu kokemusdatan keräämisen prosessi pystyttiin viemään pääosin läpi, mutta sitä jouduttiin myös muokkaamaan: A-klinikkasäätiön ryhmien kohdalla vierailut eivät onnistuneet, koska aikataulu oli liian kireä ja yksi vierailulupa evättiin. Vierailukäynnit korvattiin ryhmäkeskustelulla palveluista, joissa kaikki olivat aiemmin käyneet (esimerkiksi toisessa ryhmässä keskusteltiin sairaalan poliklinikasta). Nuorten ryhmässä istuntoja oli useampia kuin ohjelmassa mainittiin, koska nuoret eivät jaksaneet keskittyä pitkissä istunnoissa. Mahdollisena mainittua neljättä kokemusdatan keräämistä ei tehty kummassakaan ryhmässä.

Kokemusdata kerääminen tuotti varsin paljon mielenkiintoista informaatiota ihmisten hyvinvoinnista ja siitä, miten he käyttävät paikallisia palveluja (ks. Nieminen 2014b Etelä-Kymenlaakson päihdejärjestelmästä). Yllä kuvattu datan keräämisen prosessi pystyi pitämään yllä osallistujien motivaatiota monipuolisuutensa takia. Syksyn 2012 kokemus datan keräämisestä osoitti kuitenkin myös sen, että itse perusprosessissa on korjaamisen varaa ja että tällainen kokemusdatan keräämisen prosessi kannattaa rakentaa siten, että se on joustava. Olisi myös hyvä, jos mukana olevat kansalaiset tai asiakkaat osallistuisivat itse prosessin suunnitteluun alusta pitäen. Tässäkin tapauksessa tätä yritettiin syksyn 2012 alussa, mutta asiakkaiden mukaan saaminen ei onnistunut. Syitä tähän olivat todennäköisesti tiedotuksen puutteet sekä asian vieraus asiakkaiden kannalta.

2.2 KOKEMUSTIEDON KERUUN INTEGROINTI HYVINKÄÄN HYVINVOINTIKERTOMUKSEN LAATIMISEEN

Laurea-ammattikorkeakoulu

Laurea-ammattikorkeakoulun toteuttaman osahankkeen välilliseksi kohde-ryhmäksi eli kansalais- tai asiakasryhmäksi, jonka hyvinvoinnista kertovaa kokemustietoa siinä kerättiin, sovittiin ammattikorkeakoulun ja sen hankkumppanin keväällä 2012 käymissä neuvotteluissa Hyvinkään kaupungin maksamaa toimeentulotukea saaneet. Kun tiedonkeruun toteuttamista suunniteltiin tarkemmin syksyllä 2012, päädyttiin lopulta siihen, että kokemustietoa kerätään hyvinvointikyselyllä, joka lähetetään yhteistyössä Hyvinkään kaupungin sosiaalikeskuksen kanssa osalle Hyvinkään kaupungin maksamaa toimeentulotukea hakeneista. Kyselyllä haluttiin SOHVI-hankkeen tavoitteiden mukaisesti kartoittaa toimeentulotukea hakeneiden käsityksiä omasta hyvinvoinnistaan ja siihen vaikuttavista palveluista. Kyselyn saaneille haluttiin antaa näin mahdollisuus osallistua Hyvinkäällä asuvien hyvinvoinnin parantamiseen ja heille tarjottavien hyvinvointipalveluiden kehittämiseen. Tämän vuoksi heille myös kerrottiin kyselyn saatekirjeessä, että heiltä saatuja vastauksia hyödynnetään muun muassa seuraavaa Hyvinkään hyvinvointikertomusta laadittaessa.

Kokemustiedon keruu toteutettiin lähettämällä tiedonkeruun kohteeksi valituille liitteen 2 mukainen hyvinvointikysely². Kysely lähetettiin toimeentulotukea koskeneen päätöksen mukana niille Hyvinkään kaupungin maksamaa toimeentulotukea hakeneille, joille kaupungin sosiaalikeskus lähetti toimeentulotukea koskevan päätöksen ajanjaksolla 22.10.–2.11.2012. Kyselyn saaneille luvattiin, että kysely tehdään tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja tietosuojalain määräyksiä kunnioittaen ja että saatuja vastauksia käsitellään luottamuksellisesti niin, ettei siihen vastanneiden henkilöllisyys käy ilmi missään kyselyn tekemisen, siihen saatujen vastausten käsittelyn ja analysoinnin eikä sen tulosten esittelyn vaiheessa. Kyselyn saaneita pyydettiin palauttamaan vastauksensa 16.11.2012 mennessä joko täyttämänsä kyselylomake kyselyn mukana lähetetyssä palautuskuoressa Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikköön postittamalla tai tuomalla vastauksensa sisältänyt palautuskuori Hyvinkään

---

2 Kyselylomakkeen laatimisessa hyödynnettiin Kemi terveeksi 2015 -kuntalaiskyselyn lomaketta (ks. Tomperi 2012).

kaupungin sosiaalikeskuksen neuvonnassa olleeseen palautuslaatikkoon, josta sosiaalikeskus toimittaisi sen avaamattomana Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikköön.

Hyvinvointikysely lähetettiin kaikkiaan 431 toimeentulotukea koskeneen päätöksen saaneelle henkilölle. Heistä 61 palautti vastauksensa määräaikaan mennessä, joten kyselyn vastausprosentti oli noin 14 %. Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikössä kolmannen lukuvuoden opintojaksoja suorittaneet sosionomiopiskelijat syöttivät kyselyn vastaukset SPSS-ohjelmaan syksyllä 2012 ja analysoivat niitä keväällä 2013 pidettyihin opintojaksoihinsa liittyviä oppimistehtäviä tehdessään. Nämä opiskelijoiden tekemät kyselyn vastausten analyysit ja niiden pohjalta esittämät hyvinkääläisten käytettävissä olleiden hyvinvointipalvelujen kehittämistä koskeneet ideat sisältäneet oppimistehtävät toimitettiin keväällä 2013 Hyvinkään kaupungin aikuissosiaalityön päällikölle ja Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen (ks. Terveysthuoltolain mukainen ... 2013) laatimista koordinoineelle suunnittelijalle, jotta he voisivat hyödyntää niitä hyvinkääläisten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palveluiden tuottamisessa ja kehittämisessä.

Hyvinvointikyselyn vastauksia on hyödynnetty myös Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksessa. Sen luvussa 1.2 ja liitteessä 1. on tarkasteltu kyselyn 44 kysymyksestä valittuihin 14 kysymykseen saatuja vastauksia. Nämä kysymykset valitsi hyvinvointikertomuksen laatimista varten nimetyn hyvinvointikertomusryhmän 27.8.2013 tekemän päätöksen mukaisesti työryhmä, johon kuuluivat Hyvinkään kaupungin edustajina hyvinvointikertomuksen laatimista koordinoanut suunnittelija ja kaupungin terveydenhuollon avoimuuden ja täydentävien palvelujen johtava ylihoitaja sekä Laurea-ammattikorkeakoulun edustajina SOHVI-hankkeen Laurean osahankkeen toteuttamisesta vastanneet lehtori ja tutkimusassistentti. Työryhmä piti 6.9.2013 kokouksen, jossa tehtyjen päätösten mukaisesti SOHVI-hankkeen Laurea-ammattikorkeakoulun osahankkeen toteuttamisesta vastanneet lehtori ja tutkimusassistentti laativat kokouksessa valittuihin kysymyksiin saatuja vastauksia tarkastelevan hyvinvointikertomuksen liitteenä 1. olevan tekstin. Myöhemmin sovittiin, että he laativat myös hyvinvointikertomuksen luvun 1.2 olevan tekstin, jossa he esittävät tiivistelmän liitteessä 1. tarkastelemistaan kyselyn tuloksista ja niiden pohjalta tekemistään johtopäätöksistä. (Saari & Antikainen 2014; Terveysthuoltolain mukainen ... 2013.)

Edellä mainittujen Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen liitteen 1. ja luvun 1.2 mukaan kolme viidesosaa hyvinvointikyselyyn vastanneista oli naisia ja kaksi viidesosaa miehiä. Valtaosa heistä oli keski-ikäisiä tai sitä vanhempia, sillä yli kolme viidesosaa heistä oli 40–64-vuotiaita. Ensimmäinen huomiota herättänyt seikka vastaajien äidinkielen mukaan tarkasteltuihin kysymyksiin saaduissa vastauksissa oli se, että miltei neljäsosa kyselyyn vastanneista oli muuta kuin suomea (eli viroa, daria, burmaa, farsia, persiaa, thaita ja uiguuria) äidinkielenään puhuneita. Heidän osuutensa kyselyyn vastanneista oli siten huomattavasti suurempi kuin muuta kuin suomea äidinkielenään puhuneiden henkilöiden osuus kaikista vuoden 2012 lopussa Hyvinkäällä asuneista henkilöistä. Toinen huomiota herättänyt seikka oli, että miltei kolme neljäsosaa kyselyyn vastanneista suomea äidinkielenään puhuneista asui yksin, kun taas yli neljä viidesosaa muuta kuin suomea äidinkielenään puhuneista asui jonkun asuinkumppanin kanssa. Kolmas huomiota herättänyt seikka oli ristiriita muuta kuin suomea ja suomea äidinkielenään puhuneiden vastaajien tyytyväisyydessä ja muuttoaikomuksissa. Ensimmäiseen ryhmään kuuluneet vastaajat olivat pääosin suomea äidinkielenään puhuneita vastaajia tyytyväisempiä omaan elämäntilanteeseensa yleensä, taloudelliseen ja terveydelliseen hyvinvointiinsa sekä mahdollisuuksiinsa vaikuttaa Hyvinkään palveluiden kehittämiseen. Heistä suurempi osa oli kuitenkin itsensä usein tai melko usein yksinäiseksi kokevia ja aikeissa muuttaa lähiaikoina pois Hyvinkäältä kuin suomea äidinkielenään puhuneista. (Ks. Terveystieteen mukainen ... 2013, 23, 44–53.)

Kaikkien hyvinvointikyselyyn vastanneiden mukaan tarkasteltuihin kysymyksiin saaduista vastauksista voitiin todeta puolestaan ensinnäkin se, että vastaajat kokivat asuinalueensa yleisesti ottaen turvallisiksi. Eniten he kokivat turvatomuutta omilla asuinalueillaan alkoholin käytön ja järjestyshäiriöiden vuoksi. Toiseksi voitiin todeta, että vastaajat olivat pääosin tyytyväisiä Hyvinkäällä tarjolla olleisiin palveluihin ollen kuitenkin jonkin verran tyytymättömämpiä kunnallisiin terveys-, sosiaalitoimiston, koulutus- ja postipalveluita kuin muita palveluita kohtaan. Työvoimatoimiston, joka on nykyisin virallisesti työ- ja elinkeinotoimisto, ja Kelan palveluita koskeneisiin kysymyksiin saaduista vastauksista voitiin todeta ensinnäkin, että varsin suuri osa vastaajista ei osannut sanoa, olivatko he tyytyväisiä kysymyksissä mainittuihin yksittäisiin palveluihin. Toiseksi niistä voitiin todeta, että suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä tai melko tyytyväisiä niihin yksittäisiin palveluihin, joita he osasivat arvioida. (Ks. Terveystieteen mukainen ... 2013, 23, 44–53.)

Sen lisäksi, että Laurean opiskelijoiden hyvinvointikyselyä analysoiden tekemät oppimistehtävät toimitettiin aiemmin mainitulla tavalla keväällä 2013 Hyvinkään kaupungin aikuissosiaalityön päällikölle ja Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimista koordinoineelle suunnittelijalle ja että hyvinvointikyselyn tuloksia hyödynnettiin Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimisessa, hyvinvointikyselyn tuloksista tiedotettiin Hyvinkään perusturvan toimialaa ja sen toimesta muita kaupungin toimialoja. Tähän tiedottamiseen liittyen SOHVI-hankkeen Laurean osahankkeen toteuttamisesta vastanneen lehtorin ja tutkimusassistentin sovittiin esittelevän erikseen sovittavana ajankohtana joko syksyllä 2013 tai alkutalvella 2014 hyvinvointikyselyn tuloksia Hyvinkään perusturvan toimialan henkilöstölle ja kaupungin hyvinvointikertomuksen laatimista varten nimetyn hyvinvointikertomusryhmän jäsenille.

Laurea-ammattikorkeakoulun osahankkeessa saadut kokemukset hyvinvointia koskevan kokemustiedon keräämisestä kyselyn avulla osoittivat, että kysely on hyvä ja suhteellisen kustannustehokas tapa kerätä tietoa, jota tarvitaan, kun arvioidaan tietyllä alueella (kylä, kunta, maakunta jne.) asuvien hyvinvointia ja heidän käytettävissään olevien palvelujen riittävyyttä ja kehittämisen tarpeita. Kyselyn käyttäminen mahdollisti monipuoliseen hyvinvointikäsitteeseen nojautuvan tiedonkeruun tarkasti määritellyltä kohderyhmältä. Sen käyttäminen mahdollisti myös tiedon keräämisen ja analysoimisen systemaattisella tavalla sekä tiedon analysoinnin siten, että se rajoittui vain osaan kyselyssä esitetyistä kysymyksistä. Tämä mahdollisuus rajoittaa tiedon analysointi vain osaan kerätystä tiedosta on tärkeää, kun kerätyn tiedon halutaan hyödyntävän myös paikallisessa hyvinvointipolitiikassa mukana olevia eri tahoja, joita kutakin kiinnostaa ensisijaisesti niiden omaa toimintaa suoraan sivuavat hyvinvointitiedon keruussa saadut tulokset.

Kyselyn käyttämiseen hyvinvointia koskevan kokemustiedon keruussa liittyy kuitenkin myös haasteita, joihin on kyettävä vastaamaan. Niihin kuuluu muun muassa sen ratkaiseminen selvästi jo tiedonkeruuta suunniteltaessa, kuinka paljon painoa pannaan sille, että tietoa saadaan kerättyä marginaalisessa asemassa olevilta, ja kuinka paljon sille, että tietoa saadaan kerättyä riittävän suurelta osalta tiedonkeruun kohderyhmään kuuluvista. Painon ollessa edellisessä voi kyselyyn vastaajien määrä suhteessa sen saaneisiin jäädä matalaksi, koska tavoitteeksi ei tällöin aseteta kyselyn tulosten yleistämistä, vaan ”äänen antamista” marginaalisessa asemassa oleville (ks. myös Saari, Viinamäki & Antikainen 2014). Painon ollessa jälkimmäisessä kyselyyn vastaajien määrän suhteessa sen saaneisiin tulee olla riittävän suuri, jotta kyselyn tuloksia voidaan

yleistää koko sen kohdejoukkoa koskeviksi tuloksiksi. Tämä painopisteen valinta vaikuttaa esimerkiksi siihen, kuinka pitkää, millä kielillä ja miten muotoiltua kyselylomaketta käyttäen kysely tulee tehdä, jotta kyselyn vastaajiksi tarkoitetut pystyvät siihen vastaamaan.

Toinen haaste, joka liittyy kyllä myös muilla menetelmillä toteutettavaan tiedon tuottamiseen, on kyselyn toteuttamisen ja sillä kerätyn aineiston analysoinnin yhdistäminen aikataulullisesti sekä kyselyn tulosten käyttäjiksi ajateltujen tahojen toiminnassa että ammattikorkeakoulun opetuksessaan noudattamien aikataulujen kanssa. Tämän yhdistämisen on tapahduttava siten, että tiedon keruu palvelee kaikkia näitä tahoja, kun kukin niistä toteuttaa omaa perustoimintaansa. Tämä edellyttää, että niillä kaikilla on riittävästi mielenkiintoa, aikaa ja muita resursseja osallistua kyselyn ja sen tulosten hyödyntämisen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kolmas haaste, joka sekkin liittyy myös muilla menetelmillä toteutettavaan tiedon tuottamiseen, liittyy ammattikorkeakouluissa annettavan tutkimusmenetelmäopetuksen ja niissä tehtävän tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan (TKI-toiminnan) integroimiseen niin, että ne tukevat toisiaan. Tämä edellyttää ammattikorkeakouluilta sitä, että niiden tutkimusmenetelmäopetuksessa ja TKI-toiminnassa tekemät ratkaisut ovat linjassa keskenään niin, että niiden TKI-toimintaa toteuttavilla henkilöillä on riittävät edellytykset toimia niissä rooleissa, joissa heidän pitää kyetä toimimaan, kun he osallistuvat niin sanottuun työelämän kanssa yhteistyönä tehtävän TKI-toiminnan toteuttamiseen.

2.3 MONIMUOTOISIN MENETELMIN KOKEMUKSELLISTA HYVINVOINTITIIETOA OULUN SEUDULLA

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

SOHVI-hankkeen toteuttamiseksi Oulun seudun ammattikorkeakoulun Sosiaali- ja terveysalan yksikkö laati yhteistyösopimuksen Oulunkaaren kuntayhtymän kanssa, joka järjestää alueellaan sosiaali- ja terveyspalvelut. Kohdekunniksi valikoituivat Oulunkaaren kunnista Ii, Utajärvi ja Vaala. Kunnat ovat väkiluvultaan pieniä maaseutukuntia ja sijaitsevat 40–100 km etäisyydellä Oulusta.

Iin kunnassa aineistoa kerättiin 4.–6.-luokkien oppilailta eläytymismenetelmällä. Työikäisiä iiläisiä haastateltiin teemahaastattelulla. Utajärvellä kohdejoukkona olivat lapsiperheiden vanhemmat, joiden haastatteluisso sovellettiin

tulevaisuuden muistelu -tekniikkaa. Vaalassa aineisto kerättiin kyselylomakkeella 7.–9.-luokkien oppilailta. Seuraavassa kuvaillaan tutkimusaineistojen keruuta, niihin liittyneitä haasteita ja onnistumisia sekä tutkimustuloksia.

Välähdyksiä lin lasten hyvinvointikokemuksista

Iissä lasten kokemuksellisen hyvinvointitiedon keruun menetelmänä käytettiin eläytymismenetelmää. Lapsille annettiin kaksi kehyskertomusta, joiden ajateltiin virittävän lapsia kertomaan arkisista, heidän elämänsä ja hyvinvointinsa kannalta merkityksellisistä asioista ja tapahtumista eri elämänalueilla. Käytetyt kehyskertomukset olivat seuraavanlaisia:

Kuvittele, että on ilta ja takana on ihan tavallinen viikko. Olet saanut tällä viikolla apua ja tukea niin, että viikkosi on onnistunut. Olet tyytyväinen elämäsi ja olotilaasi. Kirjoita, mitä viikon aikana on tapahtunut.

Kuvittele, että on ilta ja takana on ihan tavallinen viikko. Olet saanut tällä viikolla apua ja tukea, mutta sinusta tuntuu, että kaikki on mennyt pieleen. Olet tyytymätön elämäsi ja olotilaasi. Kirjoita, mitä viikon aikana on tapahtunut.

Tutkimukseen osallistui yksi koulu, jonka 4.–6.-luokan oppilailta ja heidän vanhemmiltaan pyydettiin kirjallinen suostumus lapsen osallistumisesta tutkimukseen. Tämä vaihe osoittautui tutkimuksen toteuttamisen kannalta haasteelliseksi, koska lapsen osallistumisen kieltäviä vastauksia tuli paljon tai suostumuslomake jäi kokonaan palautumatta. Aineiston keruuvaiheessa mukana oli 13 lasta, joiden kirjoitelmista tutkimusaineisto koostui. Lapset kirjoittivat oppitunnin aikana anonymisti vapaamuotoiset tarinansa kahdelle A4-arkille, joille kehyskertomukset oli monistettu. Lasten listamaiset tarinat onnistuneesta ja epäonnistuneesta viikosta pilkottiin analyysia varten aluksi lauseiksi ja lauseiden osiksi, joita yhdistelemällä ja jäsentelemällä eri teemoiksi rakennettiin lasten kokemusta hyvinvoinnista ja sen osatekijöistä.

Hyvinvointi paikallistui lapsilla eri elämänalueita koskeviin vuorovaikutuksellisiin ilmiöihin ja ihmissuhteisiin. Myös menestymisen ja elämyksellisyyden teemat määrittivät hyvinvointia. Lasten tarinoissa koulu oli vahvasti läsnä; koulumaailmaa kuvattiin erityisesti koulutyöskentelyssä ja koulusuorituksissa menestymisen ja onnistumisen sekä toimivien kaverisuhteiden näkökulmasta. Kavereiden olemassaolo, heidän kanssaan vietetty aika ja yhteinen touhuami-

nen olivat lapsille ylipäättään tärkeitä. Erityisiä uhkan ja huolen aiheita olivat kiusatuksi ja torjutuksi tuleminen sekä yksin jääminen. Perhe, vanhemmat, sisarukset, muut sukulaiset, koti ja lemmikkieläimet esiintyivät myös lasten tarinoissa: kotona ja perheenjäsenten kanssa tehdään arkisia asioita, mutta myös matkustellaan, vietetään vapaa-aikaa ja perhejuhlia. Lapset kertoivat arjestaan ja elämästään sekä onnen ja mielihyvän että epäonnistumisten ja ilottomuuden kokemuksien kautta. Arki on ”monipaikkainen”, samoin lasten kokema hyvinvointi.

Eläytymismenetelmän valintaa lasten kokemuksellisen hyvinvointitiedon tiedonkeruumenetelmäksi rohkaisivat aiemmat kokemukset tarinoiden käyttökelpoisuudesta tiedontuotannon välineenä. Eläytymismenetelmän ajatellaan antavan tilaa lasten omalle kerronnalle. Kehyskertomuksen käsitteet ja sisältö vaikuttavat siihen, millaista tietoa saadaan. Onnistuneen kehyskertomuksen luominen on erityinen haaste, ja varsinkin lasten kohdalla on mietittävä kertomuksen relevanttisuutta lasten kokemusmaailmalle, tiedolle ja käsitteille. Lasten tiedontuottamisen tavat ovat erilaisia kuin aikuisilla ja vaihtelevat iän mukaan – kieli ja sanat ovat lapsilla vain yksi merkityksenannon väline.

Koulu mahdollistaa periaatteessa laajan ja moniäänisen aineiston hankinnan, koska koulun kautta on mahdollista tavoittaa kulttuurisesti ja sosiaalisesti erilaisista lähtökohdista tulevia lapsia. Lasten tavoittaminen kouluyhteisössä vaatii monien aikuisten välistä yhteistyötä ja suostumuksia, minkä huolelliseen suunnitteluun kannattaa panostaa.

Tutkimukseen osallistumisen lähtökohdaksi valittu suostumusten saaminen lapsilta itseltään sekä heidän vanhemmiltaan osoittautui haasteelliseksi; miten toteutetaan kirjallisten suostumusten toimittaminen koteihin ja palautuminen määräaikaan mennessä, jotta tutkimukseen saadaan osallistujia. Vanhemmat saattavat toimia portinvartijoina lastensa osallisuuden suhteen, ja voidaankin kysyä, onko lasta mahdollista kuulla ja missä asioissa ilman vanhempien suostumusta. Voidaan myös miettiä sitä, onko tutkimuseettisesti mahdollista toteuttaa aineistonkeruu ilman lapsen omaa suostumusta tutkimukseen osallistumisestaan. Miten motivoidaan lapsia antamaan suostumuksensa ja miten eri-ikäiset lapset ymmärtävät tutkimuksen vapaaehtoisuuden ja luottamuksellisuuden? Kun koulu toimii tutkimuksen tiedonkeruuympäristönä, on pohdittava tutkimustehtävän ja koulutehtävän välistä suhdetta – pitääkö ne erottaa toisistaan, kuten tämän tutkimuksen tiedonkeruuvaiheessa tehtiin, vai voiko eläytymismenetelmätarinan kirjoittamisen toteuttaa koulutehtävänä.

Tutkimukseen osallistuneet lapset lähtivät mukaan innokkaina, uteliaina ja aktiivisina paneutuen kirjoituksiinsa ja tarinoihinsa. On tärkeää muistaa, että eläytymismenetelmätarinat eivät välttämättä ole kuvauksia todellisuudesta, vaan tarinoita siitä, mikä saattaa toteutua tai mitä eri asiat merkitsevät. Aineiston keruun toteuttamisen paikka, tilanne ja tutkija kontekstoivat lasten tarinoita ja kerrontaa. Minkä verran tarinat yksilöllisen ainutlaatuisuutensa lisäksi sisälsivät asioita, joita kulttuurissamme pidetään tärkeinä ja merkityksellisinä? Millaisia tarinoita lapset olisivat tuottaneet muussa kuin kouluympäristössä? Aineiston analyysin kannalta haastavaa oli lasten tarinoiden monimerkityksellisyys, arvoituksellisuus ja sirpaleisuus. Mitä tarinat kertovat aikuiselle ja miten toteuttaa analyysi niin, ettei lasten oma ääni katoa?

Työikäisten hyvinvointikokemuksia lin kunnassa

Toisena kohdejoukkona Iin kunnassa olivat edellä mainitun alakoulun oppilaiden vanhemmat. Heidän osaltaan aineiston keruu toteutettiin teemahaastattelulla. Tutkimukseen osallistui yhdeksän perheellistä kuntalaista. Induktiivisessa laadullisessa tutkimuksessa paljon käytetty ja suositeltava haastattelumuoto on avoin teemahaastattelu, jota kutsutaan myös syvähaastatteluksi. Haastattelut olivat keskustelunomaisia, ja ne aloitettiin mahdollisimman avoimella kysymyksellä, jotta tutkimukseen osallistujalla oli mahdollisuus kuvata kokemuksiaan siten, kuin hän oli ne kokenut. Haastattelun edetessä haastattelija syvensi keskustelua esittämällä lisäkysymyksiä, mahdollisia tarkennus- ja esimerkkipyynnöitä, osallistujan aiempaan kuvaukseen. Haastattelun alustavia teemoja olivat: 1) työikäisten kuntalaisten kokemukset hyvinvoinnistaan ja siihen liittyvistä tekijöistä, 2) työikäisten kuntalaisten kokemukset hyvinvointiinsa liittyvistä palveluista (kuten saatavuudesta, sujuvuudesta, laadusta), 3) työikäisten kokemukset osallisuudestaan palveluprosesseissa (kuten osallistumismahdollisuuksistaan kuntalaisena, kansalaisena ja palvelun käyttäjänä) ja 4) työikäisten kuntalaisten ehdotukset hyvinvointinsa edistämiseksi ja siihen liittyvien palvelujen kehittämiseksi.

Yhdenmukaiseen analysoitavaan muotoon käsitelty teksti, jonka pituus oli 80 sivua, analysoitiin induktiivisella aineistolähtöisellä menetelmällä. Analysoitaessa tekstiä sille esitettiin kysymyksiä, kuten mistä tämä teksti kertoo, mistä tässä puhutaan, missä ja minkälaisissa muodoissa tutkittava ilmiö esiintyy, miten tutkimukseen osallistujat kokevat hyvinvointinsa ja siihen liittyvät palvelut ja millaisia nuo kokemukset ovat? Analyysin kohteena olivat lauseet, jotka

sisälsivät tietyn kokemuksen kokonaisuuden tai kehittämisidean. Lauseiden sisältöjen perusteella teksti koodattiin hahmotellen näin alustavia alkuperäisilmaisuja ja ala- sekä pääkäsitteitä.

Haastateltavien keskeiset myönteiset kokemukset hyvinvoinnista liittyivät sosiaalisiin hyvin toimiviin ihmissuhteisiin, kauniiseen luontoon, sen tarjoamiin harrastusmahdollisuuksiin, koettuun hyvään yhteisöllisyyteen, naapuriapuun ja kunnan positiiviseen ilmapiiriin. Keskeiset kielteiset hyvinvointiin liittyvät kokemukset puolestaan liittyivät rakennettuihin (teknisiin) palveluihin. Näillä tarkoitettiin julkisten rakennusten, kuten koulujen ja päiväkotien, ankeutta ja niiden pihojen virikkeettömyyttä ja vanhuksille rakennettujen tilojen puuttumista. Haastateltavat kuvasivat Iin kunnan tiettyjen osien tiet kapeiksi, valaisemattomiksi, vaarallisiksi ja huolta aiheuttaviksi varsinkin perheiden koululaisten liikkua niillä. Luonto kuvattiin kauniiksi, mutta sen suomat mahdollisuudet on jätetty hyödyntämättä. Kunnan alueen viheralueet kuvattiin hoitamattomiksi ja ankeiksi. Näillä kielteisiksi koetuilla asioilla koettiin olevan myös hyvinvointia alentava merkitys.

Työikäisten Iin kuntalaisten keskeiset kehittämis ehdotukset kohdistuivat julkisiin sosiaalisiin ja teknisiin palveluihin. Sosiaalisiin palveluihin liittyvillä kehittämis ehdotuksilla tarkoitettiin palvelujen laadun kehittämistä. Laadulla puolestaan tarkoitettiin palveluja tarjoavien ammatillisuuden ja osaamisen lisäämistä, kuntalaisille oikeutettujen ja tarkoitettujen palvelujen aktiivista tarjoamista, yhdenvertaisuuden lisäämistä, palvelujen entistä sujuvampaa saataavuutta ja kuntalaisten osallisuuden lisäämistä niiden kehittämiseksi.

Iin kunnan työikäiset olivat Iin Haminan alakoulun oppilaiden vanhempia. He kävivät lähes kaikki töissä. Tutkimukseen osallistujiksi valikoituivat tietyn alueen tietyt, lähinnä melko hyväosaiset, kuntalaiset. Muun muassa työttömät Iin kuntalaiset jäivät tästä tutkimuksesta kokonaan pois. On haastavaa tavoittaa laadulliseen tutkimukseen osallistujia mahdollisimman monista työikäisten ryhmistä. Tästä huolimatta laadullinen induktiivinen lähestymistapa on oikea valinta silloin, kun tutkitaan sellaista ilmiötä, josta on vähän tai ei ollenkaan tietoa. Induktiivinen aineiston keruu on luonteeltaan keskustelunomaista eli dialogista. Litteroidut haastattelut analysoidaan aineistolähtöisesti. Induktiivinen tutkimustapa (induktiivinen logiikka) ja sen eri vaiheet eivät ohjaudu aiemmista teorioista (vertaa deduktiivinen logiikka) vaan ihmisten kokemuksista ja niistä saaduista aineistoista. Tämä on toisaalta haastavaa, toisaalta innostavaa uusien asioiden löytämistä ja keksimistä.

Lapsiperheiden vanhempien hyvinvointikokemuksia Utajärvellä

Utajärvellä kohdejoukon valintaan saatiin apua sellaisilta ammattilaisilta, jotka ovat lapsiperheiden kanssa tekemisissä, kuten neuvolasta, päiväkodista ja perhetyöstä. Haastateltavina oli 11 vanhempaa, pääosin äitejä. Haastateltavilla on yhteensä 55 lasta.

Haastattelussa sovellettu menetelmä, tulevaisuuden muistelu, on ratkaisukeskeinen kehittämistyökalu, jossa keskitytään menneisyyden sijasta tulevaisuuteen ja ongelmien sijasta voimavaroihin. Menetelmä on tavanomaisesta haastattelusta poikkeava sikäli, että siinä tarkastellaan nykyhetken ajatuksia, toiveita ja huolia tulevaisuudesta käsin – tässä tapauksessa vuoden kuluttua haastatteluhetkestä.

Tulevaisuuden muistelu -menetelmää sovellettiin siten, että aineistosta oli löydettävissä vastaukset SOHVIN yhteisiin tutkimuskysymyksiin. Haastateltaville esitettiin seuraavat kysymykset:

1. Olettakaamme, että on kulunut vuosi tästä päivästä eteenpäin. Elämäntilanteesi ja hyvinvointisi on kaikin puolin hyvä. Kuinka asiat ovat sinun kannaltasi?
2. Mikä asia on muuttunut tämän kuluneen vuoden aikana?
3. Onko joitakin elämäntilanteeseesi ja hyvinvointiisi liittyviä asioita, jotka olivat jo vuosi sitten parhaalla mahdollisella tavalla eikä niiden ole tarvinnutkaan muuttua?
4. Olitko jostakin omaan elämäntilanteeseesi ja hyvinvointiisi liittyvästä asiasta huolissasi vuosi sitten? Mihin hyvinvointiisi liittyviin asioihin toivoit muutosta vuosi sitten?
5. Oletetaan, että kuluneen vuoden aikana olet saanut hyviä kokemuksia palveluista. Millaisia ne ovat olleet?

Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä. Tulosten mukaan vanhempien hyvinvointia lisäävät tekijät liittyvät elämän ennustettavuuteen, arkielämän kuormittavuuden kohtuullisuuteen ja yksilöllistyneen elämäntavan haasteiden ylittämiseen.

Elämän ennustettavuus ja samalla kokemus hyvinvoinnista vähenee, kun on jatkuva huoli toimeentulon jatkuvuudesta ja riittävydestä. Tähän liittyy huoli työpaikasta, joko sen säilyvyydestä tai osatyöaikaisuudesta, jolloin tulotaso jää

mataksi. Myös työn mielekkyydellä on merkitystä hyvinvoinnille. Noin puolet haastateltavista kärsi jostain arkielämää haittaavasta pitkäaikaissairaudesta tai vammasta, mikä lisää epävarmuutta toimeentulosta. Haastateltavilla oli monenlaista sekä etuuksiin ja palveluihin että terveyteen liittyvää ohjauksen ja tuen tarvetta.

Monilapsisten perheiden äideillä arkielämä kuormittuu. Useat haastatelluista vanhemmista toivat esille ajan puutteen. He kertoivat kokemuksenaan, ettei aikaa ole riittävästi nukkumiseen, lasten tukemiseen koulutehtävissä, harrastuksiin eikä sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Vanhempien toive oli, että lapsiperheiden kotiapua olisi saatavissa mutkattomasti jostain matalan kynnyksen paikasta, jonka käyttäjä ei joutuisi leimatuksi. Arkea helpottaisi myös, jos olisi saatavilla apua lasten saattamiseen kerhoihin, kirjastoon ja harrastuksiin. Haastateltavat kertoivat olevansa huolissaan siitä, ovatko he riittävän hyviä kasvattajia. Heitä huolettaa myös lasten pärjääminen tulevaisuudessa ja oma jaksaminen.

Perherakenteet muuttuvat puolisoiden erotessa ja uusien elämänkumppanien liittyessä perheeseen. Joskus näissä tilanteissa tarvitaan perheneuvonnan apua. Yhteisöllisyys ja siihen liittyen talkoohenki asuinalueella koetaan arkea helpottavana, ja moni kertoi saavansa lähiyhteisöstä vertaistukea ja käytännön apua. Kun arki kuormittuu, se saattaa vahvistaa kokemusta oman yksilöllisyyden kaatoamisesta arjen kiireiden ja rutiinien alle. Aineistossa nousi esille toive päästä joskus irti perheestä edes hetkeksi esimerkiksi luovien harrastusten pariin.

Kokemukset palveluista liittyivät palveluiden riittävyteen ja saavutettavuuteen, asiakkaiden ja työntekijöiden kohtaamiseen sekä kuulluksi tulemiseen. Esiin nousi odotuksia henkilökohtaisesta palvelusta silloin, kun sitä asiakkaana tarvitsee. Tästä oli esimerkkinä työntekijän saavutettavuus puhelimitse.

Haasteena tulevaisuuden muistelu -tekniikan soveltamisessa on se, että haastattelija sisäistää idean ajallisesta liikkumisesta mielikuvissa. Edellä kuvatut haastattelukysymykset on kuvattu pelkistettyinä. Haastattelutilanteessa ne eivät ole mekaanisia, vaan taitava haastattelija kykenee muuntelemaan kysymysten esittämistapoja tilanteen mukaan ja esittämään tarkentavia lisäkysymyksiä. Tärkeää on, että kysytään haastateltavalta hänen henkilökohtaisia kokemuksiaan ainutkertaisena yksilönä. Aineiston keruutapa vaatii haastattelijoilta menetelmään perehtyneisyyttä ja hyvää vuorovaikutustaitoa. Haastattelut toteutettiin pareittain: toinen esitti kysymyksiä, toinen kirjasi asiat muistiin. Haastateltavan kanssa tarkistettiin yhdessä, että hänen kertomansa asiat kirjat-

tiin hänen tarkoittamallaan tavalla. Ajatuksena on, että nykyhetkessä koettuja huolia, toiveita paremmasta tilanteesta ja toiveita keskinäisestä tuesta tarkastellaan niin, että itse vuoropuhelu- ja kuuntelutilanne voimistaa toiveikkautta.

Yläkoulun oppilaiden hyvinvointikokemuksia Vaalassa

Vaalassa kohdejoukoksi valittiin yläkoulun 8.–9.-luokkien oppilaat, sillä nuorten kanssa toimivat eri tahojen työntekijät olivat huolestuneita niiden nuorten suuresta määrästä, jotka peruskoulun jälkeen eivät hakeutuneet koulutukseen vaan jäivät kotiin oleilemaan. Koululaiset vastasivat sähköiseen kyselyyn nimettömästi. Kysely on suunniteltu Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksessa ja sitä on käytetty jo aiemmin eri kunnissa koululaisten hyvinvoinnin tutkimiseen. Mittarin taustana on laaja hyvinvoinnin käsite sisältäen taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset toimintaresurssit sekä osallisuuden ja vaikuttamisen ulottuvuudet. Kysely toteutettiin koululla Webropol-ohjelmalla.

Samoin kuin Iin koululaisten aineistonkeruussa, myös Vaalassa kohdattiin haasteita aineiston keruulupien saamisessa. Kodeista tuli yllättävän paljon lapsen osallistumisen kieltäviä vastauksia, ja osa lupalomakkeista jäi kokonaan palautumatta. Lupalomake ja informaatiokirje laitettiin jokaisen oppilaan kotiin kaksi kertaa. Kyselyyn vastaamisen mahdollisuus järjestettiin koululla kolme kertaa. Viimeisen tiedonkeruun jälkeen vajaa puolet (n=62, 45,9 %) Vaalan koulun oppilaista (N=135) vastasi kyselyyn. Vastanneista poikia oli 32 ja tyttöjä 30. Syntymävuodet vaihtelivat vuodesta 1996 vuoteen 1999. Aineisto analysoitiin SPPS-tilasto-ohjelmalla. Tutkimusraportti valmistuu ylemmän ammattikorkeakoulututkimuksen opinnäytetyönä 31.5.14 mennessä ja on luettavissa Theseuksesta (tekijä Petteri Repo).³

Yläkoululaiselle perhe, koti, kaverit ja koulu olivat tärkeitä tyytyväisyyden aiheita, samoin lemmikkieläimet, mopot, sekä itsenäistymiseen liittyvät asiat, kuten tyttö- tai poikaystävät ja oma rauha. Suurin osa vastaajista koki olevansa onnellisia. Huolenaiheita olivat viha, väkivalta ja sota, kuolema lähipiirissä, sairaudet, alkoholiongelma ja nukkumisvaikeudet. Suurin osa vastaajista koki terveydentilansa pääsääntöisesti hyväksi ja elämäntapansa terveellisiksi. Noin viidesosa ilmoitti tupakoivansa satunnaisesti tai käyttävänsä alkoholia kuukau-

sittain tai harvemmin. Suurin osa vastaajista koki asumisolosuhteet ja taloudellisen tilanteen kotona hyvänä. Heillä oli mielestään rahaa käytössään riittävästi ja he saivat itse päättää rahojen käytöstä.

Enemmistön mielestä koulunkäynti oli pääsääntöisesti kivaa ja sujui hyvin. Koulussa tärkeimpänä pidettiin oppimista. Koulu oli myös tärkeä kaveriverkoston kohtaamispaikka. Kouluarvosanojen merkitys oli tärkeää lähes kaikille vastanneille. Kolme neljästä piti liikuntaa mukavana, ja taide- ja taitoaineet olivat lukuaineisiin verrattuna hieman suositumpia. Vapaa-ajalla vastaajien aikaa kului paljon musiikin kuunteluun, netissä surffaamiseen ja pelaamiseen, internetyhteisöissä olemiseen sekä urheilemiseen. Osallistuminen oppilaskunnan toimintaan tai nuorten vaikuttajaryhmiin oli vähäistä.

Parhaimmillaan vastaajilla oli laaja sosiaalinen verkosto, jossa onnistuminen huomattiin ja jossa vaikeista asioista saattoi puhua perhepiirissä, harrastuksissa, kavereiden kesken ja internetissä. Vähiten sosiaalisia kontakteja omaavan nuoren onnistumisen huomasivat omat vanhemmat ja heistä useammin äiti. Syrjittynä tai ulkopuolisena olemisen tunteita koettiin useimmin vapaa-ajalla, mutta myös koulussa. Joka neljäs vastaaja koki väkivaltaa melko usein koulussa, harvemmin koulumatkalla, vapaa-ajalla tai internetissä. Joka kymmenes vastaaja ilmoitti kokeneensa väkivaltaa melko usein kotonaan.

Vastaajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä kunnan tarjoamiin palveluihin ja nuorille suunnattuun toimintaan. Vastaajien mielestä asuinpaikka on lähellä luontoa ja siellä viihdytään. Tilaa ja omaa rauhaa sekä tekemistä ja harrastusmahdollisuuksia on riittävästi. Tulevaisuudessa puolet vastaajista oli aikeissa muuttaa pois kotikunnastaan, koska siellä ei koettu olevan riittäviä koulutusmahdollisuuksia.

Kyselytutkimuksen etuna on vastaajien helppo tavoitettavuus ja tiedon keruun objektiivisuus. Onnistuessaan tutkimus tuottaa runsaan ja monipuolisen aineiston. Suurin haaste on saada kohderyhmä vastaamaan. Kohderyhmän motivointiin kannattaa panostaa ja käyttää aikaa. Kouluilla toteutettavissa tutkimuksissa tulee informoida erityisesti opettajia henkilökohtaisten tapaamisten avulla. Myös oppilaan perheen informointi on tärkeää, sillä tiedon puute voi johtaa turhiin kieltäytymisiin. Kyselyn toteuttaminen sähköisesti on nykyisen tietokonesukupolven keskuudessa joustavin tapa saada tietoa nuorten elämästä ja kokemuksista. Tämä tutkimus osoitti, että myös määrällisellä tutkimusotteella saadaan monipuolista ja uudenlaista tietoa nuorten kokemuksellisesta hyvinvoinnista. Mutta suuri epäily jäi kalvamaan: Vastasivatko kyselyyn pääasiassa aktiiviset ja hyvinvoivat nuoret? Tavoitettiinko niitä nuoria, joista usealla työntekijällä oli huolta?

2.4 ETELÄPOHJALAISTEN SYRJÄYTYMISUHAN ALLA OLEVIEN NUORTEN JA NUORTEN AIKUISTEN HYVINVOINNIN KOKEMUKSIA

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Seinäjoen ammattikorkeakoulun SOHVI-hankkeessa tutkittiin syrjäytymisuhan alla olevien nuorten ja nuorten aikuisten arjen hyvinvoinnin kokemuksia. Yhteistyökumppanina oli Kaksineuvoisen kuntayhtymä sekä alueella toimiva toisen asteen ammatillinen oppilaitos. Hankkeessa haastateltiin kolmea nuorten / nuorten aikuisten ryhmää: aikuissosiaalityön nuoria, toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevia nuoria sekä samassa oppilaitoksessa opiskelevia ulkomaalaisia opiskelijoita.

Nuorten ja nuorten aikuisten kokemuksia tutkittiin laadullisin teemahaastatteluin. Tavoitteena oli kuulla nuorten omia ajatuksia hyvinvoinnistaan ja palvelukokemuksistaan mahdollisimman laaja-alaisesti. Käytössämme oli Turun ammattikorkeakoulussa laadittu haastattelulomake, joka muokattiin Seinäjoen hankkeeseen soveltuvaksi (katso liite 3). Haastatteluissa kysyttiin nuorten kokemuksia asumisesta, työstä, ihmissuhteista, taloudesta ja terveydestä sekä vapaa-ajasta. Nämä muodostivat pääteemat haastatteluille. Kunkin teemaan oli muodostettu myös alateemoja, joiden mukaan haastattelut toteutuivat. Tämän lisäksi haastatteluissa käytiin läpi nuorten kokemuksia erilaisista palveluista.

Kaikki haastattelut toteutettiin samaa haastattelurunkoa käyttäen, mutta lomakkeita muokattiin jonkin verran eri kohderyhmille soveltuvaksi. Haastattelut toteutettiin siten, että tutkimushaastattelijoina toimivat pääsääntöisesti toisen vuoden sosionomiopiskelijat, jotka toteuttivat haastattelut osana sektoriopintojaan⁴. Kaiken kaikkiaan hankkeen aikana haastateltiin yhteensä 57 nuorta / nuorta aikuista. Kertynyt tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalysimenetelmällä.

---

4 Ulkomaalaisten opiskelijoiden haastatteluaineiston keräsivät kokonaisuudessaan kaksi opinnäytteen tekijää, jotka tekivät opinnäytettä aiheeseen liittyen.

Nuorten aikuissosiaalityön asiakkaiden hyvinvoinnin kokemukset

Aikuissosiaalityön haastatteluisa yhteyshenkilönä oli Kauhavan perusturvakeskukseen johtava sosiaalityöntekijä, jonka avustuksella haastattelut saatiin organisoitua kuntayhtymän eri toimipisteissä. Aikuissosiaalityön asiakkaana olevia nuoria aikuisia haastateltiin yhteensä 25. Haastateltujen nuorten / nuorten aikuisten elämäntilanteet olivat vaihtelevia. Iältään he olivat 18–30-vuotiaita. Monet heistä olivat työttöminä tai työskentelivät työpajalla, osa myös opiskeli tai oli esimerkiksi sairauspäivärahalla tai Kelan kuntoutustuella.

Kysyttäessä nuorten kokemuksia hyvinvoinnin eri osa-alueista aikuissosiaalityön nuoret aikuiset olivat tyytyväisimpiä sosiaalisiin suhteisiinsa ja asumiseensa. Nuoret arvottivat perhesuhteita ja ylipäättään ihmissuhteita erittäin korkealle. Itselle tärkeimmät asiat ja merkityksellinen elämä jäsennettiin juuri omien läheisten ihmissuhteiden kautta. Etenkin äiti, sisarukset, poika- tai tytökaveri sekä ystävät kuvattiin oman elämän tärkeinä henkilöinä. Haastattelun kuluessa sosiaalisista suhteista paljastui kuitenkin myös erilaisia huolenaiheita: muun muassa se, että perhe tai ystävät asuivat käytännössä kauempana tai omilla vanhemmilla oli ongelmia. Maaseutumaisuus näkyi nuorten kerronnassa siten, että monet asuivat melko väljästi kaksiossa ja muutamat vielä lapsuudenkodissa. Asumisessa oltiin tyytyväisiä etenkin asunnon kokoon ja huokeisiin vuokriin.

Aikuissosiaalityön nuorten keskeisimmät huolenaiheet liittyivät omaan jaksamiseen, taloudelliseen tilanteeseen ja työ- tai koulutuspaikan löytymiseen. Suurin osa vastaajista koki terveytensä ihan hyväksi. Toisaalta kolmannes kuvasi terveyttään tai vähintäänkin kuntoaan melko kehnoksi. Useimmiten taustalla oli joko elintasosairauksia tai masennusta. Etenkin masennus vei voimat ja heijastui monella tavalla jaksamiseen. Miltei kaikki nuoret tupakoivat. Nuorten taloudelliset ongelmat kytkeytyivät ensisijassa tulojen riittävyyteen ja menojen karsimiseen. Lähes puolella nuorista oli muun muassa pikavippeihin tai ulosottoon liittyviä ongelmia. Työ ja/tai koulutus koettiin oman hyvinvoinnin kannalta tärkeänä asiana, mutta aiemmat kokemukset opinnoista tai työstä olivat olleet usein negatiivisia. Lähes jokaisessa aikuissosiaalityön haastattelussa oli jollain tapaa esillä aiemmat epäonnistumiset: työssä tai koulutuksessa jaksaminen, väärät alavalinnat, väärään aikaan ajoittunut kouluttautuminen, keskeytykset tai huonot opiskelu- tai työkokemukset. Silti tulevaisuuden haaveet liittyivät usein juuri työpaikan saamiseen.

Vapaa-aikaa nuoret viettivät poika- tai tyttöystävän tai/ja kavereiden kanssa, omaa lapsuudenperhettä tapaamalla, televisiota katsomalla ja tietokoneella. Osalle myös lemmikkieläimet olivat tärkeitä, ja vapaa-aikaa vietettiin niiden kanssa. Nuorten liikunta- kulttuuri- tai vapaa-ajan palveluiden käyttö oli vähäistä. Nuorille tutuimpia palveluita olivat kirjasto ja elokuvateatteri. Muutamat käyttivät myös joitakin liikuntapalveluja. Alueen vapaa-ajan palveluista ja harrastusmahdollisuuksista tiedettiin kovin vähän ja ne koettiin vähäisiksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon, Kelan ja työvoimahallinnon palveluita nuoret olivat käyttäneet runsaasti. Niitä arvioitiin myös hyvin personifoiden sen mukaan, miten he itse kokivat tullessa kohdelluiksi näissä palveluissa. Sosiaalipalveluista nuoret arvioivat lähinnä toimeentulotukea ja sosiaalitoimen alaista nuorten työpajaa, vaikka osalla oli ollut asiakkuuksia hyvin laajasti eri sosiaalipalveluissa⁵. Molempiin edellä mainittuihin oltiin tyytyväisiä. Sen sijaan terveyspalveluihin ja työvoimahallinnon palveluihin suhtauduttiin jonkin verran kriittisemmin. Kelan palveluiden osalta ajateltiin taas tavallisesti, että palvelu on pääsääntöisesti ystävällistä, mutta Kelan lomakkeet ovat aivan erityisen vaikeaselkoisia.

Toisella asteella opiskelevien ammattikoulunuorten hyvinvoinnin kokemukset

Toinen Seinäjoen ammattikorkeakoulun keräämä aineisto oli toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien nuorten haastatteluaineisto. Yhteyshenkilönä tässä oli ammatti-instituutin erityisopettaja, jonka kautta nuoret saatiin haastateltaviksi. Suomalaisten opiskelijoiden haastatteluaineisto kerättiin ilman laajaa etukäteisinformaatiota opiskelijoille. Heitä haastateltiin yhteensä 22. Nämä haastattelut olivat sisällöllisesti suppeampia kuin aikuissosiaalityön haastattelut, mutta ne toivat joitakin mielenkiintoisia näkökulmia aikuistuvien nuorten hyvinvoinnin kokemuksiin ja mielenkiintoista taustaa ajatellen aikuissosiaalityön tuloksia.

---

5 Haastateltavat olivat olleet asiakkaina muun muassa velkaneuvonnassa, rikos- ja riita-asioiden sovitelussa, lastensuojelussa, lapsiperheiden kotipalvelussa, perheneuvolassa, kuraattorilla, päivähoitossa ja sosiaaliamiehen luona.

Kontrastina aikuissosiaalityön nuoriin aikuisiin ammattikoulunuorten hyvinvointikokemuksia väritti eräänlainen käytännönläheinen toimeliaisuus. Haastatellut nuoret olivat 16–30-vuotiaita, suurin osa vasta 16–17-vuotiaita. Monet opiskelijoista asuivat vielä lapsuuden kodissaan ja kävivät koulua kotoa käsin.

Toisen asteen opiskelijat olivat tyytyväisiä opintoihinsa, terveyteensä ja taloudelliseen tilanteeseensa. Muutamat olivat tyytyväisiä ylipäättään jo siitä, että itsellä oli opiskelupaikka. Miltei kaikki olivat tyytyväisiä myös opintoalaansa, mikä heijastui optimismina opintoja kohtaan. Monet luonnehtivat itseään käytännön ihmisiksi. Nuorilla oli lisäksi melko selkeitä ajatuksia tai tulevaisuudensuunnitelmia työstään, vaikka osa ajatteli työllistyvänsä eri alalle kuin mihin tällä hetkellä kouluttautui. Nuoret kokivat myös terveytensä yleisimmin suhteellisen hyväksi. Sen sijaan omaa kuntoa arvioitiin kriittisemmin ja noin puolet heistä tupakoi. Myös taloudelliseen tilanteeseen nuoret olivat suhteellisen tyytyväisiä. Vanhemmat vastasivat useimpien nuorten taloudellisista kustannuksista. Asiat, joista nuoret joutuivat tinkimään, liittyivät tavallisesti nuorten omiin pieniin menoihin, elämäntapakustannuksiin tai vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin.

Sosiaalisissa suhteissa korostui perheen ja ystävien merkitys. Muita tärkeitä asioita elämässä olivat poika- tai tyttöystävä, eläimet, harrastukset, koulu tai työ. Vanhemmista etenkin äiti mainittiin usein eritellysti tärkeänä tukijana, mutta työhön liittyvissä teemoissa osa pojista mainitsi myös isänsä. Ystävien merkitys korostui etenkin vapaa-aika-teemassa. Vapaa-aikaa värittivät nuoruuteen kuuluva kavereiden kanssa oleminen, rentous ja yhteiset menot. Niin sanottu ”kylällä pyöriminen” kuului monien nuorten vapaa-ajan viettoon. Toisaalta osa vietti vapaa-aikaa hyvinkin perhekeskeisesti.

Nuorilla oli verrattain paljon myös erilaisia harrastuksia. Tyypillisimmin harrastukset liittyvät jollain tapaa luontoon ja moottoriurheiluun. Varsinkin moottoriurheiluun liittyvien harrastusten kirjo oli hyvin laaja⁶. Ammattikoulunuoret harrastivat myös muun muassa lenkkeilyä, metsästystä, kalastusta, ratsastusta, kuntosalia, joukkuelajeja, eläinsuojelua, remontointia ja tietokoneella pelaamista. Vain yksittäiset nuoret sanoivat, etteivät he varsinaisesti harrasta mitään.

---

6 Moottoriurheiluun liittyvinä harrastuksina mainittiin muun muassa off road, motorcross, moottorikelkkailu, jäärata-autoilu, mopoilu, mopojen tuunaus, korjaus ja viritys tai yleensä vain autoilu.

Sosiaalipalveluita nuoret olivat käyttäneet vähän. Sosiaalipalveluista kuraattorin palvelut olivat lähimpänä ammattikoulunuorten maailmaa. Terveyspalveluista nuoret olivat käyttäneet eniten hammashoitoa. Myös kouluterveydenhuolto, terveysaseman palvelut, laboratorio, lääkäri ja röntgen mainittiin. Palveluihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä. Työvoimahallinnon palvelut olivat nuorille tuntemattomia. Kelan etuuksista lähinnä vain opintotuki ja matkatuki olivat nuorten käyttämiä palveluita tai etuuksia. Niitä oli haettu yleensä vanhempien avustuksella.

Nuoria pyydettiin haastattelussa ideoimaan uusia palveluita tai tukimuotoja, joilla alueella asuvien nuorten hyvinvointia voitaisiin tukea. Useimmat nuoret eivät osanneet kertoa, mitä palveluita alueelta puuttui. Aikuissosiaalityön nuorten tapaan myös ammattikoulunuorten toiveet kohdistuivat ensisijassa nuorille suunnatun harrastustoiminnan laajentamiseen ja esimerkiksi nuorisotalotoiminnan elävöittämiseen. Toivottiin tilaa, jossa nuoret voisivat kokoontua.

Toisella asteella opiskelevien ulkomaalaisten opiskelijoiden hyvinvoinnin kokemukset

Kolmantena ryhmänä Seinäjoen ammattikorkeakoulussa haastateltiin ammattillisessa koulutuksessa opiskelevia ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita. Kaikki haastatellut opiskelijat olivat venäläistaustaisia. Venäläisopiskelijoita pyydettiin vertaamaan nykyistä hyvinvointiaan myös suhteessa aiempaan – eli aikaan, jolloin he asuivat vielä Venäjällä. Tämän lisäksi palvelukokemuksia kartoittavia kysymyksiä muokattiin jonkin verran. Muuten haastattelurunko oli sama kuin aikuissosiaalityön ja ammattikouluopiskelijoiden haastattelussa.

Haastatellut ulkomaalaiset opiskelijat olivat suhteellisen tyytyväisiä hyvinvointiinsa. Muuttaminen Suomeen opiskelemaan oli ollut heille selkeä elämänvalinta, jonka kautta asioita jäsennettiin ja johon nykyistä hyvinvointia suhteutettiin. Kaikki olivat verrattain motivoituneita opintoihinsa. Myös asumiseen, taloudelliseen tilanteeseen, arjen sujumiseen ja sosiaalisiin suhteisiin oltiin suhteellisen tyytyväisiä. Etenkin erilaiset ammattikoulun järjestämät liikuntaharrasteet osoittautuivat ulkomaalaisille opiskelijoille tärkeäksi heitä yhdistäväksi ja yhteisöllisyyttä luovaksi tekijäksi. Miltei kaikki haastatelluista osallistuivat näihin liikuntaharrasteisiin. Kontakteja suomalaisiin opiskelijoihin heillä oli silti niukasti. Suurimmat huolet liittyivät edellä mainitun lisäksi suomen

kielen hallintaan sekä alueen muuten vähäisiin vapaa-aika- ja kulttuuripalveluihin. Huolta ja yksinäisyyden kokemuksia aiheuttivat myös pitkät välimatkat omiin läheisiin. Osalla asui silti sukulaisia myös Suomessa. Suomen sosiaaliturvaetuksiin opiskelijoilla ei varsinaisesti ollut oikeutta, joten he käyttivät pääosin vain liikunta- ja terveystalvueluita. Tärkeitä heille olivat myös muun muassa kansalaisopiston järjestämät kielikurssit. Ulkomaalaisille opiskelijoille oli tyypillistä ajatella hyvinvointiaan pitkällä aikajänteellä, jolloin tulevaisuutta suunniteltiin usein useita vuosia eteenpäin.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden hyvinvointihaastatteluissa haasteita tuotti jonkin verran ensisijassa kielen ymmärtäminen, koska suomi ei ollut haastattelujen oma äidinkieli. Muuten haastattelut onnistuivat odotetusti. Ulkomaalaisten opiskelijoiden hyvinvointikokemuksista on valmisteilla kaksi opinnäytetyötä. Sosiaalisten suhteiden merkitystä ulkomaalaisten opiskelijoiden hyvinvoinnille on tutkinut Petra Hautanen opinnäytetyössään *Ihmiset on tärkeitä”- ulkomaalaisten opiskelijoiden sosiaaliset suhteet osana hyvinvointia*. Lisäksi ulkomaalaisten opiskelijoiden palvelukokemuksista on tekeillä Riikka Niemisen opinnäytetyö, joka valmistuu vuoden 2014 aikana.

Kokemukset käytetystä tutkimusmenetelmästä

Seinäjoen ammattikorkeakoulun hankkeessa ehdottomasti suurimmaksi haasteeksi osoittautui aikataulu. Tutkimuksen aineistonkeruun, analysoinnin ja raportoinnin sykli oli erittäin tiivis, mikä toi väistämättä eräänlaista kiireen tunnetta kokemustiedon keruun ja analysoinnin eri vaiheisiin. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa kokemustiedon prosessi eteni seuraavasti: Aineistonkeruun suunnittelu aloitettiin elo–syyskuussa 2012 ja haastattelut toteutettiin lokamarraskuun vaihteessa, jonka jälkeen aineisto analysoitiin. Aineiston alustava analyysi saatiin valmiiksi helmikuun lopussa 2013 ja se toimitettiin yhteistyötahoille luettavaksi (perusturvaan, työpajalle ja ammatilliseen oppilaitokseen). Samalla pyydettiin heiltä heidän kommenttejaan alustavista tuloksista.

Alun perin Seinäjoen ammattikorkeakoulussa asetettiin tavoitteeksi haastatella jopa 50–60 aikuissosiaalityön nuorta aikuista, mutta tästä tavoitteesta jouduttiin jo alkuvaiheessa luopumaan. Alueen sosiaalityöntekijöiden arvioiden mukaan noin 25 nuoren haastattelu oli realistinen tavoite heidän kuntayhtymänsä alueella, mikä myös toteutui. Samalla ideoitiin ajatus haastatella myös toisella asteella opiskelevia nuoria.

Työmäärästä ja tiukasta aikataulusta huolimatta Seinäjoen ammattikorkeakoulun kokemukset olivat positiivisia. Laadullinen aineisto osaa yllättää: esiin nousee uusia, tuoreita, ehkä ennakoimattomiakin näkökulmia. Laadullisen aineiston vahvuutena on, että haastateltavat ja aineistot itsessään rakenteistavat ymmärrystä hyvinvoinnin ulottuvuuksista ja jopa niiden keskinäisyhteyksistä. Teemahaastattelumenetelmän käyttö osoittautui siis toimivaksi menetelmäksi kokemusten tutkimiseen. Laadullisten tutkimusmetodien käytön tavallisin este usein on se, että niiden kerääminen tutkijatyönä on kallista. Ammattikorkeakouluilla on kuitenkin laaja ja laadukas opiskelijamassa, jota on mahdollista hyödyntää laadullisten aineistojen keräämisessä.

Monia asioita olisi voinut tehdä myös toisin. Hankkeessa olisi voinut kokeilla esimerkiksi useita aineistojen keräämisen tapoja. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa päädyttiin osin yhteensattumien summana siihen, että yhdellä aineistonkeruumetodilla haastateltiin useita kohderyhmiä. Toisaalta tämä oli myös onnistunut ratkaisu. Tätä kautta saatiin näkyviin hieman erilaisissa elämäntilanteissa ja elämänvaiheissa olevien nuorten kokemuksia arjestaan.

2.5 VAKKASUOMALAISTEN NUORTEN AIKUISTEN TEEMAHAASTATTELUIJEN TOTEUTUS, TULOKSET JA ARVIOINTI

Turun ammattikorkeakoulu

Kohderyhmä ja kokemustiedon keruu

Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat keräsivät syksyllä 2012 teemahaastatteluilla vakkasuomalaisilta 18–24-vuotiailta aikuissosiaalityön toimeentulotuki- tai jälkihuollon asiakkailta kokemustietoa hyvinvoinnin eri osa-alueista ja palveluista (katso liite 3, katso myös Seinäjoen ammattikorkeakoulun tekstiosuus tämän julkaisun luvusta 2). Sosiaalijohto pyrki valitsemaan haastateltavia, joilla oli vähintään yksi sosiaalihuollon asiakkuuteen johtanut hyvinvointiin liittyvä haaste. Heille yhteistä oli vaikea työllistymistilanne ja ammattitutkinnon puuttuminen. Haastatteluja tehtiin kahdeksan.

Nuorten aikuisten hyvinvointi- ja palvelukokemukset

Sosiaalisiin suhteisiinsa, vapaa-aikaansa ja terveydentilaansa nuoret aikuiset olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä. Tosin he myönsivät, että elintavoissa (muun muassa ravitsemus- ja liikuntatottumuksissa) olisi parannettavaa. Useimmat nuorista aikuisista olivat ylipainoisia ja tupakoivat säännöllisesti. Taloudelliseen tilanteeseen, työllisyystilanteeseen ja asuinolosuhteisiin he suhtautuivat negatiivisemmin johtuen heidän tämänhetkisestä työmarkkina-asemastaan. Tärkeiksi asioiksi hyvinvoinnin näkökulmasta nuoret aikuiset nimesivät perhe- ja ystäväsuhdet. Myös työllistymistä, omista asioista huolehtimista ja itsenäisyyttä haastatellut pitivät tärkeinä. Nuoret aikuiset kokivat melko yleisesti, ettei heillä ollut kovin paljon osallistumis- tai vaikutusmahdollisuuksia työmarkkina-asemaansa ja taloudelliseen tilanteeseensa, kun taas ihmissuhteisiinsa he pystyivät vaikuttamaan. Sosiaalisiin suhteisiinsa he kokivat pystyvänsä vaikuttamaan omalla aktiivisella toiminnallaan toisin kuin työmarkkina-asemaansa, joka oli kytköksissä alueen työllisyystilanteeseen ja koulutukseen.

Nuoret aikuiset kertoivat normaalin arkipäivän sisältävän tavanomaisia asioita, kuten työssä käyntiä, kotitöitä, pihatöitä ja kavereiden kanssa olemista ja harastamista. Perheellisten arki kiertyi tiiviimmin lasten hoidon ja huolenpidon ympärille, mutta muutoin samat rutiinit tuntuivat täyttävän heidänkin arkenensa. Haastatellut viettivät aikaa säännöllisesti heille tärkeiden ihmisen kanssa. He saivat näiltä ihmisiltä tarvittaessa niin aineellista (esimerkiksi rahallinen apu) kuin aineetonkin tukea (esimerkiksi keskustelukumppanuus, hoiva- ja huolenpitoapu). Haastateltavat antoivat myös vastavuoroisesti tukea läheisilleen tarvittaessa. Yksinäisyyttä kertoi kokevansa viisi haastatelluista. Usein kokemus oli hetkellistä, mutta kaksi haastatelluista mainitsi sen olevan jokapäiväistä. Nuoret aikuiset kertoivat, etteivät suunnittele elämäänsä juuri eteenpäin vaan elävät päivä kerrallaan.

Eniten nuoret aikuiset käyttivät sosiaali-, terveys-, työllisyys- ja Kelan palveluja. Koulutus-, kulttuuri- ja liikunta- tai vapaa-aikapalveluja he eivät juuri käyttäneet. Heidän kokemuksensa saaduista palveluista vaihtelivat – osa suhtautui niihin kriittisesti, osa taas oli tyytyväisiä niihin. Koska aineisto oli pieni, kunta-kohtaista vertailua tähän liittyen ei voitu tehdä. Lisäksi haastateltavien oli vaikea hahmottaa, mitä palvelua kukin taho tuottaa. Palvelujen kehittämiseen liittyen haastatellut esittivät muutamia ideoita. Aikuistumisvaiheessa olevilla nuorilla ei ole paikkoja, joissa kokoontua. Tällaisten paikkojen pitäisi toimia niin sanottuina yleisinä olohuoneina, jotka olisivat matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja.

Arviointia käytetystä tiedonkeruumenetelmästä

Kokemustiedon keruu oli monivaiheinen prosessi, jonka aikana kohdattiin haasteita ja koettiin onnistumisia. Teemahaastattelu oli menetelmänä hyvä ratkaisu nuorten aikuisten kokemuksien kartoittamiseen, ja haastattelurunko oli toimiva, sillä se oli kohderyhmää osallistava ja luonteva tiedonkeruumenetelmä. Haastattelutilanteissa nuoret aikuiset kertoivat avoimesti ja usein yksityiskohtaisesti omasta elämäntilanteestaan. Tiedonkeruun haasteena oli kohderyhmän tavoitettavuus. Aikuistumisvaiheessa oleviin nuoriin oli vaikeaa saada yhteyttä ja aikataulujen sopiminen oli vaativaa. Haastattelijat huomasivatkin, että haastattelun toteutumista auttoi huomattavasti tekstiviestillä tehty muistutus haastatteluajasta.

Jos kokemustiedonkeruun prosessi toteutettaisiin uudelleen, tiettyjä asioita voitaisiin tehdä toisin. Ensinnäkin tiedonkeruun voisi kytkeä jonkin palvelutapahtuman, esimerkiksi sosiaalityöntekijän luona käynnin, yhteyteen. Tällöin voitaisiin tavoittaa myös niitä henkilöitä, joita ei ole muutoin helppo tavoittaa ja joilla ei ole voimia ja/tai motivaatiota osallistua erilaisiin kokemustiedonkeruisiin. Toiseksi palvelujen määrittäminen ja avaaminen haastateltaville on tärkeää. Tässä voitaisiin käyttää apuna esimerkiksi palvelukarttaa ja esitellä sitä lyhyesti haastattelutilanteessa. Kolmanneksi haastatteluja voitaisiin toteuttaa ryhmähaastatteluina, mikä voisi toimia erityisesti kysyttäessä palvelukokemuksista ja -tarpeista. Neljänneksi kohderyhmän kanssa voisi kokeilla sähköisiä tiedonkeruumenetelmiä, kuten nettikyselyä ja sosiaalista mediaa.

Kokemustietoa kerättiin laajasti hyvinvoinnin eri osa-alueista ja palveluista melko yleisellä tasolla. Näin voitiin varmistaa, että haastattelijoiden ennakkokäsitykset tietyn asiakasryhmän hyvinvoinnin puutteista eivät jo etukäteen rajanneet tiedon keruuta. Samoin varmistettiin, että asiakkaan elämä nähtiin eri hyvinvoinnin osatekijöistä koostuvana kokonaisuutena, jonka hahmottaminen on tärkeää esimerkiksi palveluiden suunnittelussa. Haastattelurunko olisi toimiva melko pienen räätälöinnin jälkeen myös muilla kohderyhmillä, joilla ei ole voimia tai motivaatiota vastata esimerkiksi laajoihin kyselyihin. Kuitenkin tulee muistaa edellä mainittujen kohderyhmien tavoittamiseen liittyen haasteet, joita kuvattiin edellä. Siten teemahaastattelu voisi olla yksi menetelmä, jolla voitaisiin tuottaa kokemustietoa eri asiakasryhmistä esimerkiksi kuntien hyvinvointikertomuksiin. Jos halutaan pureutua tarkemmin jonkun tietyn hyvinvoinnin osa-alueen kokemuksiin, käsittelyyn otettavien teemojen määrää tulisi vähentää ja esittää lisää tarkentavia kysymyksiä valituista

teemoista. Jos halutaan osallistaa asiakas tai kuntalainen jonkun tietyn palvelun suunnitteluun, tarvitaan lisää tarkentavia kysymyksiä esimerkiksi asiakkaan kohtaamiseen, palvelutarpeisiin ja palveluprosessin sujuvuuteen liittyen. Teemahaastatteluiden tekeminen vaatii paljon aika- ja henkilöresursseja, mutta opiskelijayhteistyö voidaan tässä nähdä mahdollisuutena. Ratkaisuja tähän problematiikkaan on pohdittu tämän raportin luvussa kuusi, jossa on kuvattu hyvinvointia tuottavien toimijoiden työnjakoa ja ammattikorkeakoulujen roolia tässä työssä.

3 MITÄ UUTTA KOKEMUKSELLISUUS TUO HYVINVOINNIN KÄSITTEeseen JA KÄYTTÖÖN?

SOHVI-hankkeen yhden osatavoitteen tehtävänä oli ”aiempaa monipuolisemman hyvinvointikäsitteen ja hyvinvointitiedon määrittely”. Keskeiseksi nähtiin eri alojen (sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-ala) yhteistyön ja kokemustiedon huomioiminen entistä paremmin hyvinvointikäsitteen jäsentämisessä. Syksyllä 2012 kaikki SOHVI:n osahankkeet keräsivät kokemustietoa tahoillaan. Tämän jälkeen voitiin arvioida sitä, mitä mahdollisia lisäyksiä tai täydennyksiä kokemustiedon pohjalta voitaisiin tehdä nykyisin käytössä oleviin hyvinvoinnin käsitteisiin. Tammikuussa 2013 käynnistyi artikkeleiden kokoaminen hyvinvoinnin käsitteen laajemmaksi määrittelyksi ja kokemustiedon soveltamiseksi. Seuraavassa tekstissä käydään läpi laajempaa, paikallisuuteen ja kokemuksellisuuteen pohjaavaa hyvinvointikäsitettä.

SOHVI-hankkeessa kerättiin hyvinvoinnista kertovaa kokemustietoa eri menetelmillä eri kohderyhmiltä. Tästä aineistosta nousi esille vähemmälle huomiolle jääneitä hyvinvoinnin osatekijöitä. Tekeminen ylipäättään ja erityisesti tekemisen mielekkyys nousi esiin eri muodoissaan. Asiakkaat, erityisesti nuoret asiakkaat korostivat oman päätösvallan merkitystä omisissa asioissaan. Halutaan luottaa tulevaisuuteen ja kulkea sitä kohti omien kykyjen mukaan. Palveluihin liittyy myös erilainen kohtelu, paitsi asiakaspalvelijoiden, myös muiden sellaisten henkilöiden taholta, jotka ovat nuorten kanssa tekemisissä. Nuoret eivät halua ylhäältä alas suuntautuvaa ja latistavaa kommentointia, vaan innostamista ja asiassa kuulluksi tulemistä. Hyvä vuorovaikutus on vertaiskohtaamista samassa tilanteessa olevien kanssa, mutta myös luontevaa kanssakäymistä julkisissa tiloissa. Tavallisten palveluiden (kauppa jne.) toivottiin olevan helposti saavutettavissa, lähellä.

Kainulaisen (2014) tutkimuksessa kehitettiin uudistettu koetun hyvinvoinnin mittari. Se sisälsi kolmenlaisia tekijöitä: yksilöön itseensä, yhteisöön ja kuntaan liittyviä seikkoja. Koettu hyvinvointi muodostui elämään tyytyväisyyden ja tulevaisuudenuskon kokemuksista. Itsensä kehittäminen taas virkistymisestä (uusintaminen), mielekkästä tekemisestä ja mahdollisuudesta terveeseen elämään. Suhdetta ympäristöön mitataan suhteessa sosiaaliseen, rakennettuun ja luontoympäristöön. Palvelukokemuksia mitataan saavutettavuuden, työntekijän kohtaamisen ja luottamuksen saavuttamisen sekä yleisen turvallisuuskokemuksen näkökulmista. Uloimpana kehänä on suhde kuntaan ja sen hallintoon, mitä mitataan luottamuksena päätöksentekijöihin ja kokemuksena tasa-arvoisesta kohtelusta.

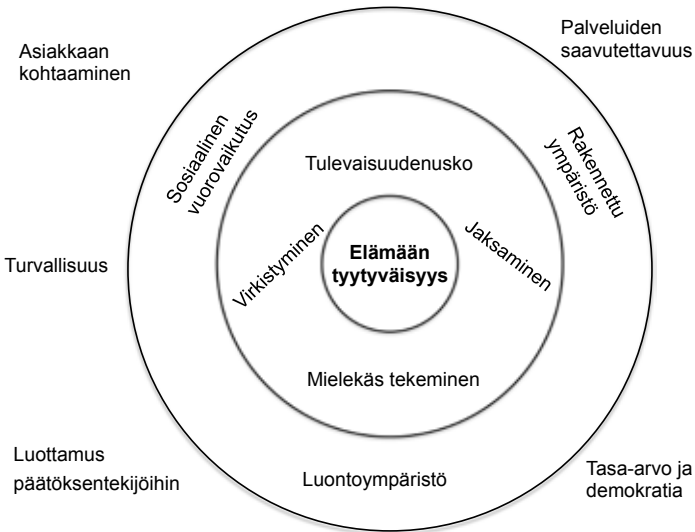
Mittariston rakentamisen taustalla on ollut se koetun hyvinvoinnin tutkimuksen keskeinen löydös, että yksilö ja ympäröivä yhteisö ovat vahvasti vuorovaikutuksessa toisiinsa. Ympäristö ja sen rakenteet sekä toimintaperiaatteet vaikuttavat voimakkaasti yksilön hyvinvointiin. Keskeiseltä näyttää myös se, millaisia mahdollisuuksia yhteisö antaa kullekin käyttää omia kykyjään hyvinvointinsa tavoittelemiseen. Yhteisöllisen mittaamisen merkitystä korostaa myös se seikka, että kuntia velvoittavissa hyvinvointiraportointia koskevissa säädöksissä ilmaistaan kiinnostus nimenomaan *sosiaalista hyvinvointia* kohtaan eikä pelkästään hyvinvointia kohtaan (ks. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimusraportti 2010/1326 ja Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen 2012).

Eräs hyvän yleismittarin piirre on se, että sitä voidaan käyttää erilaisissa tilanteissa ja erilaisille ihmisille, jolloin voidaan saada keskenään vertailtavaa tietoa. Tämän vuoksi edellä esitetty hahmotelma yleiseksi sosiaalisen hyvinvoinnin mittariksi on ulottuvuuksiltaan keskeisiin inhimillisen toiminnan ulottuvuuksiin kiinnittyvä, eikä esimerkiksi eri ikävaiheiden toimintoihin. Mielekäs tekeminen on esimerkiksi yhdessä elämänvaiheessa opiskelua, toisessa työntekoa ja kolmannessa harrastamista. Keskeistä ei ole niinkään se, mitä mielekäs tekeminen sinällään on vaan se, että se luo ihmiselle perustan mielekkäälle elämälle.

Hyvän kokemusta arvioivan mittarin tulee tavoittaa mitattavan henkilön oma kokemusmaailma (ks. kokemustutkimuksesta tarkemmin Hyväri 2014). Suoraan kokemusta mittaava mittari eroaa esimerkiksi barometrityyppisistä mittareista, joissa vastaajat arvioivat usein yleistä tilannetta yhteiskunnassa tai joidenkin ryhmien asemaa siinä. Ari Nieminen (2014a) on artikkelissaan jäsentänyt kokemuksellisuuden tasoja, mutta kvantitatiivisen mittarin sijoittaminen tähän on hieman hankalaa. Yksittäisen ihmisen vastaus on tasolla yksi, eli kukin kertoo

oman elämänsä kokemuksesta, mutta tilastollisesti tarkasteltuna tulokset sijoituvat tasolle viisi ja raportoituna tasolle seitsemän, eli kauimmaksi yksittäisen ihmisen kokemuksesta. Kyse on siis jatkumosta, jonka ääripäinä ovat yksittäisen ihmisen oikea arjen kokemus ja kunnallispolitiikon lukema raportti siitä ja näiden välissä työntekijöiden kokemukset ja näkemykset (ks. Hiltunen 2014). Kokemuksellisuuden korostaminen haastaa nämä maailmat dialogiin.

Rakennettu mittari tuottaa yhden yleisen koetun hyvinvointitiedon (indikaattorin) ja tarvittaessa kahdeksan eriytyneempää tämän alle sijoittuvaa hyvinvointitietoa. Tämän lisäksi voidaan tarkastella erikseen 13 yksittäistä kysymystä, jotka on paikannettu hyvinvoinnille keskeisiksi. Yleinen indikaattori kuvaa kuntalaisten kokemusta hyvän elämän toteutumisen mahdollisuuksista. Tämä indikaattori on jaettavissa kolmeen ulottuvuuteen hyvän elämän toteutumisessa: yksilölliseen, yhteisölliseen ja poliittis-institutionaaliseen. Nämä kolme ulottuvuutta jakautuvat kukin edelleen yhdestä kahteen elementtiin ja nämä edelleen yksittäisiin arvioitaviin asioihin. Kyse on suhteellisen helposti käytettävästä hyvinvointitiedon keruuvälineestä, systemaattisesta mittaristosta. Sen avulla on mahdollista tuottaa kuntalaisten koetun hyvinvoinnin yleiskuva ja kokemukset keskeisesti hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden toimivuudesta.

KUVIO 1. Koettu sosiaalinen hyvinvointi. Kainulainen 2014.

Indikaattoreiden keskeisin anti liittyy lukujen vertailemiseen ajan suhteen, eri alueiden suhteen ja eri väestöryhmien suhteen. Aikavertailuja voidaan tehdä esimerkiksi vuodenajoittain, vuosittain tai valtuustokausittain. Eri alueita voidaan vertailla esimerkiksi kaupunginosittain, kunnittain tai maakunnittain ja eri väestöryhmien vertailua voidaan tehdä esimerkiksi ikäryhmittäin, sosioekonomisten ryhmien välillä tai asiakasryhmittäin. Nimenomaan vertailut tuovat esiin tehtyjen (palvelu)muutosten vaikutukset: poliittiset päätökset ja muutokset kaupunki- ja palvelurakenteessa näkyvät hyvän elämän kokemuksissa.

Edellä esiteltiin yhden uuden mittarin rakentaminen kuvaamaan koettua hyvinvointia. Siinä on paranneltu aiemmissa hyvinvoinnin kokemusten mittareissa havaittuja puutteita. Mittarin oletetaan sopivan hyvin esimerkiksi kuntien hyvinvointikertomusten yhteydessä käytettäväksi. Mittarin toimivuus on kuitenkin pilotoitava ja viimeisteltävä ennen sen käyttämistä. Samoin on mielekästä selvittää empiirisesti sen suhde muihin, standardoituihin koetun hyvinvoinnin mittareihin. Oletuksena on, että se korreloi vahvasti elämään tyytyväisyyttä, onnellisuutta ja psykologista kukoistusta mittaavien indikaattoreiden kanssa. Osana mittarin validointia tulee selvittää sen sovellettavuus ja mahdollisuudet eri ikä- ja asiakasryhmien koetun hyvinvoinnin mittaamisessa.

Edellä on kuvattu kokemustiedon keruuta määrällisen, kvantitatiivisen tutkimuksen keinoin. Sen etuna on tiedon tiivistyminen ja mahdollisuus esittää systemaattisia aikasarjoja ja vertailuja. Siinä voidaan myös huomioida kaikki yhteisesti päätetyt näkökulmat ja ilmiön ulottuvuudet. Sanalla sanoen määrällinen mittari sopii käytettävyytensä vuoksi hyvin esimerkiksi poliittisen päätöksenteon arviointiin ja tehtyjen interventoiden vaikutusten arviointiin. Tarkasti etukäteen määriteltynä sen ei ole kuitenkaan mahdollista tavoittaa jonkin ilmiön reuna-alueita, harvinaisia asioita eikä myöskään kokonaan uusia ilmiötä tai yksittäisiä tapauksia.

Näin ollen kokemustietoa tulisi kerätä myös muilla kuin määrällisillä menetelmillä. Kokemustiedon keruussa onkin menetelmän toimivuuden lisäksi aina mietittävä kohderyhmän tavoittamista tai keinoja saada heidät motivoitua tilanteeseen, jossa he kertovat kokemuksistaan. Voikin arvioida, että yleistä kokemustietoa voidaan kerätä yleistettävillä menetelmillä, kuten väestökyselyin ja systemaattisin haastatteluin, mutta erityisryhmien osalta tulee pohtia joko kohdennettuja (asiakas)kyselyitä ja erityisesti laadullista lähestymistapaa.

Kokemustietoa voidaan myös pelkän tiedon tuottamisen lisäksi hyödyntää yksittäisten palveluiden tai palveluketjujen kehittämisessä. Tällöin tulee pohtia tuottaako esimerkiksi asiakaskysely tai muu määrällinen tieto riittävän hyvää kuvaa palveluprosessista, joka olisi ensiarvoisen tärkeää palveluiden kehittämiseksi esimerkiksi palvelumuotoilulla.

Eri ryhmien kokemustiedon keräämisen suunnittelussa tulisi mahdollistaa ja myös aktiivisesti ottaa mukaan niitä ihmisiä, joiden kokemuksesta on kyse. Tämä koskee etenkin sellaisia väestö- ja asiakasryhmiä joiden elämästä ja toiveista tiedämme sittenkin suhteellisen vähän. Palveluiden käyttäjien tulisi olla mukana koko suunnitteluprosessissa eikä pelkästään hyvinvointia kuvaavien ”lähtökohtatietojen” antajina.

Keskeistä on miten usein ja millä tavoin kuntalaiset yleensä ja erityisryhmät (ml. palveluiden käyttäjät) erityisesti saavat tietoa kokemustiedon kokoamisesta, sen tuloksista ja myös siitä, kuinka tulokset otetaan huomioon palveluita kehitettäessä. Kokemustiedon yksi elementti on kuitenkin vaikuttaminen: tiedon tuottamisesta tulee seurata jotain, jotta mielenkiinto tiedon tuottamiseen säilyy. Kokemustiedon tuottaminen on osa kunnallisdemokratiaa ja sen vahvistamista.

Koska kyseessä on ensimmäinen paikallisen hyvinvointikokemuksen mittari, vaatii se vielä pilotointia ja testausta ennen mahdollista käyttöönottoa. Samoin muiden kokemustiedon tuottamisen menetelmien kehittelytyöhön pitäisi jatkossa edelleen panostaa, jotta lain henki, kuntalaisten hyvinvoinnin kohottaminen, voi toteutua.

4 PALVELUKOKONAISUUKSIEN SUUNNITTELU MONI- AMMATILLISENA YHTEISTYÖNÄ ERI ASIAKASRYHMILLE

SOHVI-hankkeen tavoitteena oli suunnitella innovatiivisia palvelukokonaisuuksia sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alan yhteistyönä. Hankkeen toimintaperiaatteena oli mahdollistaa paikallisten toimijoiden osallistuminen kehittämistoimintaan. Tällä pyrittiin siihen, että kehittämistoiminta nivoutuisi mahdollisimman hyvin paikallisiin tarpeisiin. Palveluiden kehittämisen suunnalle ei etukäteen asetettu muita tavoitteita kuin tuottaa innovatiivisia palvelukokonaisuuksia yhteistyössä ainakin sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alan kuntatoimijoiden kanssa.

4.1 KOHTI YHTEISTÄ PALVELUJEN TALOJA

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diakonia-ammattikorkeakoulun osahankkeessa uusien palvelukokonaisuuksien ideointi ja suunnittelu toteutettiin kolmiosaisena prosessina (toukokuu 2013–lokakuu 2013), johon kutsuttiin osallistujia Etelä-Kymenlaakson kunnista, hyvinvointipalveluja tarjoavista kolmannen sektorin organisaatioista ja asiakasjärjestöistä. Myös päihdepalvelujen asiakkaita ja nuoria yritettiin saada mukaan, mutta tämä ei onnistunut. Osanottajia eri sessiossa oli noin 20, joista monet osallistuivat kaikkiin tapaamisiin.

Toukokuussa 2013 järjestettiin ensimmäinen ideointisessio, jossa hahmoteltiin ihmisten elämäntilannetta Etelä-Kymenlaaksossa. Ajatuksena oli, että on järkevää ensin hahmotella keskimääräistä suomalaista elämäntilannetta, sen kymenlaaksolaisia erityispiirteitä ja elämäntilanteeseen liittyviä riskejä ja tarpeita, ja

vasta sitten alkaa ideoida tarvittavia palvelujen yhdistelmiä. Hahmottelun ja ikäkausittaisten ryhmätöiden (lapset ja nuoret, aikuisuus, ikääntyminen) tulokset dokumentoitiin noin seitsemän metriä pitkälle ihmisen elämänkulkua esittävälle kartongille.

Syyskuun alussa pidetyssä toisessa palveluideoinnin tapaamisessa ryhmätyöt tuottivat neljä palveluideaa:

1. palveluista kertova yhteinen alueellinen nettisivusto
2. ”elämäntalo”, todellinen ja virtuaalinen kohtaamispaikka ihmisille ja palveluille
3. Etelä-Kymenlaakson alueella kiertävä palvelubussi
4. työntekijöiden vaihtaripankki, jonka kautta eri toimijat voisivat vaihtaa työsuorituksia ja näin hyötyä toistensa osaamisesta.

Viimeistä palvelujen suunnittelukokousta suunniteltaessa päätettiin yhdistää nämä neljä ideaa yhteisen talon käsitteen alle. Tässä vaiheessa kyse oli kuitenkin lähinnä vertauskuvasta. Lokakuun viimeisen suunnittelusession osallistujia pyydettiin konkretisoimaan palveluideoita kertomalla, mitä itse kukin voisi tuoda yhteisen talon huoneisiin. Lokakuun tapaamiseen kutsuttiin myös kohdennetusti joitakin uusia toimijoita, joiden arveltiin voivan tuoda konkreettista sisältöä uusiin palvelukokonaisuuksiin. Lokakuun viimeisessä suunnittelukokouksessa tuotettiin seuraavat palveluideat, joista kukin on ikään kuin huone yhteisessä talossa:

1. *Tapahtumien huone*: Erilaisia tapahtumia eri puolilla aluetta joko itsenäisinä erillisinä tapahtumina tai muiden tapahtumien, kuten Kotka Meripäivien, yhteydessä. Tällaiset tapahtumat voisivat olla kulttuuritapahtumia, urheilutapahtumia, vuoden kierto, kuten juhlapäiviin, liittyviä tapahtumia ja niin edelleen. Tapahtumien käytännön järjestäjiä voisivat olla nuorten työpajat (Rannikkopajat), Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto (Ekami) sekä Kymenlaakson ammattikorkeakoulu osana opiskelijoiden opiskelua ja työharjoittelua, paikalliset kolmannen sektorin toimijat, kuten Kakspy ry, sekä A-klinikkasäätiö, urheilujärjestöt, asiakasjärjestöt sekä kuntien eri hallinnon alat (sosiaali-, kulttuuri-, liikunta ja muut kunnalliset toimijat). Näillä eri toimijoilla on sekä tapahtumien järjestämiseen liittyvää osaamista että tapahtumissa

tarvittavaa sisällöllistä osaamista. Mielensterveys- ja päihdeongelmien kannalta tapahtumien merkitys on muun muassa siinä, että niiden avulla olisi mahdollista tarjota näistä ongelmista kärsiville ihmisille elämän sisältöä ja tekemistä ja mahdollisesti vetää heitä mukaan harrastustoimintaan.

2. *Koulutuksen huone:* Etelä-Kymenlaakson ammattiopiston opiskelijoille järjestettävä koulutuskokonaisuus mielensterveydestä ja päihdeistä. Kokonaisuuden toteuttaisivat A-klinikkasäätiö ja Kotkan mielensterveyskeskus. Kokonaisuutta voitaisiin tarjota myös Kymenlaakson ammattikorkeakoululle. Koulutuksen huoneeseen kuuluisi myös yhteistä alueellista asiantuntijakonsultaatiota mielensterveys- ja päihdeasioista sekä psykiatrisen hoidon ja päihdetyön ammattitutkintojen valmistelua. Keskeisiä toimijoita näissä toiminnoissa voisivat olla A-klinikkasäätiö, Kotkan mielensterveyskeskus, Kaakkois-Suomen sosiaalipsykiatrisen yhdistys Kakspy ry ja Sotek-säätiö, joka tuottaa palveluja vammaisille ja vaikeasti työllistettäville.
3. *Tila- ja välinepankin huone:* Tässä huoneessa välitetään alueen toimijoiden käytössä olevia välineitä ja tiloja yhteiseen käyttöön keskinäisen vaihtamisen periaatteella. Perustajajäseniä voisivat olla alueen kunnat, A-klinikkasäätiö, Kakspy ry, Sotek, SPR, Ekami, Kymen ammattikorkeakoulu, ja järjestelmän hallinnointia voisivat hoitaa esimerkiksi nuorten työpajat tai Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Kymenlaakson ammattikorkeakoulu KYAMK).
4. *Opiskelijoiden harjoitteluhuone:* Harjoittelupaikkoja tarjoavat työelämän edustajat, KYAMK, sekä opiskelijoiden edustajat voisivat yhdessä kehittää työharjoittelujaksoihin liittyvää yhteistyötä. Tähän toimintaan voitaisiin myös yhdistää kokemustiedon ja kokemusasiantuntijoiden aktiivista panosta. Pyrkimyksenä olisi harjoittelupaikkojen järkevä jakautuminen sekä riittävä ohjausresurssointi. Toisaalta opiskelijat tulee myös nähdä harjoittelupaikkojen resurssina (uudet näkökulmat, uusi tieto).

Näitä suunnitelmia työstetään eteenpäin ja ne annetaan takaisin alueen toimijoille sekä alueella toimiville hankkeille, joiden toiminta jatkuu SOHVI-hankkeen jälkeen. Suunnitelmien jatkotyöstäminen sekä eteenpäin antaminen oli tätä kirjoitettaessa vielä kesken. Toiveena on, että ainakin jotakin suunnit-

telmaa voitaisiin alkaa toteuttaa pilottiluonteisesti keväällä 2014 ja että näistä piloteista rakentuisi aikaa myöten pysyviä huoneita yhteistyön taloon, oli tämä talo sitten virtuaalinen tai todellinen.

Kokemuksia palveluideoinnista voi lyhyesti luonnehtia seuraavasti: Kolmen session palveluideoinnin ja suunnittelun prosessi onnistui jossain määrin pitämään yllä aiottua jatkuvuutta. Tapaamiset olivat epämuodollisia ja työskentely niissä oli ahkeraa. Hyvän työilmapiirin luomista auttoivat miellyttävät tilat (A-klinikkasäätiön Koskenäyrään toimintakeskus), väljä aikataulu sekä tarjotut lounaat ja kahvit.

4.2 KOKEMUSTIEDON ANALYSOINTIIN PERUSTUVAA INNOVATIIVISTEN PALVELUIDEN IDEOINTIA

Laurea-ammattikorkeakoulu

Laurea-ammattikorkeakoulun osahankkeessa toteutettu innovatiivisten eri kohderyhmille tarkoitettujen palvelukokonaisuuksien suunnittelu sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alojen yhteistyönä pyrittiin integroimaan Hyvinkään hyvinvointikertomuksen laatimisesta vastaavan työryhmän toimintaan ja sen kehittämiseen. Tämä perustui ensinnäkin SOHVI-hankkeen käynnistämistä motivoineeseen näkemykseen, etteivät kunnille terveydenhuolto-laissa säädetyt velvollisuudet raportoida valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä niiden edistämiseksi toteutetuista toimenpiteistä ja valmistella sille kerran valtuustokaudessa laajempi hyvinvointikertomus ja sosiaalihuoltolakiin sisällytettäväksi esitetyt säännökset, mitä edellä mainittuun raportointiin tulee sisällyttää sosiaalihuollon osalta, riittäisi muuttamaan kuntien hyvinvointipalvelujen suunnittelua aiempaa monialaisemmaksi ja asiakaslähtöisemmäksi. Näiden lainsäädäntöön tehtyjen ja jatkossa mahdollisesti tehtävien muutosten lisäksi siihen nähtiin tarvittavan muun muassa kuntien ja muiden hyvinvointia kuvaavaa tietoa tuottavien ja hyödyntävien organisaatioiden, mukaan lukien ammattikorkeakoulut, välisen yhteistyön lisäämistä ja tiivistämistä. (Ks. tämän julkaisun Johdanto; Saari, Viinamäki & Antikainen 2014.)

Toiseksi Laurea-ammattikorkeakoulun osahankkeen pyrkimys integroida innovatiivisten eri kohderyhmille tarkoitettujen palvelukokonaisuuksien suunnittelu Hyvinkään hyvinvointikertomuksen laatimisesta vastaavan työryhmän

toimintaan perustui näkemykseen, että se helpottaisi SOHVI-hankkeen aikana mahdollisesti kehitettävän uuden toimintatavan pysyväksi käytännöksi juurruttamista. Tämä näkemys perustui siihen organisaatioiden kehittämisessä todettuun lainalaisuuteen, että niiden kehittämisen kompastuskiveksi muodostuu usein erillisissä kehittämishankkeissa kehitetyn uuden toimintatavan juurruttaminen niin, että sen mukainen toiminta jatkuisi myös kehittämishankkeen jälkeen (esim. Engeström 2004; Arnkil 2006). Hyvinkään hyvinvointikertomuksen laatimisesta vastanneen työryhmän nähtiin tarjoavan niin sanotun valmiin monialaista yhteistyötä tekevän ryhmän, jonka tehtäviin kuului suunnitella eri kohderyhmille tarkoitettuja palvelukokonaisuuksia. Sen toimintaan osallistumisen nähtiin tarjoavan mahdollisuuden osallistua Hyvinkäällä jo tehtävään eri kohderyhmille tarkoitettujen palvelukokonaisuuksien monialaiseen suunnittelemiseen ja sen kehittämiseen entistä paremmin toimivaksi monialaiseksi palvelukokonaisuuksien suunnitteluksi. (Ks. myös Saari & Antikainen 2014).

Se, miten Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen (ks. Terveydenhuoltolain mukainen ... 2013) laatimisesta vastanneen työryhmän työskentely eteni ja miten Laurea-ammattikorkeakoulun osahankkeen toteuttaminen kyettiin integroimaan siihen, käy ilmi liitteestä 4 sekä Saaren ja Antikaisen SOHVI-hankkeen artikkelijulkaisuun kirjoittamasta artikkelista (Saari & Antikainen 2014). Siksi tässä riittää vain niiden toimeentulotuen saajille tarkoitettujen palvelujen kehittämisideoiden esittely, jotka nostettiin esille osahankkeessa tehdyssä monialaisessa palvelujen suunnittelussa, johon sekä Laurea-ammattikorkeakoulun henkilöstö että sen opiskelijat osallistuivat osahankkeen aikana.

Ensimmäinen toimeentulotuen saajille tarkoitettuja palveluja koskenut idea oli heille suunnattujen terveystapaamisten käynnistäminen. Tätä opiskelijoiden liitteessä 4 olevan tehtävänannon (katso sivut 148–149) mukaisissa oppimistehtävissä esittämää, työttömien terveystapaamisten (ks. Sosiaaliportti 2010) pohjalta muokkaamaa, ideaa voisi hyödyntää muun muassa pyrittäessä saavuttamaan Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksessa työikäisen väestön hyvinvointia edistävänä vaikuttamiskeinona mainittu tavoite, että kaupunki vahvistaisi edelleen pitkäaikaistyöttömien terveystarkastusten toteuttamista (ks. Terveydenhuoltolain mukainen ... 2013, 28). Idean toteuttaminen edellyttää toimeentulotuen saajien tukemista antamalla heille muun muassa henkilökohtaista ohjausta, jotta he osallistuisivat terveystapaamiin. Siinä muun muassa kaupungin sosiaali- ja terveystapaamiset tuottavat

organisaatiot voisivat tehdä yhteistyötä siten, että sosiaalitoimi voisi tarjota terveydenhuollon eri toimipisteiden tekemän ja kuntalaisille suunnatun yleisen tiedottamisen lisäksi terveystapaamisia toimeentulotuensaajille. Tämä voisi tapahtua siten, että sosiaalitoimen asiakastyötä tekevät toimijat kertoisivat terveystapaamisen mahdollisuudesta toimeentulotukiasiakkaita tavatessaan ja kirjaisivat niissä käymiset esimerkiksi heidän palvelusuunnitelmiinsa. Niitä toimeentulotukiasiakkaita, jotka eivät asioi sosiaalitoimessa henkilökohtaisesti, sosiaalitoimen työntekijät voisivat kutsua keskustelemaan asiasta soittamalla tai laittamalla heille terveystarkastuksia koskevaa informaatiota toimeentulotukipäättökseen mukana. Tarvittaessa asiakas olisi hyvä voida myös saattaa terveystapaamiseen. (Sosiaaliportti 2010.)

Toinen toimeentulotuen saajille tarkoitettuja palveluja koskenut idea oli Hyvinkään keskustassa sijaitsevassa kauppakeskuksessa vuodesta 2011 lähtien toimineen Luotsi-palveluneuvontapisteen toiminnan vakiinnuttaminen ja edelleen kehittäminen. Laurea-ammattikorkeakoulun hallinnoima Luotsi on niin sanottu matalan kynnyksen palveluneuvontapiste, joka on tarkoitettu kaikille avoimeksi, ilman ajanvarausta toimivaksi palveluksi. Sen on toiminut osavuotisesti keväisin ja syksyisin. Sen toiminta on perustunut siihen, että Laurea-ammattikorkeakoulun työntekijä on käyttänyt osan työajastaan siihen, että oppilaitoksen sosiaali- ja terveysalan opiskelijat ovat suorittaneet siellä harjoittelujaan tai muita opintojaan ja että vapaaehtoiset vierailevat asiantuntijat ovat voineet esitellä siinä omaa toimintaansa. Tämä opiskelijoiden liitteessä 4 olevan tehtävänannon (katso sivut 148–149) mukaisissa oppimistehtävissä esittämä neuvontapisteen vakiinnuttaminen niin, että se olisi ympärivuotista Hyvinkään kaupungin omaa tai sen Laurea-ammattikorkeakoululta ostamaa toimintaa ja että sitä laajennettaisiin Hyvinkäällä selvittelyn alla olleen hyvinvointikioskin (ks. Terveydenhuoltolain mukainen ... 2013, 11) suuntaan, mahdollistaisi parhaimmillaan varhaisen ongelmiin puuttumisen ja vähentäisi siten ihmisten syrjäyttämisen riskiä. Neuvontapiste voisi toimia helposti lähestyttävänä tiedon- ja pienimuotoisten palvelujen ”jakamislukuna”, josta ihmiset saisivat tietoa sosiaali- ja terveysturvaansa liittyvistä oikeuksista, etuuksista ja palveluista ja jossa valta olisi asiakkailla, jotka päättäisivät miksi ja milloin he sen työntekijöitä lähestyisivät.

Kolmas toimeentulotuen saajille tarkoitettuja palveluja koskenut idea oli kaikille kaupunkilaisille yhteisen, avoimen olohuoneen perustaminen. Tämän opiskelijoiden liitteessä 4 olevan tehtävänannon (katso sivut 148–149) mukaisissa oppimistehtävissä esittämän, mahdollisesti edellä käsittelemämme Luot-

si-palveluohjauspisteen yhteydessä toimivan, olohuoneen perustaminen voisi vähentää hyvinvointikyselyssä esiin nousutta ihmisten kokemaa yksinäisyyttä ja vastata siinä esiin nousseeseen ilmaisen tai edullisen (sosiaalisen) virkistystoiminnan tarpeeseen. Kaikille avoimen olohuoneen tai olohuoneverkoston perustaminen samoin kuin nuorisoasematoiminnan vakinaistaminen (ks. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimus ... 2013, 25, 28) voisi parhaimmillaan edistää toimintaan mukaan tulevien kaupunkilaisten aktiivista, kansalaislähtöistä osallistumista ja vahvistaa heidän haluaan vaikuttaa asuinkunnassaan tehtäviin hyvinvointipoliittisiin päätöksiin. Mikäli olohuone (tai yksi olohuoneverkostoon kuuluva huone) sijaitsisi Luotsi-palveluneuvontapisteen yhteydessä kauppakeskuksessa, olisi se jo sinänsä kannanotto sen puolesta, että Hyvinkään kaupungin ydinkeskusta kuluttamiseen suunniteltuine keskuksineen kuuluu myös niille, jotka eivät halua tai eivät syystä tai toisesta pysty osallistumaan kulutusyhdistyksen kansalaisten arvoa mittaavaan kuluttajatoimintaan.

Neljäs toimeentulotuen saajille tarkoitettuja palveluja koskenut idea oli Hyvinkään kaupungin, eri yhdistysten ja seurakuntien järjestämää toimintaa esiintuovan tiedottamisen selkiyttäminen ja yhteen paikkaan kokoaminen. Tämän opiskelijoiden liitteessä 4 olevan tehtävänannon (katso sivut 148–149) mukaisissa oppimistehtävissä esittämän idean toteuttaminen vastaisi kyselyssä esille nousseeseen tarpeeseen parantaa ilmaisesta tai edullisesta harrastus- ja virkistystoiminnasta tiedottamista, jotta esimerkiksi työttömien osallistuminen heille tarjolla olevaan toimintaan ei kaatuisi toimintaa koskevan tiedon puutteeseen. Esimerkiksi olemassa olevaa toimintaa esittelevän tiedotteen jakaminen kaupungin eri toimipisteissä ja lähettäminen toimeentulotukipäätösten mukana olisivat tapoja, joita kaupunki voisi käyttää vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksessa mainituissa ohjauksessa ja neuvonnassa, joilla se pyrkii muun muassa vaikuttamaan eri ikävaiheita elävien kaupungin asukkaiden elämäntapoihin ja siten heidän hyvinvointiinsa (ks. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tutkimus ... 2013, 26–30.)

Viides toimeentulotuen saajille tarkoitettuja palveluja koskenut idea oli kaupungin järjestämän työikäiselle väestölle suunnatun toiminnan lisääminen. Tämän opiskelijoiden liitteessä 4 olevan tehtävänannon (katso sivut 148–149) mukaisissa oppimistehtävissä esittämän idean taustalla oli heidän näkemyksensä, että Hyvinkäällä toimivat eri tahot järjestävät toimintaa esimerkiksi ikäihmisille tai lapsiperheille, mutta työikäisen väestön, eritoten työttömien, parempi huomiointi toiminnan järjestämisessä on tärkeää. Opiskelijoiden tekemät huomiot ja ehdotukset olisi hyvä huomioida muun muassa, kun suunnitellaan vuosien

2013–2016 hyvinvointikertomuksessa mainittujen työikäisten hyvinvointiin vaikuttamisen keinojen ”Terveellisen liikkumisen lisääminen” ja ”Voimavarojen suuntaaminen ehkäisevään/varhaisesti tukevaan mielenterveystyöhön” (ks. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportti 2013, 28) mukaisen toiminnan järjestämisestä. Esimerkiksi kaupungin pääkirjastossa järjestetyt senioriasiakkaille suunnatut Ikinuorten iltapäivät -tapahtumat olisivat opiskelijoiden mukaan, ainakin toimintakaudella 2012–2013, sopineet sisältönsä puolesta työikäisille, joten jo niiden nimen muuttaminen voisi madaltaa työikäisten kynnystä osallistua niihin. Toisaalta näitä tapahtumia voisi heidän mukaansa kehittää niin, että ne houkuttelisivat myös nuorempia henkilöitä, jotka kaipaavat päiviinsä mielekästä tekemistä. Myös kaupungin liikuntapalvelujen ohjattua toimintaa voisi heidän mukaansa järjestää erityisesti työikäisille, työelämän ulkopuolella oleville, jotka eivät kuulu tai eivät halua leimautua johonkin erityisryhmään kuuluviksi.

4.3 LAPSIPERHEET INNOVOIMASSA JA NUORET VAIKUTTAMASSA YHTEISÖLLISYYTTÄ EDISTÄEN

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Oulunkaaren kuntayhtymän kolmen kunnan Iin, Utajärven ja Vaalan yhteistyö SOHVI-hankkeen kanssa käynnistyi yhteistyökokouksella Oulunkaaren johtoryhmän edustajien kanssa. Kokouksessa sovittiin toiminnan ja yhteistyön päälinjoista. Varsinainen toiminta kuntien kanssa aloitettiin Oulun seudun ammattikorkeakouluissa toteutetuilla kahdella työpajalla. Työpajoihin osallistui kuntatoimijoita sekä Oulunkaaren kuntayhtymän sosiaali ja terveys -palveluista että kuntien nuorisotoimesta, opetus- ja sivistystoimesta sekä työtoiminnasta. Suunnitteluvaiheessa toteutui myös kuntakäyntejä. Liitteeseen 5 on listattu SOHVI-hankkeen toimenpiteet eri kunnissa. Kuntatoimijoiden tapaamisissa päätettiin tutkimuksen kohderyhmät ja aineistonkeruumenetelmät kussakin kunnassa. Aineistojen keruut kunnissa toteutettiin syksyn 2012 aikana.

Tutkimustulosten hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä käynnistyi eri kunnissa järjestetyillä tulosten esittely- ja tulkintafoorumeilla kevään 2013 aikana. Tilaisuuksiin osallistui laajasti kuntien toimijoita sosiaali- ja terveys, nuoriso-, liikunta-, vapaa-aika- sekä kulttuuritoimesta (liite 5). Mukana tilaisuuksissa oli myös kunnanjohtajia. Kaikissa kunnissa tulokset herättivät kiinnostusta ja niistä syntyi runsasta keskustelua.

lin kunnan osalta SOHVI-hanke päättyi tulosten esittely- ja tulkintafoorumiin. Kunnassa on aktiivisesti toimiva poikkihallinnollinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ryhmä (Hyte-ryhmä), joka ilmaisi halunsa tarkastella tuloksia rauhassa eikä pitänyt toistaiseksi tärkeänä käynnistää jatkotoimenpiteitä yhteistyössä SOHVI-hankkeen kanssa.

Utajärvellä haluttiin jatkaa yhteistyötä tutkimustulosten pohjalta ja käynnistää toimenpiteitä palvelujen ja toiminnan kehittämiseksi. Huhtikuussa 2013 toteutettiin yhteissuunnittelutyöpaja, johon osallistui iso joukko kuntatoimijoita (17) sosiaali- ja terveystoimen, sivistystoimen ja nuorisotoiminnan, seurakunnasta sekä Oulun seudun ammattikorkeakoulun SOHVI-toimijoita ja opiskelijoita (5). Työpajassa pohdittiin, millaisiin toimenpiteisiin tulosten pohjalta ryhdytään. Tuloksissa korostui erityisesti monilapsisten perheiden arjen kuormittuminen. Yhteisöllisyys ja siihen liittyen talkoohenki asuinalueella koettiin arkea helpotettavana, ja moni perhe kertoi saavansa lähiyhteisöstä vertaistukea ja käytännön apua. Työryhmässä virisi paljon ideoita kuntalaisten omaehtoisen yhteisöllisen ja paikallisen toiminnan kehittämiseksi. Työryhmä oli yksimielinen siitä, että lapsiperheet tulisi saada mukaan innovoimaan toimintaa ja palveluja oman hyvinvointinsa edistämiseksi. Lapsiperheitä osallistava innovointi-ilta päätettiin toteuttaa syksyllä 2013.

Työryhmä kokoontui lähes samalla kokoonpanolla elokuussa suunnittelemaan tuota iltaa. Lapsiperheiden innovointi-ilta toteutettiin lokakuussa 2013. Tilaisuuden toteuttamisesta vastasivat Oulun seudun ammattikorkeakoulun YAMK-opiskelijat (19) yhdessä SOHVI-toimijoiden kanssa. Iltaan osallistui 12 kuntatoimijaa sosiaali- ja terveystoiminnan, nuorisotoiminnan, opetustoiminnan ja seurakunnasta. Myös luottamushenkilöitä osallistui tilaisuuteen. (Liite 5.) Laajasta tiedotuksesta huolimatta lapsiperheiden vanhempia paikalla oli vain kaksi. Moni kuntatoimijoista edusti myös utajärveläistä lapsiperhettä ja kykeni siten tuomaan käyttäjälähtöistä tietoa myös toiminnan ja palvelujen kehittämiseen. Siitäkin huolimatta utajärveläisten lapsiperheiden kokemuksellinen ja käyttäjälähtöinen tieto uhkasi jäädä niukaksi. Siksi illan aikana jalkauduttiin myös Utajärven tapahtumapaikkoihin hankkimaan lisää tietoa lapsiperheiden tarpeista ja toiveista oman ja perheensä hyvinvoinnin edistämiseksi sitä varten laaditulla lomakkeella. Kunnan hyvinvointivastaava otti tehtäväkseen toimittaa noin 80 lomaketta palvelupisteisiin, joissa lapsiperheet asioivat. Tavoitteena oli, että täytetyt lomakkeet palautuvat Oulun seudun ammattikorkeakoulun toimijoille. Innovointi-illassa sekä lomakkeilla saatu tieto kootaan ja analysoidaan sekä luovutetaan keväällä 2014 kuntatoimijoiden käyttöön.

Utajärven innovointi-illan arviointitilaisuus pidettiin Oamkin sote-yksikössä joulukuussa 2013. Sekä opiskelijat että SOHVI-toimijat arvioivat illan toteutamisessa käytetyt toiminnalliset menetelmät hyvin suunnitelluiksi, motivoiviksi ja luoviksi. Lisäksi kuntatoimijat arvioivat itse arviointitilaisuuden antoisaksi, koska se tuotti heille uusia ideoita (muun muassa kuntalaisten hyvinvointipalvelusetelit) lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Vaalassa tulosten esittely- ja tulkintafoorumi toteutettiin kunnassa kaksi kertaa. Tilaisuuksiin osallistui 19 kuntatoimijaa sosiaali- ja terveys-, nuoriso-, liikunta- ja vapaa-aikasektorilta, seurakunnasta sekä järjestöistä. (Liite 5.) Myös kunnanjohtaja osallistui ensimmäiseen tulkintafoorumiin ja ilmoitti silloin Vaalan kunnan olevan halukas jatkotoimenpiteisiin SOHVI-hankkeessa. Kevään 2013 aikana Vaalassa järjestetyn innovointityöpajan seurauksena Vaalassa päätettiin toteuttaa nuorisofoorumi toukokuun 2013 nuorisoviikolla. Tavoitteena oli osallistaa nuoria yhdessä keskustelemaan hyvinvointiin vaikuttavista asioista. Tapahtuman suunnittelua ja käytännön toteutusta varten perustettiin monialainen työryhmä, jossa kuntatoimijoiden lisäksi oli nuorten ja järjestöjen edustus. Oulun seudun ammattikorkeakoulun työryhmässä edustivat kaksi YAMK-opiskelijaa osana opinnäytetyötään. Nuorisofoorumi toteutui toukokuussa 2013 Vaalan kunnan uuden yläkoulun tiloissa. Yläkoulun oppilaita tilaisuuteen osallistui 140. Lisäksi mukana oli opettajia, kunta- ja järjestötoimijoita. Tapahtuman pääpaino oli hyvinvointia ja terveyttä edistävässä elintavoissa, nuorten osallisuuden edistämässä sekä eriarvoisuuden vähentämisessä. Teematyöpajoista vastasivat ammattikorkeakoulun perustutkintotason opiskelijat (22) yhdessä YAMK-opiskelijoiden (2) kanssa. Tilaisuuden palautte- ja arviointitilaisuus toteutettiin Vaalassa marraskuussa 2013. Tilaisuudessa sovittiin, että nuorisofoorumi toteutetaan yhteistyössä Vaalan kunnan ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun kanssa jatkossa joka vuosi siten, että myös lukion oppilaat ja opettajat tulevat mukaan toimintaan.

4.4 KOHTI RYHMÄMUOTOISIA PALVELUITA

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Kuntayhtymä Kaksineuvoisen (Kauhavan, Lappajärven ja Evijärven) alueella palveluiden kehittäminen kohdennettiin syrjäytymisvaarassa olevien nuorten palveluihin. Prosessi käynnistyi tammi–maaliskuussa 2013, jolloin haastateltiin nuorten aikuisten kanssa toimivia eri toimialojen työntekijöitä. Tarkoi-

tus oli kartoittaa, millaisia palveluja alueella jo on ja mitä toiveita tulee esiin nuorten palvelujen kehittämiseksi. Kartoituksessa haastateltiin etsivää nuorisotyöntekijää, sosiaalityöntekijöitä, työpajan projektipäällikköä, urheiluseuran toiminnanjohtajaa ja depressiohoitajaa. Tässä kartoituksessa saatiin tietoa alueen palveluista ja alueen nuorten tilanteesta. Kaikilla oli toiveita laaja-alaisemman yhteistyön tekemisestä. Pienen paikkakunnan etuna on, että verkostot saadaan helposti kokoon, koska ihmiset tuntevat melko hyvin toisensa jo entuudestaan.

Toisessa vaiheessa helmikuussa 2013 toteutettiin ideariihi Seinäjoen ammattikorkeakoulun toisen vuoden sosionomiopiskelijoiden kanssa. Nämä opiskelijat olivat osallistuneet myös syksyllä 2013 toteutettuihin nuorten hyvinvointihaastatteluihin. Lukuvuonna 2012–2013 opiskelijat osallistuivat Osallisuus ja syrjäytymisriskit nuoruusiässä -sektoriopintoihin, joten asiasältö oli heille tuttua myös teoriatasolla. Opiskelijoiden tehtäväksi annettiin ideoida innovatiivisia palvelukokonaisuuksia nuorille. He kehittivät esimerkiksi matalan kynnyksen TOI-VE-toimitalon, jossa erilaiset palvelut ja eri toimialat (liikunta-, kulttuuri-, terveys-, sosiaali- ja nuorisotoimi sekä kolmas sektori, järjestöt, vapaaehtoiset ynnä muut sellaiset) ovat yhteistyössä monialaisesti. (TOI-VE = toiminnallinen vertaistuki). Monitoimitalon tarkoituksena on, että nuoret voivat saada saman katon alta erilaisia palveluja ja vertaistukea. Opiskelijaryhmä ideoi myös nuorisosetelin, jonka nuori saisi käydessään tapaamassa sosiaalityöntekijää. Tätä nuorisoseteliä olisi mahdollista käyttää esimerkiksi uimahalliin, elokuviin ja jäähalliin. Opiskelijaryhmä teki näiden ideointiensä pohjalta kaksi videoklippiä, jossa he miettivät, mitä kunnassa voitaisiin tehdä nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi.

Kolmannessa vaiheessa järjestettiin työpaja huhtikuussa 2013. Työpajassa oli kaksi sosiaalityöntekijää Kauhavan perusturvatoimesta, liikunnanohjaaja, kansalaisopiston suunnittelija, etsivä nuorisotyöntekijä, nuorten työpajan projektipäällikkö, TE-toimiston suunnittelija, kirjastotoimenjohtaja, nuorisohjaaja ja depressiohoitaja. Sosionomiopiskelijoiden tuottamat videoklipit palveluiden monialaisesta kehittämisestä toimivat työpajan alustuksena, jonka pohjalta osallistujat ideoivat palvelukokonaisuuksia. Työpajassa työstettiin kahta erilaista nuorten palveluiden mallia. Ensinnäkin huomio kohdennettiin monitoimitalon eli eräänlaisen kylätalon kehittämiseen. Siellä eri toimijat, alat, järjestöt ja yritykset voisivat yhdessä kehittää omanlaisiaan räätälöityjä palveluja. Matalan kynnyksen paikassa voisi olla erilaista toimintaa eri ryhmille. Toimintaa ohjaamaan tarvittaisiin työntekijä, joka

koordinoisi toimintaa. Tältä henkilöltä saisi hakea apua, tukea, ohjausta ja neuvontaa. Toiseksi nähtiin tarpeellisena erilaisten ryhmätoimintojen kehittäminen. Nämä ryhmätoiminnot olisivat eräänlaisia työpajoja, joissa olisi työpari vetäjänä. Työpajat sisältäisivät esimerkiksi arjen elämän taitojen hallinnan opettelua, velkaneuvontaa ja terveysneuvontaa. Kokoontumispaikkana voisi olla esimerkiksi kirjasto. Neljännessä vaiheessa tavattiin Kaksineuvoisen alueen sosiaalityöntekijät toukokuussa 2013. Palaverissa käytiin läpi yhteenvedoa nuorten hyvinvointikokemuksista ja työntekijöiden työpajoista. Palaverissa sovittiin, että suunnittelua jatketaan erityisesti ryhmämuotoisen työpajatoiminnan suuntaan. Ryhmätoiminnan tarkoitus on tukea nuoren arjen elämänhallintaa. Tässä ryhmässä nuoret saivat tukea ja ohjausta erilaisiin elämänhallinnantaitoihin. Ryhmässä pyrittiin hyödyntämään eri toimialojen työntekijöiden osaamista. Erityisesti kiinnitettäisiin huomiota erilaisiin luovien toimintojen menetelmiin sekä liikunnan- ja kulttuurialojen yhteistyöhön.

Viidennessä vaiheessa syksyllä 2013 jatkettiin työskentelyä nuorten palveluiden suunnittelemiseksi pienemmän työryhmän kanssa, jossa olivat edustettuina sosiaaliohjaaja, etsivän nuorisotyön työntekijät, työpajan ohjaaja ja nuoriso-ohjaaja. Kauhavalla oli aloittanut Tännekki tairetta 2 -hanke, jonka ideana oli taidelähtöisten työmenetelmien käyttö hyvinvoinnin lisäämiseksi eri sosiaali- ja terveysalan asiakasryhmille. Tarkoitus on, että hankkeen projektityöntekijä aloittaa työskentelyn nuorten ryhmän kanssa (4–6 nuorta). Nuoret ovat toimeentulotuen asiakkaita, mahdollisesti työpajalla käyviä tai etsivän nuorisotyön asiakkaita. Ryhmän kokoontuminen voidaan liittää myös kuntouttavaan työtoimintaan.

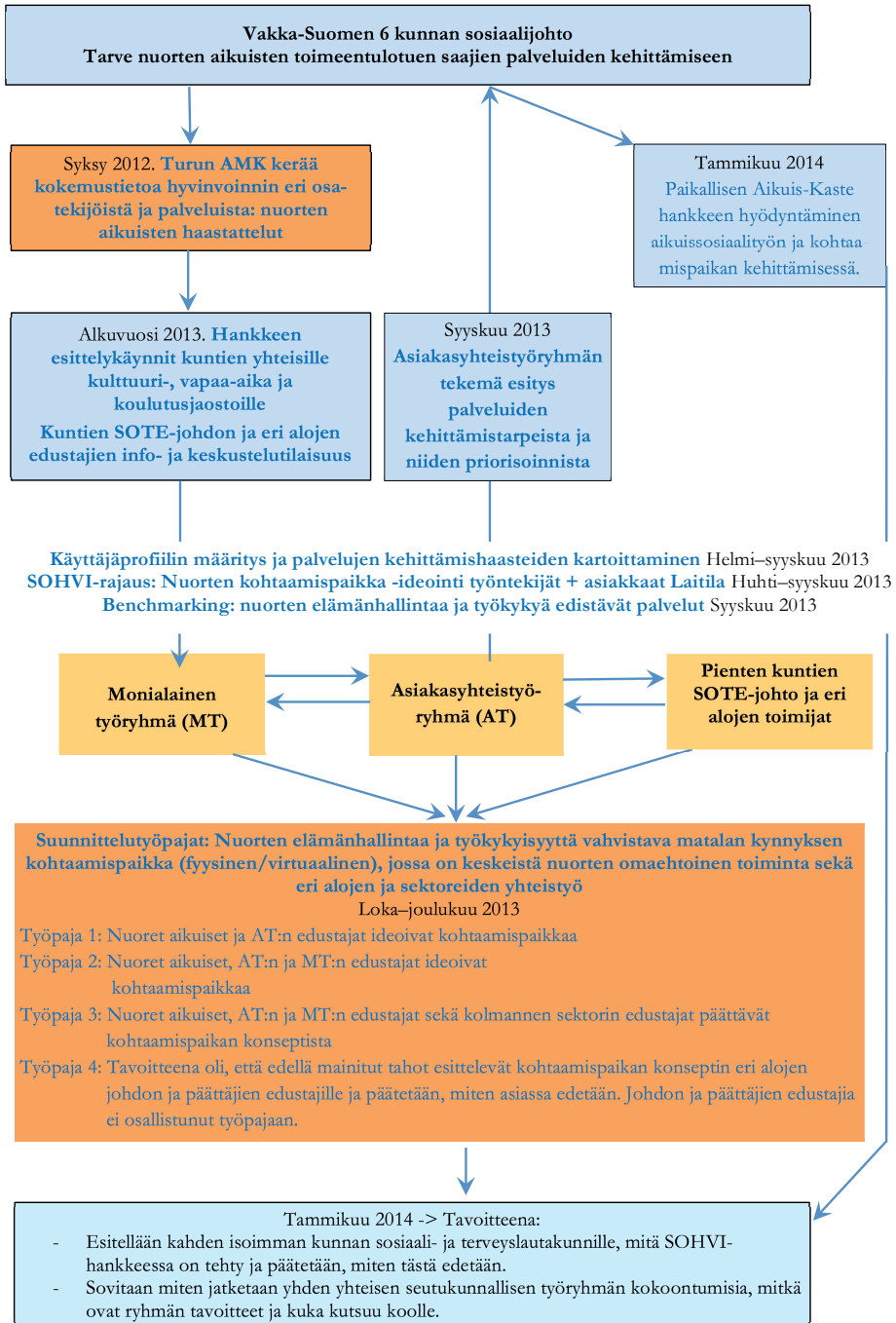
Yhteenvetona voidaan todeta, että SOHVI-hankkeen tarkoitus oli virittää keskustelua nuorten palveluiden kehittämisestä. Lähtökohtana käytettiin hankkeen alussa kerättyä nuorten kokemustietoa, jonka pohjalta palveluiden kehittämisosuus aloitettiin. Hankkeen sisältö pyrittiin sitomaan paikallisten työntekijöiden tarpeisiin. Toisaalta haasteena oli hankkeen lyhytaikaisuus. Tähän haasteeseen pyrittiin vastaamaan linkittämällä kehittämistyön jatko uuteen paikalliseen hankkeeseen. Kehittämistoiminnan perusta lepää kuitenkin paikallisten organisaatioiden ja työntekijöiden sitoutumisessa. Tässä tapauksessa eri tahoilla näyttää olevan varsin yhdensuuntainen näkemys nuorten palveluiden kehittämisestä.

SOHVI-hankkeessa kiinnitettiin huomiota nuorten ryhmämuotoisten palveluiden kehittämiseen. Tässä tapauksessa keskiössä on nuorille suunnattu työpaja, jonka toimintaan eri organisaatiot ja asiantuntijat tulevat myöhemmässä vaiheessa mukaan. Työpaja toimii siis eräänlaisena yhteistyöalustana, jonka kautta eri toimijat voivat jakaa osaamistaan ja oppia toisilleen.

4.5 ASIAKASLÄHTÖINEN JA MONIALAINEN PALVELUIDEN SUUNNITTELU

Turun ammattikorkeakoulu

Turun ammattikorkeakoulu aloitti nuorten aikuisten palveluiden suunnittelun prosessin alkuvuodesta 2013, ja sitä lähdettiin toteuttamaan muun muassa palvelumuotoilun viitekehyksestä käsin. Vakka-Suomen kuntien yhteinen, sosiaali-, terveys-, kulttuuri-, nuoriso-, vapaa-aika ja liikunta-alan sekä toisen asteen koulutuksen toimijoille tarkoitettu info- ja keskustelutilaisuus pidettiin alkuvuodesta 2013. Tilaisuudessa nimettiin seutukunnallinen monialainen työryhmä, jossa oli edustajat edellä mainituilta aloilta. Monialaisen ryhmän jäsenistä valittiin pienempi, työrukkasena toimiva, asiakasyhteistyöryhmä, jossa oli sosiaaliohjauksen, etsivän nuorisotyön, työpajatoiminnan ja vapaa-aikatoimen edustus. Alkuvuodesta 2013 käytiin kertomassa Vakka-Suomen vapaa-aikajohdolle, kulttuurijohdolle ja koulutusjohdolle hankkeen tavoitteista. Alla olevassa kuviossa 2 on kuvattu Vakka-Suomen kehittämisprosessi (katso tarkemmin Sahonen ym. 2014).

KUVIO 2. Vakka-Suomen kehittämisen prosessista.

Työryhmät määrittivät keväällä 2103 nuorten toimeentulotuen saajien asiakasprofiilia ja kartoittivat perusteellisesti nuorten palveluiden kehittämistarpeita. Tämän jälkeen tehtiin SOHVI-hankkeen aikana tapahtuvan suunnittelutyön rajaus: päätettiin keskittyä nuorten matalan kynnyksen kohtaamispaikkaan. Syksyn 2012 haastatteluissa tuli esiin tarve nuorten aikuisten omasta tilasta, joten tässä kohden asiakkaiden ja työntekijöiden näkemykset olivat yhteneviä. Haastatteluissa nousi esiin nuorten elämän suunnittelemattomuus ja vaikea työllisyystilanne. Työntekijöiden ajatuksena oli, että muun muassa näihin asioihin kohtaamispaikan toiminnan kautta voitaisiin yrittää löytää ratkaisuja. Kohtaamispaikan ideointia jatkettiin työntekijöiden kesken alkusyksyyn asti.

Kohtaamispaikan suunnittelun lisäksi katsottiin tärkeäksi viedä loppuun myös muiden nuorten palveluiden kehittämistarpeiden kartoitus. Työntekijöiden esitys palveluiden kehittämistarpeista ja niiden priorisoinnista saatiin valmiiksi alkusyksystä. Sosiaalijohdolle kerrottiin esityksen avulla kehittämishaasteista, joita ei ollut mahdollista viedä eteenpäin SOHVI-hankkeen puitteissa. Kyse oli tärkeistä palveluprosesseihin ja resursseihin liittyvistä asioista (kokonaisvastuu asiakkaasta, päihde- ja mielenterveyspalvelut, taloudenhallintaan ja peliriippuvuuteen liittyvät palvelut, oppimisvaikeuksiin liittyvät palvelut ja ennaltaehkäisevät palvelut). Nämä asiat olisi huomioitava myös kohtaamispaikan suunnittelussa ja toiminnassa.

Lisäksi käytiin tutustumassa työntekijöiden ja muutamien nuorten kanssa nuorten aikuisten VAMOS-palvelukokonaisuuteen pääkaupunkiseudulla. Hanketyöntekijät tutustuivat myös Oulun kaupungin nuorten Byströmin taloon ja tekivät työntekijöille suunnittelun tueksi koosteen nuorten kohtaamispaikoista ja muusta vastaavasta toiminnasta Suomessa.

Lokakuussa kahdessa työpajassa nuoret ja eri alojen työntekijät suunnittelivat yhdessä kohtaamispaikkaa. Nuorten näkemykset kohtaamispaikan toiminnasta ja tavoitteista, käyttäjistä, tilasta ja ”jelppareista” (ohjausta ja neuvontaa antavat tahot) haluttiin ottaa suunnittelun keskiöön. Marraskuun työpajaan kutsuttiin mukaan kolmannen sektorin edustajia, ja tämän jälkeen työntekijät pyrkivät vielä olemaan yhteydessä järjestöihin. Siitä huolimatta paikalle saatiin vain yksi järjestön edustaja. Työpajassa konkretisoitiin kohtaamispaikan palvelua ja toimintaa.

Joulukuun työpajaan kutsuttiin mukaan edellä mainittujen tahojen lisäksi eri alojen johdon ja päättäjien edustajat, joille oli tavoitteena esitellä kohtaamispaikan konseptia. Tavoitteena oli silloin myös keskustella yhdessä, miten aloi-

tettua työtä voitaisiin jatkaa Vakka-Suomessa. Lomautukset olivat suurimmassa kunnassa yksi keskeisimmistä syistä siihen, ettei johtavia viranhaltijoita saatu paikalle työpajaan. Kohtaamispaikan konsepti saatiin kuitenkin määriteltyä tässä vaiheessa riittävällä tarkkuudella. Työpajassa asetettiin tavoitteeksi, että hanketyöntekijät ja muutamat asiakasyhteistyöryhmän jäsenet osallistuvat Laitilan ja Uudenkaupungin sosiaali- ja terveyslautakuntien kokouksiin alkuvuodesta 2014. Lautakunnille on tarkoitus esitellä kohtaamispaikan konseptia ja sopia, miten asiassa edetään.

Nuorten toimeentulotuen saajien kohdalla kulttuuri-, vapaa-aika- tai liikunta-alan palveluiden integroinnista systemaattiseksi osaksi asiakkaiden elämänhällinnan tai työkyvyn vahvistamista ei ole Vakka-Suomessa keskusteltu aiemmin. Tästä huolimatta ajatus eri alojen tiiviimmästä yhteistyöstä sai kannatusta eri alojen johdon hankeinfotilaisuuksissa. Kunta- ja järjestötoimijat tekivät kehittämistyötä oman työnsä ohella. Kokouksissa työryhmien työskentely oli motivoitunutta ja innostunutta. Alkusyksystä asiakasyhteistyöryhmään saatiin mukaan yksi pienen kunnan nuoriso-ohjaaja, minkä kautta suunnitteluun saatiin mukaan pienen kunnan näkökulmaa.

Kaikissa työpajakutsuissa painotettiin, että uusien palvelujen kehittämisessä kohderyhmään kuuluvien vakkasuomalaisien nuorten osallistuminen on ensiarvoisen tärkeää. Käytännössä asiakkaiden kuuleminen ja mukaan saaminen osoittautui haasteelliseksi näin ideoinnin alkuvaiheessa. Asiakkaille ja heitä edustavien järjestöjen edustajille katsottiin tärkeäksi antaa myöhemmin mahdollisuus aktiivisesti osallistua kohtaamispaikan palvelujen ja toiminnan suunnitteluun.

Asiakaslähtöinen kehittäminen vaatii asiakkaiden todellista kuuntelemista ja asiakasymmärryksen saamista. Useiden sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakkaiden on eri syistä usein vaikea tuoda esiin ajatuksia omasta elämäntilanteestaan tai palveluista, ja myös heidän tavoittamisensa ja motivoimisensa osallistumaan voi olla haasteellista. Eri alojen toimijoilla olisi tarvetta saada tietoa toiminnallisista ja osallistavista menetelmistä ja yleisemminkin asiakaslähtöisestä kehittämisestä.

Vakka-Suomen prosessin puolivälissä tehdyssä väliarvioinnissa asiakasyhteistyöryhmän jäsenet toivoivat ammattikorkeakoululta suunnitelmien eteenpäin vientiä, asiantuntijuutta ideoiden jalostamisessa ja kokoamisessa, muiden toimijoiden motivointia ja aktiivointia osallistumaan, tukea kohtaamispaikan rakentamiseen eri tahojen yhteistyönä sekä tiedon välittämistä eteenpäin päättä-

jille. Myös sosiaalijohdolta pyydettiin arviota SOHVI-hankkeen etenemisestä ja toiveita hankkeen loppuajalle. Vastauksissa tuotiin esiin lähinnä pienten kuntien rajalliset työntekijäresurssit sekä pienet asiakasmäärät ja nuorisopuolen aktivoitumista asiassa pidettiin hyvänä. Yksi kunnista lähti mukaan jatko-hankehakuun kohtaamispaikan toiminnan käynnistämiseksi ja kehittämiseksi, mitä pidettiin tärkeänä. (Katso tarkemmin Vakka-Suomen kehittämisprosessista Sahonen ym. 2014.)

Ammattikorkeakoulu tuki Vakka-Suomessa paikallisia toimijoita kokemustiedon keräämisessä ja palveluiden kehittämisessä yhteistyössä asiakkaiden kanssa. Ammattikorkeakoulu tuki myös moniammatillista yhteistyötä palveluiden suunnittelussa eli toimi välittäjän ja koordinaattorin roolissa. Nämä ovat tärkeitä aluekehittämisen tavoitteita ammattikorkeakouluille jatkossakin. Turun ammattikorkeakoulu käynnisti syksyllä 2013 palvelupakettien suunnittelun kokemustiedon keruuseen ja palveluiden suunnittelun tukeen. Mukana suunnittelussa ovat vuoden 2014 alusta toimintansa aloittavan Terveys ja hyvinvointi -tulosalueen täydennyskoulutuspäälliköt ja suunnittelijoita, SOHVI-toimijat sekä tutkimusmenetelmä- ynnä muut kokemustiedon keruuseen soveltuvien opintokokonaisuuksien vastuuopettajat.

Hanketyöntekijöiden ohella Vakka-Suomen prosessin eteenpäin viemisessä tärkeä rooli oli myös eri alojen opiskelijoilla, jotka tekivät hyvää taustatyötä selvittämällä nuorille aikuisille olemassa olevia monialaisia palvelumalleja. Opiskelijat järjestivät eri alojen opiskelijoiden yhteistyönä myös monialaisen tulevaisuustyöpajan kohderyhmän palvelujen ideointiin. Sekä perustutkinto- että ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä tulisi vielä kehittää Turun ammattikorkeakoulussa. Toisaalta opiskelijat saisivat näin monipuolisia valmiuksia osallistua palveluiden suunnitteluun ja toisaalta ammattikorkeakoulujen aluekehitystehtävässä voitaisiin hyödyntää eri alojen opiskelijoiden tietotaitoa.

5 OSAAMISEN KEHITTÄMINEN KOKEMUKSELLISEN HYVINVOINTITIEDON JA MONIALAISUUDEN HYÖDYNTÄMISESSÄ

SOHVI-hankkeen yhtenä tavoitteena oli suunnitelmien tekeminen hyvinvointia tuottavien alojen (sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alojen) työntekijöiden osaamisen kehittämistä. Suunnitelmien tavoitteena oli kehittää työntekijöiden, opettajien ja opiskelijoiden osaamista erityisesti kansalais- ja asiakasryhmien kokemustiedon ja eri alojen yhteistyön hyödyntämisessä.

Kuntarakennemuutoksessa kuntapalveluita koskeva kehittäminen on muutoksessa. Tuotantokeskeisestä ajattelutavasta ollaan siirtymässä kohti asiakaslähtöistä ajattelutapaa. Palvelujen innovoinnissa on noussut esille selkeä tarve ennakoivaan ja asiakasta laaja-alaisesti ymmärtävään tietoon, joka ohjaa toiminnan kehittämistä ja johtamista. Siksi kehittämisessä on tärkeää mahdollistaa asiakkaiden osallisuus. Lisäksi palvelujen suunnittelussa ja toteuttamisessa tarvitaan entistä enemmän eri toimijoiden yhteistoimintaa. Tarvitaan myös kokonaiskuva erilaisista tavoista tuottaa tietoa ja sekä siitä, miten asiakastietoa voi käyttää. Tiedon on siirryttävä osaksi ammatillisia käytäntöjä ja kehittämistä. Ongelma on usein tiedon hyödyntämisessä: tietoa ei osata tulkita ja käyttää palveluiden ja niiden kehittämisen kannalta.

SOHVI-hankkeen lähtökohtana oli se, että hyvinvointia tuottavilla aloilla toimivien työntekijöiden on osattava hyödyntää hyvinvoinnista kertovaa tietoa ja eri alojen välistä yhteistyötä nykyistä paremmin, jotta eri asiakasryhmien palvelutarpeisiin pystytään vastaamaan entistä tehokkaammin. Seuraavassa esitellään osahankkeittain sitä, miten hyvinvointia tuottavien toimijoiden ja alojen osaamista on kehitetty ja millaisia suunnitelmia osaamisen kehittämiseksi on tehty.

5.1 KOKEMUKSET KOULUTUKSESSA JA ASEENTEIDEN MUUTOKSET

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diakonia-ammattikorkeakoulun osahankkeessa järjestettiin lokakuun lopussa 2013 alueellinen tilaisuus ideoiden keräämiseksi siitä, miten työntekijöiden ja opiskelijoiden asiakkaiden kokemusten huomioonottamista koskevaa osaamista voitaisiin parantaa. Tilaisuus toteutettiin samalla tyylillä kuin hyvinvointitietoa tuottavien toimijoiden työnjaon osatavoitteen tilaisuudetkin (ks. alaluku 4.1): vapaamuotoinen koulutusideointi A-klinikkasäätiön Koskenäyrään toimintakeskuksessa lounaiseen ja kahvitaukoineen kesti viisi tuntia. Aamupäivällä ohjelmassa oli esitykset kokemustiedosta (Ari Nieminen, Diakonia-ammattikorkeakoulu) sekä kokemusasiantuntijuudesta (Tia Sohlman, A-klinikkasäätiö sekä kokemusasiantuntijat Hanna-Leena Hurri ja Joni Naakka), ja iltapäivällä keskusteltiin vapaamuotoisesti koulutustarpeista, tavoista, joilla kokemusten huomioon ottamista voisi oppia, sekä siitä, ketkä voisivat toimia koulutuksen toteuttajina.

Alla oleva suunnitelma työntekijöiden ja opiskelijoiden kokemustietoa koskevan osaamisen kehittämisestä perustuu tähän tapaamiseen sekä muihin SOHVI-hankkeen aikana tehtyihin havaintoihin kokemustiedosta, oppimisesta ja opetuksesta. Näitä havaintoja on saatu muun muassa opintojaksojen toteutuksista, joissa noin 150–180 opiskelijaa on soveltanut Diakonia-ammattikorkeakoulun SOHVI-hankkeessa käyttämiä kokemusdatan keräämisen menetelmiä osana työharjoittelunsa tehtäviä. Kyseiset opintojaksot on toteutettu vuoden 2013 aikana.

Kokemustietoa koskevissa oppimisessa ja koulutuksissa tulisi kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. Suurin este ihmisten ja asiakkaiden elämän- ja palvelukokemusten huomioon ottamiselle on työntekijöiden ja opiskelijoiden asenteet. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaisiin kohdistuvat pelot ja kielteiset asenteet estävät heidän kokemustensa huomioonottamista. Asenteiden luoma suuri sosiaalinen etäisyys työntekijöiden ja asiakkaiden välillä estää siis asiakkaiden kuulemistä.
2. Työntekijöiltä ja opiskelijoilta puuttuu myös tosiasiatietoa mielen-terveys- ja päihdeasiakkaiden arkipäivästä. Tämä koskee esi-

merkiksi päihteiden käyttäjien arkipäivää ja siihen liittyviä seikkoja, jotka suurelta osin liittyvät päihteiden hankkimisen ongelmiin sekä päihteiden käyttöön.

3. Pyrittäessä vaikuttamaan asenteisiin koulutuksen keinoin huomio kannattanee suunnata sellaisten kokemusten tuottamiseen, jotka saisivat oppijat suhtautumaan avoimemmin ja ennakkoluulottomammin asiakkaisiin. Esimerkiksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa ammatillisen harjoittelun yhteydessä toteutetut kokemusdatan keräämisen tehtävät ovat ainakin osittain onnistuneet tuottamaan opiskelijoille kokemuksia asiakkaista tavallisina ihmisinä eikä jollain tavalla kummallisina tai vaarallisina henkilöinä. Samalla tavalla voisivat vaikuttaa sellaiset koulutukselliset sessiot, joissa asiakkaat ja kokemusasiantuntijat kertoisivat kokemuksistaan työntekijöille, opiskelijoille sekä ammattikorkeakoulun opettajille. (Vertaa kokemustiedon jatkumo Nieminen 2014a kokemustietoa ja kokemuksen politiikkaa käsittelevässä artikkelissa.)
4. Tiedollisessa oppimisessa ja koulutuksessa voitaisiin taas yhdistää ammattikorkeakoulun opettajien, työntekijöiden ja kokemusasiantuntijoiden panosta kokonaisuuksiksi, joissa olisivat mukana sekä asiakkaiden arkipäivän kokemukset että tutkimuksellisempi ja hyvinvointipalvelujen järjestelmään liittyvä tieto. Tässä kohdin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota eri toimialojen työntekijöiden rooliin vertaisoppimisen edistäjinä.
5. Koulutusta toteutettaessa ei ehkä ole tarpeen luoda uusia kokemustietoon liittyviä koulutuksellisia kokonaisuuksia, vaan olisi parempi liittää kokemustiedon teema jo olemassa oleviin opintojaksoihin ja toimintoihin. Opiskelijoiden ja ammattikorkeakoulun opettajien kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että kokemustiedon teema tuodaan mukaan jo toteutettaviin opintojaksoihin, kuten aikuissosiaalityön ja mielenterveys- ja päihdetyön opintojaksoihin. Jotta opettajat voisivat opettaa tätä tematiikkaa, olisi hyvä, jos he itsekin tutustuisivat asiakkaiden kokemuksiin. Itse asiassa sama opintojakso voisi olla oppimiskokemus sekä opettajille että opiskelijoille. Työntekijöiden oppimisen kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että oppiminen toteutuu osana työntekijöiden arkipäivän työtä. Pyrittäisiin siis työssä oppimiseen oppivassa

organisaatiossa. Tällaisessa oppimisessa oppimistehtävänä voisi toimia esimerkiksi oman toiminnan reflektointi nauhoituksen tai videoinnin pohjalta. Reflektointi voisi tapahtua yhdessä työtovereiden, kokemusasiantuntijoiden tai työnohjaajien kanssa (vertaisoppiminen). Myös ammattikorkeakoulun opiskelijat ja opettajat voisivat olla mukana toteuttamassa omassa työssä oppimisen prosesseja.

Koulutussuunnittelun prosessi on tätä kirjoitettaessa vielä osin kesken. Muun muassa SOHVI:n osallistuvat Diakonia-ammattikorkeakoulun lehtorit tulevat vielä ideoimaan ja suunnittelemaan kokemustietoon liittyviä elementtejä osana ammattikorkeakoulun tutkintoon johtavaa koulutusta. Koulutussuunnittelun lopulliset tulokset annetaan paikallisille toimijoille ja Diakonia-ammattikorkeakoululle toteutusta varten hankkeen loppuvaiheessa vuoden 2014 alussa.

5.2 KOKEMUSTIEDON TUOTTAMISEEN JA HYÖDYNTÄMISEEN LIITTYVÄN OSAAMISEN KEHITTÄMISEN HAASTEITA

Laurea-ammattikorkeakoulu

Laurea-ammattikorkeakoulun osahankkeessa tehty työ hyvinvointia tuottavien alojen työntekijöiden osaamisen kehittämiseksi aloitettiin samoin kuin muidenkin SOHVI-hankkeen osatavoitteiden saavuttamiseen pyrkinyt toiminta heti keväällä 2012, kun osahanketta käynnistettiin. Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikön sosiaalialan henkilöstö kävi tuolloin sekä sisäistä että osahanketta ammattikorkeakoulun yhteistyökumppanina toteutettavan Hyvinkään kaupungin ja etenkin sen Perusturvan toimialan henkilöstön kanssa keskustelua siitä, millaista osaamista nykyisiltä ja tulevilta hyvinvointia tuottavien alojen työntekijöiltä vaaditaan. Yhtenä näissä keskusteluissa hyödynnettynä taustamateriaalina käytettiin Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun koordinoimassa Sosiaalialan AMK-osaaminen alan työkentällä -verkostohankkeessa tuotettuja julkaisuja (ks. Viinamäki 2008; Viinamäki 2009; Viinamäki 2010a; Viinamäki 2010b). Näitä hyvinvointia tuottavien alojen työntekijöiden osaamisesta käytyjä keskustelua jatkettiin koko osahankkeen toteuttamisen ajan niiden sisällön vaihdellessa sen mukaan, mitä osaamisen

kehittämisen tarpeita osahankkeen toteuttamisen aikana nousi esille 1) niin sanotussa käytännön työelämässä jo nyt toimivien hyvinvointia tuottavien alojen työntekijöiden, 2) siellä tulevaisuudessa toimivien hyvinvointia tuottavien alojen työntekijöiden eli opiskelijoiden sekä 3) molempia edellä mainittuja kouluttavien hyvinvointia tuottavien alojen työntekijöiden eli ammattikorkeakoulun opettajien osalta.

Käytännön työelämässä toimivien työntekijöiden osaamisen kehittäminen

Niin sanotussa käytännön työelämässä toimivien hyvinvointia tuottavien alojen työntekijöiden osalta osahankkeen toteuttaminen nosti esille tarpeen kehittää heidän moniammatillista osaamistaan. Siihen liittyy muun muassa eri organisaatioiden toimintojen rajapintojen tiedostaminen niin, että nähdään niiden toimintojen lomittamisen hyödyt kyeten samalla välttämään toimintojen päällekkäisyydet. Tämä edellyttää tavalla tai toisella hyvinvointityötä tekeviltä sekä laaja-alaista hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden että oman työn erityisyyden ymmärtämistä. Esimerkiksi Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen (ks. Terveystietokeskuksen mukainen ... 2013) laatimiseen osallistuneiden tuli tiedostaa se, miten Hyvinkäällä asuvin hyvinvointiin vaikuttavat myös monen muun kuin oman organisaation toiminta.

Opiskelijoiden osaamisen kehittäminen

Laurea-ammattikorkeakoulussa opiskelevien osalta osahankkeen toteuttaminen nosti esille ensinnäkin tarpeen lisätä koulutusohjelmiin monikulttuurisuusosaamista edistävää opetusta. Tähän monikulttuuristuvan yhteiskunnan haasteisiin vastaamisen tarpeeseen viittaisi muun muassa se, että hyvinvointikyselyyn vastanneista lähes neljäsosa oli muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia (ks. Terveystietokeskuksen mukainen ... 2013, 23, 42). Toiseksi opiskelijoiden osalta osahankkeen toteuttaminen nosti esille tarpeen lisätä heidän työn kehittämiseen liittyvää osaamistaan. Se, ettei nykymuotoinen ammattikorkeakouluopetus tarjoa riittävän hyvää pohjaa valmistuneille alan ammatillisille osallistua työn kehittämiseen, kävi ilmi muun muassa haasteista, joihin törmättiin SOHVI-hankkeen ja opetuksen integroinnissa. (Ks. Saari & Antikainen 2014.)

Opettajien osaamisen kehittäminen

Laurea-ammattikorkeakoulun opettajien osalta osahankkeen toteuttaminen nosti esille ensinnäkin tarpeen kehittää heidän tutkimus- ja kehittämistyössä tarvitsemaa osaamistaan. Tämä tuli ilmi muun muassa siinä, että SOHVI-hankkeen toteuttaminen onnistuttiin integroimaan vain sosiaalialan koulutukseen. Opettajien tutkimus- ja kehittämistyössä tarvitseman osaamisen lisäksi ammattikorkeakoulujen tulee kehittää sekä sisäistä että keskinäistä työn- ja resurssien jakoaan niin, että ne tukevat ammattikorkeakouluja niille säädetyn tutkimus- ja kehittämistyövelvoitteen mukaisten tehtävien toteuttamisessa. Toiseksi osahankkeen toteuttaminen nosti esille tarpeen kehittää opiskelijoiden tavoin myös opettajien monikulttuurisuusosaamista. Tämä tuli ilmi muun muassa, kun opiskelijoita ohjattiin hyvinvointikyselyyn saatujen vastausten analysoinnissa. Tällöin ei osattu kiinnittää riittävän ajoissa huomiota siihen, että lähes neljäsosa kyselyyn vastanneista oli muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia (ks. Terveydenhuoltolain mukainen ... 2013, 23, 42). Esille nousut tarve kehittää niin opettajien kuin opiskelijoidenkin monikulttuurisuusosaamista vaikutti toisaalta osaltaan siihen, että Hyvinkään yksikön sosiaalialan opettajat päättivät esittää syksyllä 2013 Laurea-ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmien uudistamisen yhteydessä, että sosiaalialan koulutusohjelmaan sisällytettäisiin monikulttuurisen yhteisötyön opintojakso.

5.3 KOKEMUSTIEDON HYÖDYNTÄMINEN JA MONIALAINEN YHTEISTYÖ HYVINVOINTIOSAAMISEN HAASTEENA

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Hyvinvoinnin kokemustiedon hyödyntämiseen liittyvä osaaminen ja eri alojen välinen yhteistyöosaaminen sisältyivät kaikkiin osatavoitteisiin liittyvään toimintaan SOHVI-hankkeen yhteistyökumppanien ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun välisessä yhteistyössä. Kuntakäynneillä ja kuntayhteistyöpala-vereissa kerättiin jatkuvana prosessina myös osaamisen kehittämiseen liittyviä ideoita ja näkemyksiä. Esimerkiksi kokemuksellista hyvinvointitietoa tuottavien tutkimusten yhteissuunnittelu ja tutkimustulosten esittely- ja tulkintatilaisuudet monialaisten kuntatoimijaryhmien kanssa Vaalassa, Iissä ja Utajärvellä olivat samalla työpajoja, joissa pohdittiin ja määriteltiin hyvinvointi- ja hyvinvointitieto-käsitteitä. Samoin palvelujen kehittämisen foorumit kuntatoimijoiden kanssa

olivat sekä työelämän edustajille että opettajille ja opiskelijoille oppimisen paikkoja monialaiseen yhteistyöhön perustuvasta living lab -tyyppisestä työelämän kehittämisestä. Työntekijöiden, opiskelijoiden ja opettajien osaamisen kehittämiseen saatiin monipuolisesti hyödynnettäviä kokemuksia ja aineksia.

Työntekijöiden osaamisen kehittäminen

Kuntayhteistyö eteni aidosti moniammatillisissa verkostoissa ja monialaisissa toimintaympäristöissä. Kokemuksellisen hyvinvointitiedon keräämisen menetelmistä sekä tulosten yhteistoiminnallisesta tulkinnasta ja arvioinnista saatiin kokemusta. Kuntatyöntekijät kävivät dialogia SOHVI-hankkeen toimijoiden kanssa menetelmien ja tulosten hyödynnettävyydestä 1) oman kunnan hyvinvointipalvelujen ja -työn kehittämisessä sekä 2) uusien palvelukokonaisuuksien suunnittelussa. Työntekijät olivat mukana toteuttamassa kuntalaisille suunnattuja tapahtumia, joissa lähtökohtana oli käyttäjälähtöisyyteen perustuva palvelujen kehittäminen.

Yhteistyökumppaneina olleissa kunnissa on perinteisesti vahvaa monialaisen yhteistyön osaamista. SOHVI-hankkeen kaltaiset hankeprosessit tarjoavat parhaimmillaan tukea, välineitä, ideoita ja intoa jatkaa meneillään olevaa kehittämistyötä, auttavat uusien työtapojen kehittämisessä sekä uusien kehittämistarpeiden tunnistamisessa. Kuntakäynneillä keskusteltiin käyttäjälähtöisestä palvelujen kehittämisestä ja siihen liittyvästä palvelumuotoilusta, joka tarjoaa välineitä tällaiseen kehittämiseen. Palvelumuotoiluosaamisen tarve tiedostettiin, ja tähän liittyvä osaamisen kehittäminen on kuntatoimijoiden tulevaisuuden haasteena. Ammattikorkeakoulu voi tarjota tukea ja koulutusta monialaisesta ja käyttäjälähtöisestä palvelujen kehittämisestä, jossa sovelletaan palvelumuotoilun menetelmiä.

Oamkin toteuttamassa SOHVI-hankkeen osatavoite 5:een kuuluvassa tutkimuksessa kävi ilmi, että erityisesti palveluntuottajien kokemuksissa korostuivat hyvinvointitiedon tuottamisen menetelmäosaamisen puute, varsinkin kokemuksellisen hyvinvointitiedon tuottamisen osalta. Toisaalta he arvostivat monipuolisia tiedontuottamismenetelmiä. Ammattikorkeakoulu voi olla yhteistyössä suunnittelemassa hyvinvoinnin kokemustiedon alueellisia tuottamisprosesseja ja tarjota menetelmäkoulutusta ja tukea, kun halutaan kehittää kokemustiedon tutkimusosaamista. Nämä voidaan toteuttaa esimerkiksi ammattikorkeakoulun työelämäpalvelujen kautta tai sisällyttää osaksi projekti-
muotoista opiskelua tai opettajien työelämäyhteistyötä.

Opiskelijoiden osaamisen kehittäminen

SOHVI-hanke edisti Oamkin sosiaali- ja terveystieteiden eri koulutusohjelmien perustutkintovaiheen opiskelijoiden ja YAMK-opiskelijoiden oppimista ja ammatillisen osaamisen kehittymistä. Opiskelijat ovat saaneet kokemusta monialaisesta ja yhteistoiminnallisesta tutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta sekä uusien palvelukokonaisuuksien innovoimisesta. YAMK-opiskelijat ovat olleet mukana toteuttamassa näitä prosesseja opinnäytetöissään. YAMK-koulutuksen opetussuunnitelmaa on kehitetty tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toimintalähtöiseksi, ja siinä vahvistetaan käyttäjälähtöisten menetelmien osaamista. Muutamia opiskelijaa osallistui keuhkokuumeen ja syksyllä jatkuneeseen palvelumuotoilukoulutukseen, jossa oli mukana myös työelämän yhteistyökumppaneita ja ammattikorkeakoulun opettajia yli toimialarajojen. Koulutuksessa toteutui moniammatillinen ja monitoimijainen oppiminen, jossa oppiminen tapahtui rajoja ylittäen yhteistyöskentelynä, kehittävänä yhteistyönä.

Perustutkintovaiheen opiskelijoiden opintoihin on aikaisempaa tietoisemmin integroitu käyttäjälähtöisten menetelmien opiskelua ja tutkimuksellisen kehittämisen perusteiden opiskelua. Tämä näkyy selkeimmin opinnäytetyöprosessissa, jota on alettu kehittää koulutusohjelmien rajoja ylittävään suuntaan tavoitteena monitoimijaiset ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toimintaan integroituvat opinnäytetyöt. SOHVI-hankkeen myötä opinnäytetöitä suunnattiin eri asiakas- ja kansalaisryhmien kokemustietoa hyödyntävään suuntaan.

Opettajien osaamisen kehittäminen

Oamkissa SOHVI-hankkeen hanketyöntekijät muodostivat opettajatiimin, jonka kokoamisessa oli lähtökohtana moniammatillisuus ja monitoimijaisuus, ja näin hankkeen perusteiden mukaisesti tavoiteltiin opettajien monialaisen yhteistyön ja yhteistyöosaamisen kehittymistä. Hankkeessa toimivat opettajat tiedottivat oman yksikkönsä toimijoita SOHVI-hankkeesta ja hankkeen etenemisestä osastojensa ja koulutusohjelmien kokouksissa ja yksikön kehittämistiimeissä. Samoin Oamkin eri koulutusalojen sekä yhteistyökumppanien ja sidosryhmien palaverissa ja tapahtumissa hanke oli esillä. Tämä juurrutti hankeyhteistyötä ja -toimintaa osaksi yksikön perustehtävää ja arkista toimintaa. Myös Oamkin Käyttäjälähtöiset menetelmät ja palvelumuotoilu -asiantuntijaryhmälle esiteltiin SOHVI-hanketta. Tämän asiantuntijaryhmän ta-

voitteena on viedä palvelumuotoiluosaamista eteenpäin Oamkin eri yksiköissä. SOHVI-hankkeen aikana yksiköiden välinen yhteistyö toteutui muilta osin heikosti, ja monialaisen yksiköiden rajat ylittävän opettajuuden ja opettajayhteistyön kehittäminen onkin yhtenä strategisena painopisteenä iso haaste koko ammattikorkeakoululle.

Keväällä 2013 alkaneeseen palvelumuotoilukoulutukseen osallistui työelämän edustajien ja opiskelijoiden lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden, liiketalouden ja kulttuurialan yksikköjen opettajia. Vastaavia koulutuksia on tarkoitus järjestää jatkossa lisää. Tavoitteena on suunnata ne koko ammattikorkeakoulun henkilöstölle ja myös opiskelijoille. Työelämäpalvelujen tai täydennyskoulutuksen kautta myös työelämän edustajat voivat osallistua koulutuksiin. Tavoitteena on, että ammattikorkeakoulun opettajat kehittävät omaa osaamistaan palvelumuotoilussa voidakseen itse jatkossa vastata koulutuksen tarjoamisesta opiskelijoille sekä alueen toimijoille.

Kuntayhteistyö mahdollisti opettajille osaamisen ja ymmärryksen päivittämisen ja reflektoinnin liittyen hyvinvointipalvelujen nykytilaan, niiden tuottamisen ja asiakastyöosaamisen haasteisiin, monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksiin palvelujen kehittämisessä sekä hyvinvointialojen ammattilaisten yhteistyötaitoihin ja -osaamiseen. Opiskelijoiden oppimisprosessien ohjaamisen osaaminen on kehittynyt, kun opettajat ovat olleet mukana opiskelijoiden monialaisissa työelämäprojekteissa. Tätä kaikkea voidaan hyödyntää opetustyössä, koulutuksen suunnittelun ja opetussuunnitelman kehittämistyössä, ammattikorkeakoulun työelämäpalvelujen kehittämisessä sekä tulevassa hankeyhteistyössä.

5.4 OSAAMISEN VAHVISTAMINEN YHTEISTYÖN AVULLA

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueella SOHVI-hanke eteni vaiheittain hyvinvointitiedosta palveluiden kehittämiseen ja edelleen osaamisen vahvistamiseen. Nuorten palveluita koskeva hyvinvointitieto voitiin tiivistää siten, että syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tarvitsevat ei-virastomaisia matalan kynnyksen palveluita. Toisaalta nuorten tarpeet eivät ole yhteen palvelusektoriin kohdistuneita, vaan edellyttävät monialaista lähestymistapaa. Nämä kaksi lähtökohtaa muodostivat tavoitteen osahankkeen käytännön toteutukselle.

Kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueella suunnittelu osaamisen kehittämiseksi käynnistyi huhtikuussa 2013, jolloin nuorten palveluita tuottavat tahot oli kutsuttu SOHVI-hankkeen työpajatyöskentelyyn. Työpajassa työstettiin samaan aikaan osaamisen vahvistamisen lisäksi myös palveluiden kehittämistä. Työpajaan osallistui kaksi sosiaalityöntekijää Kauhavan perusturvatoimesta, liikunnanohjaaja, kansalaisopiston suunnittelija, etsivä nuorisotyöntekijä, nuorten työpajan projektipäällikkö, TE-toimiston suunnittelija, kirjastotoimenjohtaja, nuoriso-ohjaaja, depressiohoitaja ja urheiluseuran edustaja.

Työpaja aloitettiin sosionomiopiskelijoiden valmistamien monialaisia palveluita kuvaavien videoklippien avulla. Työpajatyöskentely nosti esille kaksi palveluiden kehittämisteemaa: matalan kynnyksen paikan ja ryhmätoimintojen kehittämisen. Lisäksi todettiin, että hyvinvoinnin tukeminen edellyttää laajaa yhteistyötä eri organisaatioiden ja asiantuntijoiden kanssa.

Työpajojen tuotosten analysoinnin jälkeen järjestettiin keskustelutilaisuus Kaksineuvoisen alueen sosiaalityöntekijöiden kanssa toukokuussa 2013. Tilaisuudessa käytiin läpi tuloksia nuorten hyvinvointikokemuksista ja työpajatyöskentelyn tuloksia. Tilaisuudessa sovittiin, että syksyllä nuorten palveluiden suunnittelua jatketaan työpajatyöskentelyn viitoittamaan suuntaan. Uudella tavalla toteutetut palvelut edellyttävät myös aikaisemmasta poikkeavaa osaamista. Tässä tapauksessa uudenlainen osaaminen kohdentuu ennen kaikkea ryhmätoimintaan.

Syksyllä 2013 työskentelyä jatkettiin pienemmän suunnitteluryhmän kanssa. Siihen osallistuivat sosiaaliohjaaja, etsivän nuorisotyön tekijät, työpajan ohjaaja ja nuoriso-ohjaaja sekä paikallisen urheiluseuran edustaja. Organisaatioiden kannalta osaamisen haasteet paikantuivat monialaisen yhteistyön tekemiseen ja asiakastyön näkökulmasta ne kohdentuivat ryhmämuotoiseen toimintaan.

Haasteeksi koettiin organisaation työpaineet, jotka eivät aina jätä tilaa uudenlaisen toimintatavan kehittämiseksi. Asioiden konkretisoimiseksi pienryhmässä päätettiin tehdä yhteistyötä juuri aloittaneen Tänneki tairetta 2 -hankkeen kanssa. Hankkeen ideana oli taidelähtöisten työmenetelmien käyttö hyvinvoinnin lisäämiseksi eri sosiaali- ja terveysalan asiakasryhmille. Tätä raporttia kirjoitettaessa marraskuussa 2013 suunnitelmana on, että hankkeen projektityöntekijä käynnistää ryhmän, joka suunnataan syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Nuoret voivat olla esimerkiksi työpajan tai etsivän nuorisotyön asiakkaita, mutta myös toimeentulotukea saavia nuoria. Ryhmän kokoontumien voidaan tarvittaessa liittää kuntouttavaan työtoimintaan.

Ensimmäisessä vaiheessa ryhmän tavoitteena on elämänhallinnan vahvistaminen. Tästä vaiheesta vastaa Tännekki tairetta 2 -hankkeen projektityöntekijä. Toisessa vaiheessa ryhmä jatkaa keväällä 2014 eri teemojen ympärillä työpa-jatyypillisesti. Tällöin tarkastellaan muun muassa koulutus- ja työllisyysasioita sekä raha-asioiden hallintaa. Tässä vaiheessa myös muut paikalliset asiantun-tijat ja organisaatiot osallistuvat ryhmän toimintaan. Näin ollen nuorten ryh-mä voi toimia eräänlaisena oppimistyöpajana myös muiden organisaatioiden työntekijöille.

Osaamista voidaan vahvistaa konkreettisen toiminnan avulla. Tässä tapaukses-sa keskiössä on nuorille suunnattu työpaja, jossa lähtökohtana ovat taidemene-telmät. Toiminnasta vastaa alan ammattilainen. Toisessa vaiheessa myös muut organisaatiot ja asiantuntijat tulevat mukaan ryhmän toimintaan. Työpaja toi-mii siis eräänlaisena yhteistyöalustana, jonka kautta eri toimijat voivat jakaa osaamistaan ja oppia toisiltaan. Tässä mielessä keskeinen tavoite on vahvistaa osaamista konkreettisen yhteistyön avulla.

Vaihtoehtoisia osaamisen vahvistamisen keinoja olisivat olleet täydennyskou-lutuksen kohdentaminen erityisesti ryhmätyötaitoihin ja moniammatillisen työn taitoihin. Tämä olisi edellyttänyt SOHVI-hankkeen kohdistamista kou-luttautumissuunnitelmien kehittämiseen. Tähän ei kuitenkaan hankkeen tässä vaiheessa ylletty, vaan pääpaino asetettiin osaamisen kehittämiseen konkreet-tisen toiminnan kautta.

5.5 MONIALAISTA OSAAMISTA JA KOKEMUSTIETOA OPINTOIHIN JA PALVELUPAKETTEIHIN

Turun ammattikorkeakoulu

Osaamisen kehittämisen suunnittelu aloitettiin Turun ammattikorkeakoulus-sa kokoamalla monialainen opettajatiimi keväällä 2013. Tiimiin kuuluivat so-siaalialan, fysio- ja toimintaterapian, terveystieteen sekä Taideakatemian edus-tajat. Tiimi suunnitteli sekä monialaiseen työskentelyyn että kokemustiedon keräämiseen liittyvää osaamisen kehittämistä. Työskentelyn keskiössä oli mo-nialainen opettajatiimi. Sen säännölliset kokoontumiset ja välitehtävät veivät suunnittelua askel askeleelta konkreettisempaan suuntaan, ja ajatuksia kypsy-teltiin luovassa ilmapiirissä. Opettajatiimi ja muut SOHVI-hanketyöntekijät aloittivat työelämälle tarjottavien palvelupakettien suunnittelun yhdessä Hy-

vinvointipalveluiden ja Terveysalan⁷ täydennyskoulutuspäälliköiden sekä palvelumuotoilijoiden kanssa. Lisäksi yhteistyötä tehtiin Turun sosiaali- ja terveysalan opiskelijajyhdistysten kanssa. Monialaisten taitojen lisääminen nähtiin opettajatiimissä tärkeänä ja ajankohtaisena etenkin, kun meneillään on sekä kuntarakenteen että sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän uudistus.

Työntekijöiden osaamisen kehittäminen

Opettajatiimissä pohdittiin tyypillisiä monialaisen yhteistyön esteitä ja keinoja niiden purkamiseen. Mitä pitäisi oppia, jotta yhteistyö olisi sujuvaa? Esteinä nähtiin muun muassa toisiin ammattialoihin liittyvän tiedon vähyyks, asenteet ja ennakkoluulot, tiimityöosaamisen puutteet, tiedonkulun ongelmat, ammattikielten erot, erilaiset näkemykset asiakkaasta, kilpailu, johtamistaidot ja resurssien vähyyks. Opettajaryhmässä pohdittiin tietämyksen lisäämisen keinoja tiimityöskentelyssä. Tiimityöskentelyn alussa jokainen voisi esitellä tiiviisti oman työnkuvansa ja roolinsa asiakastyössä. Usein toimitaan olettamusten varassa, ja tietoa jakamalla voitaisiin työskentelyä helpottaa. Lisäksi nousi esiin ajatus opintopiiristä, jossa saman asiakasryhmän kanssa työskentelevät tietyn alueen eri alojen työntekijät kokoontuisivat yhteen jakamaan tietojaan ja taitojaan. Osallistujat voisivat vuorollaan alustaa keskustelua omaan työhönsä liittyvästä aiheesta. Kontaktien, tietojen ja taitojen jakamisella tiivistetään yhteistyötä työntekijöiden kesken.

Täydennyskoulutuksen, palvelumuotoiluosaajien ja monialaisen opettajaryhmän tapaamisessa syyskuussa 2013 alettiin suunnitella kunnille, yritysille ja yhteisöille suunnattuja palvelupaketteja. Turun ammattikorkeakoulu voi tarjota tukea monialaisessa palvelujen kehittämisessä, jossa sovelletaan muun muassa palvelumuotoilun menetelmiä. Ensimmäinen palvelumuotoilun koulutus toteutuu Terveys ja hyvinvointi -tulosalueen koulutustarjonnassa keväällä 2014.

Turun ammattikorkeakoulu voi olla mukana myös keräämässä kokemustietoa ja tarjoamassa menetelmäkoulutusta. Kokemustiedon keräämisen menetelmiä kartoitettiin syksyn 2013 aikana ja silloin myös selvitettiin, missä opintojen vaiheissa opiskelijat keräävät kokemustietoa ja millä menetelmillä. Yhteistyö-

---

7 1.1.2014 Hyvinvointipalvelut-tulosalue ja Terveys-tulosalue yhdistyivät Terveys ja hyvinvointi -tulosalueeksi Turun ammattikorkeakoulussa.

hön kutsuttiin mukaan muun muassa tutkimusmenetelmäopettajia. Yhtenä monialaisesti toteutettavana ennaltaehkäisevänä menetelmänä nousi esiin FRISKI-elämänhallinnan oppimateriaali, joka on ryhmätyömalli nuorten kanssa työskentelyyn. Täydennyskoulutuksessa on suunnitteilla monialainen opintopaketti, Kulttuurisensitiiviset työmenetelmät sosiaali-, terveys- ja kasvatusalalle, jonka tavoitteena on vahvistaa työmenetelmällistä osaamista monikulttuurisissa kohtaamisissa.

Opiskelijoiden ja opettajien osaamisen kehittäminen

Opettajatiimissä kartoitettiin ensin jo olemassa olevia monialaisia opintojaksoja. Näitä ovat muun muassa monialaiset sosiaali- ja terveysalojen koulutusohjelmiin keskittyneet MONKEY- ja MAHIS -projektit. Agricola-työpaketti on Turun ammattikorkeakoulun koulutuksen kehittämiseen ja kansainvälistämiseen liittyvä viisivuotinen hanke. Siihen kuuluva Taiteen terveydelliset ja sosiaaliset vaikutukset -opintopaketti (15 opintopistettä) on rakenteilla Taideakatemian sekä terveys- ja hyvinvointialojen yhteistyönä ja tulee tarjontaan vuonna 2014. Nykyisten ja tarjontaan tulevien monialaisten opintojen kartoittamisen lisäksi opettajatiimissä selvitettiin, miten monialaisuutta voisi painottaa opinnoissa nykyistä enemmän. Sovittiin vastuuhenkilöt ja aikataulut kunkin asian edistämiseksi. Tavoitteeksi asetettiin viedä eteenpäin tietoa oman tulosalueen sisällä monialaisuuden vahvistamisen tärkeyttä:

- Järjestetään monialainen *leffa- ja keskusteluilta* eri alojen opiskelijoille ja opettajille yhteistyönä Turun sosiaali- ja terveysalan opiskelijayhdistysten kanssa helmikuussa 2014.
- *Harjoittelutehtäviin* lisätään monialaisuutta painottavia tehtäviä. Lisäksi harjoittelupaikoissa, joissa usein on yhtä aikaa eri alojen opiskelijoita, toteutetaan harjoittelutehtäviä monialaisena yhteistyönä.
- *Työelämän projekteihin* lisätään monialaisuutta. Projektikumppanit voivat hyötyä monialaisen opiskelijaryhmän tiedoista ja taidoista, ja opiskelijat saavat kokemusta monialaisesta työskentelystä.
- Opiskelijoita kannustetaan vahvemmin *monialaisten opinnäytetöiden* tekemiseen ja pyritään purkamaan esteitä monialaisen opinnäytetöiden tekemiselle (esimerkiksi aikataulusongelmat).

- Joitakin *ammattillisen kasvun ryhmien* kokoontumisia pidetään monialaisissa kokoonpanoissa. Tätä on kokeiltu fysio- ja toimintaterapian yhteisissä ammatillisen kasvun ryhmissä.

Opettajien monialainen yhteistyö ja osaaminen lisääntyvät, kun he ohjaavat opiskelijoita monialaisissa tehtävissä. Agricola-työpakettiin liittyvässä Muuttuva opettajuus -osiossa käsiteltiin muuttuvan opettajuuden haasteita ja opetuksen kehittämistä yhteisopettajuuden, opetuksen ja TKI-hankkeiden integroinnin sekä arvioinnin kehittämisen näkökulmista. Koko ammattikorkeakoulun opettajakunnalle suunnatussa Pulmaattori-työpajassa pohdittiin syksyllä 2013 kyseisiä opetuksen ja opettajuuden kehittämiskohteita monialaisesti. Monien päällekkäisten tapahtumien johdosta osallistujien määrä jäi suhteellisen pieneksi, mutta työpajassa käyty keskustelut olivat antoisia ja niistä nousi esiin myös jatkokehittämiskohteita monialaiseen yhteistyöhön.

Eri koulutusohjelmien, täydennyskoulutuksen ja palvelumuotoiluosaajien sekä opiskelijajärjestön kanssa tehtävä yhteistyö jatkuu SOHVI-hankkeen jälkeen. Monialaisen työn ja kokemustiedon hyödyntämisen taidoille on tarvetta niin työntekijöiden, opiskelijoiden kuin opettajienkin keskuudessa. Työelämää ei juurikaan ehditty osallistaa palvelupakettien suunnitteluun hankkeen aikana, mutta työ jatkuu hankkeen jälkeen.

6 YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN ALUEELLISESSA HYVINVOINTI- TIEDON TUOTANNOSSA

Kuntalaki (1995/365) ja terveydenhuoltolaki (2010/1326) velvoittavat kuntia seuraamaan asukkaittensa hyvinvointia. Myös sosiaalihuoltolakiin tulevan veloitteen mukaan kuntien on muun muassa seurattava asukkaittensa sosiaalista hyvinvointia ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä väestöryhmittäin että alueittain. (Sosiaalihuollon lainsäädännön ... 2012) Näin ollen erityisesti kunnat, ja myös muut hyvinvointipalveluiden tuottajat, tarvitsevat mahdollisimman monipuolista ja kattavaa hyvinvointitietoa kansalaisten ja eri asiakasryhmien hyvinvoinnista. Kokemustietoa kansalaisten sekä hyvinvointipalveluita tuottavien alojen asiakkaiden hyvinvoinnista tarvitaan esimerkiksi kuntien hyvinvointikertomusten tietopohjan täydentäjäksi ja palvelujen kehittämisen tueksi. Hyvinvoinnin edistäminen katsotaan kaikkien hallintokuntien yhteiseksi tehtäväksi.

SOHVI-hankkeen yhtenä tavoitteena oli hyvinvointitietoa tuottavien toimijoiden työnjaon määrittely siten, että se palvelee mahdollisimman tehokkaasti hyvinvointipalveluiden tuottajien tarpeita palvelujen kehittämisessä. Työnjaon määrittelyn seurauksena hyvinvointitietoa tuottavien organisaatioiden toiminta tulee tehostumaan. Organisaatioiden tekemä päällekkäinen työ tulee myös vähentymään, ja jatkossa voidaan keskittyä resurssien kohdentamiseen tiedontuotantoon, joka hyödyttää kaikkein parhaiten kuntia. Hankkeen alkaessa toimintasuunnitelmaan kirjattiin, että kukin osahanke laatii nykytilakartoituksen alueellisesta hyvinvointitiedon tuotannosta ja kutsuu koolle tiedontuottajat pohtimaan alueellisen tiedontuotannon ja siihen liittyvän yhteistyön kehittämistä. Seuraavassa on esitelty tiiviisti, miten yhteistyötä on kehitetty alueellisessa hyvinvointitiedon tuotannossa SOHVIN eri osahankkeissa.

6.1 KOKEMUSTIETOA TAPAUSKOHTAISESTI

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diakonia-ammattikorkeakoulun osahankkeessa kokemuksia koskevaa informaatiota on lähestytty sekä kyselyn (katso Kainulainen 2014) että laadullisten tutkimusmenetelmien kannalta (katso Nieminen 2014a kokemustiedosta ja kokemuksen politiikasta). Laadullisten menetelmien kohdalla on korostettu sitä, että kokemustieto on paikallista ja että se rajautuu myös käsiteltävän teeman mukaisesti. Tässä raportissa keskitytään kokemuksiä koskevan datan hankkimiseen laadullisten menetelmien kannalta.

Tätä kirjoitettaessa tämän osatavoitteen toteuttaminen on vielä kesken, mutta käytännön toteutukseen on kuulunut muun muassa osallistuminen ”Mietippä – mielenterveys ja päihdestrategian sisällöt ja seurannan toteutus – hyvinvointikertomuksesta tukea?” -työpajaan Haminassa syyskuussa 2013. Työpaja oli Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen hankkeen järjestämä, ja sen työskentely jatkuu marraskuun 2013 lopulla. Hankkeen työpajoissa selvitetään muun muassa kokemustiedon roolia alueellisten mielenterveys- ja päihdestrategioiden toteutuksessa sekä kokemustiedon asemaa kunnallisissa hyvinvointikertomuksissa. Työpajat keräävät yhteen alueellisia toimijoita, joten niiden yhteydessä on hyvä suunnitella eri toimijoiden välistä työnjakoa. Huolimatta prosessin keskeneräisyydestä, kokemusdatan keräämistä, käyttöä ja eri toimijoiden työnjakoa voidaan hahmotella seuraavalla tavalla.

Kattavaa laadullista dataa ihmisten hyvinvointi- ja palvelukokemuksista on hyvin työlästä tai mahdotonta kerätä (datan, informaation ja tiedon eroista katso Nieminen 2014a). Tästä syystä lähtökohtana on tässä, että laadullisen kokemuksiä koskevan datan kerääminen kannattaa kohdistaa kulloinkin yhteen kansalais- tai asiakasryhmään tai teemaan. Laadullisen kokemusdatan kerääminen kohdistuu siis kerrallaan aina yhteen tapaukseen. Kyse on tapaus- tutkimuksesta tai tapaukseen kohdistuvasta selvityksestä. Tällainen yksittäinen teema voisi olla esimerkiksi paikalliset päihdeongelmat tai nuorison vapaa-ajanvietto. Tapauskohtaisen kokemusdatan keräämisen prosessi ja tähän kuuluva työnjako voitaisiin toteuttaa seuraavalla tavalla:

1. Prosessin suunnitteluun osallistuvat paikalliset hyvinvointipalvelujen tuottajat (kunnat, kolmas sektori ja hyvinvointialan yritykset), näiden palvelujen käyttäjät (asiakkaat, kokemusasiantuntijat, asiakasjärjestöt), alueella toimiva ammattikorkeakoulu sekä mahdollisesti joitakin muita alueella toimivia oppilaitoksia. Yhdessä eri toimijat valitsevat, mahdollisesti kunnan tai alueellisen strategian pohjalta, aiheen tai asiakasryhmän, jonka kokemuksista dataa kerätään. Toimijat suunnittelevat myös yhdessä sen tavan, jolla dataa kerätään. Alueellinen ammattikorkeakoulu voisi ottaa prosessin vetäjän roolin, sillä aluekehittäminen kuuluu ammattikorkeakoulujen tehtäviin ja ammattikorkeakouluissa on tutkimukseen liittyvää osaamista.
2. Kokemusdataa kerätään käyttäen hyväksi esimerkiksi toiminnallisia ryhmäprosesseja ja kokemusdatan keräämisen kansioita (ks. alaluku 2.1). Ammattikorkeakoulun opiskelijat voisivat toimia datan kerääjinä osana opintojaksojen ja työharjoittelujen toteutusta. Diakonia-ammattikorkeakoulussa saatiin monia onnistuneita kokemuksia tällaisesta toiminnasta SOHVIA toteutettaessa. Näin datan kerääminen hyödyntäisi opiskelua, ja opiskelu hyödyttäisi paikallista kokemustiedon datan keräämistä. Datan keräämiseen voisivat osallistua myös hyvinvointipalveluja tuottavat toimijat osana omia työprosessejaan. Tällöin datan kerääminen voisi yhdistyä uusien asioiden oppimiseen työssä.
3. Kerätyn datan tulkinta ja analyysi tehtäisiin kohdassa yksi mainittujen toimijoiden yhteistyönä, mahdollisesti joissakin yhteisissä työpajoissa. Ammattikorkeakoulun opettajat ja tutkijat voisivat vetää tätä prosessia ja tehdä kerätyn datan ja informaation pohjalta valittua teemaa koskevan esityksen ihmisten kokemuksista. Luonnollisesti myöskin ne ihmiset, joiden kokemuksista informaatiota kerätään, voisivat tuottaa omia esityksiään kokemuksistaan. Kokemuksia esittelevät representaatio voisivat sisältää sanallisia kuvauksia tulkintoineen, kuvia, videoita tai vaikkapa valokuvanäyttelyitä (kokemustiedon erilaisista esityksistä, representaatioista, katso Nieminen 2014a kokemustiedosta ja kokemuksen politiikasta).

4. Kokemustiedon representaatiot voitaisiin liittää osaksi kunnallisia hyvinvointikertomuksia kuntien www-sivuille. Osa representaatioista voisi olla jatkuvasti päivittyviä, jos esimerkiksi jokin asiakasjärjestö tai ammattikorkeakoulun opintojakso tuottaisi vuosittain uutta informaatiota kyseessä olevasta aiheesta. Tällainen informaation tuottaminen voisi liittyä läheisesti sitä tuottavan toimijan arkipäivän toimintaan.
5. Kokemustiedon pohjalta tehtävät hyvinvointipalveluja ja -politiikkaa koskevat johtopäätökset taas tulisi tehdä osana avointa paikallista ja kunnallista demokraattista päätöksentekoa. Tässä voitaisiin kuitenkin käyttää hyväksi seminaareja ja työpajoja, jotka toisivat yhteen edellä mainittuja paikallisia toimijoita. Suoran poliittisen vaikuttamisen lisäksi kokemustiedolla voisi olla ainakin seuraavia tehtäviä: kokemuksellisuuden esillä pitäminen, kuvaukset tietyistä asiakasryhmistä tai aihealueista, vaietun, toisen tiedon esille tuominen ja paikallisdemokratian vahvistaminen.

6.2 UUDENMAAN ALUEELLISEN HYVINVOINTITIEDON TUOTTAMISEN KEHITTÄMISEN HAASTEITA

Laurea-ammattikorkeakoulu

Työ hyvinvointitietoa Uudellamaalla tuottavien toimijoiden työnjaon määrittelemiseksi niin, että niiden tuottama tieto palvelisi mahdollisimman tehokkaasti hyvinvointipalvelujen tuottajien palvelujen kehittämisen tarpeita, käynnistyi Laurea-ammattikorkeakoulun osahankkeessa osana SOHVI-hankkeen valmistelua keväällä 2012. Osanhanketta toteuttavassa ammattikorkeakoulussa tehtiin tuolloin alustavia kartoituksia hyvinvointitietoa tuottavista tahoista ja niiden tuottamista hyvinvointitiedoista niin koko Suomessa kuin etenkin Uudellamaalla. Niiden pohjalta tätä työtä jatkettiin syksyllä 2012, jolloin Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikön sosiaalialan opiskelijoille annettiin tehtäväksi liitteessä 6 oleva sekä hyvinvointitiedon tuottamisen kartoittamiseen että hyvinvointipalvelujen innovoimiseen liittynyt oppimistehtävä (katso sivut 165–166). Oppimistehtävän tehtävänantoa ideoitii jo keväällä 2012, jolloin pohdittiin, miten SOHVI-

hankkeen toteuttaminen voitaisiin integroida Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikössä lukuvuonna 2012–2013 tarjottuun opetukseen, ja tehtävänantoa tarkennettiin syksyllä 2012, ennen kuin se annettiin lopullisesti opiskelijoille.

Sosiaalialan opiskelijoiden syksyllä 2012 ryhmätöinä tekemien oppimistehtävien läpikäymisen jälkeen Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikössä tehtyä työtä hyvinvointitietoa Uudellamaalla tuottavien toimijoiden työnjaon määrittelemiseksi päätettiin jatkaa tekemällä mainittua tietoa tuotaville eli tietoa kerääville ja/tai käyttäville tahoille kysely, jolla voitaisiin kartoittaa tarkemmin, mitä hyvinvointitietoa ne tuottavat, miten ne sitä tuottavat ja mitä ajatuksia niillä on omasta ja Uudenmaalla yleensä tapahtuvasta hyvinvointitiedon tuottamisesta ja sen kehittamisestä. Näitä asioita kartoittanut nettikysely tehtiin huhtikuussa 2013 liitteessä 6 olevaa kyselylomaketta (katso sivut 155–157) ja E-lomake -ohjelma-alustaa käyttäen. Kyselylomake laadittiin hyödyntäen Turun ammattikorkeakoulussa syksyllä 2012 tehdystä vastaavassa kyselyssä käytettyä lomaketta. Kyselyn sisältäneen www-sivun URL-osoite lähetettiin sähköpostitse kyselyn saajiksi valikoituneille tahoille. Tärkeimmät näiden tahojen valikoitumiseen vaikuttaneet seikat liittyivät siihen, millä kyselyn vastaajiksi ajatelluilla tahoilla oli sähköpostiosoite ja mitkä niistä saatiin selville kyselyn lähettämiseen mennessä. Ennen kyselyn toteuttamista Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikkö ja Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin yksikkö sopivat, että kysely kattaa myös pääkaupunkiseudun Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin yksikön osallistuessa sen pohjalta mahdollisesti tehtävien jatkotoimenpiteiden toteuttamiseen. Jaakko Antikaisen kyselyn vastauksista tekemä analyysi on liitteessä 6 (katso sivut 158–164).

Kun edellä mainitun kyselyn tulokset oli käyty läpi, päätettiin Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikössä syksyllä 2013 jatkaa hyvinvointitietoa Uudellamaalla tuottavien toimijoiden työnjaon määrittelemiseksi tehtyä työtä siten, että yksikön sosiaalialan opiskelijoille annettiin tehtäväksi liitteenä 6 olevan tehtävänannon mukainen oppimistehtävä. Opiskelijoiden sen mukaisesti tekemiä oppimistehtäviä, samoin kuin edellä mainittuja syksyllä 2012 tehtyjä oppimistehtäviä ja keväällä 2013 tehdyn kyselyn tuloksia, on tarkoitus hyödyntää, kun Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksiköstä otetaan yhteyttä alkutalven 2014 aikana Uudellamaalla toimiviin sosiaalialan osaamiskeskukseen, maakunnassa toimiviin ammattikorkeakouluihin ja muihin hyvin-

vointitietoa tuottaviin toimijoihin. Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikön tarkoituksena on käynnistää näiden tahojen kanssa keskustelut siitä, miten hyvinvointitietoa Uudellamaalla tuottavien toimijoiden työnjakoa voitaisiin parantaa niin, että se palvelisi mahdollisimman tehokkaasti Uudellamaalla toimivien hyvinvointipalvelujen tuottajien tarpeita, kun ne pyrkivät kehittämään palvelujaan. Näissä keskusteluissa on tarpeen ottaa esille muun muassa seuraavat Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikön tekemissä kartoituksissa esille nousseet teemat:

- eri toimijoiden hyvinvointitiedontuotannon päällekkäisyydet ja niiden poistamisen mahdollisuudet
- eri toimijoiden rooli hyvinvointitiedon kerääjänä ja/tai käyttäjänä
- sen selventäminen, mitä hyvinvointitiedolla ja sen tuottamisella tarkoitetaan ja
- sen selventäminen, mitä kokemustiedolla ja sen tuottamisella tarkoitetaan.

SOHVI-hanke on osaltaan edistänyt maakunnallisen hyvinvointitiedontuotannon kehittämistä Uudellamaalla, sillä keväällä 2013 tehty kysely on nostanut esille sen kehittämisen tarpeellisuuden. Kyselytuloksia voidaan hyödyntää muun muassa tiedontuotannossa olevien ongelmakohtien ratkaisemisessa, mikäli Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikön suunnittelema esitys käynnistää keskustelut siitä, miten hyvinvointitietoa Uudellamaalla tuottavien toimijoiden työnjakoa voitaisiin parantaa, saa myönteisen vastaanoton. Ammattikorkeakoulun yksi keskeinen vahvuus alueellisessa hyvinvointitiedontuotannossa on sen mahdollisuus hyödyntää opiskelijaresursseja tiedon keruussa ja analysoinnissa. Tämä edellyttää kuitenkin opiskelijoiden riittävää perehdyttämistä sekä tiedon keruuseen että sen analysoimiseen ennen niiden toteuttamisen käynnistämistä. Keskeistä opiskelijoiden osallistumiseen perustuvan tiedontuotannon onnistumisen kannalta on, että heille annettava menetelmäopetus tukee riittävän hyvin heidän toimimistaan tiedon kerääjinä ja analysoijina ja että heitä ohjaavat opettajat ovat asiaan sitoutuneita tutkija-opettajia, joilla on riittävän hyvät tutkimukselliset kvalifikaatiot.

6.3 ”KYLLÄ TÄSSÄ KANNATTAISI YHTEISTYÖTÄ TEHDÄ” – TUTKIMUS HYVINVOINTITIEDON TUOTTAMISESTA POHJOIS-POHJANMAALLA

Oulun seudun ammattikorkeakoulu

Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Oulun seudun ammattikorkeakoulussa SOHVI-hankkeen osatavoitteeseen viisi liittyvä tutkimus toteutettiin sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen ylemmän koulutusohjelman opiskelijoiden oppimistehtävänä. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata Pohjois-Pohjanmaan maakunnan organisaatioiden toimijoiden kokemuksia hyvinvointitiedon tuottamisesta. Lisäksi tarkoituksena on kuvata toimijoiden käsityksiä roolistaan ja yhteistyötarpeistaan hyvinvointitiedon tuottajina. Tavoitteena on kehittää Pohjois-Suomen hyvinvointitiedon tuottajien yhteistyöverkoston toimintaa tutkimuksessa tuotetun tiedon avulla.

Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksessa sovellettiin Q-metodia (katso erillinen liite 7). Siinä yhdistyy sekä laadullinen että määrällinen näkökulma. Metodien koetaan soveltuvan erityisen hyvin sellaisiin tutkimuksiin, joiden kohteena on subjektiivisten kokemusten, näkökulmien ja uskomusten laaja ja monipuolinen skaala. Tähän tutkimukseen osallistui yhteensä 46 edustajaa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointitietoa tuottavista organisaatioista (19). Jokaisesta organisaatiosta haastateltiin 1–4 organisaation edustajaa.

Q-metodi alkoi siitä, että tutkijat etsivät subjektiivista ainesta sisältäviä väitteitä, jotka ilmaisevat mielipiteitä, asenteita tai arvoja tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Väitteet voivat syntyä keskustelujen pohjalta, mediasta, tieteellisestä kirjallisuudesta, aikaisemmista tutkimuksista tai haastatteluilta. Haastattelutilannetta varten väittämät (45) numeroitiin ja kirjoitettiin luottokortin kokoisille paperikorteille. Haastattelutilanteessa tutkimukseen osallistujat itse jaottelivat väittämäkortit omien subjektiivisten arvostustensa mukaisesti annetulle asteikolle. Määrällinen aineisto analysoitiin käyttäen IBM SPSS Statistics -tilasto-ohjelmaa. Laadullinen aineisto analysoitiin sisällön analyysillä.

Tuloksia

Hyvinvointitiedon tuottamista pidettiin tärkeänä nyt ja tulevaisuudessa. Vastaa- jista vain 35,7 % oli sitä mieltä, että heidän tuottamansa hyvinvointitieto on kansainvälisesti vertaillen ansiokasta, kun taas suurimman osan (69,8 %) mielestä se oli valtakunnallisesti vertaillen ansiokasta.

Hyvinvointitiedon tuottajat korostivat, että monipuoliset tiedonkeruumene- telmät antavat monipuolisen kuvan ihmisten hyvinvoinnista ja tällaista tietoa tarvitaan palvelujen kehittämisen tueksi. Suurin osa vastaajista (82 %) arvioi, että heidän tuottamansa hyvinvointitieto on edesauttanut palvelujen kehitty- mistä. Toisaalta he korostivat paljon sitä, että tuotetun tiedon hyödynnettä- vyydestä ja vaikuttavuudesta ei ole todellista näyttöä. Palveluntuottajien ryh- mässä koettiin, ettei hyvinvointitieto välttämättä paranna kansalaisten hyvin- vointia, vaan yksilöllä on vastuu omasta hyvinvoinnistaan.

Yli puolet vastaajista (57,7 %) piti taloudellisia resurssejaan hyvinvointi- tiedon tuottamiseen riittämättöminä. Samoin yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että ulkopuolinen rahoitus on välttämätöntä. Suurin osa vastaajista koki (91,3 %), että heidän organisaatioissaan on motivoitunutta henkilös- töä hyvinvointitiedon tuottamiseen. Laadullisessa aineistossa korostui, ettei esimerkiksi palveluntuottajilla eikä kehittämis- ja valvontavirastolla ole voi- mavarvoja eli taloudellisia, henkilöstö- ja osaamisresursseja erityisesti koke- muksellisen hyvinvointitiedon tuottamiseen. Korkeakoulut ja tutkimuslai- tosten edustajat kokivat, että osaamista on, mutta ei välttämättä riittävästi resursseja. Myös osaamisen saatavuutta pohdittiin, eli kun ei tunneta yhteis- työkumppania riittävästi, ei myöskään tiedetä, onko sillä osaamista hyvin- vointitiedon tuottamiseen. Erityisesti palveluntuottajat toivat esille sen, ettei heillä ole tarpeeksi tietoa organisaatioista, jotka voisivat tätä tietoa tuottaa heidän tukena.

Välineitä tiedon tuottamiseen koettiin (89,1 %) olevan. Hyvinvointitiedon kerääminen ja käsittely on kuitenkin työlästä ja aikaa vievää, ja kehittämiskoh- teena nousi haastatteluissa esille eri organisaatioiden yhteisten järjestelmien ja tietokantojen kehittäminen sekä olemassa olevan hyvinvointitiedon saaminen päätöksenteon tueksi yli organisaatorajojen.

Vastaaajat (82,6 %) arvioivat tiedostavansa roolinsa hyvinvointitiedon tuotta- jana osana organisaation toimintaa. Osa koki velvollisuutenaan kerätä tietoa, jotta olisi oikeutettu tuottamaan palveluita. Alueellisia tapaamisia on järjes-

tetty, jotta oma rooli selkenisi entisestään. Hyvinvointitiedon tuottaminen on yksi tärkeimmistä prioriteeteista organisaatioissa. Kuitenkaan tärkeimmäksi sitä ei koettu (vain 35,6 % koki sen tärkeimmäksi).

Tutkimukseen osallistuneet korostivat, että yhteistyötä hyvinvointitiedon tuottamisessa alueellisesti on tiivistettävä ja rooleja selkeytettävä. Myös organisaation sisällä toiminnan tavoitteita ja prioriteetteja on tarkistettava. Roolia (83 % vastaajista) ja työnjakoa (80,5 % vastaajista) vastaajat kokivat tärkeäksi selkeyttää entisestään. Nykyisin tiedon tuottamisesta puuttuu kokonaisvastuu ja päällekkäisyys on ongelmallista.

Organisaatioiden ja ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden välinen tiivis yhteistyö koettiin vahvuudeksi hyvinvointitiedon tuottamisessa, mutta toisaalta vastaajien (91,1 %) mielestä hyvinvointitiedon tuottamista olisi tulevaisuudessa kehitettävä vielä nykyistäkin tiiviimmässä yhteistyössä muiden organisaatioiden kanssa. Syyksi kerrottiin muun muassa se, että yhdessä tuotettu tieto on laadukkaampaa ja laki velvoittaa. Lisäksi on huomioitava väestöstä lähtevä tarve ja lisääntyvät kustannukset. Yhteinen tavoite parantaa tuloksia ja vähentää päällekkäisyyksiä. Erityisesti palveluntuottajat halusivat kehittää hyvinvointitiedon tuottamista yhteistyön kautta. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten edustajat toivat esille, että tiedon tuottamisessa yhteistyö on myös haastavaa. He toivat esille, että vaikka yhteistyö on tärkeää, niin esimerkiksi ilman hankkeita ei ole aikaa yhteistyölle, tai että yhteistyökumppaneiden osaamista ei muutenkaan hyödynnetä. Toisaalta yhteistyötä ja verkostoitumista kaivattiin jo resurssien säästämisenkin näkökulmasta.

Tulosten pohdintaa

Tämän tutkimuksen mukaan hyvinvointitiedon tuottamista pidettiin tärkeänä nyt ja tulevaisuudessa. Myös monipuolisia tiedonkeruumenetelmiä arvostettiin. Kehittämishaasteena nousi esille hyvinvointitiedon tuottamiseen liittyvän osaamisen kehittäminen ja osaamisen tunnistaminen. Organisaatioiden työnjako ja roolit vaativat selkeyttämistä. Sitä myöten yhteistyökumppaneiden tiedot ja taidot hyvinvointitiedon tuottamisen osalta tulisivat paremmin tiedostetuiksi. Tämä mahdollistaisi myös organisaatioiden tiiviimmän yhteistyön ja vähentäisi päällekkäisiä toimintoja. Tutkimuksen mukaan hyvinvointitiedon tuottajat olivat muutoskykyisiä ja kehittämishalukkaita. Toimintamallien uudistamista pidettiin mahdollisena ja verkostoitumista niin alueellisesti kuin kansainvälisestikin pidettiin tärkeänä.

Tutkimuksen tuloksia hyödynnetään Pohjois-Suomen alueellista hyvinvointitietoa tuottavien tahojen yhteistyöverkoston toiminnan kehittämässä. Verkosto aloitti toimintansa syksyllä 2012. Verkosto on järjestänyt niin sanotun laajemman verkoston työseminaareja sekä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (Poske) kokoamana pienemmän, yhteistyön toimintamallia ja tutkimusohjelmaa valmistelevan, työryhmän työpajoja. Seminaareissa on käyty keskustelua alueellisesta tiedontuotannosta ja sen tarpeista, kehittämis- ja tutkimustoiminnasta, koulutuksesta ja niihin liittyvistä kunkin organisaation intresseistä. Pienemmissä valmisteluryhmissä on työstyetty yhteistyön toimintamallia ja tutkimusohjelmaa. Seminaareja on järjestänyt Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Oulun yksikön, Oulun ja Lapin yliopistojen, Oulun seudun ammattikorkeakoulun, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun kanssa.

Yhteistyön tiivistäminen alueellisessa tiedontuotannossa ja sen kehittämisessä niin ohjelmallisella kuin käytännön tutkimustoiminnan tasollakin on nähty erittäin tärkeäksi asiaksi. Siinä halutaan olla mukana ja sitä halutaan tukea. Parhaillaan valmistellaan yhteistä tutkimusohjelmaa. Posken koordinoimana toteutettiin syksyllä 2013 kysely, jonka tarkoituksena oli kartoittaa keskustelun pohjaksi toimijoiden ja alueiden tämänhetkistä tutkimustoimintaa ja alustavia näkemyksiä tutkimustarpeista. Kysely lähetettiin jokaiselle Pohjois-Suomen hyvinvointitiedon tuottajien verkostoon kuuluvan organisaation edustajille.

6.4 ETELÄ-POHJANMAAN ALUEELLISEN HYVINVOINTITIEDON TUOTTAJAT

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

SOHVI-hankkeen tavoitteena oli jäsentää hyvinvointitiedon alueellista tehtäväjakoja siten, että se mahdollisimman hyvin palvelee alueen toimijoiden tarpeita palveluiden kehittämässä. Toisaalta tarkoitus oli myös paikantaa kokemuksellisen hyvinvoinnin asemaa ja merkitystä alueellisessa kehityksessä.

Pohjalaismaakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA oli SOHVI-hankkeen käynnistyessä ehtinyt perustaa alueellisen hyvinvointitietotutannon kehittäjäryhmän Etelä-Pohjanmaalle sekä ylimaakunnallisen kehittäjä-

ryhmän kolmen pohjalaismaakunnan alueelle. Alueellinen kehittäminen kuuluu sosiaalialan osaamiskeskusten lakisääteisiin tehtäviin, joten SOHVI-hanke liitettiin tähän jo käynnistyneeseen prosessiin. Nämä ryhmät ovat edelleen toiminnassa ja jatkavat kehittämistyötään.

Alueellisen tietotuotannon toimijat kokoontuivat SONet BOTNIA:n koordinoimana. Keskeisimpiä toimijoita SONet BOTNIA:n lisäksi olivat Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto, Etelä-Pohjanmaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus), perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen toimintayksikkö Aksila, alueen kunnat sekä Seinäjoen yliopistokeskus ja Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Lisäksi Etelä-Pohjanmaalla on Tilastokeskuksen aluepalveluyksikkö, joka toimii yleisenä tilastotiedon asiantuntijana. Taulukossa 1 on kuvattu alueellisen tiedontuotannon päätoimijat ja luonnehdittu niiden tiedontuotannon tehtävää.

Varsinainen alueellinen tiedontuotanto painottuu tilastoihin, joita ELY-keskus ja maakuntaliitto tuottavat. Tämän lisäksi kunnat ja sairaanhoitopiiri tuottavat seurantatietoa omista palveluistaan. Alueellisesti jäsentynyttä tietoa palveluista tuottaa lähinnä sairaanhoitopiiri. Tosin kunnallinen sosiaali- ja terveyspalveluita koskeva tieto kootaan myös kansalliseen SOTKA-tietokantaan, josta se on saatavissa myös alueellisessa muodossa. Barometrityyppistä tietoa tuottavat SONet BOTNIA ja SOSTE. Korkeakoulujen tiedontuotanto ei ole systemaattista, vaikka se onkin laajaa ja monipuolista.

Kokemustietoa tuotetaan lähinnä barometrien muodossa. SONet BOTNIA:n hyvinvointibarometri ja SOSTE:n sosiaalibarometri tuottavat asiantuntijatietoa, ja SOSTE:n järjestöbarometri peilaa kolmannen sektorin toimijoiden näkemyksiä. SOSTE:n kansalaisbarometri perustuu kansalaisten hyvinvointikäsitteisiin. SONet BOTNIA:n barometri on alueellinen, mutta SOSTE:n barometrit kansallisia.

TAULUKKO 1. *Etelä-Pohjanmaan hyvinvointitietoa tuottavat toimijat.*

Yksikkö	Tiedontuotannon tehtävä	Esimerkki
ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaa	Elinkeinoelämää ja taloutta sekä työmarkkinoita kuvaavaa ja ennakoivaa tietoa	Työvoimakatsaukset Alueelliset kehitysnäkymät
Kunnat	Palveluiden kehittämistä ohjaava ja tukeva tiedontuotanto	Hyvinvointikertomukset Kehittämistoiminnan raportit
Maakuntaliitto, Etelä-Pohjanmaa	Tuottaa tietoa kuntien tarpeisiin alueellisen kehittämisen näkökulmasta.	EP:n hyvinvointikatsaus Kunnallisten hyvinvointikertomusten aineistokatsaus
Perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen toimintayksikkö Aksila	Terveystieteiden toimintaa ohjaava ja tukeva tiedontuotanto	Tilastokatsaukset: hoitoonpääsy
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	Elinkeinoelämää ja aluekehitystä tukeva tutkimus- ja kehittämistoiminta	Kehittämistoiminnan raportit
SONet BOTNIA	Sosiaalihuollon palveluita tukeva tiedontuotanto	Hyvinvointibarometri
SOSTE	Tuottaa barometrityypistä ja asennetutkimuksiin perustuvaa tietoa päätöksenteon tueksi.	Sosiaalibarometri Järjestöbarometri Kansalaisbarometri
Yliopistokeskus: Tampereen, Helsingin ja Vaasan yliopistot, ja Tampereen teknillinen yliopisto sekä Sibelius-Akatemia.	Soveltava tutkimus, joka tukee yritys- ja yhteiskunnan ongelmien ratkaisua sekä kehittämistyötä.	Kehittämistoiminnan raportit

Etelä-Pohjanmaan alueella on erityisesti asiakasryhmäkohtaisen kokemustiedon vaje. SOHVI-hanke pyrki osaltaan vastaamaan tähän haasteeseen. Hankkeessa keskityttiin nuorten hyvinvointiin ja palveluihin. Nuoria haastateltiin ja sen pohjalta pyrittiin luomaan ehdotuksia palveluiden kehittämiseksi. Tulevaisuudessa tietoa olisi kuitenkin tuotettava yhtä seutukuntaa laajemmalta alueelta, jolloin tuotettu tieto olisi paremmin vertailtavassa ja hyödynnettävissä.

SOHVI-hankkeen aikana luotiin malli, jonka avulla tietoa kerättiin ja analysoitiin. Opiskelijat keräsivät laadullisen hyvinvointitietoa kuvaavan haastatteluaineiston. Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden yksikön opetussuunnitelmiin on sijoitettu viiden opintopisteen tutkimus- ja kehittämistoiminnan harjoittelu, mikä tulevaisuudessa mahdollistaa laajojenkin aineistojen keruun. Haasteeksi jää aineistojen analysointi ja raportointi, mikä saattaa edellyttää erillistä resursointia. Aineistojen keruu tulisikin tuottaa tässä hankkeessa toteutettua fokusoidummalla mallilla, jotta aineistojen analyysi olisi yksinkertaisempaa.

Kokemustiedon hyödyntäminen edellyttää tiedontuotannolta jatkuvuutta. Yksittäinen tieto tai raportti jää helposti vain mielenkiintoiseksi yksityiskohdaksi. Säännöllinen tiedontuotanto totuttaa tietoa tarvitsevat hakemaan juuri kokemustietoa oman toimintansa tueksi. Tulevaisuudessa Seinäjoen ammattikorkeakoulu voisi pyrkiä tuottamaan kokemustietoa säännöllisesti ja systemaattisesti esimerkiksi siten, että kohderyhmä vaihtuisi vuosittain ja samaan teemaan palattaisiin aina neljän vuoden välein. Kokemuksellisen hyvinvointitiedon aseman ja luonteen määrittely oli keskeinen SOHVI-hankkeen tehtävä. Tätä asiaa pyrittiin edistämään kirjoittamalla raportti kokemuksellisesta hyvinvointitiedosta.

Jatkossa Seinäjoen ammattikorkeakoulu osallistuu edelleen SONet BOTNIAn koordinoimaan tietotuotannon kehittäjäryhmään. Tavoitteena on varmistaa kokemuksellinen hyvinvointitiedon tuotanto Etelä-Pohjanmaan alueella. Tähän liittyen tässä SOHVI-hankkeen osahankkeessa keskityttiin myös paikallisen hyvinvointitiedon käsitteelliseen jäsentämiseen.

6.5 YHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN VARSINAIS-SUOMEN ALUEELLISESSA HYVINVOINTITIEDON TUOTANNOSSA

Turun ammattikorkeakoulu

Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (Vasso Oy) kutsui koolle syksyllä 2011 hyvinvointitiedon kehittämistyöryhmän. Työryhmän ensimmäisessä tapaamisessa keskusteltiin muun muassa siitä, löytyisikö osanottajilta kiinnostusta osallistua työryhmän toimintaan jatkossa. Tämän kehittämistyöryhmän osaamista hyödynnettiin SOHVI-hankkeen osatavoitteen viisi paikallisessa toteutuksessa. Kun SOHVI käynnistyi maalikuussa 2012, kehittämistyöryhmän tavoitteita täsmennettiin. Tässä hyödynnettiin hankkeen osatavoitteen viisi toteuttamissuunnitelmaa. Hyvinvointitiedon kehittämistyöryhmän tavoitteeksi muodostui alueellisen hyvinvointitiedon koordinointi ja yhteistyön tiivistäminen Varsinais-Suomessa.

SOHVIN projektityöntekijät suunnittelivat syys-lokakuussa 2012 Varsinais-Suomen hyvinvointitiedon tuottajille kohdennetun kyselyn tiedontuotannon nykytilanteesta ja tulevaisuudennäkymistä. Tiedonkeruu toteutettiin sähköisenä kyselynä loppuvuodesta 2012 ja tulokset analysoitiin ja raportoitiin keväällä 2013. Kyselyn kohderyhminä olivat valtionhallinnon alueviranomaiset, maakuntaliitto, sosiaalialan osaamiskeskus, perusterveydenhuollon yksikkö, sairaanhoitopiiri, maakunnan korkeakoulut ja alueen kolmannen sektorin niin sanotut kattojärjestöt. Kyselyyn vastasi kahdeksan organisaatiota.

Useimmat organisaatiot mainitsivat tuottavansa hyvinvointitietoa koko väestöstä. Kohderyhmäkohtainen tiedonkeruu perustui useimmiten joko organisaation toiminnan kohderyhmiin tai organisaation tutkimusrahoitukseen ja/tai tutkimus, kehitys- ja innovaatiotoiminnan painopisteisiin. Hyvinvointitiedon tuottamisen menetelminä organisaatiot käyttivät tieteellisen tutkimuksen eri menetelmiä. Organisaatiot tuottavat hyvinvointitietoa pääsääntöisesti vuosittain, mutta toisaalta tiedontuotanto on myös vahvasti sidoksissa organisaatioissa meneillään oleviin tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoimintaan (TKI)-hankkeisiin ja niiden toteutusaikatauluihin. Vastaajaorganisaatiot ilmoittivat tuottavansa hyvin erityyppisiä tuotoksia hyvinvointitiedosta, esimerkiksi perustutkimusta palvelevaa raakadataa versus valmiita tilastokatsauksia. Organisaatioiden tuottama hyvinvointitieto on ensisijaisesti maksuttomasti kaikkien toimijoiden käytettävissä, ja siten hyvinvointitietoa voivat hyödyntää eri sektorien toimijat. Organisaatiot kuvailivat jonkin verran omia tulevaisuuden suun-

nitelmia liittyen hyvinvointitiedon tuottamiseen. Vastauksista korostui tarve yhteistyön tekemiseen eri toimijoiden kanssa, tiedontuotannon systematisointi, sisällöllinen kattavuus (hyvinvointimääritelmän näkökulmasta) ja alueellisuuden näkökulma. Samat asiat nostettiin esille myös, kun vastaajilta tiedusteltiin ideoita alueellisen hyvinvointitiedon kehittämiseen ja sitä, millaisina he näkevät oman roolinsa tulevaisuudessa.

... Maakunnassa hyvinvoinnista kertovaa kokemustiedon tuotantoa pitäisi kehittää 1.) säännölliseksi, 2.) eri asiakas- ja kansalaisryhmät kattavaksi ja 3.) palvelutytytyväisyyskokemuksien lisäksi entistä vahvemmin hyvinvointimääritelmän eri osa-alueet kattavaksi tiedontuotannoksi.

Sekä tiedon itsenäinen tuottaja että tiedon tuottaja yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Olemassa olevan tiedon hyödyntäjä.

Alueellisen hyvinvointitiedontuotannon alkukartoituksen tuloksia käsiteltiin laajasti kevään 2013 kehittämistyöryhmässä. Tämän jälkeen SOHVI:n projektityöntekijät ja Vasson edustajat ryhtyivät yhteistyössä valmistelemaan hyvinvointitiedon tuotannon kehittämissuunnitelman ensimmäistä versiota. Suunnitelman luonnoksia käsiteltiin kesäkuun ja syyskuun kehittämistyöryhmän kokouksissa sekä sähköpostitse kesä-elokuun aikana.

Hyvinvointitiedon kehittämissuunnitelman tavoitteena on ensinnäkin kerätä alueellinen hyvinvointitiedontuotanto yhteen dokumenttiin. Toiseksi sen tavoitteena on koostaa suunnitteilla oleva hyvinvointitiedontuotanto ja yhteistyö eri toimijoiden kesken. Kolmanneksi kehittämissuunnitelman tavoitteena on kirjata sellainen hyvinvointitiedontuotanto, johon paikallisten toimijoiden tulisi lähitulevaisuudessa panostaa. Kehittämissuunnitelma sisältää kolme pääteemaa, jotka ovat nousseet esiin SOHVIN toteutuksen aikana. Teemat ovat: 1.) tieto hyvinvoinnista, 2.) tieto hyvinvointipalveluista ja 3.) hyvinvointitiedolla kehittäminen (katso lisää erillinen liite 8). Dokumentti on kirjattu nykyistä hyvinvointitiedontuotantoa ja tiedontuotannon kehittämistarpeita. Kehittämissuunnitelma on tehty ensisijaisesti hyvinvointipalvelujen tuottajia varten – suunnitelma toimii myös tiedontuottajien työvälineenä. Valmis kehittämissuunnitelma viedään Vasson kotisivuille, ja sitä päivittää koordinoitusti Vasson työntekijä, vaikka maakunnan hyvinvointitiedontuottajilla on vastuu huolehtia omien tietojensa ajantasaisuudesta ja ilmoittaa Vasson edustajalle omaan tiedontuotantoonsa liittyvät päivitykset.

Syksyn kehittämistyöryhmän tapaamisessa sovittiin, että ryhdytään selvittämään hyvinvointitiedon tuotannon yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa. Selvitystä kaippaa muun muassa se, miten Turun ammattikorkeakoulu tai muut alueen tiedontuottajat voisivat edistää Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n jäsenjärjestöjen toiminnassa kerätyn asiakkaiden kokemustiedon raportointia ja tiedon hyödyntämistä.

SOHVI-hanke on tukenut maakunnallisen hyvinvointitiedontuotannon kehittämistyöryhmän työskentelyä ja luonut sille yhden työkalun toiminnan kehittämiseksi jatkossakin. Mahdollisiin tiedontuotannon ongelmakohtiin on jo nyt haettu yhdessä ratkaisuja, ja yhteistyötä jatketaan hankkeen jälkeenkin. Vasso laati kyselyn hyvinvointitiedontuotannon kehittämistyöryhmän jäsenille ja selvitti muun muassa, miten tiedontuotannon kehittämistä tulee viedä eteenpäin alueella.

Ammattikorkeakoulun yksi keskeinen vahvuus alueellisessa hyvinvointitiedontuotannossa on opiskelijaresurssit. Opiskelijayhteistyö kokemustiedon keruussa, aineiston prosessoimisessa ja analysoinnissa todettiin hyväksi toimintatavaksi, jota pilotoitiin eri tavoin SOHVI-hanketta toteuttaneissa ammattikorkeakouluissa. Opiskelijoiden perehdyttämiseen ja selkeisiin ohjeistuksiin kannattaa panostaa ennen kuin kokemustiedon keruuseen ryhdytään. Toimivia perehdytyskeinoja ovat menetelmätyöpaja, valitun tiedonkeruumenetelmän pilotoinnit ja parityöskentely. Keskeinen asia tiedontuotannon onnistumisen kannalta on vastuupettajan sitoutuneisuus asiaan.

7 YHTEENVETOA SOHVI-HANKKEEN TOTEUTUKSESTA

Tässä luvussa esitellään tiiviisti SOHVI-hankkeen keskeisiä tuloksia osatavoitteittain. Luvussa tuodaan esille niin onnistumisia kuin haasteitakin.

HYVINVOINNISTA KERTOVAN KOKEMUSTIEDON KERUU

Seuraavaan taulukkoon on tiivistetty ne hyvinvoinnista kertovan kokemustiedon tuottamisessa tehdyt tiedonkeruun kohderyhmien rajaukset, jotka toteutettiin SOHVI-hankkeen eri osahankkeissa, sekä näissä hankkeissa käytettyistä tiedon keruu- ja analysointimenetelmistä saadut kokemukset. Siinä on esitetty kunkin osahankkeen toteuttajana toiminut ammattikorkeakoulu, osahankkeessa tehdyn kokemustiedon keruun kohderyhmä ja menetelmä sekä osahankkeessa toteutettuun kokemustiedon tuottamiseen liittyneet vahvuudet ja heikkoudet.

TAULUKKO 2. Kokemustiedon tuottamisen kohderyhmiin ja menetelmiin liittyvät vahvuudet ja heikkoudet

Osahankkeen toteuttaja	Tiedonkeruun kohde-ryhmä	Tiedonkeruun menetelmä	Tiedon tuottamisen vahvuudet	Tiedon tuottamisen heikkoudet
Diakonia-ammattikorkeakoulu	Peruskoulun 10. luokkalaista, A-klinikassaatiön asiakkaita	Toiminnallinen ryhmäprosessi (keskustelut, mentaalisen kartan piirtäminen, vierailut, valokuvaus)	Prosessi tuotti monipuolista dataa kokemuksista, mahdollisesti uusien näkökulmien tuottamisen ja motivoi siihen osallistujia.	Kerätty data koski suhteellisen pieniä ryhmiä. Ryhmäprosessi saattoi vaikuttaa vinouttavasti dataan sisältöön.
Laurea -ammattikorkeakoulu	Hyvinkään kaupungilta hakemaansa toimeentulotukea koskeneen päätöksen ajalla 22.10.–2.11.2012 saneet	Kysely	Tiedon keruun kustannukset olivat suhteellisen pienet. Aineiston keruu ja analysointi voitiin tehdä systemaattisella tavalla. Analysointi oli mahdollista rajoittaa vain osaan kerätystä aineistosta.	Kysymysten runsaus saattoi johtaa osaltaan vastaajien määrän vähäisyysreen, mikä yhdessä niiden mahdollisen väärin ymmärtämisen kanssa rajoitti sitä, miten hyvin vastauksia voitiin hyödyntää.
Oulun seudun ammattikorkeakoulu	Iin alakoululaikaiset	Eläytymismenetelmä	Lasten ääni saatiin kuuluviin. Saatiin hankittua laaja moniääninen aineisto.	Tutkimuksesta tiedottaminen eri kohderyhmille ja yhteistyökumppaneille (kouluyhteisö, vanhemmat, oppilaat) oli työlästä.
	Iin kouluikäisten vanhemmat	Teemahaastattelu	Saatiin esiin ainukertainen yksilöllinen kokemus.	Tutkimuksesta tiedottaminen eri kohderyhmille ja yhteistyökumppaneille oli työlästä.
	Utajärven lapsiperheiden vanhemmat	Tulevaisuuden muistelu -haastattelu	Voitiin rakentaa myönteinen tulevaisuusvisio.	Vaati, että tutkija sisäisti menetelmän idean ja kykeni innostamaan ja rohkaistamaan haastateltavia käyttämään mielikuvitustaan.
	Vaaan yläkoululaikaiset	Kysely	Oli helppo toteuttaa suurelle kohderyhmälle. Kustannukset olivat pienet. Mahdollisesti systemaattisen ja objektivisen aineiston analysoiminen.	Tutkimuksesta tiedottaminen eri kohderyhmille ja yhteistyökumppaneille (kouluyhteisö, vanhemmat, oppilaat) oli työlästä. Edellytti teknistä valmiutta sähköisen kyselyn toteuttamiseen.
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret	Haastattelu	Tuotti monimuotoisen ja rikkaan aineiston.	Aineiston keruun ja analysoiminn aikataulutus oli tiukkaa.
Turun ammattikorkeakoulu	Väkkäsuomalaiset 18–24-vuotiaat toimeentulotuki- tai jalkihuollon asiakkaat	Teemahaastattelu	Haastattelurunko oli toimiva, kun haluttiin saada tietoa laajasti hyvinvoinnin eri osa-alueista. Vuorovaikutus haastattelutilanteissa oli luontevaa. Pienen räätälöinnin jälkeen runkoa voidaan soveltaa muihin kohderyhmiin.	Haastateltavien tavoittaminen oli haastavaa, koska tiedonkeruuta ei kytketty esimerkiksi johonkin palvelutapahtumaan. Haastateltuiden tekeminen vaati paljon aikaa (kunnon omana työnä vaikea toteuttaa: vrt. ammattikorkeakoulujen opiskelijayhteisöön mahdollisuudet). Palvelukokemusten käsittely haastattelussa vaatisi tukiä palvelukartan ja syvällisempi palvelukokemusten selvittämisen vaatisi oman haastattelukerran.

Kokemuksen huomioiminen ihmisen hyvinvoinnissa nostaa esiin usein julkisessa keskustelussa ja palveluiden kehittämisessä vähemmälle huomiolle jääneitä ulottuvuuksia ihmisen elämässä. Ehkä tärkein huomio liittyy siihen, että ihmisiä ja kuntalaisia ei tulisi ensisijaisesti nähdä ja kohdella kohteina. Palvelut on luotu ihmisiä varten ja heidän hyvinvointinsa tukemiseen. Tarpeisiin vastaavat palvelut ovat vaikuttavimpia. Tämän vuoksi ihmisten omat kokemukset on tarpeen ottaa aiempaa vahvemmin huomioon palveluiden kehittämisessä. Puhuttaessa nimenomaan sosiaalisesta hyvinvoinnista tulee kokemuksellisuus nivoa yhteen paikallisuuden kanssa. Keskeisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi, että millaisia mahdollisuuksia paikalliset tavat ja rakenteet luovat hyvinvoinnin rakentamiseen ja onko tällä alueella hyvä elää ja rakentaa tulevaisuutta? Kokemuksellisuuden arvioimisessa käytettävät mittarit ja menetelmät ovat vielä varsin kehittymättömiä. Arviointimenetelmiä ja välineitä tulee edelleen kehittää niin, että niillä voidaan tavoittaa niin määrällinen kuin laadullinenkin tieto sosiaalisesta hyvinvoinnista.

Monialaisten palvelujen kehittäminen

SOHVI-hankkeen palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä tavoiteltiin monialaista näkökulmaa. Ensinnäkin palveluita pyrittiin suunnittelemaan sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alojen yhteistyönä. Monialainen näkökulma tarjosikin uudenlaisen lähestymistavan palveluiden kehittämiselle. Toiseksi palveluiden kehittämisellä oli vahva paikallinen juonne. Monissa kokeiluissa kehittämisellä tavoiteltiin nopeasti, helposti ja läheltä saatavia palveluja. Lisäksi osahankkeissa korostui matalan kynnyksen palveluiden tarve. Paikalliset ratkaisut rakentuivat olemassa olevien resurssien ja tarpeiden mukaisesti. Osahankkeissa korostuikin monialainen palvelustrategia, jossa kuntalaisten tarpeisiin pyrittiin vastamaan edellä mainittujen tahojen yhteistyöllä. Pääpaino oli julkisten palveluiden kehittämisessä, mutta myös kolmannen sektorin toimijat olivat kehittämistoiminnassa aktiivisesti mukana.

Kolmanneksi palveluiden kehittämisessä pyrittiin hyödyntämään kokemustietoa. Monialainen kehittäminen yhdessä palvelun käyttäjien kanssa mahdollisti kokemustiedon hyödyntämisen. Kokemustieto rakentui yhteisten keskusteluiden ja neuvotteluiden kautta. Tässä mielessä dialoginen ote oli avain kokemustiedon hyödyntämiseen.

Neljänneksi palveluita pyrittiin kehittämään siten, että ne vastaisivat mahdollisimman hyvin palvelujen käyttäjien tarpeisiin. Palvelujen käyttäjät eivät tarvitse tietoa hallintorakenteista, vaan palveluista. Useassa osahankkeessa kokemustiedon kohderyhmät osallistuivat myös palveluiden suunnitteluun.

Osaamisen kehittäminen

SOHVI-hankkeen aikana osahankkeissa tehtiin suunnitelmia sekä opettajien, opiskelijoiden että hyvinvointia tuottavien alojen työntekijöiden osaamisen kehittämiseksi. Osaamisen kehittämisen tarpeita tiedostettiin kaikilla hankkeen tavoitealueilla. Kokemustiedon kerääminen koettiin haastavana, ja erityisesti opettajat halusivat kehittää monipuolista hyvinvointitiedon tuottamisen menetelmäosaamista. Hyvinvointitiedon, erityisesti kokemuksellisen hyvinvointitiedon, tuottamisen menetelmäosaamisen puutteet korostuivat myös palvelutuottajien kokemuksissa. Sen tuottamiseen liittyvän aiempaa paremman osaamisen nähtiin voivan siirtyä opettajilta peruskoulutuksen kautta opiskelijoille ja täydennyskoulutuksen kautta työntekijöille.

Myös tutkimusten tuloksista tiedottaminen ja yhteinen tulkinta eri toimijoiden kanssa koettiin osaamiskysymyksenä, sillä se edellyttää tutkimusosaamisen lisäksi vuorovaikutuksellista ja dialogista osaamista. Tulosten tulkinnan toimijoita osallistava dialoginen prosessi luo pohjan niiden hyödyntämiselle palvelujen kehittämisessä.

Palvelujen kehittämisessä tiedostettiin käyttäjälähtöisten palvelujen kehittämisen olevan iso haaste sosiaali- ja terveysalan toimijoille sekä kentällä että koulutuksen piirissä. Palvelumuotoilun menetelmistä toivotaan ratkaisua tähän haasteeseen. Ammattikorkeakouluilla oli jo menossa tai suunnitteilla palvelumuotoilukoulutuksia henkilöstölle. Henkilöstön osaamisen kehityttyä voivat ammattikorkeakoulut tarjota alueellaan palvelumuotoilukoulutusta opiskelijoille ja hyvinvointia tuottavien alojen työntekijöille.

Monialainen yhteistyö todettiin yhdeksi kehittämishaasteeksi joissakin osahankkeissa. Osaamisen kehittämistä monialaisessa ja moniammatillisessa yhteistyössä niin työntekijöiden kuin ammattikorkeakoulujen opettajien ja opiskelijoiden keskuudessa pidettiin tärkeänä. Myös ammattikorkeakoulujen sisäinen eri alojen yhteistyö nähtiin tärkeänä kehittämiskohteena. Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö on mitä suurimmassa määrin myös osaamiskysymys, joka edellyttää ryhmä- ja tiimityötaitoja. Osaamista voidaan kehittää monialaisilla projekteilla, opinnäytetöillä ja oppimistehtävillä.

SOHVI-hanke mahdollisti yhteistyön ammattikorkeakoulujen kesken. Tämä on lisännyt toimijoiden osaamista ja kartuttanut kokemustietoa tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta ammattikorkeakoulujen välisestä hankeyhteistyöstä. Pedagogisista toteutustavoista ja opetusmenetelmällisistä ratkaisuksista käytyjen keskustelujen kautta on opetussuunnitelman kehittämistyöhön löytynyt uusia näkökulmia. Toimijoilla on ollut mahdollisuus oppia toisiltaan ja arvioida omaa toimintaansa.

Alueellinen hyvinvointitiedontuotanto

SOHVI-hankkeen aikana on kartoitettu alueellisen hyvinvointitiedontuotannon nykytilaa ja kehittämistarpeita SOHVI-ammattikorkeakoulujen alueella. Tämänäyttypisten nykytilakatsausten pohjalta on lähdetty alueellisesti viemään eteenpäin hyvinvointitiedontuotannon kehittämistä yhteistyössä alueiden toimijoiden kanssa. Tiedontuotannon kehittämissuunnitelmia on tehty alueilla eri tavoin: Tavoitteena on jatkossa tehdä yhteistyötä kehittämistoiminnassa niin ohjelmallisella / suunnitelmallisella kuin käytännön tutkimus- ja kehittämistoiminnan tasolla. On nähty keskeisenä, että luodaan alueelliset hyvinvointitiedon kehittämistyöryhmät. On tärkeää, että toiminnan koordinaatiosta on myös sovittu alueellisesti. Tällöin työskentely on pitkäjänteistä ja systemaattista, mikä osaltaan edistää monipuolista alueellisen hyvinvointitiedon tuottamista.

Ammattikorkeakouluilla on mahdollisuus olla merkittävässä roolissa liittyen alueelliseen hyvinvointitiedontuotantoon. Ammattikorkeakoulujen yksi keskeinen vahvuus hyvinvointitiedontuotannossa on opiskelijaresurssien hyödyntäminen eri kansalais- ja asiakasryhmien kokemustiedon keruussa ja analysoinnissa. Tämä edellyttää opiskelijoiden perehdyttämistä eri menetelmiin ja eri kansalais- ja asiakasryhmien kohtaamiseen, mikä edellyttää opetus- ja TKI-henkilöstöltä käyttö- ja ohjausosaamista. Tämä mahdollistuu parhaiten siten, että tiedonkeruu ja analysointi olisivat tiiviisti kytkettynä osaksi koulutusalojen toteutussuunnitelmia (esimerkiksi tutkimusmenetelmäopintoihin ja/tai projektityöskentelyn opintoihin). Ammattikorkeakoulut voivat jatkossa olla mukana myös alueellisen hyvinvointitiedontuotannon jatkojalostamisessa – tiedon hyödyntämisessä ja palvelujen kehittämisessä. Nämä hyvinvointitiedontuotannon tehtävät palvelisivat hyvin ammattikorkeakoulujen kolmatta lakisääteistä tehtävää, aluevaikuttamista.

8 ITÄ-SUOMEN SOHVIN KOMMENTTIPUHEENVUORO

Karelia-ammattikorkeakoulu

Itä-Suomen SOHVI-hanke on lähtökohdiltaan hieman erilainen kuin valtakunnallinen. Tavoitteena on 1) tuottaa kokemustietoa palvelujen ja hyvinvointikertomusten tueksi, 2) kehittää uusi ja innovatiivinen tapa tunnistaa kokemustiedon pohjalta sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämistarpeita erityisesti syrjäytymisen ehkäisemiseen sekä 3) tunnistaa sektorirajat ylittäviä osamistarpeita ja kehittää palveluratkaisuja. Kohderyhmänä ovat joensuulaiset lapset, nuoret ja lapsiperheet.

Hanke siis tavoittelee kokemustiedolle uutta statusta hyvinvointikertomusten syventämiseksi, ja ajatus on tunnistaa tarpeita ja saada kuntalaisten ja asiakkaiden ääni paremmin kuuluviin. Kunnianhimoisin tavoite on sektorirajat ylittävien palvelukokeilujen synnyttäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tämä tarkoittaa, että hankkeessa ei ole noudatettu samanlaista osatavoitejakoa kuin valtakunnallisessa hankkeessa, vaikka toimintakenttämme on samanlainen. Tästä syystä päätettiin, että Itä-Suomen SOHVI-hanke kommentoi sisarhanketta omien kokemusten ja havaintojensa pohjalta. Käymme seuraavassa läpi kunkin osatavoitteen ja kommentoimme valtakunnallista hanketta aina niiden kautta.

HYVINVOINTI-KÄSITE

SOHVI-hankkeen yksi kaikkein kiinnostavin, mutta samalla haasteellisin, tavoite on yrittää jäsentää hyvinvoinnin käsitettä ja erityisesti yhdistää kokemustiedon käsite tähän laajempaan käsitteeseen. Perinteinen pohjoismainen käsitys hyvinvoinnista on nojannut vahvasti materiaaliseen hyvinvointiin. Tämä syvällisesti ymmärrykseemme juurtunut käsitys korostaa tasa-arvoa ja erityisesti taloudellista tasa-arvoa hyvinvoinnin reunaehtona. Kuitenkin hyvinvointitutkimus eri tieteenaloilla on jo sängen pitkään koettanut kääntää hyvinvointi-

käsitystämme toiseen asentoon. Erityisesti onnellisuustutkimus taloustieteessä ja positiivisuustutkimus psykologiassa ovat avanneet hyvinvointikäsitteitä. Sangan laajasti jaettu havainto on, että ihmisten hyvinvointiin vaikuttavat monet seikat – ei ainoastaan materiaallinen hyvinvoinnin taso.

Näissä tutkimuksissa nousee keskiöön ihmisten kokemus omasta hyvinvoinnistaan, tyytyväisyydestään ja onnellisuudestaan, eli tärkeää on se, miten ihmiset voivat, ovatko he tyytyväisiä ja onnellisia. Tähän laajempaan paradigmaattiseen muutokseen SOHVI-hanke mielestämme liittyy. (Katso lisää Tarkiainen 2014.)

Yhteenvetonamme on, että tämä kokemustietoon yhdistyvä tiedontuotantokehittely ei ratkea yhdellä hankkeella. On myös hyvä muistaa, että tällaisilla asioilla ei ole omistajuutta. Ammattikorkeakoulut ovat liikkeellä, mutta kokemustiedon tuottaminen ja sen siirtäminen päätöksentekoon on hyvin monimutkainen prosessi.

SOHVI-hankkeen näkökulma liittyy vahvasti erilaisiin palveluihin ja suomalaisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin, laajemmin hyvinvointipalveluihin. Se ei sisällä lainkaan laajempaa pohdintaa elämästä ja onnellisuuden suhteesta eikä ulotu henkilökohtaisen ja elämänpolitiikan alueelle. Itse asiassa puhe onnellisuudesta on viime kädessä puhetta yksityisestä ja intiimistä, mutta myös yhteisöllisyydestä ja yhteenkuuluvuudesta, jonka yksi rakenteellinen edellytys on virallinen palveluympäristö. SOHVI-hankkeen idea on mielestämme tehdä tätä näkyväksi.

Hyvinvointiala on vahvasti ammattien ja asiantuntijoiden kenttä. Yksi kiinnostava pohdinta voisikin olla, miten tämä laaja-alainen hyvinvointikäsitteitys muuttaa ammattilaisten keskinäisiä valtasuhteita ja toimintastrategioita. Tähän liittyy erityisesti julkisen sektorin ja muiden sektoreiden – yksityisen, kolmannen ja neljännen sektorin – muutoksessa oleva suhdekenttä.

Nyt olemme liikkeellä vahvasti suomalaisen kuntajärjestelmän ja siihen liittyvän hyvinvointikertomuksen kehittämisen puolesta, mikä on jo arvo sinänsä. Paljon haasteita liittyy juuri tällaisen vertailuun ja indikaattoritietoon pohjaavan työvälineen käyttöön ja erityisesti siihen, miten se muuttaa kuntajohdantamista ja millainen suhde sillä on demokratiakehitykseen. Pahimmillaan se voi johtaa virkamiesvallan vahvistumiseen ja kansalaisten kuulemiseen hyvin välineellisessä mielessä. Tällöin kuulemisesta voi tulla ”näytös” ja se voi viedä demokratiasta pois päin – ei lisätä sitä.

KOKEMUSTIEDON KERUU

Itä-Suomen SOHVI aloitti kokemustiedon keruun ammattilaisten ja asiantuntijoiden ryhmähaastatteluilla, ja tämä osoittautui erinomaiseksi interventiksi, sillä näin luotiin hyvät ja luottamukselliset suhteet eri toimijoihin. Kaisa Hiltunen (2014) käsittelee teemaa omassa artikkelissaan.

Toinen kohderyhmä olivat vanhemmat, joita haastateltiin erilaisin menetelmin ja teemoin. Erityishuomiota on kiinnitetty isiin ja vähävaraisiin lapsiperheisiin. Tiedonkeruussa on hyödynnetty myös arjen teemojen valokuvausta. Vanhemmat ovat tuottaneet tietoa myös vanhempainillassa ja kirjastoissa toteutetulla osallistumisen ja vaikuttamisen teemaviikolla. Tiedonkeruun kohderyhmä ja osittain myös tulokset ovat samansuuntaisia kuin Oulun seudun ammattikorkeakoulun SOHVI-osahankkeessa.

INNOVATIIVISET PALVELUKOKONAISUUDET

Uusien innovatiivisten palvelukokonaisuuksien suunnittelu on erittäin monimutkainen ja vaativa tavoite ottaen huomioon SOHVI-hankkeen aikataulun. Monialaiset palvelukokonaisuudet ovat kuitenkin palvelujen tulevaisuutta ja oletettavasti monen kunnan tulevaisuuden haaste. Yleensä uudenlainen ajattelu etsiytyykin kolmannen sektorin ja kunnallisten palvelujen rajapintaan, jolloin esiin nousevat ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen teemat. Haasteellista on myös se, että kunnan sisäiset hallintorakenteet joutuvat liikkeeseen. Valtakunnallisessa SOHVI-hankkeessa saatiin aikaan monenlaisia uusia avauksia. Osassa hankkeita kuntatoimijoiden mukaan saaminen näytti olevan haasteellista.

Itä-Suomen SOHVI-hankkeessa tilanne on hiukan toisenlainen ja monessa mielessä ihanteellinen. Palvelukokonaisuuksien suunnitteluun päästiin osallistumalla hyvinvointikoordinaattorin myötävaikutuksella moniin palavereihin. Kaupungin omat työntekijät ovat hyvin aktiivisesti ja monialaisesti työstäneet palvelukokonaisuuksia osana omaa työtään.

Joensuun kaupungilla siirryttiin tilaaja–tuottaja-malliin, mikä on mullistanut perinteistä palveluajattelua, ja kaupungin hallinto on vahvasti muutosliikkeessä. Tavoitteena kaupungilla on ollut luoda täysin uusi hallinnon rajat ylittävä palvelukonsepti, jolla katetaan kaikki palvelut. SOHVI-hanke onkin keskit-

tynyt enemmän toimimaan asiantuntijana, jotta kokemustieto ja asiakkaiden osallisuus-näkökulma saataisiin mukaan osaksi palveluja, emmekä ole osallistuneet suoraan palvelujen kehittämiseen.

Itä-Suomen SOHVI-hankkeen ammattilaisten haastattelujen pohjalta tehtiin linjaus siitä, että SOHVI-hanke ei suoranaisesti osallistu palvelujen kehittämiseen, vaan palvelujen rajapinnoilla tapahtuvaan kehittämistyöhön. Haastatteluvien mukaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden tilannetta autetaan parhaiten edistämällä matalan kynnyksen palveluja ja erilaisia järjestöjen kautta organisoitua toimintaa. Tämä linjaus on osoittautunut erittäin oikeaan osuneeksi. Se on auttanut löytämään innovatiivisia näkökulmia myös itse palvelujen kehittämiseen. Tämä taas soveltuu hyvin ammattikorkeakoulun perustehtävään.

OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

SOHVI-hankkeen yksi lähtökohta on ollut osaamisen kehittäminen, jolloin erityishuomio on kohdentunut kokemustiedon keräämiseen, analysointiin ja monialaisuuteen. Se, miten tieto kerätään ja miten se levitetään, on aivan olennaista monestakin syystä. Tärkeää on miettiä tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa ja ammattilaisten työssä. Tämä on vaativa muutos, sillä se tarkoittaa koko työprosessin avaamista ja uudelleen suunnittelua. Muutos näkyy johtamisen näkökulmassa ja erityisesti sen määrittämisessä, mitä tuo osaaminen tosiasiassa edellyttää.

Haasteelliseksi asian tekee se, että tällainen osaaminen ei ole kuulunut ammattilaisten osaamisvarantoon. Valtakunnallisen hankkeen toimijat ovat erittäin monipuolisesti nostaneet esiin sekä työntekijöiden että opiskelijoiden osaamisen haasteita. Kyseessä on havainnoinnin, dialogin ja puolesta puhumisen kokonaisuus, jonka ydin on asiakas- ja käyttäjälähtöisyys. Olennaista on haluta osallisuuden ja kehittämisen vuorovaikutteinen dynamiikka samalla, kun pyritään moniammatilliseen vuoropuheluun. Viime aikoina tämä käyttäjälähtöisyys on saanut uusia ulottuvuuksia palvelumuotoiluun yhdistyissä tuotekehitysympäristöissä, joissa yhdessä tekeminen ja Living Lab -tyyppiset kokeilualustat ovat nousseet keskiöön.

Käytännössä tämä on tarkoittanut Itä-Suomen SOHVI-hankkeessa laajaa opettajien ja opiskelijoiden mukanaoloa erilaisissa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia tukevissa kehittämisinterventioissa. Karelia-ammattikorkeakou-

lussa on myös aloitettu sosiaali- ja terveysalan keskuksen yhteyteen perustettavan VOIMALA-infrastruktuurin rakentaminen. VOIMALA on jatkossa uusi TKI-konsepti, jolla pyritään uudistamaan työelämän ja ammattikorkeakoulun vuorovaikutusta. Se on myös keino uudistaa opetusta ja sen käytäntöjä ja tuoda TKI-toiminta lähemmäksi opetusta. Jatkossa on tarkoitus keskittyä tutkimuksen ja kehittämisen näkökulmiin. Silloin määritty tarkemmin se, millaisin muodoin ja rakentein ammattikorkeakoulu tarjoaa sekä opiskelijoita että opettajia haasteellisiin kehittämistehtäviin. Samoin jäsentyy entistä paremmin laaja ammattikorkeakoulun ostopalvelutuotanto.

TYÖNJAKO ALUEELLISESSA HYVINVOINTITIEDON TUOTTAMISESSA

Hyvinvointitiedon tuottajia on tällä hetkellä paljon. Kun puhutaan kokemus-tiedon tuottamisesta, tällaisia toimijoita ei suoranaisesti ole. Kaikissa mukana olevissa ammattikorkeakouluissa tehtiin selvitys hyvinvointitiedon tuottajista. Erityisen kiinnostava oli Oulun ammattikorkeakoulussa selvitys, jota toivoisi myös muiden alueiden seuraavan. Käytetty Q-menetelmä kokoaa hyvin yhteistyötarpeita ja luo näköaloja tulevaisuuteen, kun se samalla mahdollistaa muutoksen käsikirjoituksen laatimisen.

On erittäin tärkeää, että kukin alue etsii ja tunnistaa sekä toimijat että tuotteet. Tuotteet vaihtelevat riippuen tuottajasta ja siitä tarpeesta, jota ajatellaan tiedontuottamisella tyydytettävän. Yksi tapa luokitella tuotteita on jakaa ne laadullisiin ja määrällisiin. Määrällisiin tuotteisiin luetaan tilastolliset selvitykset, ennakkoinnit, indikaattoritiedot, barometrit ja muut lukuihin ja numeroihin perustuvat tietotuotteet. Laadullisiin tuotteisiin voidaan lukea esimerkiksi havainnointiin, haastatteluihin sekä erilaisiin toiminnallisiin menetelmiin (kuulemiset, katselmukset, työpajat, verstaat, studiot ja raadit) kuuluvat tiedon tuottamisen muodot.

Ongelma hyvinvointitiedon tuottamisessa on, että tuottajia ja toimijoita on paljon (yliopistot, tutkimuslaitokset, konsultit, järjestöt, kuntatoimijat, säätiöt ja ammattikorkeakoulut). Tärkeää on huomata, että tuottamiselle ei ole omistajuutta eikä sille voi olla monopolia. Maakunnallisesti ja alueellisesti tuottajien verkostot ovat todella moninaiset. Verkostojen yhteistyötä saattavat rasittaa monet alueelle syvään iskostuneet roolit ja asetelmat.

Tiedontuottamiselle voi olla erilaisia intressejä, mutta tässä ollaan erityisen kiinnostuneita hyvinvointipalveluiden kehittämiseen yhdistyvistä teemoista. Kiinnostavaa jatkossa olisikin alueelliseen tiedontuotantoon kohdistuva tiedontuotanto, jonka avulla alue voisi paremmin ja luotettavammin tunnistaa tilansa. Tiedontuotanto voi saada erilaisia olomuotoja. Se voi olla kuin mikrokooppi tai se voi olla kaukoputki. Sen avulla nähdään siis hyvin lähelle tai hyvin kauas ajassa taaksepäin. Se voi olla myös kamera tai kompassi. Se voi toimia siis peilinä tai se voi auttaa suunnanottamisessa. Jossakin tapauksissa se voi olla sykemittari tai kunnonkohottaja. Missään tapauksessa se ei voi olla taikasana, loitsu eikä rituaali eivätkä sen ympärillä toimivat ihmiset poppamiehiä tai oraakkeleita.

LÄHTEET

Arnkil, T. E. 2006. Okavango-kehittäminen – Välittääkö kukaan jatkuvuudesta? Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyksiä. Helsinki: Stakes, 75–88.

Engeström, Y. 2004. Ekspansiivinen oppinen ja yhteiskehittely työssä. Tampere: Vastapaino.

Hiltunen, K. 2014. Työntekijöiden kokemustieto asiakkaiden hyvinvoinnin edistämisessä. Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 107–118.

Hyväri, S. 2014. Palvelun käyttäjiä osallistava kehittämis- ja tutkimustoiminta. Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 177–191.

Kainulainen, S. 2014. Mitä uutta kokemuksellisuus tuo hyvinvoinnin käsitteeseen ja käyttöön? Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 74–94.

Kainulainen, S. 2010. Hyvinvointitutkimuksen kehityslinjat Suomessa. Teoksessa Saari, J. (toim.). Hyvinvointi – Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Helsinki: Gaudeamus, 140–165.

Kainulainen, S. 1998. Elämäntapahtumat ja elämäntyytyväisyys eri sosiaaliluokissa. Kuopion yliopiston julkaisuja. Yhteiskuntatieteet 62. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Kuntalaki 17.3.1995/365. Viitattu 5.2.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Kuntalaki>

Köyhä voi olla rikasta tyytyväisempi jopa elintasoonsa. Viitattu 16.1.2014. http://yle.fi/uutiset/koyha_voi_olla_rikasta_tyytyvaisempi__jopa_elintasoonsa/6786942

Nieminen, A. 2014a. Kokemustiedon määritelmä ja muodot – kohti uutta kokemuksen politiikkaa? Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 14–30.

Nieminen, A. 2014b. Etelä-Kymenlaakson päihdejärjestelmä – kokemuksia ja palveluja. Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 133–147.

Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). 2014. Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Projektihakemus 1. Euroopan sosiaalirahaston osittain rahoittamat projektit. Ohjelmakausi 2007–2013. Projektin nimi: SOHVI. Hakemusnumero 706 136.

Saari, E. & Antikainen, J. 2014. Onko SOHVI-hanke kyennyt synnyttämään Hyvinkäällä sosiaali- ja terveysalan innovaation? Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 211–222.

Saari, E., Viinamäki, L. & Antikainen, A. 2014. Miten tuotamme luotettavaa kokemustietoa? Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 54–71.

Sahonen, P., Vuorio, E., Kivistö, H. & Knuutila, J. 2014. Asiakaslähtöisyys nuorten aikuisten hyvinvointipalvelujen kehittämisessä. Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 192–210.

Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:21. Tulostettu 31.10.2012. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?olderId=5065240&name=DLFE-22206.pdf

Sosiaaliportti 2010. Työttömän terveystapaamiset osana työllistymistä edistäviä palveluja. Viitattu. 30.4.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/hyvakaytanto/kuvaus/?PracticeId=e228fe2d-6673-4bab-9f85-b4b26ce6af6a>

Tarkiainen, A. 2014. Hyvinvointitiedon uusi paradigma ja suomalaisen ammattikorkeakoulun TKI-toiminta. Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.). Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 31–41.

Terveystieteiden mukainen Hyvinkään laaja hyvinvointikertomus 2013–2016. 28.10.2013. Hyvinkään kaupunki. Viitattu 29.12.2013. http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Hankkeet%20ja%20raportit/Hyvinvointikertomus%202013_28.10.2013.pdf

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326. Viitattu 5.2.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Terveydenhuoltolaki>

Tomperi, J. 2012. Sosiaalinen hyvinvointi ja kunta hyvinvoinnin tukijana. Kemi terveeksi 2015 -kuntalaiskyselyn tuloksia sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Kemi Terveeksi 2015 tutkimus- ja kehittämishanke. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportit ja selvitykset 5/2012. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.12.2013. http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Tomperi_B_5_2012.pdf

Viinamäki, L. (toim.) 2008. 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Viinamäki, L. (toim.) 2009. Sosionomilta eivät hommat loppu. Ammattikäytäntöjen kehittäminen haasteena sosionomi AMK -tutkinnoissa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 1/2009. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Viinamäki, L. (toim.) 2010a. Sosionomi (AMK & ylempi AMK) kansainvälistyvillä koulutus- ja työmarkkinoilla. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2010. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

Viinamäki, L. (toim.) 2010b. Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.

LIITTEET

LIITE I. SOHVI-HANKKEEN VALMISTELU

Erkki Saari & Jaakko Antikainen, Laurea-ammattikorkeakoulu

Sen ymmärtämiseksi, miksi SOHVI-hanke käynnistyi virallisesti 1.3.2012, on tarpeen tarkastella, miten ajatukseen ryhtyä valmistelemaan sosiaalialan koulutusohjelmia toteuttavien ammattikorkeakoulujen yhteistä valtakunnallista tutkimus- ja kehittämishanketta aikanaan päädyttiin. Taustan sille muodosti muun muassa työ, jota tehtiin vuosina 2007–2010 toteutetussa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun koordinoimassa Sosiaalialan AMK-osaaminen alan työkentällä -verkostohankkeessa. Kyseisen hankkeen tavoitteena oli syventää käsitystä sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen tuottamasta teoreettisesta ja metodologisesta osaamisesta, jäsentää sosionomin (AMK) työmarkkina-asemaa, työtä ja osaamista alan työmarkkinoilla, selkiinnyttää ja tehdä näkyväksi sosionomi (ylempi AMK) -tutkinnon tuottamaa tutkimus- ja kehittämisosaamista, työmarkkina-asemaa ja työmarkkinakelpoisuutta, vahvistaa sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen keskinäisiä ja kansainvälisiä verkostoja sekä lisätä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen sosiaalialan koulutusohjelmien välistä yhteistyötä. (Viinamäki 2008, 8; Viinamäki 2009, 8; Viinamäki 2010a, 9; Viinamäki 2010b, 7.)

Hankkeen loppupuolella Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkostossa (jatkoksa Sosiaalialan AMK-verkosto) ja etenkin sen tutkimus- ja kehittämistyöryhmässä (jatkoksa TK-työryhmä) alettiin selvittää mahdollisuuksia saada rahoitus tutkimus- ja kehittämishankkeelle, jossa ammattikorkeakoulut voisivat jatkaa edellä mainitussa hankkeessa tehtyä työtä (ks. Tervetuloa sosiaalialan ... n.d.). Näissä keväällä tehdyissä 2010 selvittelyissä suuntauduttiin kartoittamaan, millaisia mahdollisuuksia oli saada rahoitus koko Suomen kattavalle hankkeelle, jossa tuotettaisiin yhtenäistä viitekehystä käyttäen tietoa suomalaisen hyvinvoinnin tilanteesta ja erityisesti sen alueellisesta jakautumisesta sekä tämän aiheuttamista haasteista. Niissä painotettiin laadullisen, kansalaisten

elinoloista ja sosiaalisesta hyvinvoinnista sekä sitä uhkaavista tekijöistä, kertovan tiedon tuottamista, minkä nähtiin olevan vähäisempää kuin määrällisen, erilaisiin rekistereihin kootun, tiedon tuottamisen. Tärkeänä niissä pidettiin muun muassa sitä ammattikorkeakoulujen, sosiaalialan osaamiskeskusten ja yliopistojen välisen yhteistyön kehittämistä alueellisen/seudullisen/paikallisen hyvinvointia koskevan tiedon tuottamisessa, jota oli tehty eri puolilla Suomea (esim. Saari & Viinamäki 2006; Viinamäki 2007). (Salonen 2010; ”Ideapaperi”. TR ... 2010; Toikko 2010.)

Keväällä 2010 aloitettua Sosiaalialan AMK-verkoston yhteisen TK-hankkeen valmistelua jatkettiin etenkin verkoston TK-työryhmän toimesta. Työryhmän syksyllä 2010 pitämässä puhelinalavereissa sovittiin Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ottavan vastuun verkostomaisena projektitoimintana toteutettavaksi ajatellun hankkeen valmistelun koordinoinnista. Kokouksissa keskusteltiin muun muassa siitä, tulisiko hankkeeseen mukaan lähtevien ammattikorkeakoulujen sitoutua samaan tiedontuottamisen näkökulmaan vai tulisiko niiden soveltaa erilaisia näkökulmia. (Sosiaalialan AMK-verkosto ... 2010.) Niissä käydyissä keskusteluissa korostettiin myös sosiaalisen merkitystä, millä tarkoitettiin muun muassa sitä, ettei SOHVI-hankkeen nimellä valmisteltavaksi sovitussa hankkeessa keskityttäisi pelkästään taloudelliseen hyvinvointiin eikä tilastolliseen tietoon. Samoin niissä todettiin, että kuntapartnereilla olisi keskeinen merkitys hankkeessa, jonka tavoitteeksi määriteltiin tilastollista ja akateemista hyvinvointitietoa täydentävän alueellisen hyvinvointitiedon tuottamiseen soveltuvan konseptin kehittäminen. Konseptin erityisiksi vahvuuksiksi niissä nähtiin, että se on käytäntöläheinen ja että se integroi opetuksen ja työelämän toisiinsa. Niissä korostettiin myös opiskelijoiden roolia alueellisen hyvinvointitiedon tuottajina ja siihen soveltuvan konseptin kehittäjinä. (Rantanen 2010; ks. myös Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010, 3.)

Tammi–maaliskuussa 2011 TK-työryhmän toimesta kartoitettiin, mitkä ammattikorkeakoulut lähtisivät mukaan SOHVI-hankkeeseen, mikä olisi niiden rooli siinä ja mistä hankkeelle voisi saada rahoitusta. Tammikuun alkuun mennessä hankkeeseen osallistumisestaan oli ilmoittanut selkeästi kahdeksan ja alustavasti kaksi ammattikorkeakoulua. Hankkeesta oli tuolloin käyty neuvotteluja muun muassa TEKES:n kanssa. Niissä oli käynyt ilmi pieni mahdollisuus siihen, että muutama hanketoimija voisi tehdä yhteishanke-esityksen, sillä TEKES:n puolelta oli esitetty kysymys, voisiko hankkeen hakija olla jokin muu taho kuin ammattikorkeakoulu, ja tuotu esille,

että sen ”julkiselle sektorille” kohdentunut hankehaku päättyi helmikuun 2011 lopussa. (Helminen 2011.) Hankkeeseen tiiviimmin mukaan tuleviksi ilmoittautuneilta viideltä ammattikorkeakoululta päätettiin tuolloin pyytää varmistus siihen osallistumisestaan helmikuun alkuun mennessä, jotta hankkeen rahoitushakemus voitaisiin jättää TEKES:lle helmikuun loppuun mennessä (Tarkiainen 2011a).

Edellä mainitun rahoitushakemuksen jättämisestä kuitenkin luovuttiin, minkä jälkeen ammattikorkeakouluja pyydettiin ilmaisemaan halukkuutensa osallistua uudelta pohjalta valmisteltuun hankkeeseen 28.2.2011 mennessä. Määräaikaan mennessä kuusi niistä ilmoitti osallistuvansa hankkeen valmisteluun ja toteutukseen tuolloin esitetyllä omarahoitusosuudella ja kaksi pienemmällä. Lisäksi kolmen kiinnostuksensa ilmaiseen ammattikorkeakoulun rooli ja panostus hankkeeseen jäivät vielä selvitettäväksi ja yksi halusi seurata hanketta, koska sillä oli menossa oma alueellinen tiedontuotannon hanke. Tuolloin käydyissä keskusteluissa siitä, pitäisikö hankkeessa rajautua vain sosiaalialaan vai laajentaa sitä terveysalaan, koska osalla ammattikorkeakouluista tähän oli strategisesti sitouduttu, päädyttiin siihen, että hanketta vietäisiin eteenpäin sosiaalialan hankkeena. Tätä perusteltiin valtakunnallisilla linjauksilla ja käynnissä olleella sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaalialan osaamiskeskusten, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen verkoston rakentamisella. Samalla kuitenkin todettiin, että hankkeeseen mukaan tulevan ammattikorkeakoulun oli mahdollista tehdä niin sanotun oman työpaketinsä sisällä toisenlaisiakin rajoituksia. Hankkeen rahoituslähteestä käydyissä keskusteluissa sovittiin selvitettävän mahdollisuus hakea sille rahoitus opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ESR-rakennerahastosta, vaikka tämän nähtiin johtavan siihen, ettei Itä-Suomen alueella toimiva ammattikorkeakoulu voisi osallistua hankkeeseen. Siksi kaikkia hankkeeseen mukaan tulevia ammattikorkeakouluja toivottiin selvittävän myös muita mahdollisia rahoituslähteitä. Ongelmana pidettiin tuolloin sitä, että hankkeen käynnistämiseksi todetusta selkeästä tarpeesta huolimatta sen toteuttamiseen oli yllättävän vaikea saada rahoitusta sen jälkeen, kun OKM:n ammattikorkeakouluille myöntämä verkostorahoitus oli loppunut. Tuolloin päätettiin, että hankkeen valmistelua jatketaan Sosiaalialan AMK-verkoston verkostopäivillä ja erityisesti niiden yhteydessä pidettävässä TK-työryhmän kokouksessa 7.–8.4.2011, mihin mennessä jokaisen niin sanottuun hankkeen sisäinkin haluavan ammattikorkeakoulun pyydetäisiin selvittävän kokouksessa sovitut asiat. (Tarkiainen 2011b.)

Sosiaalialan AMK-verkoston verkostopäivillä pidetyssä TK-työryhmän kokouksessa SOHVI-hankkeen taustoja, tavoitteita ja valmistelun etenemistä esiteltiin kokoukseen osallistuneille ammattikorkeakoulujen edustajille. Tiivistetyksi hankkeen idean todettiin tuolloin olevan, että siinä tuotettaisiin uutta laadullista tietoa kansalaisten sosiaalisesta hyvinvoinnista ja sen jakautumisesta eri puolilla Suomea sekä kehitettäisiin laadullisen tiedontuotannon metodologiaa ammattikorkeakouluissa. Hankkeeseen mukaan tulevien ammattikorkeakoulujen osalta todettiin, että siihen osallistumishalukkuutensa ilmoittaneet, omaa rahoituksellista panosta laittavat, ammattikorkeakoulut olisivat niin sanotun hankkeen toteutuksen sisäkehän aktiivisia toimijoita, mutta muillakin ammattikorkeakouluilla olisi mahdollisuus osallistua esimerkiksi verkostopäivillä hankkeeseen liittyviin tilaisuuksiin ja siinä tehtävään kehittämiseen. Tuolloin käydyssä keskustelussa todettiin hankkeella olevan vahva kytkös alueellisuusnäkökulmaan ja pohdittiin, millainen rooli sosiaalialan osaamiskeskuksilla ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella (THL) tulisi olla siinä. Hankkeen rahoitusmahdollisuuksista todettiin, että vuoden 2011 alkupuolella tehtyjen kartoitusten (TEKES, EU/ESR-rahoitus, OKM) perusteella näytti siltä, että sille voisi saada ESR-rahoitusta, jota oli mahdollista hakea seuraavan kerran syyskuussa 2011. Koska ESR-rahoituksen todettiin olevan hakemusteknisesti hankala sen sulkien pois mahdollisuuden, että Itä-Suomen alueella toimiva ammattikorkeakoulu toimisi hankkeen koordinaattorina, ehdotettiin jokaisen niin sanottuun sisäpiiriin tulevan ammattikorkeakoulun miettivän seuraavaa TK-työryhmän kokousta varten, voisiko se toimia hankkeen koordinaattorina. Samalla todettiin, että Itä-Suomen alueella toimivien ammattikorkeakoulujen tulisi tällöin hakea jotain muuta rahoitusta. Hankkeen valmistelun eteenpäin viemiseksi siihen tiiviisti mukaan lähtevien, omarahoitusta sijoittavien, ammattikorkeakoulujen tuli sitoutua vastaamaan huhtikuun loppuun mennessä niille jo aiemmin lähetettyihin kysymyksiin, jotka koskivat muun muassa niiden kunta-, seutu-, tai muuta vastaavaa yhteistyökumppania ja asiakasryhmää, jota koskevaa tietoa ne lähtisivät keräämään. (Vuorio 2011.)

SOHVI-hankkeen valmistelua jatkettiin Sosiaalialan AMK-verkoston verkostopäivillä pidetyssä TK-työryhmän kokouksessa sovitus huhtikuun 2011 lopulla. Tuolloin pidetyssä TK-työryhmän kokouksessa todettiin, etteivät kaikki hankkeeseen osallistumisesta kiinnostuneet kuusi ammattikorkeakoulua olleet vastanneet kirjallisesti niille lähetettyihin muun muassa niiden kunta-, seutu-, tai muuta vastaavaa yhteistyökumppania ja asiakasryhmää, jota koskevaa tietoa ne lähtisivät keräämään, koskeneisiin kysymyksiin. Kokouksessa päätettiin ottaa tavoitteeksi, että hankkeelle haetaan OKM:n ESR-rahoitusta syyskuussa

2011. Tämän todettiin edellyttävän, että joku muualla kuin Itä-Suomen alueella toimiva ammattikorkeakoulu ottaisi hankkeen vetovastuun muun Suomen osalta ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu hakisi Itä-Suomen osalta jotain muuta rahoitusta viittaamalla muuta Suomea koskevaan hakemukseen. (Tarkiainen 2011c.)

Toukokuun 2011 alkupuolella pidetyssä SOHVI-verkoston puhelinkokouksessa todettiin, ettei niin sanottu monialaisuus eli se, että hanketta toteuttamassa olisi muitakin kuin sosiaalialan toimijoita, ollut hankkeeseen osallistumisen este, vaan kukin hankkeeseen mukaan tuleva ammattikorkeakoulu voisi ratkaista asian itsenäisesti huomioiden hankkeen sisällön ja kohteen olevan kuitenkin sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvä alueellinen tiedontuotanto ja sen kehittäminen. Kokouksessa todettiin keskeiseksi kysymykseksi se, kuka ottaisi hallinnointivastuun muun Suomen osalta, jos hankkeelle haetaan OKM:n ESR-rahoitusta ja itäsuomalaiset ammattikorkeakoulut hakisivat samalla suunnitelmalla oman rahoituksen Itä-Suomen osalta. Tuolloin ei kuitenkaan tehty päätöstä muun Suomen koordinoijasta ottaen tavoitteeksi, että se löydetään vielä kevään 2011 aikana. Kokouksessa päätettiin selvittää OKM:n ESR-rahoituksen hakemisen edellytyksiä ihan konkreettisesti ja ottaa yhteyttä STM:öön, jotta hanketta voisi esitellä myös siellä. Hankkeen jatkovalmistelun osalta todettiin olevan tärkeää, että jokainen mukaan haluava ammattikorkeakoulu varmistaa hankkeeseen osallistumisensa, valitsee kunta-/seutukumppanin ja selvittää mahdolliset päällekkäisyydet oman alueensa muiden toimijoiden tiedontuotannon kanssa selkiyttääkseen oman tiedontuotannon roolia ja paikkaa suhteessa niihin. (Tarkiainen 2011d.)

Kesäkuun 2011 alussa pidetyssä ammattikorkeakoulujen valitsemien SOHVI-hankkeen yhdyshenkilöiden puhelinkokouksessa käytiin läpi sekä OKM:n valtakunnallisen ESR-ohjelmärahoituksen osalta Pohjois-Pohjanmaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus), joka koordinoi kevään haussa Toimintalinjaan 3 ”Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen” liittyneiden hakemusten tekemistä, yhteyshenkilön että STM:n rahoituksen osalta ministeriön tutkimus- ja kehittämisjohtajan kanssa käytyjä neuvotteluja. Kokouksessa pohdittiin OKM:n ESR-ohjelmärahoituksen hakemisen sijaan suuntautumista STM:n kehittämismäärärahojen hakemiseen. Kokouksessa todettiin myös, ettei niin sanottuja vapaaehtoisia ammattikorkeakouluja ollut ilmaantunut koordinoimaan valtakunnallista hanketta, mikäli sille päädytään hakemaan OKM:n ESR-ohjelmärahoitusta, sillä ainoastaan yksi oli tuolloin jättänyt sulkematta

pois mahdollisuutta olla valtakunnallisen hankkeen hakija. Hankkeen sisällöstä kokouksessa käydyssä keskustelussa päädyttiin siihen, että hankkeen fokus olisi kansalaisten kokemustiedon tuottaminen palvelujen kehittämisen tarpeisiin. Tämän fokuksen nähtiin nousseen kuntien tarpeesta tuottaa hyvinvointikertomuksia sekä siihen liittyvistä sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöuudistuksista. Kokouksessa oltiin varsin yleisesti myös sitä mieltä, että hanketta koskenut hankesuunnitelma liikkui edelleen liian yleisellä tasolla kaivaten konkretisointia ja kuntakumppaneiden tarpeiden kirjaamista. (Lappalainen 2011.)

Kesällä 2013 todettiin lopulta, että ainoa mahdollinen lähde, josta hankkeelle voitiin hakea rahoitusta, oli edellä mainitsemamme OKM:n valtakunnallisen ESR-ohjelmärahoituksen toimintalinjan 3 toteuttamiseen varattu rahoitus. Elokuussa 2011 kuussa pidetyssä SOHVI-verkoston työkokouksessa jatkettiin hankkeen tavoitteiden ja hankesuunnitelman työstämistä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ideapapereiden pohjalta. Syyskuun alussa Turun ammattikorkeakoulun otti vetovastuun hankevalmistelusta ja hankkeeseen mukaan tulevat neljä muuta ammattikorkeakoulua varmistuivat: Diakonia-ammattikorkeakoulu; Laurea-ammattikorkeakoulu, Oulun seudun ammattikorkeakoulu ja Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Syyskuun 2011 alussa pidetyssä SOHVI-hankkeen puhelinkokouksessa nostettiin jälleen esille kuntien merkitys hankkeen yhteistyökumppaneina päättäen, että hankesuunnitelmassa tulee korostaa hyvinvointikertomuksen ohella yhteistyökuntien omia linjauksia, millaisten kohderyhmien kanssa niiden kanssa toimittaessa edetään, ja että jokainen hankkeeseen mukaan tuleva ammattikorkeakoulu selvittäisi kuntayhteydet ja valmistelisi suunnitelman oman osuutensa toteuttamisesta. Hankkeen päätavoitteiksi kirjattiin 1) kansalaisten sosiaalista hyvinvointia kuvaavan kokemustiedon tuottaminen kuntien sosiaali- ja terveystalouden kehittämisen tueksi sekä hyvinvointikertomuksiin ja 2) sosiaalisesta hyvinvoinnista tietoa tuottavien toimijoiden työnjaon määrittely niin, että se palvelee mahdollisimman tehokkaasti kuntien tarpeita. Rahoitushakemus jätettiin 27.9.2011. (Sahonen 2014; Tarkiainen 2011e; Tarkiainen 2011f; Tarkiainen 2012.)

Rahoittajalta saatiin täydennyspyynnöt hankehakemukseen joulukuussa 2011. Joului–maaliskuussa 2012 työstettiin vielä rahoittajalta saatuja hakemuksen täydennyspyyntöjä. Hankebudjetin leikkaamisen lisäksi rahoittaja toivoi muun muassa seuraavia muutoksia hakemukseen: 1) hankkeeseen pitää sosiaalipalveluiden lisäksi saada mukaan kuntien terveys-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut 2) kokemuksellisen hyvinvointitiedon keräämisen yhteys kuntien

ja ammattikorkeakoulujen innovaatiojärjestelmään on oltava selkeämpi. Täydennetty hakemus jätettiin rahoittajalle 10.1.2012. Tällöin rahoittajalta saatiin vielä lisää täydennyspyyntöjä muun muassa hyvinvointikäsitteen ja -tiedon jäsentämisestä toivottiin mukaan hankkeeseen. Hankkeen kohderyhmiksi tulisi kirjata kuntien ja ammattikorkeakoulujen työntekijät. Helmikuussa saatiin vielä lisää kommentteja rahoittajalta muun muassa tavoitteiden tarkentamiseen. (Sahonen 2014.)

Hankkeen päätavoitteeksi kirjattiin lopulta hyvinvoinnista kertovan kokemustiedon ja hyvinvointia tuottavien alojen yhteistyön hyödyntäminen uusien palvelukokonaisuuksien ja työntekijöiden osaamisen kehittämisessä. Osavoitteiksi kirjattiin 1) Aiempaa monipuolisemman hyvinvointikäsitteen ja hyvinvointitiedon määrittely, 2) Kokemustiedon keruu eri kansalais- ja asiakasryhmiltä mm. seuraavista hyvinvoinnin osatekijöistä: terveys, materiaallinen hyvinvointi, elämän laatu sekä palvelukokemukset sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kulttuurialalta, 3) Suunnitelmien tekeminen innovatiivisista palvelukokonaisuuksista sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alojen yhteistyönä eri kohderyhmille, 4) Suunnitelmien tekeminen hyvinvointia tuottavien alojen (sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta) työntekijöiden osaamisen kehittämiseksi sekä 5) Hyvinvointitietoa tuottavien toimijoiden työnjaon määrittely niin, että se palvelee mahdollisimman tehokkaasti hyvinvointipalveluiden tuottajien tarpeita palveluiden kehittämisessä. Hankkeen kohderyhmiksi kirjattiin kuntien hyvinvointia tuottavien ja turvaavien alojen henkilöstö sekä ammattikorkeakoulujen henkilöstö, joka suunnittelee ja toteuttaa em. alojen henkilöstön osaamisen kehittämistä. Lopullinen hakemus jätettiin 6.3.2012 rahoittajalle. Rahoituspäätös Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta saatiin 2.4.2012. SOHVI-hanke käynnistyi 1.3.2012 ja päättyi 28.2.2014. (Projektihakemus 1; Sahonen 2014.)

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun⁸ sai hankerahoituksen Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaisesta ESR-ohjelman (Itä-Suomen suuralueosio) toimintalinjasta 2: Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen (Projektihakemus 2). Itä-Suomen SOHVI-hanke käynnistyi samaan aikaan SOHVI-hankkeen kanssa ja hanke jatkuu 31.12.2014 saakka.

---

8 1.1.2013 lähtien Karelia-ammattikorkeakoulu

Lähteet

Aiesopimus. 2011. Laurea-ammattikorkeakoulu Oy ja Hyvinkään kaupunki. 27.9.2011.

Helminen, J. 2011. Sosiaalialan amk verkosto. TKI-työryhmä. Muistio puhelinneuvottelusta 14.1.2011. Tulostettu 26.10.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/File/bf5c0078-e802-43d1-8264-4fc47fc25abf/T+K+I+muistio+140111.pdf>

”Ideapaperi”. TR 14.4.2010. 2010. Sosiaalialan alueellinen jakautuminen -hanke.

Lappalainen, T. 2011. SOHVI-hankkeen yhdyshenkilöiden puhelinkokous 10.6.2011. Viitattu 18.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/File/02ab6acd-fc74-4869-936d-31a7a605bc11/TKI_puhelinkokous_100611.pdf

Projektihakemus 1. Euroopan sosiaalirahaston osittain rahoittamat projektit. Ohjelmakausi 2007–2013. Projektin nimi: SOHVI. Hakemusnumero 706 136.

Projektihakemus 2. Euroopan sosiaalirahaston osittain rahoittamat projektit. Ohjelmakausi 2007–2013. Projektin nimi: Hyvinvoinnin alueellisen tiedontuotannon kehittäminen SOHVI-hanke. Hakemusnumero: 706089.

Rantanen, T. 2010. Sosiaalialan amk-verkosto. T&K-työryhmä. Muistio puhelinpalaverista 13.10.2010 klo 8–9. Viitattu 18.10.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/dokumentit/muistiot/>

→ Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan työryhmän muistiot → 13.10.2010

Saari, E. & Viinamäki, L. 2006. Kemi-Tornion seutukunnan hyvinvointibarometri 2005. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Raportteja ja tutkimuksia 4/2006. Kemi. Viitattu 13.10.2013. http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Saari_Viinamaki_A_4_2006.pdf

Sahonen, P. 2014. SOHVI-hankkeen valmistelun vaiheet joulukuusta 2011 maaliskuuhun 2012. Henkilökohtainen tiedonanto 22.1.2014

Salonen, K. 2010. T&K Verkostokokous (verkostopäivien yhteydessä; Turku 15.4–16.4.2010) 15.4.2010 kello 17.45–18.45. Viitattu 26.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/File/2173b6e7-f3fb-4455-9868-e83a93052be8/T_K_verkostokokous_MUISTIO_Turku_15042010.pdf

Sosiaalialan AMK-verkosto. T&K-työryhmä. 2010. Muistio puhelinpalaverista 13.9.2010 klo 11–12. Tulostettu 26.10.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/dokumentit/muistiot/>

→ Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan työryhmän muistiot → 13.9.2010.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010. Sosiaalialan AMK-verkoston Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan päivät 11–12.11.2010. Tulostettu 26.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/File/060c4305-d851-4a8d-9f67-fdac59b139e6/Sos_verkosto_T_K_I_paivat_I_250510.pdf ????

Tarkiainen, A. 2011a. TKI- verkoston puhelinkokous 4.2.2011 klo 10–11. Tulostettu 26.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/File/c9846f67-1584-491b-aed5-30b2b0f525f1/TKI_kokous_04022011_muistio.pdf

Tarkiainen, A. 2011b. TKI- verkoston puhelinkokous 16.3.2011 klo 10–11. Tulostettu 26.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/File/ebe14dd1-8f82-49c7-bf88-876d57c0c9c2/TKI_ryhman_kokous_muistio_16032011.pdf

Tarkiainen, A. 2011c. TKI-verkoston puhelinkokous 27.4.2011 klo 14–15. Tulostettu 26.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/File/73965c8e-0ca8-422d-9a44-955406cc9a09/TKI_kokous+27+4+2011_muistio.pdf

Tarkiainen, A. 2011d. SOHVI-verkoston puhelinkokous 11.5.2011 klo 9.03–11.15.

Tarkiainen, A. 2011e. Sohvi-hankkeen puhelinkokous 6.9.2011 klo 12.00–13.00.

Tarkiainen, A. 2011f. TKI-ryhmän puhelinkokous 10.11.2011 klo 11–12. Tulostettu 26.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/File/11d7b882-ba72-4204-a206-d46ec2e47c0e/Sosala_TKI_ryhm%c3%a4_1011_muistio.pdf

Tarkiainen, A. 2012. TKI-ryhmän puhelinkokous 19.1.2012. Tulostettu 26.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/File/73f56750-1636-4482-adf2-dff8a7abd80d/TKI+kokous+19+1+2012_sosiaaliala.pdf

Tervetuloa sosiaalialan AMK-verkoston sivuille! n.d. THL. Viitattu 12.10.2013. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/#>

Toikko, T. 2010. Muistio 14.4.2010. [Timo Toikon Sosiaalialan AMK-verkoston TK-työryhmän kokousta varten laatima muistio.]

Viinamäki, L. (toim.) 2007. Pohjois-Lapin seutukunnan hyvinvointibarometri 2007. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Raportteja ja tutkimuksia 6/2007. Kemi. Viitattu 13.10.2013. http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_6_2007.pdf

Viinamäki, L. (toim.) 2008. 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Kemi.

Viinamäki, L. (toim.) 2009. Sosionomilta eivät hommat lopu. Ammattikäytäntöjen kehittäminen haasteena sosionomi AMK -tutkinnoissa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 1/2009. Kemi.

Viinamäki, L. (toim.) 2010a. Sosionomi (AMK & ylempi AMK) kansainvälistyvillä koulutus- ja työmarkkinoilla. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2010. Kemi.

Viinamäki, L. (toim.) 2010b. Sosionomin ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK & ylempi AMK) profilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 3/2010. Kemi.

Vuorio, E. 2011. TKI-verkoston kokous. 7.4.2011 klo 15.40–17. Tulostettu 26.10.2013. http://www.sosiaaliportti.fi/File/40c2a2d6-7871-4406-a149-f5f37807f7ab/TKI_kokous_7+4+2011_muistio.pdf

LIITE 2. LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULUN SYKSYLLÄ 2012 TEKEMÄ HYVINVOINTIKYSELY

22.10.2012

Arvoisa vastaaja!

Kartoitamme oheisella hyvinvointikyselyllä Hyvinkään kaupungissa asuvien hyvinvointia ja heidän käsityksiään hyvinvointinsa vaikuttavista palveluista. Kyselyyn vastaamalla olet kehittämässä kaupungissa asuvien hyvinvointia ja siihen vaikuttavia palveluita. Kyselyn vastauksia hyödynnetään muun muassa seuraavaa Hyvinkään hyvinvointikertomusta laadittaessa.

Lähetämme kyselyn kaikille, joille Hyvinkään kaupungin maksamaa toimeentulotukea koskeva päätös toimitetaan ajanjaksolla 22.10.–2.11.2012. Noudattamme kyselyä tehdessämme tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita ja tietosuojalain määräyksiä. Käsittelemme vastauksianne luottamuksellisesti niin, ettei henkilöllisyyttänne voida tunnistaa missään vastausten käsittelyn ja analysoimisen sekä kyselyn tulosten esittämisen vaiheessa.

Teemme kyselyn osana SOHVI-hanketta, jonka tavoitteena on lisätä hyvinvoinnista kertovan kokemustiedon ja hyvinvointia tuottavien alojen yhteistyön hyödyntämistä hyvinvointiin vaikuttavien uusien palvelukokonaisuuksien ja niiden tuottamisesta vastaavien työntekijöiden osaamisen kehittämisessä. SOHVI-hanke kuuluu Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamaan opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnalliseen kehittämisohjelmaan *Innovaatio- ja osaamisjärjestelmien kehittäminen*. Hankkeen rahoittava viranomainen on Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Pyydämme Teitä vastaamaan kyselyymme 16.11.2012 mennessä. Voitte palauttaa vastauksenne sisältävän kyselylomakkeen oheisessa palautuskuoressa joko lähettämällä se Laurea ammattikorkeakoulun Hyvinkään yksikköön tai tuomalla se Hyvinkään kaupungin sosiaalikeskuksen neuvonnassa olevaan palautuslaatikkoon, josta se toimitetaan avaamattomana Laurea ammattikorkeakouluun.

Mikäli haluatte lisätietoa hyvinvointikyselystä tai SOHVI-hankkeesta, voitte ottaa yhteyttä Laurea ammattikorkeakoulun lehtori Erkki Saareen joko sähköpostia hänelle osoitteeseen [erkki.saari\(at\)laurea.fi](mailto:erkki.saari@laurea.fi) lähettäen tai hänelle numeroon 019 8868 7716 soittaen.

Kiitämme arvokkaista mielipiteistänne ja osallistumisestanne Hyvinkäällä asuvien hyvinvointiin vaikuttavien palvelujen kehittämiseen sekä toivotamme hyvää vuoden jatkoa!

Erkki Saari
Lehtori
Laurea ammattikorkeakoulu/
Hyvinkään yksikkö

Arja Theis
Aikuissosiaalityön päällikkö
Hyvinkään kaupunki

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Hyvinvointikysely

Vastausohje

Ympyröikää mielipidettänne parhaimmin vastaavaa vaihtoehtoa osoittava numero tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan.

I Taustatiedot

1. Mikä on sukupuolenne?

- 1 Nainen
- 2 Mies

2. Mikä on ikänne?

_____ vuotta

3. Mikä on äidinkielenne?

- 1 Suomi
- 2 Ruotsi
- 3 Viro
- 4 Venäjä
- 5 Englanti
- 6 Jokin muu. Mikä? _____

4. Mikä on ns. arkikielenne eli kieli, jota käytätte pääasiallisesti viranomaisten luona, kaupassa jne. asioidessanne?

- 1 Suomi
- 2 Ruotsi
- 3 Englanti
- 4 Jokin muu. Mikä? _____

5. Kuinka pitkä matka Teillä on asuinkuntanne keskustaan?

_____ kilometriä

6. Miten kuljette kotoanne asuinkuntanne keskustaani siellä asioidessanne?

- 1 Jalkaisin
- 2 Polkupyörällä
- 3 Omalla autolla
- 4 Sukulaisten tai tuttavien autolla
- 5 Julkisilla kulkuvälineillä
- 6 Kuljetuspalveluita käyttäen
- 7 Jollain muulla. Millä? _____

7. Miten asutte?

- 1 Yksin
- 2 Vanhempien kanssa
- 3 Avio-/avopuolison kanssa
- 4 Avio-/avopuolison ja lapsen/lasten kanssa
- 5 Lapsen/lasten kanssa
- 6 Jonkun muun/muiden kanssa. Kenen/keiden kanssa?
_____

8. Kuinka monta henkilöä kotitaloudessanne asuu?

_____ henkilöä

9. Mikä on asuinmuotonne?

- 1 Omistusasunto
- 2 Vuokra-asunto
- 3 Palvelutalo
- 4 Jokin muu. Mikä? _____

10. Mikä on korkein yleissivistävä koulutuksenne?

- 1 Apukoulu tai mukautettu kansa- tai peruskoulu
- 2 Kansakoulu
- 3 Kansalaiskoulu
- 4 Oppikoulu
- 5 Peruskoulu
- 6 Lukio ilman ylioppilastutkinnon suorittamista
- 7 Ylioppilastutkinto
- 8 Joku muu. Mikä? _____

11. Mikä on korkein ammatillinen koulutuksenne?

- 1 Ei ammatillista koulutusta
- 2 Ammatillinen kurssi
- 3 Kansanopistotutkinto
- 4 Ammattikoulu-, ammatti- tai erikoisammattitutkinto (Valitse tämä myös, jos olet suorittanut tutkinnon oppisopimuskoulutuksena!)
- 5 Opistoasteen tutkinto
- 6 Ammattikorkeakoulututkinto
- 7 Yliopistotutkinto
- 8 Jokin muu. Mikä? _____

12. Mikä on nykyinen työtilanteenne?

- 1 Työssä
- 2 Työtön, osallistun työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen. Siirrykää kysymykseen 15.
- 3 Työtön, en osallistu työvoimapoliittiseen toimenpiteeseen. Siirrykää kysymykseen 15.
- 4 Lomautettu. Siirrykää kysymykseen 15.
- 5 Äitiys- tai vanhempainlomalla tai hoitovapaalla. Siirrykää kysymykseen 15.
- 6 Päätoiminen opiskelija. Siirrykää kysymykseen 15.
- 7 Sivutoiminen opiskelija (esimerkiksi työn ohessa opiskelevat). Siirrykää kysymykseen 15.
- 8 Eläkeläinen. Siirrykää kysymykseen 15.
- 9 Muu. Mikä? _____
Siirrykää kysymykseen 15.

13. Mikä on työsuhteenne työsuhdemuoto?

- 1 Vakainainen eli toistaiseksi voimassa oleva työsuhde
- 2 Määräaikainen

14. Mikä on työsuhteenne työaikamuoto?

- 1 Kokoaikainen
- 2 Osa-aikainen

15. Montako työsuhdetta Teillä on ollut viimeisen vuoden aikana?

_____ kpl

II Arviot sosiaalisesta hyvinvoinnista

16. Kuinka tyytyväinen olette nykyiseen elämäntilanteeseenne?

- 1 Tyytyväinen
- 2 Melko tyytyväinen
- 3 Tyytymätön
- 4 En osaa sanoa

17. Kuinka usein tunnette itsenne yksinäiseksi?

- 1 En koskaan
- 2 Melko usein
- 3 Usein
- 4 En osaa sanoa

18. Kuinka tyytyväinen olette nykyiseen asumiseenne?

	Tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Tyytymätön	En osaa sanoa
• Asuntoni asumisväljyys	1	2	3	4
• Asuntoni varustetaso	1	2	3	4
• Asuntoni sijainti	1	2	3	4
• Asuinalueeni viihtyisyys	1	2	3	4
• Asuinalueeni rauhallisuus	1	2	3	4
• Asuinalueeni virkistys- ja harrastusmahdollisuudet	1	2	3	4
• Asuinalueeni naapurisuhteet	1	2	3	4
• Asuinalueeni yhteishenki	1	2	3	4

19. Kuinka usein tunnette asuinalueellanne turvattomuutta seuraavien asioiden suhteen?

	Harvoin	Melko usein	Usein	En osaa sanoa
• Varkaus- ym. omaisuusrikokset	1	2	3	4
• Väkivaltarikokset	1	2	3	4
• Alkoholin käyttö	1	2	3	4
• Huumeiden käyttö	1	2	3	4
• Järjestyshäiriöt	1	2	3	4

20. Millainen on kotitaloutenne nykyinen taloudellinen tilanne?

- 1 Hyvä
- 2 Melko hyvä
- 3 Huono
- 4 En osaa sanoa

21. Millainen on kotitaloutenne nykyinen taloudellinen tilanne vuoden takaiseen verrattuna?

- 1 Parempi
- 2 Pysynyt ennallaan
- 3 Huonompi
- 4 En osaa sanoa

III Arviot terveydellisestä hyvinvoinnista

22. Millaiseksi koette terveyttenne tällä hetkellä?

	Hyvä	Melko hyvä	Huono	En osaa sanoa
• Fyysinen terveys ja toimintakyky	1	2	3	4
• Henkinen vireys ja mieliala	1	2	3	4

23. Oletteko käyttäneet viimeisen vuoden aikana lääkärin palveluja?

- 1 En
- 2 Kyllä
- 3 En osaa sanoa

24. Kuinka monta lääkärin toteamaa sairautta Teillä on?

- 1 Ei yhtään
- 2 1–2
- 3 3–4
- 4 5–6
- 5 7 tai enemmän
- 6 En osaa sanoa

25. Kuinka kauan olette olleet sairauslomalla viimeisen vuoden aikana?

- 1 En lainkaan
- 2 Alle viikon
- 3 1–2 viikkoa
- 4 3–4 viikkoa
- 5 5–8 viikkoa
- 6 9 viikkoa tai enemmän
- 7 En osaa sanoa

26. Oletteko mielestänne työkyvytön?

- 1 En
- 2 Kyllä
- 3 En osaa sanoa

27. Saatteko työkyvyttömyyseläkettä?

- 1 En
- 2 Hakemus vireillä/selvittely menossa
- 3 Kyllä
- 4 En osaa sanoa

IV Arviot hyvinvointipalveluista ja eri tukimuodoista

28. Kuinka helppoa Teidän on saada seuraavia palveluja asuinkunnastanne?

	Helppoa	Melko helppoa	Vaikeaa	En osaa sanoa
• Kauppapalvelut	1	2	3	4
• Pankkipalvelut	1	2	3	4
• Postipalvelut	1	2	3	4
• Koulutuspalvelut	1	2	3	4
• Kulttuuripalvelut	1	2	3	4
• Liikuntapalvelut	1	2	3	4
• kunnalliset terveystalvelut	1	2	3	4
• Yksityiset terveystalvelut	1	2	3	4
• Apteekkipalvelut	1	2	3	4
• Työvoimatoimiston palvelut	1	2	3	4
• Kelan palvelut	1	2	3	4
• Sosiaalitoimiston palvelut	1	2	3	4
• Julkinen liikenne	1	2	3	4

29. Kuinka tyytyväinen olette seuraaviin asuinkuntanne palveluihin?

	Tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Tyytymättömän	En osaa sanoa
• Kauppapalvelut	1	2	3	4
• Pankkipalvelut	1	2	3	4
• Postipalvelut	1	2	3	4
• Koulutuspalvelut	1	2	3	4
• Kulttuuripalvelut	1	2	3	4
• Liikuntapalvelut	1	2	3	4
• kunnalliset terveystalvelut	1	2	3	4
• Yksityiset terveystalvelut	1	2	3	4
• Apteekkipalvelut	1	2	3	4
• Työvoimatoimiston palvelut	1	2	3	4
• Kelan palvelut	1	2	3	4
• Sosiaalitoimiston palvelut	1	2	3	4
• Julkinen liikenne	1	2	3	4

30. Kuinka usein turvaudutte seuraaviin tahoihin, jos tarvitsette tilapäistä tai jatkuvaa työ- tai hoitoapua (esimerkiksi siivouksessa, lastenhoidossa, kaupassa käymisessä, terveydenhoidossa)?

	Usein	Melko usein	Harvoin	En osaa sanoa
• Omat vanhemmat tai lapset	1	2	3	4
• Sukulaiset	1	2	3	4
• Ystävät	1	2	3	4
• Naapurit	1	2	3	4
• Järjestöt ja yhdistykset	1	2	3	4
• Seurakunta (esim. kerhot)	1	2	3	4
• Kunnan sosiaalitoimi	1	2	3	4
• Kunnan terveystoimi	1	2	3	4
• Työvoimatoimisto	1	2	3	4
• Kela	1	2	3	4
• Yksityiset palveluntuottajat	1	2	3	4

31. Kuinka usein turvaudutte seuraaviin tahoihin, jos tarvitsette tilapäistä tai pitempiaikaista taloudellista tukea?

	Usein	Melko usein	Harvoin	En osaa sanoa
• Omat vanhemmat tai lapset	1	2	3	4
• Sukulaiset	1	2	3	4
• Ystävät	1	2	3	4
• Naapurit	1	2	3	4
• Järjestöt ja yhdistykset	1	2	3	4
• Seurakunta (esim. kerhot)	1	2	3	4
• Kunnan sosiaalitoimi	1	2	3	4
• Kunnan terveystoimi	1	2	3	4
• Työvoimatoimisto	1	2	3	4
• Kela	1	2	3	4
• Yksityiset palveluntuottajat	1	2	3	4

32. Seuraavassa on lueteltu joukko tavallisimpia kunnallisia sosiaalipalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta asuinkunnassanne.

	Hyvä	Melko hyvä	Huono	En osaa sanoa
• Lasten päivähoito	1	2	3	4
• Lastensuojelu	1	2	3	4
• Nuorisotyö	1	2	3	4
• Kotipalvelu	1	2	3	4
• Vanhuspalvelut	1	2	3	4
• Vammaispalvelut	1	2	3	4
• Päihdehuolto	1	2	3	4
• Toimeentulotuki	1	2	3	4
• Oikeusapu	1	2	3	4

33. Miten asuinkuntanne on huolehtinut kunnallisista sosiaalipalveluista tiedottamisen ja neuvonnan?

- 1 Hyvin
- 2 Melko hyvin
- 3 Huonosti
- 4 En osaa sanoa

34. Seuraavassa on lueteltu joukko tavallisimpia kunnallisia terveyspalveluja. Arvioikaa palvelun toimivuutta asuinkunnassanne.

	Hyvä hyvä	Melko	Huono sanoa	En osaa
• Yleislääkäripalvelut	1	2	3	4
• Erikoislääkäripalvelut	1	2	3	4
• Äitiys- ja lastenneuvola	1	2	3	4
• Koulu- ja opiskelija terveydenhuolto	1	2	3	4
• Työterveyshuolto	1	2	3	4
• Kotisairaanhoido	1	2	3	4
• Laboratorio- ja röntgen- tutkimukset	1	2	3	4
• Fysioterapiapalvelut	1	2	3	4
• Hammashuolto	1	2	3	4
• Sairaala- ja vuodeosastohoito	1	2	3	4
• Mielenterveyspalvelut	1	2	3	4

35. Miten asuinkuntanne on huolehtinut kunnallisista terveyspalveluista tiedottamisen ja neuvonnan?

- 1 Hyvin
- 2 Melko hyvin
- 3 Huonosti
- 4 En osaa sanoa

36. Kuinka tyytyväinen olette seuraaviin työvoimatoimiston palveluihin?

	Tyyty- väinen	Melko tyy- tyväinen	Tyyty- mätön	En osaa sanoa
• Tiedottaminen ja neuvonta	1	2	3	4
• Työnhakijapalvelu	1	2	3	4
• Työnantajapalvelu	1	2	3	4
• Tietopalvelu	1	2	3	4
• Ammatinvalinnan ohjaus	1	2	3	4
• Työvoimapolitiittinen koulutus	1	2	3	4
• Ammatillinen kuntoutus	1	2	3	4

37. Kuinka tyytyväinen olette seuraaviin Kelan palveluihin?

	Tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Tyytymättömät	En osaa sanoa
• Tiedottaminen ja neuvonta	1	2	3	4
• Työttömyyskorvaus	1	2	3	4
• Asumistuki	1	2	3	4
• Sairauspäiväraha	1	2	3	4
• Vanhempainetuus	1	2	3	4
• Eläke	1	2	3	4
• Kuntoutus	1	2	3	4
• Opintoetuus	1	2	3	4

V Arviot yhdistystoiminnasta

38. Kuulutteko joihinkin seuraaviin yhdistyksiin/järjestöihin ja toimitteko niissä luottamistehtävissä? Voitte valita useita vaihtoehtoja. Vastatkaa jokaiseen kohtaan!

	Olen jäsen	Toimin vapaaehtoistyön tekijänä	En ole jäsen
• Ammatillinen yhdistys/järjestö	1	2	3
• Poliittinen yhdistys/järjestö	1	2	3
• Urheilu- ja liikuntajärjestö	1	2	3
• Kylätoimikunta/asukasyhdistys	1	2	3
• Uskonnollinen yhdistys/järjestö	1	2	3
• Suomen Punainen Risti	1	2	3
• Lapsi- ja nuorisojärjestö	1	2	3
• Opiskelijajärjestö	1	2	3
• Eläkeläisjärjestö	1	2	3
• Veteraanijärjestö	1	2	3
• Vammaisjärjestö	1	2	3
• Potilasjärjestö	1	2	3
• Työttömien yhdistys	1	2	3
• Raittiusjärjestö	1	2	3
• Kulttuuri- ja taidejärjestö	1	2	3
• Metsästys- ja kalastusseura	1	2	3
• Maa- ja kotitalousyhdistys (esim. Martat, Maamiesseura)	1	2	3
• Ympäristöjärjestöt	1	2	3
• Muut harrastejärjestöt	1	2	3

39. Millaiseksi koette järjestöjen, yhdistysten ja muun kansalaistoiminnan merkityksen itsellenne seuraavissa asioissa?

	Suuri	Melko suuri	Pieni	En osaa sanoa
• Informaation jakaminen	1	2	3	4
• Osallistumismahdollisuuksien tarjoaminen	1	2	3	4
• Ihmisten keskinäisen tuen tarjoaminen	1	2	3	4
• Sosiaali- ja terveystalvelujen tarjoaminen	1	2	3	4
• Liikunta- ja kulttuuripalvelujen tarjoaminen	1	2	3	4
• Ruoka-avun tarjoaminen	1	2	3	4
• Toimeentulon turvaaminen	1	2	3	4
• Työllisyyden turvaaminen	1	2	3	4
• Vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen	1	2	3	4
• Harrastus- ja virkistystoiminta	1	2	3	4
• Sosiaalinen kanssakäyminen	1	2	3	4

VI Yleisarvionne Hyvinkään kaupungista ja kehittämisideoitanne

40. Millaiset ovat mahdollisuutenne vaikuttaa Hyvinkään palvelujen kehittämiseen?

- 1 Hyvät
- 2 Melko hyvät
- 3 Huonot
- 4 En osaa sanoa

41. Oletteko aikeissa muuttaa lähiaikoina pois Hyvinkäältä?

- 1 En → Siirry kysymykseen 43.
- 2 Kyllä. Mihin? _____

42. Jos olette aikeissa muuttaa lähiaikoina pois Hyvinkäältä, mikä merkitys seuraavilla syillä on muuttoonne?

	Suuri	Melko suuri	Pieni	Ei merkitystä
• Oma työ	1	2	3	4
• Puolison työ	1	2	3	4
• Oma opiskelu	1	2	3	4
• Puolison opiskelu	1	2	3	4
• Muutto pienempään asuntoon	1	2	3	4
• Muutto suurempaan asuntoon	1	2	3	4
• Muutto omistusasuntoon	1	2	3	4
• Muutto vuokra-asuntoon	1	2	3	4
• Muutto palveluasuntoon tai -taloon	1	2	3	4
• Tyytymättömyys Hyvinkään sosiaalipalveluihin	1	2	3	4
• Tyytymättömyys Hyvinkään terveyspalveluihin	1	2	3	4
• Tyytymättömyys Hyvinkään liikuntapalveluihin	1	2	3	4
• Tyytymättömyys Hyvinkään kulttuuripalveluihin	1	2	3	4
• Tyytymättömyys Hyvinkään kauppapalveluihin	1	2	3	4
• Tyytymättömyys Hyvinkään liikennepalveluihin	1	2	3	4
• Muu syy.	1	2	3	4
• Mikä? _____				

43. Mihin seuraavista ryhmistä katsotte Hyvinkään parhaimmin kuuluvan?

- 1 Hyvinkään sosiaalinen ja taloudellinen tilanne on hyvä
- 2 Hyvinkään sosiaalisessa ja taloudellisessa tilanteessa on ongelmia, mutta niiden ratkaiseminen näyttää mahdolliselta
- 3 Ratkaisujen löytäminen Hyvinkään sosiaaliin ja taloudellisiin ongelmiin on vaikeaa
- 4 Ratkaisujen löytäminen Hyvinkään sosiaaliin ja taloudellisiin ongelmiin näyttää mahdottomalta
- 5 En osaa sanoa

44. Miten haluaisitte kehittää Hyvinkäällä asuvien hyvinvointia?

LIITE 3. TURUN JA SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULUJEN SAATEKIRJEET JA HAASTATTELURUNKO

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Hyvä haastateltavamme, tervetuloa mukaan SOHVI-hankkeeseen!

Haastattelussa kysymme asioita elämäntilanteestasi sekä kokemuksiasi saamis-tasi palveluista. Tavoitteenamme on tutkia, miten palveluita voitaisiin kehittää sellaisiksi, että niistä olisi enemmän hyötyä Sinulle ja muille ikäisillesi nuorille. Voit kokemuksillasi ja mielipiteilläsi antaa meille arvokasta tietoa ja olla mu-kana parantamassa palveluita. Toimimme yhteistyössä Vakka-Suomen kuntien kanssa.

Haastattelut ovat luottamuksellisia. Haastateltavien henkilöllisyys ei selviä kir-joittamistamme tutkimusraporteista, emmekä käytä oikeita nimiänne aineis-ton käsittelyssä.

Haastattelijat ovat Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoita ja henkilökun-taa. Haastattelutilanteessa on mukana kaksi opiskelijaa tai henkilökunnan jä-sentä. Haastattelut nauhoitetaan, jotta saamme kaiken tiedon varmasti talteen.

Kun haastattelijat ovat saaneet yhteystietosi, he ottavat Sinuun yhteyttä ja so-pivat haastattelun ajankohdasta ja paikasta. Haastatteluun menee aikaa noin tunnin verran.

Tervetuloa haastatteluun!

Terveisin Turun SOHVI-tiimi,
Pia, Elina, Juha, Hanna, Minna, Jenna, Mirjam ja Sari.

Jos sinulla on jotakin kysyttävää, ota yhteyttä:

Juha Knuutila (juha.knuutila(at)turkuamk.fi, p. 044 – 9074 541)
Hanna Kivistö (hanna.kivisto(at)turkuamk.fi, p. 044 – 9074 969)

Nuori aikuinen,

Miten koet oman hyvinvointiasi? Entä miten arvioit oman kuntasi palveluja – tukevatko ne riittävästi omaa hyvinvointiasi? Miten toivoisit kuntasi/alueesi palveluja ja toimintaa kehitettävän?

Nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvointi on erittäin ajankohtainen kysymys suomalaisessa yhteiskunnassa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu on mukana Sohvi-hankkeessa, jossa tutkitaan eri-ikäisten ihmisten hyvinvointia ja tyytyväisyyttä palveluihin. Seinäjoen ammattikorkeakoulussa on valittu kohderyhmäksi nuoret aikuiset, jotka ovat jollain tapaa palvelunkäyttäjinä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tutkimus toteutetaan kuntayhtymä Kaksineuvoisen alueella.

Toivomme, että Sinulta liikenee aikaa osallistua tutkimukseemme. Tutkimus toteutetaan haastatteluina, joissa sivutaan useita hyvinvointiin liittyviä teemoja kuten nuorten aikuisten arkea, terveyttä, taloutta, työtä, sosiaalisia suhteita ja vapaa-aikaa. Haluamme kuulla myös kokemuksiasi kuntasi/alueesi sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kulttuuripalveluista ja muista nuorten elämään liittyvistä keskeisistä palveluista.

Kaikki haastattelut ovat luottamuksellisia ja tulevat vain Sohvi-hankkeen käyttöön. Vastauksiasi käsitellään nimettömästi eikä kenenkään tutkimukseen osallistuneen henkilöllisyys ilmene valmiissa tutkimuksessa. Haastatteluun kannattaa varata aikaa reilu tunti. Haastattelijoina toimivat Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelijat, jotka ovat vaitiolovelvollisia haastatteluista. Tutkimukseen osallistumalla voit vaikuttaa nuorille aikuisille tarjottavien palveluiden kehittämiseen alueellasi. Palkkioksi vaivannäöstäsi tarjoamme Sinulle yhden vapaalipun Y- Kinon elokuvaan Kauhavalla.

Lisätietoa Sohvista voit saada Sohvin esitteestä tai hankkeen projektitutkijalta Katariina Perttulalta.

Haastattelu-aika: _____

Seinäjoella 14.9. 2012

Katariina Perttula

Sohvin SeAMKin osahankkeen asiakashaastatteluista vastaava projektitutkija

katariina.perttula@seamk.fi

Tel. 040 830 2153

SOHVI-hanke kuuluu Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamaan opetus- ja kulttuuri-ministeriön valtakunnalliseen kehittämissohjelmaan Innovaatio- ja osaamisjärjestelmien kehittäminen, jonka rahoittava viranomainen on Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

SOHVI Haastateltavan taustatiedot ja asiakashaastattelun kysymysrunko

Haastattelun pvm _____
Sukupuoli Nainen Mies
Ikä _____
Kotikunta 1. _____ 2. _____
1. Uusikaupunki, Laitila
2. Vehmaa, Pyhäranta, Kustavi, Taivassalo

- 1. Voisitko kertoa elämäntilanteestasi tällä hetkellä?**
- 2. Kuvaile normaalia arkipäivääsi.**
- 3. Mitä asioita pidät tärkeänä elämässäsi?**
- 4. Miten asut?**
  - Oletko tyytyväinen asuinolosuhteisiisi?
  - Millaiseksi koet asuinympäristösi?
(*Turvallisuus, viihtyvyys, yhteisöllisyys*)
- 5. Millainen on taloudellinen tilanteesi?**
  - Riittävätkö tulot yleensä elämiseen?
  - Millaiseen tulotasoon olisit tyytyväinen?
- 6. Oletko opiskellut jotain peruskoulun jälkeen?**
  - Onko sinulla peruskoulussa tai muussa opiskelupaikassa ollut asioita, joihin olisit tarvinnut tukea?
  - Jos, niin millaista se olisi voinut olla?
  - Millaisia ajatuksia sinulla on koulutuksen suhteen tulevaisuudessa?
- 7. Oletko ollut työsuhteessa?**
  - Millaiseksi koit työnteen viimeisessä työsuhteessasi? (*tai jos haastateltava on kuntouttavassa työtoiminnassa, miten kokee sen?*)
  - Millaista työtä haluaisit tulevaisuudessa tehdä?
- 8. Onko elämässäsi asioita, joissa koet itsesi tärkeäksi?**
(*Harrastukset, työ, opiskelu, perhesuhteet, ystävät*)

9. Ketkä ovat sinulle tärkeitä ihmisiä?

- Kuinka usein vietät aikaa läheistesi kanssa?
- Koetko saavasi tukea läheisiltäsi?
- Millaista tukea?
- Koetko joskus yksinäisyyttä?
- Miten sen koet?

10. Millaiseksi koet oman terveydentilasi?

- Onko elintavoissasi jotakin, mitä haluaisit muuttaa?
(*liikuntatottumukset, ravitsemustottumukset, päihteiden käyttö, tupakointi*)

11. Mitä teet vapaa-ajalla?

12. [Haastateltavalle näytetään lista asioista, joita edellä kysyttiin]

- Mihin näistä asioista olet tyytyväinen?
- Mihin asioihin haluaisit muutosta?

13. Kuinka pitkälle eteenpäin suunnittelet elämääsi?

- Kuinka paljon koet, että voit itse vaikuttaa omaan elämääsi?

Nyt siirrymme kysymyksiin, jotka koskevat palveluja. Keräämme tietoa, jonka pohjalta palveluita voidaan kehittää paremmiksi.

14. Mitä sosiaalipalveluja olet käyttänyt? (Sosiaalitoimisto, lastensuojelu, päihdetyö yms.)

- Millaisiksi olet kokenut saamasi sosiaalipalvelut?
- Millaista palvelua olet saanut?
- Millaista palvelua olisit toivonut saavasi?
- Koetko, että mielipiteesi on otettu huomioon palvelua tarjottaessa?

15. Mitä työvoimapalveluja olet käyttänyt? (Työvoimatoimisto, kuntouttava työtoiminta tms.)

- Millaisiksi olet ne kokenut?
- Millaista palvelua olet saanut?
- Millaista palvelua olisit toivonut saavasi?
- Koetko, että mielipiteesi on otettu huomioon palvelua tarjottaessa?

16. Mitä terveystalveluja olet käyttänyt?

- Millaisiksi olet kokenut saamasi terveystalvelut?
- Millaista saamasi palvelu on ollut?
- Millaista palvelua olisit toivonut saavasi?
- Koetko, että mielipiteesi on otettu huomioon palvelua tarjottaessa?

17. Koetko, että kunnassasi järjestetään sinulle sopivia liikuntamahdollisuuksia?

- Käytätkö jotakin liikuntapalvelua?
- Jos, niin mitä?
- Millaiseksi olet sen kokenut?
- Millaisia liikuntamahdollisuuksia toivoisit?

18. Käytätkö muita vapaa-ajan palveluita? (*Kirjasto, järjestötoiminta, teatteri, nuorisotalot yms.*)

- Jos, niin mitä?
- Millaiseksi olet ne kokenut?
- Millaisia vapaa-ajan mahdollisuuksia toivoisit lisää?

19. Kysymyksissä on käyty läpi erilaisia palveluita: sosiaali-, työvoima-, terveys-, liikunta ja vapaa-aika. Nyt voit hetken miettiä, tuleeko sinulle mieleen jotakin uutta muotoa auttaa sinun ikäisiäsi nuoria omalla asuinseudulla – jotakin, mitä täältä mielestäsi puuttuu. Kaikki ideat ovat tervetulleita!

20. Jos kaikki sujuisi parhaalla mahdollisella tavalla, minkälaista elämäsi olisi viiden vuoden päästä?

- Mistä unelmoit?

Kysymyksen 12 listaus:

1. ARJEN SUJUMINEN
2. ASUINOLOSUHTEET
3. TALOUDELLINEN TILANNE
4. TYÖ TAI OPISKELU
5. PERHE JA YSTÄVÄT
6. TERVEYS
7. VAPAA-AIKA

LIITE 4. HYVINKÄÄN HYVINVOINTIKERTOMUSRYHMÄN TYÖSKENTELY JA SIIHEN LIITTYVÄ OPPIMISTEHTÄVÄ

Ensimmäinen Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimisesta vastanneen hyvinvointikertomusryhmän kokous pidettiin joulukuun 2012 puolella välissä. Laurea-ammattikorkeakoulun (jatkossa Laurea) osa-hankkeessa syksyllä 2012 tehdyn kyselyn vastaukset oli tuolloin syötetty SPSS-ohjelmaan. Niiden analysointi oli kuitenkin niin alkuvaiheessaan, että kokouksessa oli mahdollista esitellä vain kyselyn vastaajamäärää ja vastausprosenttia kuvaavia tietoja sekä vastausten analysoinnin jatkamista kokevia suunnitelmia. Kokouksessa todettiin kyselyn vastausprosentin jääneen valitettavan pieneksi ja pohdittiin siihen mahdollisesti johtaneita syitä pitäen tärkeänä niitä erittelevän katoanalyysin tekoa. Kyselyn pienestä vastaajamäärästä huolimatta kokouksessa todettiin, että se tarjoaa arvokasta tietoa Hyvinkäällä asuvien kokemasta hyvinvoinnista, sen tuloksia voidaan käyttää tuomaan kokemusnäkökulmaa indikaattoritietoihin ja mahdollisesti uusien indikaattoreiden lisäämiseen hyvinvointikertomukseen ja että niitä voisi verrata esimerkiksi REFINEMENT-hankkeen (Refinement n.d.) tuloksiin. Kokouksessa keskusteltiin myös yleisemmin siitä, mitä haasteita hyvinvointitiedon keräämiseen liittyy ja mitä vaihtoehtoisia keinoja sen keräämisessä voitaisiin käyttää. Hyvinvointikertomuksen laatimisen osalta kokouksessa nousi esille tarve kiinnittää huomiota eri kuntien vertailussa aikaisemmin käytettyjen indikaattoritietojen luotettavuuteen ja vertailukelpoisuuteen sekä niiden perustana käytettävässä niin sanotussa primääritiedossa olevien virheiden esille tuomiseen sopien, että hyvinvointikertomusryhmän jäsenet käyvät indikaattorit läpi ja arvioivat, mitkä niistä ovat vertailukelpoisia. Samoin kokouksessa nousi esille tarve muokata hyvinvointikertomusta niin, että se toimisi vuoden 2013 alussa valmistuvaksi tarkoitetun Hyvinkään kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelman 2014–2016 (Hyvinkään kaupungin ... 2013) seurantavälineenä. Kokouksessa keskusteltiin myös hyvinvointikertomuksen nimestä, koska vuoden 2012 hyvinvointikertomuksen nimi (ks. Sähköinen hyvinvointikertomus ... 2012) oli herättänyt hämmennystä. Kokouksessa todettiin vielä, että vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimista oli syytä kokoontua pohtimaan seuraavan kerran todennäköisesti helmikuun 2013 loppupuolella, kun uusi hyvinvointikertomusryhmä on nimetty ja edellä mainittu Hyvinkään kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelma 2014–2016 on valmis. (Hyvinvointikertomus 2013. n.d.a.)

Toinen hyvinvointikertomusryhmän kokous pidettiin maaliskuun 2013 loppupuolella. Laurean osa-hankkeessa syksyllä 2012 tehdyn kyselyn hyödyntämisestä hyvinvointikertomuksen laatimisessa kokouksessa todettiin, että kyselyn vastauksia analysoimalla olisi mahdollista saada tietoa työikäisten kokemasta hyvinvoinnista ja että kyselyn analysoidut tulokset olisivat käytettävissä toukokuun 2013 puolessa välissä. Tämän lisäksi kokouksessa pohdittiin ensinnäkin sitä, mitä tietoja vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomukseen tulisi laittaa ja millaisen sen rakenteen tulisi olla. Siinä todettiin, että uuden valtuustokauden 2013–2016 alkamisen vuoksi olisi luontevaa, että vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksesta tehtäisiin hieman vuoden 2012 kertomusta laajempi huomioiden samalla myös Hyvinkään kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelman 2014–2016 (2013) seuranta ja että hyvinvointikertomukseen olisi syytä tuoda mukaan myös ympäristöindikaattoridata, jota Hyvinkään kaupungin Ympäristökeskus oli tuottanut laatiessaan Hyvinkään kaupungin vuoden 2012 ympäristöraporttia (ks. Hyvinkään kaupungin ... 2012). Kokouksessa sovittiin, että vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomukseen laitettavat niin sanotut indikaattoritiedot kootaan käyttämällä samoja perusindikaattoreita kuin vuoden 2012 hyvinvointikertomuksessa. Niiden esittämisen osalta keskustelua herätti se, mitä vertailukuntia olisi hyvä käyttää, sillä esimerkiksi sivistystoimen omissa vertailuissa oli mukana eri kuntia kuin vuoden 2012 hyvinvointikertomuksessa. Hyvinvointikertomuksen vertailukunnat päätettiin kuitenkin pitää ennallaan sopien, että indikaattoritietoihin voidaan tuoda mukaan esimerkiksi KUUMA-kuntien, Uudenmaan tai koko Suomen lukuja. Kokouksessa esitetyn huolen, että varhaiskasvatus ja perusopetus tulivat käsiteltävässä hyvinvointikertomuksen luonnoksessa huonosti esille, vuoksi sovittiin, että luonnoksessa olleiden perusindikaattoreiden mukaista tietoa täydennetään sivistystoimen tuottamalla omalla tutkimustiedolla ja muulla materiaalilla. Hyvinvointikertomuksen rakenteen osalta kokouksessa päätettiin vielä miettiä muun muassa sitä, mihin kohtaan kertomusta laitetaan niin sanottu kaupungin oma materiaali. Kokouksessa sovittiin myös, että kukin ryhmän jäsen toimittaa hyvinvointikertomukseen laitettavaksi halunsa niin sanotut omat tekstimateriaalinsa ja tekstiä koskevat muutosesityksensä (kuten lakimuutokset) huhtikuun 2013 loppuun mennessä hyvinvointikertomuksen laatimista koordinoivalle suunnittelijalle, joka lisää ne ryhmän seuraavassa, toukokuun 2013 loppupuolella pidettäväksi sovitussa, kokouksessa käsiteltävään hyvinvointikertomuksen luonnokseen. (Hyvinvointikertomus 2013. n.d.b.)

Kolmas hyvinvointikertomusryhmän kokous pidettiin toukokuun 2013 loppupuolella. Kokouksessa käytiin läpi, miten Laurean Hyvinkään yksikön opiskelijat olivat edenneet Laurean osahankkeessa syksyllä 2012 tehdyn kyselyn analysoimisessa todeten, että heidän tekemiään analyyskejä sisältäneet oppimistehtävät käsitellään 23.5.2013 pidettävässä ”Hyvinvointipalveluiden kehittämisen ja tuotteistaminen” -opintojakson yhteenvetoseminaarissa (ks. liitteenä 4, sivuilla 148–149, oleva tehtävänanto). Kyselyn tuloksista todettiin, että vastauksissa nousi esille muun muassa maahanmuuttajien tyytyväisyys Hyvinkäällä tarjolla olevia palveluja kohtaan, terveyspalvelujen saamat muita palveluita runsaammat moitteet ja hyvinvointipalvelujen saama positiivinen yleisarvosana. Hyvinvointikertomuksen työstämisestä kokouksessa sovittiin ensinnäkin, että ryhmän jäsenten tulee päättää, mitä Laurean osahankkeessa tehdyn kyselyn tuloksia kertomuksessa käsitellään. Sitä varten Laurean lehtorin sovittiin lähettävän muille ryhmän jäsenille alkuperäisen kyselylomakkeen, josta he voivat poimia itseään erityisesti kiinnostavat kysymykset ja ilmoittaa ne hänelle toukokuun 2013 aikana. Laurean lehtorin sovittiin laativan tämän jälkeen luonnoksen kyselyn tuloksia käsittelevästä yhteenvedosta, joka voitaisiin laittaa hyvinvointikertomukseen. Kokouksessa keskusteltiin myös kertomuksen rakenteesta päättäen pitää se käsiteltävän luonnoksen mukaisena ja todeten, että kunkin niin sanotun indikaattoripaketin yhteyteen laitettavaksi sovitut Hyvinkään kaupungissa vuonna 2013 toteutettavaksi päätetyt toimenpiteet luetellaan kertomuksessa keskeisimpien havaintojen ja niiden pohjalta tehdyn arvioinnin jälkeen. Näitä toimenpiteitä lueteltaessa todettiin voitavan hyödyntää Hyvinkään kaupungin poliittisten päättäjien vuodelle 2013 asettamia sitovia tavoitteita. Niiden ja kunnan lisäämien niin sanottujen omien indikaattorien osalta hyvinvointikertomusryhmän jäseniltä toivottiin aktiivista osallistumista kertomuksen sisällöntuotantoon sopien, että näitä koskevat tekstit tuli toimittaa kertomuksen laatimista koordinoineelle suunnittelijalle toukokuun 2013 loppuun mennessä. Kokouksessa todettiin myös, että hyvinvointikertomukseen voidaan poimia päättyneen valtuustokauden oppeja ja evästyksiä Hyvinkään kaupungin tilintarkastajien laatimasta arviointikertomuksesta, siinä tulee nostaa esille muun muassa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden (ks. Lasten ja ... n.d., 21–31) toteutuminen ja sen tekstit voivat vielä tarkentua, koska muun muassa Hyvinkään kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelma 2014–2016 (Hyvinkään kaupungin ... 2013) on tarkoitus käsitellä kaupunginvaltuustossa vasta syksyllä 2013. Lisäksi kokouksessa keskusteltiin siitä, tulisiko kertomuksen nimeen lisätä teksti ”terveydenhuoltolain mukainen”, jotta kertomuksen nimi vastaisi paremmin

sen sisältöä, ja siitä, olisiko Hyvinkään kaupungin päättäjien vuodelle 2013 asettamien sitovien tavoitteiden esittelyn yhteydessä järkevää esitellä myös niiden toteuttamiseen käytettävissä olevat resurssit. Näistä asioista kokouksessa ei kuitenkaan tehty mitään päätöksiä. Kertomuksen laatimisaikataulusta kokouksessa todettiin, että valtuuston on tarkoitus käsitellä se vuoden 2014 talousarviokäsittelyn yhteydessä. Tämän vuoksi sen luonnoksen todettiin olevan hyvä viedä lautakuntien tiedoksi viimeistään elokuussa 2013. Tämän todettiin olevan mahdollista, jos kertomuksen laatimista koordinoiva suunnittelija voi työstää hänelle toimitettujen tekstimuutosten jälkeen uuden luonnoksen ryhmän käsiteltäväksi kesäkuun 2013 alussa pidettäväksi sopimassaan kokouksessa ja luonnosta voidaan täydentää vielä syksyllä talousarvioesityksiin sisältyvillä konkreettisilla toimenpidenostoilla. (Hyvinvointikertomus 2013. n.d.c.)

Ennen hyvinvointikertomusryhmän kesäkuun alussa 2013 pitämäksi sopimaa kokousta Hyvinkään kaupungin keskushallinto vei päätökseen aikaisemmin hoitamatta jääneen vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimisesta vastanneen työryhmän virallisen nimeämisen (Hyvinvointikertomusryhmän nimeäminen 2013). Sen nimeämisestä oli keskusteltu alustavasti jo toukokuun 2012 lopulla pidetyssä Hyvinkään kaupungin Perusturvan johtoryhmän kokouksessa, jossa linjattiin, miten Laurea ja Hyvinkään kaupunki pyrkivät etenemään Laurean osahankkeen toteuttamisessa (Salonen 2012). Samoin siitä oli keskusteltu Laurean edustajien ja Hyvinkään kaupungin hyvinvointikertomuksen laatimisesta vastanneiden vuoden 2012 lopulla käymissä keskusteluissa, miten heidän kevään–alkukesän 2012 aikana sopimaa kokemustiedon hyödyntämiseen Hyvinkään hyvinvointikertomuksen laatimisessa liittyntä kehittämistä voitaisiin viedä eteenpäin (Saari 2012a; Saari 2012b; Saari 2012c). Hyvinvointikertomuksen laatimisesta vastanneen työryhmän nimeämistä käsiteltiin kaupungin johtoryhmässä toukokuun 2013 alussa, minkä jälkeen hyvinvointikertomuksen laatimista koordinoi Hyvinkään kaupungin suunnittelija valmisteli kaupunginjohtajalle esityksen hyvinvointikertomusryhmän nimeämisestä ja Hyvinkään kaupunginjohtaja teki sen nimeämistä koskeneen päätöksensä toukokuun 2013 lopussa (Hyvinvointikertomusryhmän nimeäminen 2013).

Neljäs hyvinvointikertomusryhmän kokous pidettiin kesäkuun 2013 alkupuolella. Laurean lehtori kävi kokouksessa läpi SOHVI-hanketta ja sen toteuttamista todeten, että Laurean osahankkeessa syksyllä 2012 tehdyn kyselyn tulokset oli saatavilla ja että seuraavaksi tulee katsoa, miten niitä tuodaan mukaan hyvinvointikertomukseen. (Hyvinvointikertomus 2013. n.d.d.).

Hän kertoi ensinnäkin, että oli toimittanut kesäkuun alussa kyselyn analysointeja sisältäneet Laurean opiskelijoiden tekemät oppimistehtävät Hyvinkään kaupungin Aikuissosiaalityö ja toimeentulotuki -yksikön päällikölle ja hyvinvointikertomuksen laatimista koordinoineelle suunnittelijalle. Toiseksi hän kertoi, että SOHVI-hankkeen tutkimusassistentti oli toimittanut hyvinvointikertomuksen laatimista koordinoineelle suunnittelijalle niin ikään kesäkuun alussa heidän tekemänsä analyysit vastauksista kysymyksiin, joita hyvinvointikertomusryhmän jäsenet olivat ilmoittaneet haluavansa käsiteltävän hyvinvointikertomuksessa. Kolmanneksi hän kertoi, ettei ollut kyennyt laatimaan hänelle ilmoitettujen kysymysten runsauden ja erilaisuuden vuoksi niiden perusteella edellisessä kokouksessa sovittua esitystä kyselyn tuloksia käsittelevästä yhteenvedosta, joka voitaisiin laittaa hyvinvointikertomukseen. Kokouksessa käsiteltävää hyvinvointikertomuksen luonnosta sovittiin muokattavan niin, että luettavuuden parantamiseksi siihen lisätään sisällysluettelo ja sivunumerointi, siinä nostetaan paremmin esille indikaattoritietoihin liittyviä ongelmia ja tuodaan esille tiedon tuottamisen kehittämisen tärkeys, jotta luottamushenkilöille pystytään tarjoamaan heidän tarvitsemansa tieto, sen tekstiosien kaavioiden määrä pidetään maltillisena ja kaaviot laitetaan pääosin liitteisiin, siihen tuodaan vielä vahvemmin mukaan ympäristöraportin sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tietoja päivittämällä muun muassa siinä esiteltyt vuonna 2012 toteutuneet ja toteutumatta jääneet lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet vastaavilla vuoden 2013 toimenpiteillä ja sen lukuun ”Yhteenvedo ja johtopäätökset havainnoista ja arvioinneista” lisätään jokaisen luvussa tarkasteltavan osa-alueen kohdalle vielä listaus kullakin osa-alueella tehtävistä toimenpiteistä. Kokouksessa tiedotettiin kertomuksen rooliin Hyvinkään kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelman 2014–2016 (Hyvinkään kaupungin ... 2013) seurantavälineenä liittyen myös siitä, missä vaiheessa suunnitelman valmistelu oli ja miten siinä oli tarkoitus edetä niin, että suunnitelma menisi kaupunginhallitukseen elokuun 2013 lopussa ja kaupunginvaltuustoon todennäköisesti syyskuun 2013 puolella välissä. Kertomuksen työstämisen aikataulusta kokouksessa sovittiin, että viimeiset siihen tarkoitettut tekstitäydennykset tulee toimittaa sen laatimista koordinoivalle suunnittelijalle kesäkuun puoleen väliin mennessä, jotta kertomus saataisiin mahdollisimman valmiiksi ennen kesälomia, sitä voidaan täydentää vielä alkusyksyllä kaupungin eri toimialojen talousarvioon ehdottamalla toimenpiteillä, se viedään syksyllä ensin lautakuntien hyväksyttäväksi, sen jälkeen kaupunginhallitukseen ja edelleen kaupunginvaltuustoon, joka voisi

näin ollen hyväksyä sen talousarviokokouksessaan marraskuun lopulla 2013. Kokouksessa sovittiin vielä, että ryhmä pitää seuraavan kokouksen elokuun lopussa 2013. (Hyvinvointikertomus 2013. n.d.d.)

Viides ja samalla viimeinen hyvinvointikertomusryhmän kokous pidettiin elokuun 2013 lopulla. Kokouksessa käsiteltävän luonnoksen työstämisestä sovittiin, että Laurean lehtori, kertomuksen laatimista koordinoanut Hyvinkään kaupungin suunnittelija ja Hyvinkään kaupungin avoimuuden ja täydentävien palvelujen johtava ylihoitaja käyvät läpi, miten Laurean osahankkeessa tehdyn kyselyn tuloksia voidaan hyödyntää hyvinvointikertomuksessa. Lisäksi kokouksessa sovittiin, että kertomuksen kohtaan ”Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä alkavalla valtuustokaudella” lisätään tekstiä Hyvinkään kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmasta 2014–2016 (Hyvinkään kaupungin ...2013) ja kohtaan ”Yhteenveto ja johtopäätökset havainnoista ja arvioinneista” kaupungin toimielinten talousarvioesityksiin sisältyvät toimenpide-ehdotukset ja että lyhyt elinympäristöindikaattoreita käsittelevä teksti annetaan olla muiden indikaattoreiden mukana, minkä lisäksi kertomukseen laitetaan laajempi elinympäristöindikaattoripaketti liitteeksi ja ne nostetaan esille myös sisällysluettelossa. Nämä muokkaukset sovittiin tehtävän syyskuun puoleen väliin mennessä, jotta kertomuksen luonnos ehtisi mukaan lautakuntiin niiden käsitellessä kaupungin vuoden 2014 talousarvioesitystä. Kokouksessa keskusteltiin myös kertomuksen roolista eri laeissa kunnille asetettujen velvoitteiden täyttäjänä. Siinä todettiin, että kertomukseen oli lisätty edellisen kokouksen jälkeen indikaattoreita ja tekstiä, jotta se vastaisi vaatimuksiin, joita 1.7.2013 voimaan astuneen niin sanotun vanhuspalvelulain 1.1.2014 alkaen sovellettava 6 § asettaa kunnille kytkeä palvelujen riittävyyden ja laadun arviointi osaksi hyvinvointikertomusten valmistelua ja siihen liittyvää raportointia (Laki ikääntyneen ... 2012; ”Vanhuspalvelulaki”. Laki ... 2013, 9). Kokouksessa sovittiin, että tämän lisäksi siinä on syytä nostaa vahvemmin esille myös sosiaalihuoltolakiin liittyvät raportointivelvoitteet. (Hyvinvointikertomus 2013. n.d.e.)

Hyvinvointikertomusryhmän viimeisen kokouksen jälkeen Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen luonnosta työstettiin kokouksessa sovittu siten, että se oli mahdollista käsitellä Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan, Opetuslautakunnan ja Perusturvalautakunnan syyskuun 2013 lopussa pitämässä kokouksissa, joissa ne merkitsivät sen tiedoksi annetuksi, toteisivat talousarvioesitystensä sisältäneen toimialan toteuttamisvastuulle määritellyt hyvinvointikertomuksen kehittämistoimenpiteet ja niiden edellyttämät

voimavarat ja esittivät kertomuksen edelleen kaupunginhallituksen esityksestä valtuustolle tiedoksi merkittäväksi (Hyvinkään laaja ... 2013a; Hyvinkään laaja ... 2013b; Hyvinvointikertomus 2013–2016. 2013). Osana tätä hyvinvointikertomuksen luonnoksen työstämistä ja sen varmistamista, että Laurea osahankkeessa syksyllä 2012 tehtyä kyselyä hyödynnetään siinä, hankkeessa toimineet Laureaan lehtori ja tutkimusassistentti kirjoittivat tekstin, jossa he analysoivat kertomuksen laatimista koordinoineen suunnittelijan ja Hyvinkään kaupungin avohuollon ja täydentävien palvelujen johtavan ylihoitajan kanssa syyskuun 2013 alussa pitämässään tapaamisessa valitsemiinsa kysymyksiin saatuja vastauksia. Heidän kirjoittamansa ja hyvinvointikertomuksen laatimista koordinoineelle suunnittelijalle 16.9.2013 lähettämänsä tekstin paikasta kertomuksessa käydyssä keskustelussa päädyttiin siihen, että se laitetaan kertomuksen liitteeksi 1. ja että varsinaiseen kertomuksen tekstiosaan laitetaan heidän kirjoittamansa yhteenveto, johon he tiivistivät keskeisimmät liitteessä esittämiensä kyselyn tulokset (ks. Terveystieteen mukainen ... 2013, 23, 40–53). Edellä mainittujen lautakuntien jälkeen hyvinvointikertomusta käsiteltiin kaupunginhallituksen 21.10.2013 ja 28.10.2013 pitämässä kokouksissa. Niistä ensimmäisessä kaupunginhallitus päätti jättää asian pöydälle sen käsittelylle jääneen ajan puutteen vuoksi ja toisessa se päätti esittää kaupunginvaltuustolle, että se merkitsee hyvinvointikertomuksen tiedoksi. Kaupunginvaltuusto käsitteli asiaa 25.11.2013 pitämässään kokouksessa, jossa se päätti yksimielisesti merkitä Hyvinkään laajan hyvinvointikertomuksen 2013–2016 tiedoksi. (Laaja hyvinvointikertomus ... 2013a; Laaja hyvinvointikertomus ... 2013b.)

Lähteet

Hyvinkään kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelma 2014–2016. 26.8.2013. Viitattu 20.10.2013. <http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Hankkeet%20ja%20raportit/Hyvinvoinnin%20ja%20terveyden%20edist%c3%a4misen%20suunnitelma%202014-2016%20%2026%208%2013.pdf>

Hyvinkään kaupungin ympäristöraportti. 2012. n.d. Hyvinkään kaupunki, Ympäristöpalvelut. Viitattu 19.10.2013. http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Matkailu/sveitsi/Hyvink%c3%a4n%c3%a4n_ymp%c3%a4rist%c3%b6raportti_2012_valmis.pdf

Hyvinkään laaja terveydenhuoltolain mukainen hyvinvointikertomus 2013–2016. 2013a. Dnro 1037/2012. Kuvala 26.9.2013 / § 82. Viitattu 23.10.2013. <http://195.165.32.152/ktweb/>

→ Kokouksen KUALA:26.9.2013 17:00 pöytäkirja

Hyvinkään laaja terveydenhuoltolain mukainen hyvinvointikertomus 2013–16. 2013b. Dnro Petula 1037/2012 (00.021). Opela 24.9.2013 / § 85. Viitattu 23.10.2013. <http://195.165.32.152/ktweb/>

→ Kokouksen OPELA:24.9.2013 16:00 pöytäkirja

Hyvinvointikertomus 2013. n.d.a. Hyvinkää. [Muistio 12.12.2012 kello 10–12 pidetystä Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimista ja etenkin SOHVI-hankkeessa tehdyn kyselyn hyödyntämistä siinä pohtineesta kokouksesta.]

Hyvinvointikertomus 2013. n.d.b. Hyvinkää. [Muistio 22.3.2013 kello 13–14 pidetystä Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimista ja SOHVI-hankkeessa tehdyn kyselyn hyödyntämistä siinä pohtineesta kokouksesta.]

Hyvinvointikertomus 2013. n.d.c. Muistio. Hyvinkää. [Muistio 20.5.2013 kello 9.15–10.30 pidetystä Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimista ja SOHVI-hankkeessa tehdyn kyselyn hyödyntämistä siinä pohtineesta kokouksesta.]

Hyvinvointikertomus 2013. n.d.d. Hyvinkää. Muistio. [Muistio 10.6.2013 kello 13.00–14.10 pidetystä Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimista ja SOHVI-hankkeessa tehdyn kyselyn hyödyntämistä siinä pohtineesta kokouksesta.]

Hyvinvointikertomus 2013. n.d.e. Hyvinkää. Muistio. [Muistio 27.8.2013 kello 12.30–13.30 pidetystä Hyvinkään vuosien 2013–2016 hyvinvointikertomuksen laatimista ja SOHVI-hankkeessa tehdyn kyselyn hyödyntämistä siinä pohtineesta kokouksesta.]

Hyvinvointikertomus 2013–2016. 2013. Dnro Petula 1037/2012 (00.021). Petula 26.9.2013 / § 149. Viitattu 23.10.2013. <http://195.165.32.152/ktweb/>

→ Kokouksen PETULA:26.9.2013 17:00 pöytäkirja

Hyvinvointikertomusryhmän nimeäminen. 2013. Hyvinkään kaupunki. Keskushallinto. vs. kaupunginjohtaja Jyrki Mattila. Päätös. § 57. 27.5.2013.

Laaja hyvinvointikertomus 2013–2016. 2013a. Dnro Petula 1037/2012 (00.021). Opela 24.9.2013 / § 85. Kuvala 26.9.2013 / § 82. Petula 26.9.2013 / § 149. Kh 21.10.2013 / § 302. Kh 28.10.2013 / § 308. Viitattu 26.12.2013. <http://195.165.32.152/ktweb/>

→ Kokouksen KH:28.10.2013 17:00 pöytäkirja

Laaja hyvinvointikertomus 2013–2016. 2013b. Dnro Petula 1037/2012 (00.021). Opela 24.9.2013 / § 85. Kuvala 26.9.2013 / § 82. Petula 26.9.2013 / § 149. Kh 21.10.2013 / § 302. Kh 28.10.2013 / § 308. Kv 25.11.2013 / § 116. Viitattu 26.12.2013.

<http://195.165.32.152/ktweb/>

→ Kokouksen KV:25.11.2013 13:00 pöytäkirja

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980. Viitattu 22.10.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma v. 2010–2013. n.d. Hyvinkään kaupunki. Viitattu 20.10.2013. http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Opetus/Opetuksen%20tietopankki/Lasten_ ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma.pdf

Refinement n.d. Rahoitusjärjestelmien vaikutus mielenterveyspalveluiden laatuun Euroopassa (REFINEMENT). Viitattu 19.10.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/refinement

Saari, E. 2012a. Erkki Saaren ja Satu Koskelan toisilleen 23.10.2013 lähettämät sähköpostiviestit. Viitattu 28.12.2013.

Saari, E. 2012b. Erkki Saaren ja Aino Eerolan toisilleen 23.10.2012 lähettämät sähköpostiviestit. Viitattu 28.12.2013.

Saari, E. 2012c. Erkki Saaren ja Pekka Karvosen toisilleen 24.10.–21.11.2012 lähettämät sähköpostiviestit. Viitattu 28.12.2013.

Salonen, M. 2012. Perusturvan johtoryhmä. 29.5.2012 klo 9.00–11.15. Muistio 14/2012. Hyvinkään kaupunki.

Sähköinen hyvinvointikertomus. Hyvinkään kaupunki. 2012. 10.9.2012. Viitattu 22.12.2013. <http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Hankkeet%20ja%20raportit/Hyvinvointikertomus2012.pdf>

Terveystietokanta mukainen Hyvinkään laaja hyvinvointikertomus 2013–2016. 28.10.2013. Hyvinkään kaupunki. Viitattu 22.12.2013. http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Hankkeet%20ja%20raportit/Hyvinvointikertomus%202013_28.10.2013.pdf

”Vanhuspalvelulaki”. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Muistio lain toimeenpanon ja tulkinnan tueksi. 2013. Sosiaali- ja terveysministeriö & Kuntaliitto. Viitattu 26.12.2013. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=7724561&name=DLFE-26865.pdf

Keväällä 2013 pidetyn opintojakson 01233 oppimistehtävä

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA 2012–2013

OPINTOJAKSO: 01233/Hyvinvointipalveluiden kehittäminen ja tuotteistaminen, 5 op

Osa 1 Kehittäminen

Kirjoittakaa alla olevan ryhmäjaon mukaisiin ryhmiin jakautuen noin 20 sivun mittainen essee, jossa

1. analysoitte, mitä hyvinvointiaan vahvistavia ja mitä heikentäviä asioita Hyvinkään kaupungin maksamaa toimeentulotukea koskeneen päätöksen ajanjaksolla 22.10.–2.11.2012 saaneille lähetettyyn hyvinvointikyselyyn vastanneet henkilöt kokivat elämässään olevan ja
2. ideoitte, millaisia sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alojen yhteistyöhön perustuvia innovatiivisia palveluja kehittämällä Hyvinkään kaupunki ja muut Hyvinkäällä asuvien hyvinvointiin vaikuttavia palveluja tuottavat ja/tai näiden palvelujen tuottamiseen vaikuttavia päätöksiä tekevät tahot voisivat parantaa kyselyyn vastanneiden hyvinvointia.

Ryhmäjako

Ryhmä 1: Ryhmäjaossa sovittujen opiskelijoiden nimet

Ryhmä 2: Ryhmäjaossa sovittujen opiskelijoiden nimet

Ryhmä 3: Ryhmäjaossa sovittujen opiskelijoiden nimet

Ryhmä 4: Ryhmäjaossa sovittujen opiskelijoiden nimet

Ryhmä 5: Ryhmäjaossa sovittujen opiskelijoiden nimet

Ryhmä 6: Ryhmäjaossa sovittujen opiskelijoiden nimet

Käyttäkää esseetä kirjoittaessanne soveltuvaa Hyvinkään kaupungissa asuvien hyvinvointia ja heidän hyvinvointiinsa vaikuttavia palveluita käsittelevää lähdekirjallisuutta, jota hyödyntäen perustelette sekä kyselyn analysoinnissa saamienne tulosten pätevyyttä että ehdotustenne, miten Hyvinkään kaupunki ja muut Hyvinkäällä asuvien hyvinvointiin vaikuttavien palveluiden tuottamiseen osallistuvat ja/tai niiden tuottamiseen vaikuttavia päätöksiä tekevät tahot voisivat parantaa kyselyyn vastanneiden hyvinvointia, realistisuutta. Muistakaa tällöin ns. lähteiden keskusteluttaminen niin kyselyn analysoinnissa saamienne tulosten kanssa että keskenään. Käsitelkää siis mahdollisuuksienne

mukaan esseessäni sekä kanssanne samaa että eri mieltä olevia näkemyksiä hyvinvoinnista ja sen parantamisesta sekä hyvinvointiin vaikuttavista palveluista ja niiden kehittämisestä.

Kirjoittakaa essee Laurean opinnäytetyöohjeistossa annettuja kirjoitustekniisiä eli tekstinasettelua sekä lähdeviitteiden merkitsemistä ja lähdeluettelon laatimista koskevia ohjeistuksia noudattaen. Palauttakaa esseen alustava versio 17.5.2013 klo 23.59 mennessä Optimassa olevaan ”Arvioitava tehtävä: alustava versio” -nimiseen kansioon ja esittäkää se 23.5.2013 klo 8.30–14.00 pidettävässä yhteenvetoseminaarissa. Tehkää yhteenvetoseminaarissa pitämäänne esitystänne varten pp-diat ja palauttakaa ne yhdessä esseenne alustava versio kanssa edellä mainittuun kansioon. Palauttakaa esseen alustavasta versiosta muun muassa väliseminaarissa saamanne palaute huomioiden muokkaamanne lopullinen versio 27.5.2013 klo 23.59 mennessä Optimassa olevaan ”Arvioitava tehtävä: lopullinen versio” -nimiseen kansioon.

Essee arvioidaan asteikolla 0–5.

LIITE 5. OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN SOHVI-HANKKEEN TOIMENPITEET IIN, UTAJÄRVEN JA VAALAN KUNNISSA

	Aika ja paikka	Tilaisuus	Osallistujat	Tulos
Yhteinen kaikille kunnille	23.3.2012 Oamk	Asettamis- kokous Oulun- kaaren johto- ryhmän kanssa	Oulunkaaren johtoryhmä (4), Oamkin Sohvi- toimijat (4) Oamkin opettajat (2)	Sovittiin hankkeen yhteistyöstä ja työnjaosta (Oamk, kunnat) Nimettiin mukaan lähtevät kunnat ja niiden yhteyshenkilöt. Sovittiin hankkeen aloitustyökokous Vaalaan.
	12.4.2012 Vaala	Aloitustyöpaja	Oulunkaaren kuntayhtymän ja kuntien työntekijät (9) (sosiaali- ja terveystoimi, koulutoimi, nuorisotoimi, opetus- ja sivistystoimi, työtoiminta) Oamkin Sohvi- toimijat (4) Oamkin opettajat (2)	Hankkeen esittely. Ideointia kohderyhmistä ja aineistojen keruutavoista
	23.5.2012 Oamk	Suunnittelu- työpaja kunta- toimijoiden kanssa	Kuntatoimijoita eri kunnista (6) Oamkin Sohvi- toimijat (4) Oamkin opettajat (2)	Tutkimusmenetelmien ja kohderyhmien valinnan suunnittelu
	3.6.2012 Oamk	Yhteistyö- palaveri Posken toimijoiden kanssa	Posken toimijat (4) Oamkin Sohvi- toimijat (2)	Osallistutaan alueellisten tiedontuottajien yhteistyötapaamisiin. Tehdään yhteistyötä erityisesti Sohvi-hankkeen tavoite 5:n suhteen.
	6.9.2012 Oamk	Suunnittelu- työpaja	Kuntatoimijoita eri kunnista (9), sosiaali- ja terveys-, sivistys-, nuorisotoimi Oamkin Sohvi- toimijat (4) Oamkin opettajat (2) Oamkin opiskelijat (2) Posken tutkija (1)	Päätettiin kohderyhmät ja aineistonkeruumenetelmät, aikataulut ja muut käytännön järjestelyt.

Ii	8.6.2012 Oamk	Suunnittelu- työpaja kunta- toimijoiden kanssa	Iin kunnan lapsiperhetyöstä vastaavat (2) Oamkin Sohvi- toimijat (4) Oamkin opettajat (2)	Päätettiin Iin kohderyhmä: alakouluikäiset lapset ja heidän vanhempansa. Päätettiin mukaan lähtevät koulut. Sovittiin yhteys- henkilöt.
	11.10.12 Ii	Aineiston keruu: Alakoululai- set tulevaisuu- den eläytymis- menetelmällä Vanhemmat haastateltiin.	Oamkin opiskelijat (13) Oamkin opettajat (3) Alakoululaiset (13) Vanhemmat (10)	Tulokset tullaan raportoim- aan opinnäytetöissä: Kallio, S. & Kiminki, R. 2013. Iiläisten lasten kokemuksia hyvinvoinnistaan. Sosiaalialan koulutus- ohjelma. Rytkönen, I. & Siltakoski, L. Iin työikäisten kokemuksia hyvinvoinnistaan, siihen liittyvistä palveluista ja niiden kehittämistä
	14.3.13 Ii	Tulosten esittely- ja tulkinta- foorumi	Kuntatoimijat (17) Kunnan hallinto, sosiaali- ja terveys- toimi, sivistystoimi, nuorisotoimi, Ii-instituutti (=kulttuuri ja vapaa-aika-palvelut) Sohvi-toimijat (5) Opiskelijat (2)	Tulokset herättivät kiinnostusta ja niistä syntyi runsasta keskustelua. Iin kunnassa on aktiivisesti toimiva poikkihallinnol- linen Hyte-ryhmä, joka ilmaisi halunsa tarkas- tella tuloksia rauhassa, eikä pitänyt toistaiseksi tärkeänä käynnistää jatkotoimen- piteitä yhteistyössä Sohvi- hankkeen kanssa.
Utajärvi	lokakuu 2012 Utajärvi	Aineiston keruu Perheiden vanhempien haastattelut tulevaisuuden muistelu tekniikalla.	Oamkin opiskelijat (17) Oamkin opettajat (1) Lapsiperheet (11)	Tulokset raportoitu opin- näytetyössä: Hilli, T. & Koskela, E. 2013. Uta- järveläisten lapsiperheiden vanhempien kokemuksia hyvinvoinnistaan ja siihen vaikuttavista tekijöistä.
	12.3.13 Utajärvi	Tulosten esittely ja tulkinta- foorumi	Kuntatoimijat (18), sosiaali- ja terveys- sivistys- ja nuorisotoimi, seurakunta Oamkin Sohvi- toimijat (5) Oamkin opettajat (2)	Esiteltiin tutkimustuloksia ja keskusteltiin mikä merkitys lapsiperheiden kokemuksellisella hyvin- vointitiedolla on hyvin- vointipalvelujen suunnitte- lussa ja kehittämisessä Utajärvellä.

	29.4.13 Utajärvi	Yhteis- suunnittelu	Kuntatoimijat (17) sosiaali- ja terveys-, sivistys- ja nuoriso- toimi, seurakunta Oamkin Sohvi- toimijat (4) Oamkin opiskelijat (1)	Päätettiin toteuttaa syksyllä lapsiperheille innovointi- ilta.
	27.8.13 Utajärvi	Yhteis- suunnittelu	Kuntatoimijat (17) sosiaali- ja terveys-, sivistys- ja nuoriso- toimi, seurakunta Oamkin Sohvi- toimijat (4) Oamkin opiskelijat (2)	Suunniteltiin lapsi- perheiden innovointi-illan konkreettista toteutusta.
	8.10.13 Oamk	Innovointi- illan suunnit- telu yhdessä Yamk-ryhmän kanssa	Kuntatoimijat (4) Sohvitoimijat (5) Oamkin opiskelijat (10)	Tilaisuudessa käytiin läpi opiskelijaryhmän suunnitelmat vanhempia osallistavista menetelmistä innovointi-illassa.
	31.10.13 Utajärvi	Innovointi-ilta	Kuntatoimijat (12) Vanhemmat (2) Oamkin opiskelijat (13) Oamkin Sohvi- toimijat (3)	Ilta toteutettiin toiminnalli- silla menetelmillä (draama, tulevaisuuden muistelu, ideariihi). Laajasta tiedotuksesta huolimatta paikalle saatiin vain kaksi vanhempaa. Kaikki osallistujat olivat mukana innovoinnissa. Saadusta aineistosta laaditaan yhteenvedo ja luovutetaan kunnan käyttöön.

	9.12.13 Oamk sote- yksikkö	Utajärven innovointi- illan arviointi- tilaisuus	Kuntatoimijat Opiskelijat Sohvi-toimijat	Utajärven innovointi-illan arviointitilaisuus pidettiin Oamkin sote-yksikössä. Huolimatta siitä, että Utajärven innovointi-iltaan osallistui vain kaksi lasten vanhempaa niin sekä kuntatoimijat, innovointi-iltaan osallistuneet opiskelijat kuin myös Sohvi-toimijat arvioivat illan toteuttamisessa käytetyt toiminnalliset menetelmät hyvin suunnitelluiksi, motivoiviksi ja luoviksi. Kuntatoimijat arvioivat arviointitilaisuuden hyväksi koska se tuotti heille uusia ideoita (mm. kuntalaisten hyvinvointipalvelusetelit) Utajärven lapsiperheiden hyvinvoinnin kehittämiseksi.
Vaala	26.9., 18.10. ja 7.11.2012 Vaala	Aineiston keruu Kysely- tutkimus ylä- koululaisille Vaala	Oamkin opiskelijat (7) Oamkin opettajat (1) Vaalan yläkoululaiset (66)	Tulokset raportoitu opin- näytetyössä: Repo, P. Ylä- koululaisten hyvinvointi Vaalan kunnassa. Ylempi ammattikorkeakoulu- tutkinto. Terveys edistä- misen koulutusohjelma.
	12.11.2012 Vaala	Aineistonkeruu pienryhmä- haastattelu Vaala	Oamkin opiskelijat (2) Vaalan yläkoululaiset (3)	Tulokset tullaan rapor- toimaan oppinäytetyössä: Heikkilä, A-K. & Maikku, M. 2013. Nuorten koke- muksia toimintaan osallis- tumisesta. Toimintaterapi- an koulutusohjelma.
	26.2.13 Vaala	Tulosten esittely ja tulkinta- foorumi Vaala	Kuntatoimijat 19, kunnanjohtaja, sosiaali- ja terveys- toimi, nuorisotoimi, sivistystoimi, vapaa- aikatoimi, seura- kunta, 4H Oamkin Sohvi- toimijat (4) Oamkin lehtorit (2)	Kunnanjohtaja Tytti Määttä kertoi, että hyte- työryhmän kokoontumi- nen on lähiviikkoina. Siellä voidaan miettiä eteenpäin jatkotyöskentelyä ja nimetä henkilöt Vaalan monialai- seen Sohvi-työryhmään. Mukana tulisi olla sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kult- tuurialan toimijoiden edustus. Yhteyshenkilöksi nimettiin vapaa-aikajohtaja Sinikka Rantalankila.

	2.4.13 Vaala	Innovointi- työpaja Vaala	Kuntatoimijat (7), sosiaali- ja terveystoimi, nuorisotoimi, sivistystoimi, vapaa- aikatoimi, seurakunta, 4H-kerho Oamkin Sohvi-toimijat (4) Oamkin opiskelijat (5) Posken tutkija (1)	Toivottiin Oamkin toimijoiden nostavan esille kolme merkittävintä tulosta tutkimuksista. Vaalan työryhmä keskustelee niistä ja valitsee niiden pohjalta yhden kehittämiskohteen, jonka suhteen ryhdytään yhdessä toimimaan.
	23.5.13 Vaala	Nuorisofoorumin suunnittelu Vaala	Kuntatoimijat Nuorisoneuvoston jäsenet. Oamkin opiskelijat (1)	Suunniteltiin nuorisofoorumin käytännön järjestelyjä.
	29.5.13 Vaala	Nuorisofoorumin toteuttaminen Vaala	Yläkoululaiset (140) Kuntatoimijat (8), nuorisotyö, 4H, srk, SPR Oamkin Sohvi-toimijat (2) Oamkin opiskelijat (22)	Palaute nuorisofoorumista oli hyvä. Yhteistyötä halutaan jatkaa ammatikorkeakoulun kanssa ja tehdä tapahtumasta vuosittain toteutuva. Vastaavaa tapahtumaa on jo pyydetty Vaalan lukioon.
	6.11.13 Vaala	Sohvi-hankkeen arviointitilaisuus Vaala	Kuntatoimijat (4) Nuorisoneuvoston jäsenet (2) Yläkoulun oppilaat (6) Oamkin Sohvi-toimijat (2) Oamkin opiskelijat (2)	Nuoret pitivät tapahtumasta, aiheet olivat tärkeitä ja herättivät välituntikeskustelua. Tapahtumasta halutaan vuosittain toteutuva, johon myös lukiolaiset mukaan. Jatkossa toivotaan myös opettajien osallistuvan, samoin terveydenhoitajan, opinto-ohjaajan ja kuraattorin. Nuorisoneuvoston tärkeää roolia tapahtuman järjestämisessä pitää entistään korostaa ja aktiivoida myös muita nuoria mukaan suunnittelutyöhön. Oamkin opiskelijoiden monialaisuus oli hyvä asia ja tulee jatkossakin huomioida.

Edellä mainittujen tilaisuuksien lisäksi kuntatoimijat ja Oamkin toimijat ovat olleet keskenään yhteydessä puhelimitse ja sähköpostilla.

LIITE 6. HYVINVOINTITIEDON TUOTTAJILLE KEVÄÄLLÄ 2013 TEHTY KYSELY (SOVELTAEN TURUN AMMATTIKORKEAKOULUN KYSELYSTÄ VARSINAIS-SUOMEN HYVINVOINTITIEDON TUOTTAJILLE SYKSYLLÄ 2012)

Kysely hyvinvointitiedon tuottajille Uudellamaalla

Hyvä kyselyyn vastaaja,

Kartoitamme tämän SOHVI-hankkeen kyselyn avulla hyvinvointitiedon tuottamisen nykytilaa ja lähitulevaisuutta Uudenmaan maakunnassa. Kyselyn kohderyhmänä ovat maakunnan eri sektorien organisaatiot, joiden toimintaan sisältyy kansalaisten ja / tai eri kohderyhmien hyvinvointitiedon tuottaminen.

SOHVI-hankkeessa hyvinvoinnin määritellään koostuvan esimerkiksi terveydestä, työstä, viihtyisästä asuin- ja elinympäristöstä, sosiaalisista suhteista, osallisuudesta ja itsensä toteuttamisesta sekä palveluista. SOHVI-hankkeen päätavoitteena on hyvinvoinnista kertovan kokemustiedon ja hyvinvointia tuottavien alojen (sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikunta-alat) yhteistyön hyödyntäminen uusien palvelukokonaisuuksien ja työntekijöiden osaamisen kehittämisessä. SOHVI-hankkeen yhtenä osatavoitteena on hyvinvointitietoa tuottavien toimijoiden työnjaon määrittely niin, että se palvelee mahdollisimman tehokkaasti hyvinvointipalvelujen tuottajien tarpeita palveluiden kehittämisessä.

Hanketta koordinoi Turun ammattikorkeakoulu. SOHVI-hanke kuuluu EU:n sosiaalirahaston osarahoittamaan, Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnalliseen kehittämisohjelmaan, Innovaatio- ja osaamisjärjestelmien kehittäminen, jonka rahoittava viranomainen on Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Käytämme kyselyn tuloksia hyvinvointitiedon tuotannon kehittämiseen ja siihen liittyvän työnjaon suunnitteluun Uudellamaalla. Käsittelemme vastauksianne luottamuksellisesti. Toivomme Teidän vastaavan kyselyymme viimeistään 30.4.2013 mennessä. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 20 minuuttia. Mikäli koette, ettette ole organisaationne sisällä oikea henkilö vastaamaan esitettyihin kysymyksiin, pyydämme Teitä välittämään tämän sähköpostin eteenpäin oikeaksi kokemallenne taholle.

Mikäli Teillä on kysyttävää kyselyymme liittyen, pyydämme Teitä ottamaan yhteyttä lehtori Erkki Saareen (gsm: 0400 324 098, email: erkki.saari(at)laurea.fi) tai tutkimusassistentti Jaakko Antikaiseen (gsm: 045 6790 983, email: jaakko.t2.antikainen(at)laurea.fi).

Lisätietoa SOHVI-hankkeesta löydätte Sosiaaliportin www-sivuilta: www.sosiaaliportti.fi (Hankkeet → Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto → hankkeet ja projektit → SOHVI).

Keväisin terveisin ja yhteistyöstä kiittäen.

Huomioitahan, että hiiren osoittimen siirtäminen kysymysten perässä olevan oranssin kysymysmerkin päälle avaa käsiteltävää kysymystä tarkentavan tietolaatikon.

Organisaation taustatiedot

1. Mikä on organisaationne nimi?
2. Kuka on organisaationne yhteyshenkilö hyvinvointitiedon tuotannossa?

Organisaatio hyvinvointitiedon tuottajana / kerääjänä

3. Mistä kohderyhmistä organisaationne tuottaa / kerää hyvinvointitietoa?
4. Millaista hyvinvointitietoa em. kohderyhmistä organisaationne tuottaa / kerää?
5. Mitä menetelmiä organisaationne käyttää hyvinvointitiedon tuottamisessa / keräämisessä?
6. Mille alueelle organisaationne tuottaa hyvinvointitietoa?
7. Miten usein organisaationne tuottaa / kerää hyvinvointitietoa?
8. Missä muodossa organisaationne tuottaa / kerää hyvinvointitietoa?
9. Onko organisaationne tuottama / keräämä hyvinvointitieto maksullista?
  - Kyllä
  - Ei
  - Kyllä, osittain

- 9b. Jos tieto on maksullista, miltä osin?
10. Miten Uudenmaan kunnat voivat hyödyntää organisaationne tuottamaa hyvinvointitietoa palveluidensa kehittämisessä?
11. Miten kolmannen sektorin toimijat Uudellamaalla voivat hyödyntää organisaationne tuottamaa hyvinvointitietoa palveluidensa kehittämisessä?
12. Miten yksityiset palvelujen tuottajat Uudellamaalla voivat hyödyntää organisaationne tuottamaa hyvinvointitietoa palveluidensa kehittämisessä?

Organisaation hyvinvointitiedon tuottamisen suunnitelmat ja kehittämisideat lähitulevaisuudessa

13. Millaisia suunnitelmia organisaatiollanne on hyvinvointitiedon tuotannon kehittämiseen liittyen?
14. Minkälaisia ideoita organisaatiollanne on alueellisen (esim. seutukunta, maakunta) hyvinvointitiedon tuottamisen suhteen?
15. Millaisen roolin toivotte organisaatiollanne olevan alueellisen hyvinvointitiedon tuotannossa tulevaisuudessa?
16. Millaisia kysymyksiä, kommentteja ja terveisiä haluatte lähettää kyselyn tekijöille?

Tietojen lähetys

Yhteenveto hyvinvointitiedon tuottajille keväällä 2013 tehdystä kyselystä

Jaakko Antikainen, Laurea-ammattikorkeakoulu

KYSELY HYVINVOINTITIEDON TUOTTAJILLE UUEDELLAMAALLA

1. Kyselyn tarkoitus, ajankohta ja kohderyhmät

Kysely hyvinvointitiedon tuottajille Uudellamaalla liittyi SOHVI-hankkeen osatavoitteeseen kartoittaa hyvinvointitiedon tuottamisen tilaa paikallisilla tasoilla. Laurea-ammattikorkeakoulun toimesta kyselyssä keskityttiin tilanteeseen Uudenmaan maakunnassa. Kyselystä saatujen tulosten tavoitteena on tukea SOHVI-hankkeessa tehtävää kehitystyötä, jossa pyritään kehittämään hyvinvointitiedon tuotantoa ja siihen liittyvän työnjaon suunnittelua.

Kyselyn saajiksi valikoitui yhteensä 108 toimijaa Uudellamaalla. Kysely lähetettiin kaikkiin Uudenmaan maakunnan kuntiin, Uudenmaan liitolle, seitsemälle alueella toimivalle korkeakoululle, Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, Uudenmaan ELY-keskukselle, Uudenmaan alueella toimiville sosiaalialan osaamiskeskuksille (Sosiaalitalo ja SOCCA), HUS-kuntayhtymälle, Etevakuntayhtymälle, työ- ja elinkeinotoimistoille, Hyvinkään-Riihimäen seudun ammattikoulutussäätiölle, Uudenmaan taidetoimikunnalle, sekä laajalle joukolle kolmannella sektorilla toimivia järjestöjä ja yhdistyksiä.

Kysely toteutettiin sähköisesti E-lomake –ohjelma-alustaa käyttäen. Vastausaika kyselylle oli noin kaksi viikkoa, 15.4.–30.4.2013. Yksi vastaus oli lähetetty vastausajan päätyttyä tutkimusassistentin sähköpostiin. Tämä vastaus otettiin mukaan tutkimukseen.

2. Kyselyyn vastanneet

Vastauksia kyselyyn saatiin 13 kappaletta. Selkeästi eri organisaatioista vastauksia tuli 11 kappaletta, sillä kahdessa tapauksessa kaksi eri henkilöä suuremmista organisaatioista oli vastannut kysymyksiin omista näkökulmistaan. Näin ollen vastausprosentti eri organisaatioiden taholta oli noin 10 % (11/108), mikä valitettavasti jäi odotettua selvästi alhaisemmaksi.

Kunnista vain kolme suurinta (Helsinki, Espoo ja Vantaa) vastasivat kyselyyn, kolmannen sektorin järjestöistä vain yksi. Alueella toimivista korkeakouluista yksikään ei vastannut kyselyyn. Aiemmin mainittuja kuntia mukaan laskematta vastaajien organisaatioista kaksi toimii Hyvinkään seudulla, yksi pääkaupunkiseudulla ja loput laajemmin Uudenmaan tai eteläisen Suomen alueella.

Kaksitoista vastaajaa oli vastannut kysymyksiin yleisesti ottaen kattavasti, eikä tyhjiä kohtia esiintynyt kokonaisuudessaan muutamaa enempää (kohdat ilmevät tarkemmin kysymysvastauksia erittelevissä kappaleissa). Yksi vastaajista oli vastannut vain kahteen kohtaan: kysymykseen palvelujen maksullisuudesta, sekä lopun avoimeen kommenttiosioon.

3. Kysymyskohtaiset vastaukset

3.1. Mistä kohderyhmistä organisaationne tuottaa / kerää hyvinvointitietoa

Suurin osa organisaatioista tuotti ja keräsi hyvinvointitietoa laaja-alaisesti erilaisista asiakas- ja ihmisryhmistä. Vastaukset olivat yleisesti melko suurpiirteisiä, eivätkä profiloineet kohderyhmiä tarkemmin.

”Eri ikäisistä, eri palvelujen käyttäjistä, eri asukasryhmistä jne.”
”17–65v.”

”Jonkin verran koko väestöä koskevaa tietoa.”

Vain kolmessa vastauksessa kohderyhmä oli tarkemmin rajattu. Näistä vastaajista yksi oli pienen, kolmannen sektorin järjestön edustaja, toinen erään sosiaalialan projektin kehittämiskoordinaattori ja kolmas läänintaiteilijoiden suorittamaa hyvinvoinnin edistämistyötä esiintuonut vastaaja.

3.2. Millaista hyvinvointitietoa em. kohderyhmistä organisaationne tuottaa / kerää

Kysyttäessä minkälaista hyvinvointitietoa organisaatioissa kerätään tai tuotetaan, painottui vastauksissa erilaisten palvelujen käyttäjämäärien tarkastelu ja tilastointi, sekä näiden peilaaminen suhteessa erilaisiin yhteiskunnallisiin indikaattoreihin (mm. työllisyyskehitys, tilastot terveydestä). Kolmannen sektorin pientä toimijaa myöten pääasiallinen lähestymistapa hyvinvointitiedon tuottamiseen oli kvantitatiivisen aineiston kerääminen. Poikkeuksen muodosti läänintaiteilijoiden työ, jossa hyvinvointitietoa syntyy käytännönläheisten projektien tulosten saaman palautteen pohjalta.

Yksikään vastaajista ei eritellyt, onko tuotettu / kerätty tieto erilaista eri kohde-ryhmien välillä. Myöskään selkeää kuvaa siitä, minkälaisista tekijöistä organisaatiossa tarkasteltu hyvinvointi (puhutaanko terveydestä, sosiaalisista seikoista...) koostuu, ei tullut vastauksissa esille.

3.3. Mitä menetelmiä organisaationne käyttää hyvinvointitiedon tuottamisessa / keräämisessä

Yleisimpinä hyvinvointitiedon tuottamisen ja keräämisen menetelminä vastauksissa näkyivät sähköiset kyselyt ja erilaisten yleisten tietokantojen käyttö. Muutama vastaaja mainitsi palaverit, teematyöpajat ja seminaarit, joihin osallistutaan sekä tiedon esittelijän että tiedon hankkijan ominaisuudessa. Kuntatasolla tärkeässä asemassa ovat asiakastietojärjestelmät, joilla kerätään kvantitatiivista aineistoa palvelujen käytöstä. Kaksi kuntapuolen vastaajaa kertoi käytössä olevan myös haastattelut.

Vastaajat eivät esitelleet tarkemmin käyttämiensä kyselyiden toteuttamistapaa. Näin ollen vastauksista ei voi päätellä, keskitytäänkö kyselyissä määrällisten tilastojen keräämiseen, vai onko vastaajilla mahdollisuus vastata avoimesti ja tuottaa täten asiakaslähtöisempää tietoa hyvinvointiin liittyviin kysymyksiin.

3.4. Mille alueelle organisaationne tuottaa hyvinvointitietoa

Organisaatioiden tuottama hyvinvointitieto oli jossain määrin oman toiminta-alueen rajat ylittävää, sillä vaikka pääasiallisesti tietoa tuotettiin oman kunnan, oman maakunnan tms. alueen tarpeisiin, osa vastaajista näki tuottamansa tiedon palvelevan myös laajempaa aluetta ja laajempia käyttäjäryhmiä.

”Lähinnä toiminta-alueen 15 kunnalle Länsi- ja Keski-Uudellamaalla, mutta joissakin tapauksissa myös yksittäisille kunnille tai koko Suomen alueelle.”

”Erityisesti Espoon sisäiseen käyttöön, myös pääkaupunkiseudun yhteiseen käyttöön, sekä jossain määrin valtakunnalliseen käyttöön.”

Yksikään vastaaja ei suoraan maininnut, tehdäänkö organisaatiossa yhteistyötä muiden alueellisten tuottajien kanssa, ja millä tavoin tuotettua hyvinvointitietoa levitetään omaa toimintavyöhykettä laajemmalle alueelle.

3.5. Miten usein organisaationne tuottaa / kerää hyvinvointitietoa

Kolme vastaajaa vastasi hyvinvointitietoa tuotettavan tai kerättävän organisaatiossaan vuosittain tai lähes vuosittain. Yksi vastaaja ilmoitti tämän tapahtuvan aina tarpeen mukaan. Kaksi vastaajaa oli jättänyt kohdan tyhjäksi. Loput vastaajista olivat vastanneet monisyisemmin, ilmoittaen, että osa tiedontuotannosta /-keräämisestä tapahtuu joka toinen vuosi, osa vuosittain, osa kuukausittain ja osa lähes viikoittain. Poikkeuksen muodosti jälleen läänintaiteilijoiden työtä esitellyt vastaaja, jonka mukaan tiedonkeruu on vaihdellut voimakkaasti sen mukaan, kuka läänintaiteilijan tehtävää on ollut hoitamassa. Vastaajat eivät olleet eritelleet vastauksissaan tarkemmin, minkälaista tietoa kerätään vuositason ja minkälaista useammin.

3.6. Missä muodossa organisaationne tuottaa / kerää hyvinvointitietoa

Hyvinvointitietoa tuotettiin ensisijaisesti raporteina ja tilastotaulukkoina. Kunnissa tärkeä roolissa ovat julkiset, sähköiset hyvinvointikertomukset, pienemmissä organisaatioissa mainittiin vuosiraportit ja toimintakertomukset. Suurilla alueilla toimivien suurempien organisaatioiden edustajat mainitsivat omilla www-sivuilla julkaistavat erilaiset raportit ja tilastomateriaalit.

Yksikään vastaajista ei kertonut selvästi, onko edustetun organisaation tuottama hyvinvointitieto yleisessä, julkisessa levityksessä, ja jos on niin missä määrin. Myöskään tieto siitä, onko tuotettu tieto ensisijaisesti sähköisessä vai kirjallisessa muodossa, ei vastauksista selvinnyt.

3.7. Onko tuotettu tieto maksullista ja jos on, niin miltä osin

Kysymykseen tuotetun tiedon maksullisuudesta olivat vastanneet kaikki kyselyyn osallistuneet. Kymmenen vastaajaa ilmoitti organisaationsa tuottaman hyvinvointitiedon olevan maksutonta, maksulliseksi sen mainitsi yksi ja kahden organisaation tapauksessa tieto oli osittain maksutonta ja osittain maksullista. Maksullisuus koski tilauksesta tehtyjä tutkimuksia sekä tutkimuksia, joissa tiedon tuottamisesta aiheutuu lisäkustannuksia. Lisäkustannukset maininnut vastaaja ei selventänyt, milloin kyse on maksuttomasta perustutkimuksesta, ja minkälaiset seikat aiheuttavat lisäkustannustensa takia maksuja.

3.8. Miten Uudenmaan kunnat voivat hyödyntää organisaationne tuottamaa hyvinvointitietoa palveluidensa kehittämisessä

Uudenmaan kuntien sanottiin olevan mahdollista hyödyntää tuotettua hyvinvointitietoa muun muassa palvelujensa järjestämiseen, palvelustrategisten ratkaisujen tekemiseen, palveluntarpeiden kartoittamiseen, sekä yleisesti toiminnan kehittämiseen ja suunnitteluun. Metodina tiedon hyödyntämiselle mainittiin tuotettuihin raportteihin ja tilastotietoon perehtymisen, tiedontuottajaorganisaation konsultoinen ja järjestettäviin kokouksiin ja koulutuksiin osallistumisen.

Seikkaperäisempiä esimerkkejä tuotetun tiedon hyödyntämisen mahdollisuuksista ei yksikään vastaajista esiteltyt. Yksi vastaajista ilmoitti, ettei heidän tuottamaansa tietoa voi hyödyntää kuntatasolla mitenkään.

3.9. Miten kolmannen sektorin toimijat Uudellamaalla voivat hyödyntää organisaationne tuottamaa hyvinvointitietoa palveluidensa kehittämisessä

Kolmannen sektorin toimijoiden sanottiin voivan hyödyntää tuotettua tietoa palvelujen saatavuuden tarkastelussa, palvelujen tarjonnan suunnittelussa, hankesuunnittelussa, toimintaympäristön kartoittamisessa, sekä yhteistyön kehittämisessä. Tietoa ilmoitettiin olevan mahdollista saada yhteydenotolla organisaatioihin, julkisia raportteja ja tilastoja hyödyntämällä sekä kuntien kautta välillisesti. Yksi vastaajista mainitsi edustamansa organisaation lähettävän koulutuskutsut myös kolmannen sektorin toimijoille. Yksi vastaaja ilmoitti myös tähän kysymykseen, ettei hänen edustamansa organisaation tuottamaa tietoa voi hyödyntää kolmannen sektorin toimesta mitenkään tällä hetkellä.

3.10. Miten yksityiset palvelujen tuottajat Uudellamaalla voivat hyödyntää organisaationne tuottamaa hyvinvointitietoa palveluidensa kehittämisessä

Kysyttäessä yksityisten palvelujen tuottajien mahdollisuutta hyödyntää tuotettua hyvinvointitietoa, esiin tuotiin mahdollisuus arvioida tiedon pohjalta tulevaisuuden haasteita ja kehityssuuntia, rakentaa tiedon avulla kuvaa toimintaympäristöstä, väestöstä ja mahdollisista asiakasryhmistä sekä suunnitella palvelujen tarjontaa. Väylät tuotetun tiedon hankkimiselle nähtiin samoina kuin kolmannen sektorin toimijoiden kohdalla: julkisten raporttien ja tilastojen hyödyntäminen, sekä tiedontuottajien konsultointi. Yksi vastaajista koki, etteivät yksityisten palveluiden tuottajat voi hyödyntää heidän tuottamaansa tietoa hyväkseen mitenkään.

3.11. Millaisia suunnitelmia organisaatiollanne on hyvinvointitiedon tuotannon kehittämiseen liittyen

Kolme vastaajaa ilmoitti, ettei heidän organisaatiollaan ole tällä hetkellä suunnitelmia tiedontuotannon kehittämiseen liittyen ja yksi vastauksista oli tyhjä. Kunnissa kehittämisen alla olivat sähköiset hyvinvointikertomukset, laajan toimialueen organisaatioilla pyrkimyksenä oli kehittää tiedon saatavuutta ja tiivistää yhteistyöverkostoja. Näiden lisäksi mainittiin olemassa olevien tietojärjestelmien kehittäminen sekä muiden teknisten ratkaisujen parantaminen ja hiominen.

3.12. Minkälaisia ideoita organisaatiollanne on alueellisen (esim. seutukunta, maakunta) hyvinvointitiedon tuottamisen suhteen

Yhteistyön lisääminen ja kehittäminen tuli esille viidessä vastauksessa. Kolme vastaajaa painotti keskitetyn tiedonkeruun merkitystä ja tuotetun tiedon mahdollisimman laajaa ja avointa, sekä maksutonta saatavuutta. Lisäksi yksi vastaaja huomautti, että alueellinen ja kansallinen hyvinvointitiedon tuotanto tulisi pyrkiä toteuttamaan kansallisella tasolla ohjatusti sekä sisällön että tiedon jakelukanavien osalta. Yhdessä organisaatiossa ideoita alueellisen tiedontuottamisen suhteen ei ollut ja vastauksista kolme oli tyhjiä.

3.13. Millaisen roolin toivotte organisaatiollanne olevan alueellisen hyvinvointitiedon tuotannon tulevaisuudessa

Vastausten perusteella moni vastaajista oli tyytyväinen organisaationsa nykytilanteeseen ja rooliin hyvinvointitiedon tuottajana. Suuria muutoksia oman organisaation rooliin ei toivottu. Yhteistyön kehittäminen ja oman tietotaidon jakamisen helpottaminen olivat asiat, joita toivottiin saavutettavan lähitulevaisuudessa. Yksi vastaajista toivoi tulevaisuudessa näkevänsä enemmän myös sivistystoimen alalle kuuluvien tehtävien näkökulmaa hyvinvointikeskustelussa.

3.14. Kysymykset, kommentit ja terveiset kyselyn tekijöille

Viimeisessä, avoimessa kohdassa yksi vastaajista ilmoitti kokevansa, että olisi parasta, jos olemassa olisi yksi kaikille avoin tietopankki (kuten Sotkanet) ja tätä tietopankkia kehitettäisiin yhteistyössä. Toinen vastaaja näki tulevaisuuden haasteeksi sen, miten olemassa olevaa valtavaa tietomäärää voitaisiin parhaiten hyödyntää. Hänen mielestään tiedon pitäisi olla helposti saatavilla ja helposti käytettävissä muodossa, jotta sitä voitaisiin käyttää esimerkiksi päätöksenteon perustana.

Yksi kyselyyn vastannut koki, että kyselyyn oli vaikea vastata ja ettei hän välttämättä ollut oikea henkilö antamaan kysymyksiin vastausta. Toinen (lähes kaikki muut kohdat tyhjäksi jättänyt vastaaja) taas kritisoi kyselyn perustuvan pelkästään vastaajien kirjallisiin tuotoksiin ja kysymyksiin vastaamisen olevan erittäin haastavaa.

4. Kyselyn yhteenveto ja pohdinta

Toteutetun kyselyn pohjalta ei ollut tarkoitus muodostaa yleistävää kuvaa Uudenmaan alueen hyvinvointitiedon tuottajista ja kerääjistä, vaan pikemminkin selvittää alueen erilaisten toimijoiden käsityksiä organisaationsa sijoittumisesta hyvinvointitiedon tuottamisen kentälle. Kyselyyn käytettävissä olleiden rajallisten resurssien johdosta erityisesti kolmannen sektorien toimijoiden kohdejoukkoa oli rajattava. Näistä toimijoista pyrittiin ottamaan mukaan satunnaisella otannalla mahdollisimman monipuolinen joukko edustajia SOHVI-hankkeessa määritellyn hyvinvoinnin käsitteen eri osa-alueilta.

Vaikka oli odotettavissa, ettei sähköisesti lähetetyn, käytännössä vain avoimia kysymyksiä sisältäneen kyselyn vastausprosentti kohoa kovin suureksi, oli saatujen vastausten vähäinen määrä silti pettymys. Vastaajista muutama oli pohtinut kyselyssä, onko juuri hän oikea henkilö antamaan vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Tämä siitäkkin huolimatta, että kyselyn informaatio-osassa pyydettiin saajaa lähettämään kysely eteenpäin oikeaksi kokemalleen henkilölle organisaatiossa, mikäli hän itse tuntee, ettei ole oikea henkilö kysymyksiin vastaamaan.

Varsin avoimiksi jätetyt kysymykset mahdollistivat toisaalta monipuolisen vastaamisen, mutta toisaalta taas saattoivat osoittautua vastaajille haastaviksi. Eksoottisimmat, tarkemmin rajatut kysymykset olisivat voineet toimia tässä kyselyssä paremmin. Kyselyyn olisi myös pitänyt rakentaa monivalintakysymysten osio, jossa vastaajat olisivat voineet antaa vastauksensa ”rasti ruutuun” -tyylillä.

Matalaksi jäänyt vastausprosentti voi toisaalta kertoa myös siitä, että vaikka kyselyssä mukana olleet organisaatiot toimivat hyvinvoinnin edistämiseksi, ei niissä välttämättä koeta oman organisaation olevan varsinainen hyvinvointitiedon tuottaja. Näin ollen hyvinvointitieto saatetaan nähdä tiettyjen asiantuntijaorganisaatioiden ja -toimijoiden keräämäksi ja analysoimaksi aineistoksi, eikä sellaiseksi (arkiseksi) tiedoksi, jota syntyy esimerkiksi pienimissäkin kunnissa ja kolmannen sektorin organisaatiossa jatkuvasti.

Syksyllä 2012 pidetyn opintojakson 00094 tehtävänanto

Ryhmä: SSB11SN

Teema: B019 Hyvinvointi, yhteiskunta ja palvelut

Opintojakso: B0094 Sosiaaliturva ja palvelut (10 op)

Osa: 4 Olemassa olevan hyvinvointitiedon kokoaminen (1,5 op)

Tehtävä

(HUOM! Tämä tehtävä on samalla opintojakson osaan 2 liittyvä tehtävä 1D.)

Kootkaa ryhmätyönä (sama ryhmäjako kuin opintojakson tehtävässä 1 A) vähintään kahdeksan Hyvinkään ja sen lähikuntien asukkaiden hyvinvointiin liittyvää julkaisua, joita voivat olla riittävää tutkimuksellisuutta osittaen tehdyt opinnäytetyöt, artikkelit, tutkimukset ja muut raportit. Laatikaa julkaisuista essee, jossa

1. esitätte niiden bibliografiset tiedot ja keskeisen sisällön,
2. pohditte kantaa ottavasti tehtävässä 1 A tarkastelemanne kohderyhmän sosiaaliturvaan liittyviä epäkohtia ja kehittämistarpeita ja
3. ideoitte, millaisia palveluja ovat tehtävässä 1 A tarkastelemanne kohderyhmän tarvitsemat nykyistä paremmat hyvinvointipalvelut (esimerkiksi mistä palveluista/palvelukokonaisuuksista ja ketjuista ne koostuvat).

Huomioikaa tehtävää tehdessänne erilaiset hyvinvointia tuottavat julkisen sektorin (valtio, kunnat jne.), yksityisen eli markkinasektorin (yksityiset yritykset), kolmannen sektorin (yhdistykset, järjestöt jne.) ja neljännen sektorin (omaiset yms. lähiyhteisöt) toimijat. Huomioikaa myös erilaiset globaalit, kansalliset jne. muutokset/megatrendit, jotka vaikuttavat tehtävässä 1 A tarkastelemaan kohderyhmään kuuluvien ihmisten hyvinvointiin ja heidän hyvinvointiinsa vaikuttavien palveluiden tuottamiseen.

Tehtävä kytkeytyy Turun ammattikorkeakoulun koordinoimaan SOHVI-hankkeeseen, joka kuuluu Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamaan opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnalliseen kehittämisohjelmaan ”Innovaatio- ja osaamisjärjestelmien kehittäminen” ja jonka rahoittava viranomainen on Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Hankkeen muut toteuttajat ovat Diakonia, Laurea, Seinäjoen ja Oulun seudun ammattikorkeakoulut. Hankkeen päätavoite on ihmisten kokemasta hyvinvoinnista

kertovan kokemustiedon ja heidän kokemaansa hyvinvointia tuottavien alojen yhteistyön parempi hyödyntäminen uusien hyvinvointiin vaikuttavien palveluiden ja niitä tuottavien työntekijöiden osaamisen kehittämisessä. Lisätietoa hankkeesta löytyy Sosiaaliportin www-sivuston <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/> alisivulta <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/SOHVI/> ja hankkeen Laurean osahankkeen vastuuhenkilöltä Erkki Saareltä (p. 0400 324 098, sp. erkki.saari@laurea.fi).

Aikataulu ja ohjaus

23.10.2012 klo 8.30–11.45:

Tehtävän anto ja sen tekemisen ohjaus, Monika Cseh ja Erkki Saari

13.11.2012 klo 8.30–11.45:

Tehtävän alustavan version kommentointi ja sen jatkotyöstämisen ohjaus, Monika Cseh ja Erkki Saari

30.11.2012:

Tehtävän palautus opintojakson Optima -ympäristössä olevalle ”Ryhmätyötehtävän 1D palautus” -keskustelualueelle. Tehtävä tulee tallentaa keskustelualueelle viimeistään edellä mainittuna päivänä klo 23.59 mennessä.

Arviointi

Tehtävä arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty

Syksyllä 2013 pidetyn opintojakson B0152 tehtävänto

Lukuvuosi: 2013–2014
Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma (Laurea Hyvinkää)
Opintojakso: B0152 Hyvinvointi yhteiskunnassa, 5 op
Ryhmä: SSB12SN
Opettajat: Kumpulainen Timo ja Saari Erkki

SOHVI-TEHTÄVÄ

Jakaantukaa yhdeksään ryhmään. Tehkää ryhmätyönä seuraava tehtävä.

Tavoite

Tutustuttaa teitä hyvinvointia kuvaavan tiedon tuottamisen nykytilaan Suomessa.

Toteutus

Kartoittakaa kansalaisten (ml. maassa asuvat ulkomaalaiset) hyvinvointia kuvaavan tiedon tuottamisen nykytilaa Suomessa. Tällaista tietoa on muun muassa kansalaisten asuinoloista, toimeentulosta, terveydestä ja perhe- ja ystävyysuh-teista kertova tieto. Kartoitusta varten tekemiinne rajauksiin, mitä hyvinvointia kuvaavaa tietoa tarkastelette, voidaan palata opintojakson oppitunneilla.

Laatikaa kartoituksenne pohjalta raportti, jossa kerrotte, millaista hyvinvointi-tietoa eri tahot tuottavat, ja pohditte, mitä kehitettävää niiden hyvinvointitie-don tuotannossa on. Raportin laajuuden tulee olla 12–16 tekstisivua.

Hyödyntäkää kartoituksen teossa Jaakko Antikaisen hyvinvointitiedon tuot-tajille Uudellamaalla SOHVI-hankkeessa tehdyn kyselyn tuloksista laatimaa yhteenvetoa, joka löytyy opintojakson Optima-työtilasta, kuntien tekemiä hy-vinvointikertomuksia, THL:n Hyvinvointikertomus-sivustoa http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/hyvinvointikertomus ja muita soveltuvaksi katsomianne lähteitä.

Palauttakaa laatimanne raportti 21.10.2013 klo 23.59 mennessä opintojakson Optima-työtilassa olevaan palautuskansioon. Valmistelkaa tehtävää tehdes-sänne saamanne tiedon muille jakamista varten seminaariesitys, jonka esitätte 28.10.2013 pidettävässä SOHVI-tehtävän purkuseminaarissa.

Arviointi

Tehtävä arvioidaan asteikolla hyväksytty – hylätty.

LIITE 7. OULUN AMMATTIKORKEAKOULUSSA SOVELLETTU Q-MENETELMÄ

Osatavoite 5

Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa sovellettiin Q metodia; ihmisten erilaisia käsityksiä asioista ja tapoja arvottaa asioita voidaan analysoida monella erilaisella menetelmällä. Yksi näistä on Q-metodi, jossa ihmisiä pyydetään arvottamaan tietyn asteikon avulla heille esitettyjä väittämiä. Q-metodi pohjautuu psykologiaan ja se on menetelmä ihmisen subjektiivisuuden tutkimiseen. Q-metodissa yhdistyy sekä laadullinen että määrällinen analyysi.

Robbinsin (2000) mukaan Q-metodi tarjoaa mahdollisuuden ymmärtää, mitä yksilöt ajattelevat tietyistä rajatusta aiheesta tai asiasta – heidän mielipiteensä, tuomionsa, ymmärryksensä jne. – jonka ymmärretään heijastavan sitä kulttuurista, sosiaalista ja historiallista kontekstia, jossa tämä tieto on rakennettu. Sen koetaan soveltuvan erityisen hyvin tutkimaan subjektiivisten kokemusten, näkökulmien ja uskomusten laajaa ja monipuolista skaalaa. Samalla se helpottaa tutkittavan ilmiön samankaltaisuuksien identifioimisen, laajojen kategorioiden rakentamisen ja näiden kategorioiden välisen suhteen ja sisäisten mallien havainnoimisen (Shinebourne 2009.)

Q-metodi alkaa siitä, että tutkija etsii subjektiivista ainesta sisältäviä väitteitä, jotka ilmaisevat mielipiteitä, asenteita tai arvoja tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Väitteet voivat syntyä keskustelujen pohjalta, mediasta, tieteellisestä kirjallisuudesta, aikaisemmista tutkimuksista tai haastatteluista (Shinebourne & Adams 2007). Haastattelutilannetta varten väittämät numeroidaan ja kirjoitetaan luottokortin kokoisille paperikorteille (tai pahvikorteille). Haastattelutilanteessa tutkimukseen osallistujat itse jaottelevat väittämäkortit omien subjektiivisten arvostustensa mukaisesti annetulle asteikolle (tässä 0–5, eli 0 = ei osaa sanoa, 1 = täysin eri mieltä, 2. jokseenkin eri mieltä, 3. ei eri eikä samaa mieltä (neutraali), 4. jokseenkin samaa mieltä, 5. täysin samaa mieltä).

Kun haastattelija on mukana ja dialogin syntyminen on mahdollista ja suositeltavaa on tutkijan helpompi ymmärtää se konteksti, jossa tulokset esiintyvät. Haastattelija voi pyytää haastateltavaa kertomaan joistakin väittämistä tarkemmin ja enemmän, mutta haastattelija ei kuitenkaan saa tulkita väittämiä

haastateltavan puolesta, eikä osallistua tai avustaa haastateltavaa jaottelun tekemisessä. Haastateltavat saavat vapaasti verrata kortteihin painettuja väitteitä toisiinsa tai vaihdella niiden paikkaa, kunnes ovat tyytyväisiä lopputulokseen (Steelman & McQuire 1998).

Menetelmästä ja tutkimusprosessista lisää mm.

Robbins, P. 2000. Beyond bias? The promise and limits of Q method in human geography. *Professional Geography* 52: 636–648.

Shinebourne, P & Adams, M. 2007. Therapists understanding and experiences of working with clients with problems of addictions. A pilot study using Q-methodology. *Counselling and Psychotherapy Research* 7: 211–219.

Shinebourne, P. 2009. Using Q Method in Qualitative Research. *International Journal of Qualitative Methods* 8: 93–97.

Steelman, TA & Mcquire, LA. 1998. Understanding participants perspectives: Q-methodology in national forest management. *Journal of Policy Analysis and Management* 18: 361–388.

van Exel, Job ja de Graaf, Gjal, 2005. *Q methodology: A sneak preview*. (pdf)

Haastattelut nauhoitettiin. Tummennettuihin väittämiin keskityttiin haastattelussa syvemmin. Haastattelujen aluksi haastateltavia pyydettiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Taustatietoja: Kuuluuko ylimpään johtoon, keskijohtoon vai työntekijöihin? Minkä ikäinen on? (sukupuoli)
2. Millaista hyvinvointitietoa organisaationne tuottaa (esim. määrällistä, laadullista vai kumpaakin, millä menetelmillä ja mitkä ovat kohderyhmät)?
3. Miten organisaationne kehittää hyvinvointitiedon tuottamista? (Esim. onko tarkoitus systematisoida sitä, lisätä volyymia, monipuolistaa menetelmiä, lisätä kohderyhmiä vai muuta, mitä?)

Tämän tutkimuksen Q- metodologisessa haastattelussa käytettävät väittämät:

Vaikuttavuus

1. Hyvinvointitiedon tuottaminen on organisaatiossamme tarvelähtöistä.
2. Organisaatiossamme hyvinvointitiedon tuottaminen perustuu moniulotteiseen hyvinvointi-käsitteeseen (esim. sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kulttuuri).
3. **Organisaatiossamme on vallalla käsitys, että vain kokemuksellinen hyvinvointitieto on tarpeellista (kerro lisää...).**
4. **Organisaatiossamme on vallalla käsitys, että vain tilastollisesti tuotettu hyvinvointitieto on tarpeellista (kerro lisää...).**
5. **Organisaatiossamme arvostetaan monipuolisilla menetelmillä tuotettua hyvinvointitietoa (kerro lisää..).**
6. Organisaatiomme näkee alueellisen hyvinvointitiedon tuottamisen tarpeellisena tällä hetkellä.
7. Organisaatiomme näkee alueellisen hyvinvointitiedon tuottamisen tarpeellisena tulevaisuudessa.
8. **Organisaatiomme on onnistunut löytämään sopivia kumppaneita hyvinvointitiedon tuottamiseksi (kerro lisää...).**
9. Organisaatiomme henkilöstöllä on tarvittavat verkostot ja kontaktit hyvinvointitiedon tuottamiseksi.
10. **Organisaatiomme on alueella tunnettu osaaja hyvinvointitiedon tuottajana (kerro lisää...).**
11. Organisaatiomme on alueella näkyvä (esim. mediassa) hyvinvointitiedon tuottaja.
12. Yhteistyöorganisaatiomme pitävät organisaatiotamme osaavana hyvinvointitiedon tuottajana.

13. Organisaatiomme keräämä hyvinvointitieto on helposti itsemme ja muiden käytettävissä.
14. **Tuottamamme hyvinvointitieto on edesauttanut alueemme palvelujen kehittymistä (kerro lisää...).**
15. **Tuottamamme hyvinvointitieto on parantanut alueemme kansalaisten hyvinvointia (kerro lisää...).**
16. Tuottamamme hyvinvointitieto on valtakunnallisesti vertaillen ansiokasta.
17. Tuottamamme hyvinvointitieto on kansainvälisesti vertaillen ansiokasta.

Resurssit

18. Organisaatiomme taloudelliset resurssit ovat riittävät hyvinvointitiedon tuottamiseksi.
19. Organisaatiossamme tehtävä hyvinvointitiedon tuottaminen on riippuvainen ulkopuolisesta rahoituksesta.
20. Organisaatiomme henkilöstöresurssit ovat riittävät hyvinvointitiedon tuottamiseksi.
21. Organisaatiomme huomioi henkilöstön työajankäytön suunnittelussa hyvinvointitiedon tuottamisen tärkeyden.
22. Organisaatiossamme on motivoituneita henkilöitä tuottamaan hyvinvointitietoa.
23. **Organisaatiossamme on osaavia henkilöitä tuottamaan hyvinvointitietoa (kerro lisää...).**
24. **Organisaatiossamme on tarvittavat välineet (esim. järjestelmät, tietokannat, foorumit) hyvinvointitiedon tuottamiseksi (kerro lisää...).**

Prosessit, rakenteet ja toimintatavat

25. Organisaatiomme sisäiset prosessit (ydinprosessit, tukiprosessit) ovat selkeät hyvinvointitiedon tuottamisen kannalta.
26. Organisaatorakenteemme (esim. osastojako, linjaorganisaatiomalli tai matriisiorganisaatiomalli) tukee hyvinvointitiedon tuottamista.
27. Organisaatiomme toimintatavat (esim. aikojen saatossa muovautunut, rutinoitunut tapa toimia) tukevat hyvinvointitiedon tuottamista.
28. Organisaatiomme vahvuutena hyvinvointitiedon tuottamisessa on henkilöstön välinen tiivis yhteistyö.
29. Organisaatiomme toimintamallit ulkopuolisten yhteistyökumppanien kanssa (esim. yhteiset foorumit, verkostot) tukevat hyvinvointitiedon tuottamista.
30. **Organisaatiomme vahvuutena hyvinvointitiedon tuottamisessa on henkilöstön ja ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden välinen tiivis yhteistyö (kerro lisää...).**
31. **Henkilöstömme tuntee alueella toimivien yhteistyökumppaneiden osaamisen hyvinvointitiedon tuottamisessa (kerro lisää...).**
32. Hyvinvointitietoa tuottavien organisaatioiden erilainen aikajänne haittaa yhteistyötä.

Roolit ja uudistuminen

33. Hyvinvointitiedon tuottaminen on osa organisaatiomme toimintaa.
34. **Tiedostamme roolimme alueen hyvinvointitiedon tuottamisessa (kerro lisää...).**
35. Henkilöstömme on tietoinen roolistamme hyvinvointitiedon tuottamisessa.
36. Henkilöstömme on tietoinen tavoitteistamme hyvinvointitiedon tuottamisessa.

37. **Organisaatiossamme hyvinvointitiedon tuottamisen kehittäminen on prioriteeteissamme ensimmäisenä, eikä jää muiden kehittämiskohteiden varjoon (kerro lisää...).**
38. Organisaatiomme hyvinvointitiedon tuottamisen volyymia on mahdollista kasvattaa nykyisestä.
39. Organisaatiomme on halukas kehittämään hyvinvointitiedon tuottamisen menetelmiä monipuolisemmiksi.
40. Organisaatiomme on ketterä muuttamaan toimintaansa uuden hyvinvointitiedon tuottamiseksi (esim. uusi menetelmät, järjestelmä, yhteistyökumppani).
41. **Organisaatiomme hyvinvointitiedon tuottamista on kehitettävä nykyistä tiiviimmässä yhteistyössä alueen muiden hyvinvointitietoa tuottavien organisaatioiden kanssa (kerro lisää...).**
42. **Hyvinvointitiedon tuottajien verkostoa on tarpeellista suunnata entistä tiiviimmäksi kokonaisuudeksi (kerro lisää..).**
43. **Hyvinvointitiedon tuottajien rooleja on selkeytettävä (kerro lisää...).**
44. **Hyvinvointitiedon tuottajien työnjakoa on selkeytettävä (kerro lisää...).**
45. Kansainvälisissä verkostoissa toimiminen on edellytys hyvinvointitiedon tuottamisen kehittymiselle.

LIITE 8.VARSINAIS-SUOMEN HYVINVOINTITIEDON KEHITTÄMISSUUNNITELMALUONNOS

Turun AMK/SOHVI-hanke ja Vasso (versio 16.9.2013)

= suunnitella
= tarve olemassa, tiedonantora ei vielä ole

Hyvinvointitieto	Hyvinvointitiedon kuvaus	Tuore	Tiedonkeruun kohde tai kohde-ryhmä	Tiedon kokoaja	Tietolähde tai tiedonkeruun menetelmä	Tietojen saatavuus ja päivittyminen	Maksullisuus	Yhteyshenkilöt ja lisätiedot	Toimenpiteet (näkyvissä vain tiedonantajalle) ja alkatu
1. TIETO HYVINVOINNISTA									
1.1. Asiakkaiden /kansalaisten kokemustieto	Asiakkaiden / kansalaisten kokemustieto hyvinvoinnin eri osa-alueista	Raportti tai muu sovitavissa oleva tuote	Eri ikä- ja asiakaaryhmät	Turun AMK, Hyvinvointipalvelut	Sovittavissa	Sovittavissa		Asiakkaiden ja kansalaisten kokemustiedon keruuseen ja tulosten esianalysiin.	
	5-luokkalaisten lasten hyvinvointikysely (sis. Kouluikäntyön, harrastuksiin, vapaa-ajaan, ruokailutottumuksiin, kaveritähän, perheeseen ym. liittyviä kysymyksiä).	Raportti	5-luokkalaisten oppilaat kunnan koulussa/kouluissa Varsinais-Suomessa	Vasso	Kysely	Joka toinen vuosi, uusin v. 2012		Kyselystä tiedotetaan kuntaan sote- ja sivistysjohtajia, hanna.inkeroinen (at) vasso.fi	Pyritään tekemään tuotepaketti kokemustiedon keruuseen ja tulosten esianalysiin.
	Hyvinvoinnin eri osa-alueista riippuen tutkimusprojektiin fokusoinnista	Julkaisut ja raakadatat	Eri ikä- ja asiakaaryhmät	Turun yliopisto, sosiaalitieteiden laitos	Tieteellisen tutkimuksen erimenetelmät	Riippuu tutkimusprojektista			
	Perheistä (raskausajasta alkaen, lapset syntyneet v. 2008–2010) hyvinvointitietoa eri osa-alueista	Aineistoa kerätään pääasiassa tutkimuskäyttöön. Aineistosta on mahdollista tuottaa tilastoja ja raportteja, mutta se on hyödynnettävissä myös ns. raakadataan.	Lapsiperheet (Varsinais-Suomi ja Satakunta)	Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus (CYRI)	Kysely				
	Nuoret (6.lk ja 9. lk): nuorten osallisuus ja tulevaisuuskokemukset	Aineistoa kerätään pääasiassa tutkimuskäyttöön. Aineistosta on mahdollista tuottaa tilastoja ja raportteja, mutta se on hyödynnettävissä myös ns. raakadataan.	Nuoret, 6. ja 9. luokkalaiset (Varsinais-Suomi ja Satakunta)	Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus (CYRI)	Kysely	Kysely nuorille toteutetaan joka 2. vuosi (aloitettu v.2008)			Nuorten osallisuuden kohdalla pyritään vakiinnuttamaan kyselytutkimuksen rahoitus ja sitä kautta takaamaan tiedonkeruun säännöllisyyden. Jatkossa tavoitteena on valtakunnallistaa kysely ja laajentaa nuorempiin ikäryhmiin.

Hyvinvointitieto	Hyvinvointitiedon kuvaus	Tietö	Tiedonkeruun kohde tai kohde-ryhmä	Tiedon kokoaja	Tietolähde tai tiedonkeruun menetelmä	Terojen saatavuus ja päivitysmäinen	Maksullisuus	Yhteystiedot ja lisätiedot	Toimenpiteet (näkyvissä vain tiedonantajille) ja aikataulu
	Ikäryhmittäin kerätty kokonaisvaltaista hyvinvointitietoa ja tietoa osallisuudesta	Yksinkertaiset koostetut em. tiedonkeruusta, pääosin Auralan käytössä	Opisto- ja setlementti-ryhmien osallistuneet henkilöt, pääosin Auralan pisteellä ja/tai ryhmissä (Turku ja Turun seudun lähikuntien asukkaat)	Auralan Setlementti ry	Kysely (Auralabarometri), haastattelut ja vapaamuotoiset palauttekeskustelut	Auralabarometri vuosittain, muu tiedonkeruun ohjelma kehittämissuunnitelmissä			
1.2. Asiantuntijoiden kokemustieto	Työvoiman käyttöön liittyviä asiantuntijustietoja (ammattibarometri).	Ammattibarometrisiä tuotetaan ammattiryhmäkohtaisesti työvoiman kysyntä- ja saatavuusnäköyksiä, ammattiryhmittäin, toimialoitain ja asiakassegmentteittäin. Tiedosta laaditaan tiivis A4-raportti.	Työvoimaan kuuluvat, työikäinen väestö Varsinais-Suomessa	Varsinais-Suomen ELY-keskus	Ammattibarometrin tiedot perustuvat TE-toimistojen asiantuntijoiden arvointiin työmarkkinatilan kehityksessä ammatteittain seuraavan 6 kkn aikana.	Ammattibarometri 3 kert/vu.	Raportti maksuton	www.luotain.fi	
	Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lyhyen aikajänteen ennakointikäytännön ja tulosten 2000-luvun alkuvuosista lähtien työvoima- ja koulutustarvemuutokset (TKIT), josta lähinnä TE-toimistot haastatellaan valitun toimialan yrityksiä. Näitä tuloksia analysoidaan erikseen koolle kussakin asiantuntijajaksossa, josta laaditaan muun muassa SWOT-analyysi ja tekevät toimenpide-ehdotuksia toimialan ja yritysten kehittämiseksi. Prosessin tavoitteena on tunnistaa työantajien tarpeita, verkottaa toimialan keskeisiä toimijoita sekä lisätä TE-hallinnon tunnetusta ja ymmärrystä ko. toimialan toiminnasta ja tulevaisuuden näkymistä.	Työvoima- ja koulutustarvetutkimuksen tiedot tuotetaan ammattiryhmittäin, toimialoitain ja asiakassegmentteittäin. Tiedosta laaditaan tiivis A4-raportti.	Hyvinvointipalveluita tuottavat yritykset ja julkisen sektorin toimijat Varsinais-Suomessa	Varsinais-Suomen ELY-keskus	Työntekijähaastattelut, asiantuntijajaksotyöskentely, delfoi-kyselyt, workshopit TE-toimistoissa.	Työvoima- ja koulutustarvetutkimukset tarvittaessa, Harava-haastattelut tarvittaessa, sähköiset kyselyt tarvittaessa	Raportti maksuton	www.luotain.fi	

Hyvinvointitieto	Hyvinvointitiedon kuvaus	Tuote	Tiedonkeruun kohde tai kohde-ryhmä	Tiedon kokoaja	Tietolähde tai tiedonkeruun menetelmä	Tierojen saatavuus ja päivitysmi-	Maksullisuus	Yhteystiedot ja lisätiedot	Toimenpiteet (näkyvissä vain tiedon tuottajille) ja aikataulu
1.3. Tilastot	Seurakunnittaiset elämäntilastot mukaiset tilastokoostet kunta- ja kuntalaisten hyvinvoinnista ja palveluista.	Tilastokoostet	Kaikki ikäryhmät	Vasso	Tieto kerätään valtakunnallisista tietolähteistä (Sotkanet, Tilastokeskus, Kelasto jne.)	Kerran vuodessa	Maksuton	Tilastokoostet välitetään kuntien sotejohdolle ja ne ovat saatavissa myös Vasson kotisivuilta, www.vasso.fi	
	Varsinais-Suomen liiton painopisteet tilastotarkastuksessa ovat tällä hetkellä väestönkehitys, työllisyys, työvoima, asuminen, koulutus sekä yhdyskuntarakenne. Tietoa on tarjolla sekä perustilastoina, kuvoina että karttoina eri aihepiirien alta. Tilastoista havaittavia ilmiöitä on tullut myös lyhyissä tietoisuuksissa ja erillisissä julkaisuissa. Tietoisuudet ovat lyhyitä tilastoanalyyskejä erilaisista maakunnan kehittämisen kannalta tärkeitä ilmiöistä. Tietoisuuksien avulla tiedonetsijä pääsee nopeasti selville, mitä maakuntaan kuuluu tilastojen valossa.	Tilastokoostet, tietoisuudet	Väestö yleisesti	Varsinais-Suomen liitto	Tieto kerätään valtakunnallisista tilastoista	Tietoisuuksia pyritään tuottamaan 2-4 kertaa kaudessa.	Maksuton	Varsinais-Suomen liiton verkkosivuilta, http://www.varsinais-suomi.fi/fi/tietopankki/ tilastot	
1.4. Rekisterit	Kelan etuuksiin liittyvät asiat, esim. sosiaaliturva, eläkkeet, sairausvakuutus, kunnoutus, opin- toetukset	Yksittäiset tilastot on saatavilla Kelan verkkosivuilta ja Kelan tilastollisista vuosikirjasta.	Eri ikä- ja asiakaryhmät	Kela, tutkimusosasto	Tilastojen kokonaisuuden ylläpitämisen rekisterien pohjalta	Tilastot julkaistaan vuosittain	Kelan julkaisujen myyminen omakustannus- hintaan, verkkokäytössä maksuttomia.	www.kela.fi	Lasten kohdalla panostetaan kuntien jo keräämän tiedon (neuvola, kouluterveydenhuolto) saattamiseen sellaiseen muotoon, että sitä voidaan käyttää tutkimuksessa ja kehittämishankkeissa.

Hyvinvointitieto	Hyvinvointitiedon kuvaus	Tuote	Tiedonkeruun kohde tai kohde-ryhmä	Tiedon kokoaja	Tietolähde tai tiedonkeruun menetelmä	Tietojen saatavuus ja päivitysminen	Maksullisuus	Yhteystiedot ja lisätiedot	Toimenpiteet (näkyvissä vain tiedontuottajille) ja aikataulu
	Fiäle-alueetieropalvelu on eri sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden yhteisesti käyttämä alueellinen tietojärjestelmä. Alue-tietojärjestelmän avulla saadaan eri organisaatioissa kirjattu asiakas- ja potilastieto (esim. potilaskertomukset, laboratoriontulokset ja röntgenkuvat) nopeasti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisen käyttöön yli organisaatio rajojen.	Fiäle-alueetieropalvelu	Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat	Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri	Potilas- ja asiakastiedot eri järjestelmiä	Jatkava päivitysminen		Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin verkkosivulta, http://www.vsshp.fi/fi/vaipa	
2. TIE TO HYVINVOINTI-PALVELUISTA									
2.1. Asiakkaiden/kansalaisten kokemustieto	Asiakkaiden / kansalaisten kokemustieto hyvinvointipalveluista laajasti (sosiaali-, terveys-, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-aika-toimialat)	Raportti tai muu sovittavissa oleva tuote	Eri ikä- ja asiakasryhmät	Turun AMK, Hyvinvointipalvelut	Sovittavissa	Sovittavissa		pia.sahonen (at) turkuamk.fi	Pyritään tekemään tuotepaketti kokemustiedon keruuseen ja tulosten esianalyyysin
2.2. Asiantuntijoiden kokemustieto									
2.3. Tilastot	Seurakunnittaiset elämäntaakamallin mukaiset tilastokoosteet kuntalaisten hyvinvoinnista ja palveluista.	Tilastokoosteet välitetään kunnittain soitepohdolle ja ne ovat saatavissa myös Vasson koostisvullta.	Kaikki ikäryhmät	Vasso	Tieto kerätään valtakunnallisista tietolähteistä (Sotkanet, Tilastokeskus, Kelasto jne.)	Kerran vuodessa, saatavilla www.vasso.fi			
	Kuntakohtainen tilastotieto sosiaaliammattien käsittelemistä asioista ja kehittämishetdolutuksista	Sosiaaliammattien raportit	Sosiaaliammattien asiakkaat	Vasso	Kysely	Vuositaitin, alkuvuodesta, saatavilla www.vasso.fi			maksuton
2.4. Rekisterit									

Hyvinvointitieto	Hyvinvointitiedon kuvaus	Tuote	Tiedonkeruun kohde tai kohde-ryhmä	Tiedon kokoaja	Tietolähde tai tiedonkeruun menetelmä	Tierojen saatavuus ja päivityminen	Maksullisuus	Yhteystiedot ja lisätiedot	Toimenpiteet (näkyvässä vain tiedon tuottajalle) ja aikataulu
3. HYVINVOINTI- TIEDOLLA KEHITTÄMINEN									
3.1. Hyvinvointisuunnitelma- ja ohjelma-työ									
	Tarpeiden mukaan räätälöityä apua ja tukea kuntien hyvinvointisuunnitelma- ja ohjelma-työhön.	Sovittavissa	Kaikki ikäryhmät ja teemat	Vasso	Sovittavissa	Sovittavissa			
3.2. Sähköisen hyvinvointikertomuksen tekeminen									
	Sähköisen hyvinvointikertomuksen käyttöönoton tuki.	Sovittavissa	Kaikki ikäryhmät ja teemat	Vasso	Sovittavissa	Sovittavissa			
3.3. Hyvinvointitiedon osaamisen kehittäminen									
	Hyvinvointijohtamisen ja sähköisen hyvinvointikertomuksen käyttö	Tilaisuus 24.–25.9.2013	Kaikki ikäryhmät ja teemat	Vasso	Sovittavissa	Sovittavissa			
3.4. Palveluiden kehittäminen									
	Koordinointi ja tukijärjestöjen osallistamiseen ja poikkehallinnolliseen palveluiden suunnitteluun.	Palvelujen kehittämissäkirje ja suunnitelma ko. palveluista	Eri ikä- ja asiakasryhmät	Järven AMK, Hyvinvointipalvelut	Sovittavissa	Sovittavissa		piia.sahonen (at) turkuamk.fi	Pyritään tekemään tuotepaketti asiakkaiden osallistamisesta poikkehallinnolliseen palveluiden suunnitteluun ja kehittämisyön koordinoimista
	Tietoa maakunnan lastensuojelujärjestöjen ennalta ehkäisevistä ja varhaisen tuen palveluista	Tiedonkeruun tuloksista tuotetaan yksi laajempi julkaisu koko maakunnan alueelta ja lisäksi erilliset kunnakohtaiset raportit pilottikunnittain. Julkaisut tuotetaan sekä sähköisesti että painetussa muodossa	Alueen lastensuojelujärjestöt (27 kpl, ja ns. enemmän-hankkeen pilottikunnat (Turku, Salo, Raasto, Masku, Myrämäki-Nourstainen)	Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry.	Sähköinen kysely	Vuositraian (tammikuussa)			Selvitetään, mikä organisaatio voisi olla kerätyn tiedon esianalysoinnissa ja raportoinnissa. Hyvinvointitiedon tuotantoa ammattimaistetaan ja selkyytetään edelleen ja se viedään pysyväksi osaksi järjestön perustointia. Nyt tiedon tuottaminen toteutuu enimmäkseen hankerahoituksella.

Hyvinvointitieto	Hyvinvointitiedon kuvaus	Tuote	Tiedonkeruun kohde tai kohde-ryhmä	Tiedon kokoaja	Tietolähde tai tiedonkeruun menetelmä	Tierojen saatavuus ja päivitysmi-	Maksullisuus	Yhteystiedot ja lisätiedot	Toimenpiteet (mikälyy vain tiedontraajille) ja aikataulu
	Aluehallintoviraston tehtävänä on toimialan peruspalvelujen arviointi valtiovarainministeriön toimeksiannosta. Arvioinnissa on yleensä jokin painopistealue. Tiedot on saatavissa kuntakohtaisesti.	Peruspalvelujen arviointi-raportti	Kuntien peruspalvelut	Aluehallintoviranomaiset, Lounais-Suomen aluehallintovirasto Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueella	Tietopohjana on käytetty pääosin rekisteristä ja tilastollisista tietokannoista saatavia tietoja. Eri-liskelyjä on tehty, kun ne ovat olleet arvioinnin kannalta välttämättömiä.	Arviointija on tehty vuosittain vuodesta 1996. Valtakunnallinen arviointi valmistuu ennen alueellisia arviointia.	Raportti on saatavilla maksuttavilla aluehallintoviraston verkkosivuilta, www.avt.fi	Seppo Luorola ja Heli Hannukoski, Lounais-Suomen aluehallintoviraston arviointityöryhmä	
	Kokemuksien järjestöjen asiakkaat?			Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry. ja mahdolliset yhteistyökumppanit?					Tätä täytyy vielä miettiä. V-S Lapsat tekee vain vähän suoraa asiakastyötä, asiakkaat tavoitetaan jäsenjärjestöjen kautta. Vartioli- lisen hankkeen tms.
3.5. Poikkahallinnollisen tiedon ja yhteistyön kehittäminen									
	Kootaan eri toimialojen edustajia yhteen kehittämään tietyn kohde-ryhmän palveluita.	Raportti tai muu sovittavissa oleva tuote	Eri ikä- ja asiakasryhmät	Turun AMK, Hyvinvointipalvelut	Sovittavissa	Sovittavissa		piia.sahonen (at) turkuamk.fi	Suunnitellaan työpaikatyyppisiä kehittämismallia /täydennystou- luttusa
3.6. Tiedon hyö- dynnäminen päätöksenteossa									
- enakoitieto									
- vaikutavuustieto									
- tiedon vieminen päätäjille									
- muu tieto									
3.7. Muu kehittäminen									